MİHAİL BULGAKOV

BEYAZ MUHAFIZ

Roman

Mihail Afanasyeviç BULGAKOV

Mihail Afanasyeviç Bulgakov, 15 Mayıs 1891'de Kiev'de doğdu. İki erkek, dört de kız kardeşi vardı ve ailenin en büyük oğluydu. Lisedeyken tiyatro ile çok ilgiliydi. 1909 yılında Kiev Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne kaydoldu ve mezuniyetinden sonra mecburi hizmetini yerine getirmek üzere bir süre köylerde yaşadı. 1918'de Kiev'e geri döndü ve evinde özel bir muayenehane açtı. Devrim dönemi Ukrayna'sının karmaşık siyasi ortamında, Beyazlar tarafından, saha doktoru olarak orduya alındı ve Kafkasya'ya gönderildi. 1919'un sonlarına doğru ordudan ayrıldı. Bu aynı zamanda yazmaya başladığı yıldı. Şöyle diyordu: "1919'da trenle bir gece yolculuğu sırasında bir kısa öykü yazdım. Trenin durduğu şehirde, bu öyküyü alıp oranın yerel gazetesine götürdüm, onlar da yayımladılar."

1924'te, Çar ordusuna mensup subaylar ve Rus entelektüellerinin yaşadıklarını konu edinen, Aralık 1918 ile 1919 yılının ilk aylarında, Ukrayna›daki iç savaş esnasında geçen *Beyaz Muhafız* adlı romanını yazdı. Diğer iki kısa romanı, *Ölümcül Yumurtalar* (1924) ve *Köpek Kalbi* (1925) ise bir bilim adamının hayatıyla ve buluşunun amacı dışında kullanılmasıyla ilgiliydi.

5 Ekim 1926'da Moskova Sanat Tiyatrosu, Bulgakov'un *Beyaz Muhafız* romanının bir uyarlaması olan *Turbinlerin Yaşamı* adlı oyunu sahneledi. Fakat Bulgakov'un çalışmalarına, basının tepkisi genellikle düşmancaydı. Kendisi bu konuda şunları söylemiştir: "Gazetelerden kestiğim kupürleri incelerken, edebiyat alanında ürünler verdiğim on yıllık dönemde Sovyet basınında benden 301 kez söz edildiğini keşfettim. Bunlar arasında üç tanesi övgü içerirken, 298 tanesi düşmanca ve yergi doluydu."

1929 yılında Bulgakov'un bütün oyunları yasaklandı. 1930'da Sovyet hükümetine bir mektup yazdı ve ülke dışına gitmek için izin istedi. Ama bu izin yerine bizzat Stalin'den bir telefon aldı ve Gogol'ün "Ölü Canlar" adlı oyununun

uyarlamasını yapmak üzere Moskova'ya geri gönderildi. Devrim yıllarında Josef Stalin'i anlatan, Batum (1939) adlı bir oyunla sahnelere geri dönmeyi denedi, fakat daha provaları başlamadan oyun yasaklandı.

En ünlü romanı *Usta ve Margarita* üzerinde çalışmaya 1928'de başladı ve romanın son düzenlemesini ölümünden iki hafta önce yaptı. Bulgakov, 10 Mart 1940'ta öldü.

Maya Kitap: 73, Roman: 41
1. Baskı, İstanbul Şubat 2014

ISBN: 978-605-5675-83-7

Yayın Yönetmeni: Tahir Malkoç
Editör: Güneş Öztürk
Düzelti: Barış Berhem Acar, Işıl Su Erdoğan
Mizanpaj: Ulaş Kantemir
Kapak: Özlem Aslan

Maya Kitap * Sertifika: 14079
Merkez Mah. Kocamansur Sok. No: 6/4 Şişli / İstanbul Tel: 0212 296 97 12
e-mail: info@mayayayinlari.com www.mayayayinlari.com

Kayhan Matbaacılık * Sertifika: 12156
Davutpaşa Cad. Güven Sanayi Sitesi C Blok No: 244
Topkapı/İstanbul Tel: 0212 576 01 36

MİHAİL BULGAKOV

BEYAZ MUHAFIZ

Çevirmen
Engin Süren

Lyubov Yevgenievna Belozerskaya'ya

Hafiften yağan kar, bir anda yoğunlaşarak lapa lapa yağmaya başladı. Rüzgar da uğulduyordu; bu tam bir kar fırtınasıydı. Karanlık gökyüzü kısa sürede kardan oluşan bir okyanusla birleşmişti. Artık hiçbir şey görünmüyordu.

"Kötü görünüyor, efendim" diye bağırdı, arabacı. "Bu bir tipi!"

Puşkin —*Yüzbaşının Kızı*

… ve ölüler, yaptıkları şeyler için kitaplarda yazan kurallara göre yargılandılar…

Vahiy[1] 20:12

1 Türkçede Vahiy veya Apokalips adıyla bilinen *The Book of Revelation*, Yeni Ahit'in son bölümünün adıdır. Türkçe Kitab-ı Mukaddes'lerde ise "Yuhanna'nın Vahyi" olarak geçer. (ç.n.)

I

1918, devrimden sonraki ikinci yıl, hem harika, hem de korkunç bir yıldı. Yazı bol güneşli ve sıcak, kışı karlı mı karlıydı. Gökyüzünün en tepesinde iki yıldız dururdu: Çobanyıldızı, diğer adıyla akşam yıldızı Venüs ve titrek kırmızı Mars.

Fakat kanlı günlerde olduğu gibi barış günlerinde de yıllar adeta bir ok misali uçup gidince yılbaşı ağaçlarının, Noel Baba'nın, ışıltılı ve neşeli karın mevsimi olan buza kesmiş ak sakallı Aralık ayı, genç Turbinleri hazırlıksız yakaladı. Çünkü ailenin direği, çok sevdikleri anneleri, artık onlarla değildi.

Evin tek kızı Elena Turbin, Yüzbaşı Sergey Talberg ile evlendikten bir yıl sonra ve evin en büyük oğlu Aleksey Turbin'in yıllar süren amansız ve korkunç sefer görevinden Ukrayna'ya, Kiev şehrindeki aile ocağına döndüğü hafta, annelerinin cenazesini taşıyan beyaz tabut, Aziz Aleksey Tepesi'nden aşağı toprak sete, oradan da küçük Aziz Nikolas Kilisesi'ne doğru taşınmıştı.

Annelerinin cenaze töreni Mayıs ayında olmuştu. Kiraz ve akasya ağaçlarının çiçekleri, kilisenin sivri kavisli dar pencerelerini yalıyordu. Altın renkli güneş ışığında parıldayan cübbesiyle bölge papazı Peder Aleksander acı ve şaşkınlık içinde kekelerken, altın işlemeli giysisi, gıcırdayan botlarının uç kısımlarına kadar uzanan, yüzünün ve boynunun rengi mora çalan yardımcısı, çocuklarından ayrılan bu annenin cenaze töreni için dile getirilecek sözcükleri kederle söylemişti.

Aleksey, Elena, Talberg, Turbinlerin evinde büyümüş olan hizmetçi Anyuta ve kıvırcık saçının buklesi sağ kaşının üstüne dökülmüş ve ölümün karşısında sersemlemiş genç Nikolka, kahverengi eski bir Aziz Nikolas ikonasının ayaklarının dibinde duruyorlardı. Nikolka'nın kuşa benzeyen uzun burnunun iki yanındaki derine gömülü mavi gözlerinde yenik ve yaralı bir ifade vardı. Arada bir o mavi gözlerini kaldırıp ikonaların bulunduğu panoya, üzerlerinde asık

suratlı ve gizemli bir yaşlı adamın, Tanrı'nın, yükselip parıldadığı kemerli yarım kubbeye doğru bakıyordu. Onlara neden böyle bir kötülük yapmıştı? Bu haksızlık değil miydi? Tam da hepsi yeniden bir araya gelmişken, tam da hayat daha katlanılır olmuşken, anneleri neden onlardan alınmıştı?

Bir cevap lütfetmeyen Tanrı, Nikolka'yı yaşamında olan şeylerin gerekli ve hayırlı olup olmadığı konusunda şüphe içinde bırakarak gökyüzünde açılan yarıktan uçup gitmişti.

Tören sona erdiğinde, verandanın çınlayan taşlarında yürüyerek koca şehri boydan boya geçip, babalarının uzun zamandır siyah bir mermer haçın altında yattığı mezarlığa kadar annelerine eşlik ettiler. Ve orada annelerini toprağa verdiler…

Annelerinin ölümünden önceki uzun yıllar boyunca Elena, evin en büyük çocuğu Aleksey ve bebek Nikolka, Aziz Aleksey Tepesi'ndeki 13 numaralı evin yemek odasında yanan çinili sobanın sıcağında büyümüşlerdi. Hollanda işi sıcak çinilerin üzerine nakşedilmiş, Büyük Pedro'nun Hollanda'daki zamanlarını anlatan "Zaandam'ın Gemi Ustası" hikâyesini az mı dinlemişlerdi? Saat kaç kere gavot melodisiyle ötmüştü. Aralık sonuna doğru ise çam ağacının hiçbir zaman solmayan dallarında yanan çam iğnelerinin ve çam mumunun kokusu etrafa yayılırdı. Şimdi Elena'nın kaldığı, eskiden annelerinin olan odada, bronz saatin gavot melodisine cevaben duvardaki siyah saat de çanlarını vururdu. Saatlerin ikisini de, kadınların komik görünümlü koyun budu kollu giysiler giydikleri eski günlerde babaları satın almıştı. O kolların modası geçmiş, zaman su gibi akıp gitmiş, profesör babaları ölmüş ve hepsi büyümüşlerdi; fakat saat olduğu gibi kalarak çalmaya devam ediyordu. Bütün çocuklar, saat duvardan düşerse bunun sevilen bir sesin ölmesi anlamına geleceğini ve onun yerine hiçbir şeyin asılmayacağını bilerek büyüdüler. Neyse ki saatler neredeyse Zaandam'ın Gemi Ustası kadar ölümsüzlerdi ve ne kadar kötü günler yaşanırsa yaşansın, o çinili Hollanda sobası, bir bilgelik kayası gibi hayat ve sıcaklık yaymak için oradaydı.

Soba, kırmızı kadife kaplı eski mobilyalar, parlak pirinç topuzlu karyolalar, eskimiş kilimler ve bazıları kan kırmızısı, bazıları desenli, bir tanesi Çar Aleksey Mihayloviç'i, bir diğeri cennette ipeksi bir göl kenarında uzanmış XIV. Luis'i gösteren goblenler, Nikolka küçükken kızıl hummaya yakalandığında

sayıklarken, gözlerinin önünde dans eden muhteşem oryantal süslü kıvrımlarıyla Türk kilimleri, bronz lamba ve siperliği, altın yaldızlı kadehler, Natasha Rostova'lar ve Yüzbaşının Kızları'nın da içinde olduğu gizemli biçimde bayat çikolata kokan kitaplarla dolu dünyanın en güzel kitap rafları, gümüşler, portreler, perdeler: İşte Turbinlerin büyüdükleri bu tıkış tıkış dolu, tozlu yedi oda, bütün bu eşyalarla birlikte büyük yokluk zamanında annelerinden çocuklarına miras kalmıştı. Tükenmiş nefesiyle yatarken, gücü giderek azalan anneleri, gözü yaşlı Elena'nın elini kavrayıp şöyle demişti:

"Yaşamaya devam edin… ve birbirinize karşı nazik olun…"

Fakat nasıl? Hayatlarına nasıl devam edebilirlerdi? Kardeşlerin en büyüğü ve bir doktor olan Aleksey Turbin, yirmi sekiz, Elena, yirmi dört yaşındaydı. Elena'nın kocası Yüzbaşı Talberg, otuz bir, Nikolka da on yedi buçuk yaşındaydı. Hayatları daha baharında kararmıştı. Kuzeyden durmaksızın soğuk rüzgarlar esiyor ve gittikçe daha da kötüleşiyordu. Turbinlerin yaşça en büyüğü, ilk büyük patlamanın Dinyeper nehrinin ardındaki tepeleri sarsmasından sonra memleketine dönmüştü. Artık bu kötü şeyler bitecek ve biz o çikolata kokan kitaplardaki gibi yaşamaya başlayabileceğiz, diye düşünüyorlardı. Fakat olaylar düşündüklerinin tam aksi yönde gelişti. Hayat gün geçtikçe daha da korkunç bir hal aldı. Kuzeyden esen kar fırtınası gürledikçe gürlüyor, yer altından gelen donuk gümbürdeme onlar için bile hissedilir oluyordu. Bu kederli bir toprağın doğum sancısından başka bir şey değildi. 1918 yılı sona ererken tehlike tehdidi hızla yaklaşıyordu.

Duvarların yıkılacağı, dehşete düşmüş şahinin Çar'ın kolundan havalanacağı, bronz lambadaki ışığın söneceği ve Yüzbaşının Kızı'nın sobada yanacağı günler geliyordu. Her ne kadar anneleri çocuklarına "Yaşamaya devam edin" demiş de olsa, onların kaderinde acı ve ölüm vardı.

Annelerinin ölümünün üzerinden çok geçmeden, Aleksey Turbin bir gün alacakaranlıkta Peder Aleksander'a gidip şöyle dedi:

"Bu bizim için korkunç bir darbe oldu, Peder Aleksander. Bu yaşadığımız acı böylesi zor günlerde daha da katlanılmaz oluyor… En kötüsü de efendim, ben savaştan yeni döndüm ve işlerimizi yoluna koymak ve düzgün bir hayata başlamak için sabırsızlanıyorduk. Oysa şimdi..."

Dedikten sonra duraksadı ve yarı karanlık, yarı aydınlık akşamüstünde masaya otururken düşünceli bir ifadeyle uzaklara baktı. Kilise bahçesindeki ağaçların dalları, rahibin küçük evini gölgeliyordu. Sanki rahibin kitaplarla dolu, sıkış tepiş çalışma odasının az ilerisi, karmaşık ve gizemli bir ilkbahar ormanıydı. Dışarıdan şehrin boğuk akşam uğultusu ve leylak kokuları geliyordu.

Peder tuhaf bir şekilde, “Elimizden ne gelir?” diye mırıldandı. (Ne zaman insanlarla konuşmaya çalışsa utanırdı.) “Bu Tanrı’nın takdiri.”

“Belki de bütün bunlar bir gün sona erer. Merak ediyorum o zaman her şey daha iyi olur mu acaba?” diye ortaya sordu, Turbin.

Rahip sandalyesinde biraz kıpırdadı.

“Evet, ne dersen de, kötü günler yaşıyoruz, hem de çok kötü” diye mırıldandı. “Fakat insan ümitsizliğe kapılmamalı...”

Derken cübbesinin siyah kollarının içinden aniden çıkardığı siyah elini bir kitap yığınının üzerine koyup en üstteki kitabın parlak ve işlemeli bir kurdele ile işaretlenmiş yerini açtı.

“Asla ümidimizi kaybetmemeliyiz” dedi, utangaç, fakat yine de ikna edici bir ses tonuyla. “Yürek zayıflığı büyük bir günahtır... Yine de şunu söylemeliyim ki büyük bir sınavdan geçeceğiz gibi gözüküyor. Evet, büyük bir sınavdan” dedi, artan bir kesinlikle. “Son zamanlarda zamanımın büyük bölümünü kitaplarımla geçiriyorum. Hepsi de kendi alanımla ilgili elbette, çoğu din kitapları...”

Kitabı kaldırınca güneşin son ışıkları açılan sayfaya düştü, rahip yüksek sesle okudu:

“Ve üçüncü melek şişesini nehirlere ve su kaynaklarına döktü ve hepsi kana dönüştü.”

II

Kırağı beyazı Aralık hızla geçiyordu. Noel'in ışıltısı karla kaplı caddelerde şimdiden hissediliyordu. 1918 yılı yakında sona erecekti.

13 numara, ilginç bir yapıydı. Turbinlerin dairesi cadde tarafından ikinci kattaydı, fakat evin arkasındaki tepe öyle dikti ki dairenin arka kapısı, tepenin yamacına kök salmış ağaç dallarının sarktığı ve sallanırken binaya çarpıp durduğu eğimli küçük arka bahçeye açılıyordu. Arka bahçe karla kaplıydı. Tepe de devasa bir kesme şekere dönüşecek kadar karlıydı. Ev de, Beyaz Paşa'nın[1] kürk kalpağını andıran bir tabakayla kaplanmıştı. Alt katta (cadde tarafından bakınca birinci kat, arka taraftan ise Turbinlerin verandasının altındaki bodrum katında) oturan, mühendis, korkak ve burjuva olan uyumsuz Vasili Lisoviç, küçük, titrek sarı lambasını yaktığında, Turbinlerin penceresi neşeyle parıldıyordu.

O akşam Aleksey ve Nikolka odun almak için bahçeye çıktılar.

"Kahrolası odunlar ne kadar azalmış. Bak, yine tırtıklamışlar."

Nikolka'nın cep fenerinden konik ve mavimsi bir ışık hüzmesi belirdi. O ışık sayesinde odunluğun tahta döşemelerinin yerlerinden söküldükten sonra acemice nasıl tutturulduğunu gördüler.

"Bunu yapan pisliği yakalarsam, Tanrı şahidim olsun, onu vuracağım. Bu gece nöbet tutalım mı? 11 numaradaki ayakkabıcıların yaptığından eminim. Bizden daha çok odunları var, kahrolasıcalar!"

"Boş ver şunları... Hadi işimize bakalım."

Paslı kilit gıcırdayarak açılınca odun yığını iki kardeşe doğru yıkıldı. Odunları toplayıp götürdüler. O gece saat dokuzu gösterdiğinde Zaandam çinileri dokunulamayacak kadar ısınmıştı.

Bu dikkat çekici sobanın parlak yüzeyinde, geçen yıl farklı zamanlarda,

Nikolka tarafından yazılan tarihi yazılar ve yine onun yaptığı çizimler vardı. Bunların her biri derin anlamlar taşıyorlardı:

Eğer sana Müttefiklerin bizi bu karmaşadan kurtarmaya geldiklerini söylerlerse onlara inanma. Müttefiklerin hepsi domuz.

O bir Bolşevik yanlısı!

Momus'un[2] başının bir resmi çizilmişti, altında da şöyle yazıyordu:

Süvari Leonid Yuriyeviç.

Haberler kötü, dedikodular dolaşıyor -
İnsanlar "Kızıllar geliyor!" diyorlar

Aşağı sarkan bıyıklarıyla bir yüzün, mavi püsküllü, kürklü bir şapkası vardı. Altında:
Kahrolsun Petlyura! yazıyordu.

Elena ve Turbinlerin kıymetli çocukluk arkadaşları – Mişlayevski, Karas ve Şervinski- tarafından boya, mürekkep ve vişne suyuyla şunlar yazılmıştı:

Elena hepimizi seviyor
Şişman, zayıf, uzun, kısa ayırt etmiyor.

Lena, hayatım, Aida için 8 numaralı loca biletlerini ayırttın, değil mi?

1918 Mayıs'ının on ikinci gününde aşık oldum.

Şişman ve çirkinsin.

Böyle bir yorumdan sonra kendimi vuracağım.

(Son derece gerçekçi bir otomatik silah çiziminin hemen altında)

Yaşasın Rusya!

Yaşasın Monarşi!

Haziran. Barcarolle.[3]

Bütün Rusya o görkemli Borodino'yu hatırlayacak.

Büyük harflerle Nikolka'nın el yazısıyla yazılmış:

Buraya, bu sobanın üzerine saçma sapan şeyler yazmayı yasaklıyorum. Bunu yapan bütün yoldaşlar suçlu bulunacak, vurulacak ve vatandaşlık haklarından mahrum edilecektir.

İmza: Abraham Goldblatt.
Kızların, Erkeklerin ve Kadınların Terzisi.
Podol Bölgesi Komitesi Komiseri.
30 Ocak 1918.

Desenli seramikler fazlasıyla ısınmıştı. Siyah renkli saat otuz yıldır yaptığı gibi ding-dong, ding-dong diye çalmaya devam ediyordu. Turbinlerin en büyüğünün yüzü tıraşlı, saçları açık renkliydi. Yaşı biraz daha ilerlemişti ve 25 Ekim 1917'den beri daha ağırbaşlıydı. Üzerindeki kocaman, körüklü cepleri olan askeri bir tunik, mavi renkli binici pantolonu ve yeni olan yumuşak terlikleri ile en sevdiği pozisyonunu almıştı –arkası dik bir koltuktaydı. Onun ayakucunda, bukleli saçlarıyla Nikolka bir taburede bacaklarını neredeyse büfenin genişliğinde açmış –yemek odası pek büyük değildi- buruşuk deriden çizmelerini giymişti. Nikolka hafifçe ve nazikçe sevgili gitarının tellerine dokundu… Her şey hâlâ çok karışıktı. Şehir hâlâ belirsiz bir önseziyle tedirgindi…

Nikolka'nın giysisinin omuzlarında bir harbiyeli üniformasının beyaz şeritlerine dikilmiş çavuş rütbeleri, sol kolunda da sivri uçlu üç renkli bir zikzak vardı. (1. Piyade Müfrezesi, 3. Takım. Dört gün önce, yaklaşan olaylar göz önüne alınarak oluşturulmuştu.)

Bütün bunlara karşın Turbinlerin evinde her şey gayet iyiydi: İçerisi sıcak ve rahattı. Krem rengi perdeler kapalıydı –o kadar sıcaktı ki iki kardeş sıcaktan

mayışmışlardı.

Ağabeyleri kitabını elinden bırakarak gerindi.

“Hadi, ‘Teftiş Mangası’nı çal.”

Tam ta-ta-tam, tam ta-ta-tam...

“Kimin bakışları zeka ile parlar?
Kim en hızlı koşar?
İstihkamcı Harbiyeliler!”

Aleksey melodiyi mırıldanmaya başladı. Bakışları sertleşti, ama yine de gözleri ışıldıyordu. Kan akışı giderek hızlandı. Fakat alçak sesle beyler, alçak sesle...

“Gerek yok koşmaya, kızlar,

Hazırız coşmaya, kızlar-”

Gitarın sesi zamanın içinde yankılanarak bir istihkâm bölüğünün uygun adımına doğru gitti –sol, sağ, sol, sağ! Nikolka hayalinde bir okul binası görüyordu. Yıkılan kolonlar, silahlar. Pencereden pencereye sürünerek giden, ateş eden harbiyeliler. Pencerelerde makineli tüfekler. Bir avuç asker okulu kuşatıyordu, gerçek anlamda bir avuç. Ama bunun bir anlamı yoktu. General Bogoroditzki korkmuş ve bütün harbiyelileri ile birlikte teslim olmuştu. Utanç verici...

“Gerek yok koşmaya, kızlar,
Hazırız coşmaya, kızlar.
Teftiş Mangası geldi!”

Nikolka’nın gözleri yine bulutlandı. Ukrayna’nın kızıl-kahve tarlalarına bir sıcak dalgası çöktü. Üzerlerini kaplayan tozla bembeyaz olmuş harbiyeli birlikleri, tozlu yollarda uygun adım ilerliyorlardı. Artık her şey bitmişti. Ne yazık... Kahretsin.

Elena kapının üzerindeki perdeleri kenara çekince o kumral saçları karanlık boşlukta belirdi. Kardeşlerine sevgiyle, saate ise tedirgin bir şekilde baktı. Bunun için iyi bir sebebi vardı; Talberg nerede kalmıştı? Elena endişeliydi. Bunu gizlemek için kardeşleriyle birlikte şarkıyı söyledi, fakat aniden durdu ve parmağını kaldırdı.

“Durun. Duydunuz mu?”

Müzik sesi bir anda durdu. Üçü birden kulak kesilmişti. Sesin ne olduğu konusunda yanılma ihtimalleri yoktu: Silah sesleri. Düşük, bastırılmış ve uzak. Tekrar duyuldu: Boo-oo-om... Nikolka gitarı elinden bıraktı. Sıkıntı içinde yerinden zıplayıp Aleksey’in yanına gitti.

Hol ve çizim odası oldukça karanlıktı. Nikolka bir sandalyeye takıldı. Dışarısı ise *Noel Arifesi* adlı oyunun seti gibiydi –karlı ve parıldayıp titreşen ışıklar. Nikolka pencereden dışarı baktı. Sesleri duymaya çalışırken hayalindeki pus ve okul binası yok oldu. Ses nereden geliyordu? Kalkık omuzlarını silkti.

“Tanrı bilir. Bana sanki Svyatoşino tarafındanmış gibi geldi. Ama bu çok saçma. O kadar yakında olamaz.”

Aleksey karanlıkta duruyordu. Pencerenin yanındaki Elena’nın gözlerinde, korkunun gölgesi görülüyordu. Talberg neden hâlâ gelmemişti? Bu ne anlama geliyordu? Onun endişesini hisseden ağabeyi, düşüncelerini dile getirme konusunda çok istekli olsa da hiçbir şey söylemedi. Sesin Svyatoşino’dan geldiğine şüphe yoktu. Yani silah seslerinin kaynağı şehirden on iki kilometreden daha uzakta değildi. Neler oluyordu?

Nikolka pencerenin mandalını sıkıca tuttu, diğer elini adeta kıracakmış gibi cama bastırdı. Burnunu da dümdüz olacak şekilde cama dayadı.

“Oraya gidip neler olduğunu öğrenmek isterdim...”

“Olabilir. Ama şu anda gidebileceğin bir yer yok...” dedi Elena, telaşlı bir halde. Kocasının en geç –ama en geç– öğleden sonra üçte evde olması gerekiyordu. Ancak saat on olmuştu.

Sessizce yemek odasına geri döndüler. Gitar, kasvetli bir sessizlikle orada öylece duruyordu. Nikolka mutfağa geçerek kızgın bir şekilde tıslayan, etrafı bezle sarılı semaveri getirdi. Masada içleri pastel renklerle boyalı, dışları ise yaldızlı karyalit süslemeli fincanlar vardı. Anneleri hayattayken bu takımlar yalnızca özel zamanlarda kullanılırdı, fakat çocuklar artık bunları günlük olarak kullanıyorlardı. Dışarıdaki silah seslerine, tehlikeye ve endişeye rağmen masa örtüsü beyaz ve kolalıydı. Bu, böyle şeyleri içgüdüsel olarak görebilen Elena ve Turbinlerin evinde büyüyen Anyuta’nın sayesindeydi. Dışarıda, şehre giden yollarda hain düşmanın, kar nedeniyle mahsur kalmış güzel şehrin barış ve huzur kalıntılarını postallarının altında ezerek un ufak etmeye hazır vaziyette bekliyor

olması gerçeğine karşın, masa örtüsünün kenar işlemeleri parıldıyordu. Ayrıca aylardan Aralık olmasına rağmen uzun, sütun şeklindeki buzlu camdan yapılmış vazonun içinde bir demet mavi ortanca ve iki tane süzgün gül, hayatın güzelliğini ve kalıcılığını tasdik ediyordu. Çiçekler Elena'nın sadık hayranı olan, meşhur şekerlemeci La Marquise'deki tezgahtar kız ile Les Fleurs de Nice adlı çiçekçideki tezgahtar kızın arkadaşı olan Muhafız Alayı'ndan Teğmen Leonid Şervinski'den bir armağandı. Ortancaların gölgesindeki mavi desenli bir tabakta, birkaç dilim sosis, çan biçimli cam bir kapağın altında tereyağı, şekerliğin içinde şeker topakları ve uzun bir somun ekmek vardı. Durum böyle olmasa, insanın lezzetli hafif bir akşam yemeği için isteyebileceği her şey mevcuttu...

Demlik, horoz şeklinde parlak yünlü bir çaydanlık örtüsü ile örtülüydü. Semaverin parlak tarafı Turbinlerin yüzlerini, bozuk ve yamulmuş bir şekilde yansıtıyordu. Bu bozulma Nikolka'nın yanaklarını sobanın üstüne çizilen Momus'un yüzü gibi yuvarlak ve kabarık gösteriyordu.

Elena berbat görünüyordu. Kızıl lüleleri gevşek bir halde iki yandan sarkıyordu.

Talberg yanında Ataman'ın araba dolusu parası ile bir yerlere kaybolmuştu. Karanlık çöküyordu. Ona ne olduğunu kim bilebilirdi? İki erkek kardeş ilgisiz tavırlarla birkaç dilim ekmek ve sosis yediler. Altın renkli bir fincan çayla birlikte *San Franciscolu Adam* adlı kitap masada Elena'nın önünde duruyordu. Gözleri puslu ve baktığını tam göremez bir halde kelimelerin üzerinde gezindi:

"...karanlık, deniz, fırtına."

Elena okumuyordu.

Sonunda Nikolka kendini daha fazla tutamadı: "Silah sesleri neden bu kadar yakından geldi? Yani, sonuçta..."

Birden sustu. Semaverdeki yansıması, o hareket ettikçe daha da bozuluyordu. Duraksadı. Saatin kolları onu geçti ve ding – dong yapa yapa ilerleyerek onu çeyrek geçeye geldi.

"Ateş ediyorlar, çünkü Almanların hepsi domuz" diye beklenmedik bir çıkış yaptı, ağabeyi.

Elena başını kaldırıp saate bakarak,

"Herhalde bizi burada kaderimize terk etmeyecekler, değil mi?" dedi. Sesinde umutsuzluk vardı.

Sanki aralarında sözsüz bir antlaşma varmış gibi iki erkek kardeş başlarını çevirip yalanlar söylemeye başladılar.

“Haber yok” dedi, Nikolka. Önündekilerden ağız dolusu bir ısırık aldı.

“Söylediğim her şey tamamen, hmm… Varsayım. Dedikodu.”

“Hayır, bunlar dedikodu değil” dedi, Elena, kesin bir dille. “Bu bir dedikodu değil–gerçek. Bugün Şeglova’yı gördüm. Bana o iki Alman alayının Borodyanka’dan çekildiğini söyledi.”

“Saçmalık.”

“Hayır, bir düşünün” diye söze başladı, Aleksey. “Almanların o alçak Petlyura’nın şehre yaklaşmasına müsaade etmesi mantıklı mı? Mümkün mü? Şahsen ben onunla bir an için bile bir orta yol bulabileceklerini hayal edemiyorum. Petlyura ve Almanlar –bu tamamen olanaksız. Almanlar, onun bir hayduttan başka bir şey olmadığını söylüyorlar. Bu çok saçma.”

“Sana inanmıyorum. Artık bu Almanların ne olduklarını ben de biliyorum. Birçoğunun kırmızı renkli kolluk taktığını gördüm. Geçen gün sarhoş bir Alman çavuşu, köylü bir kadınla birlikte gördüm. Kadın da sarhoştu.”

“Ne olmuş? Bunlar Alman ordusunda bile moral bozukluğu olduğunu gösteren münferit olaylar olabilir.”

“Yani Petlyura’nın ilerleme kaydedebileceğini düşünmüyorsun?”

“Hmm… Hayır, bunun mümkün olduğunu sanmıyorum.”

“*Absolument pas.*[4] Bana bir fincan daha çay doldur lütfen. Endişelenme. Dedikleri gibi, tamamen sakinliğini koru.”

“İyi de, Tanrı aşkına Sergey nerede? Trenin saldırıya uğradığına eminim ve...”

“Tamamen kuruntu yapıyorsun. Bak, o hat olası bütün tehlikelerin uzağında.”

“Fakat başına bir şey gelmiş *olabilir* değil mi?”

“Ah, Tanrım! Tren yolculuklarının bugünlerde nasıl olduğunu biliyorsun. Ben her istasyonda üç saat kadar beklediklerini düşünüyorum.”

“Devrim, trenleri bu hale getirir. Yolda geçen her saat için iki saatlik rötar yapıyorlar.”

Elena, derin bir iç çekip saate baktı. Bir süre sessiz kaldıktan sonra konuşmaya devam etti:

“Tanrım, Almanlar bu kadar alçakça hareket etmeselerdi, her şey yolunda olacaktı. İki alay asker senin şu Petlyura’yı sinek gibi ezmek için yeterli olurdu.

Ama hayır, Almanların nasıl pis bir ikili oyun oynadıklarını çok net görebiliyorum. Peki, şu bizim cesur müttefiklerimiz neredeler bu kadar zamandır? Domuzlar. Sadece söz versinler...”

O ana kadar sessizliğini koruyan semaver aniden tısladı ve birkaç kömür, gri bir kül yığınının ağırlığı ile tablaya düştü. İki erkek kardeş gayriihtiyari sobaya doğru baktılar. Cevap oradaydı. “Müttefiklerin hepsi domuz” yazmıyor muydu, orada da?

Yelkovan çeyrek saatin üzerinde durduğu anda, saat boğazını temizleyerek bir kez çaldı. Saatin sesine ön kapının hafifçe çınlayan zili cevap verdi.

“Tanrıya şükür, Sergey geldi” dedi, Aleksey, neşeyle.

“Evet, gelen o olmalı” diye onaylayan Nikolka, koşarak kapıyı açmaya gitti.

Yüzü kızaran Elena da ayağa kalktı.

Fakat gelen Talberg değildi. Çarparak kapanan üç kapı sesinin ardından merdivenlerden Nikolka’nın afallamış sesi duyuldu. Bir başka ses ona cevap verdi. Yukarı çıkan sesler, postal ve dipçik sesi tarafından bastırıldı. Ön kapıdan gelen soğuk hava akımı onlara ulaşırken Aleksey ve Elena karşılarında uzun boylu, geniş omuzlu, üzerinde topuklarına kadar uzanan bir palto ve apoletlerinde üsteğmen rütbesi anlamına gelen üç yıldız bulunan birini gördüler. Paltonun kapüşonu karla kaplanmıştı ve ucunda paslı bir süngü olan tüfek, lobinin tamamını kaplayacak kadar büyüktü.

“Merhaba” dedi, gelen adam, boğuk tenor bir sesle. Soğuktan kaskatı kesilmiş elleriyle kapüşonunu çıkardı.

“Viktor!”

Nikolka, adama kapüşonunun ipini çözmesi için yardım etti. Kapüşon düşünce, rozetinin rengi solmuş bir subay şapkasının şeridi ortaya çıktı. Devasa omuzların üzerinde yükselen bu yüz, Teğmen Viktor Mişlayevski’ye aitti. Çok yakışıklı bir adamdı. Çok eski bir soya dayanan rahatsız edici derecede merak uyandıran bir güzelliği vardı. Yüzünü çekici kılan özellikler, her biri farklı renkteki ışıltılı gözler, kemerli bir burun, mağrur dudaklar, kusursuz bir alındı ve yüzünde kendisini başkalarından ayırmaya yarayacak bir işaret yoktu. Fakat sanki bir heykeltraş soylu bir yüz yapacakken aniden çılgın bir fikre kapılmış, bir kat çamuru sıyırıp bu erkeksi yüzü küçük ve kadınsı bir çene ile bırakmış

gibi, çapraz bölünmüş bir çenesi ve kederle bir tarafı aşağı sarkmış bir ağzı vardı.

“Nereden geliyorsun?”

“Neredeydin?”

“Dikkat et” diye yanıtladı, bu soruları Mişlayevski. “Yere düşürme sakın. İçinde bir şişe votka var.”

Nikolka, cebinde bir parça gazeteye sarılmış şişenin gözüktüğü ağır paltoyu dikkatlice astı. Ardından ahşap bir kılıf içindeki otomatik Mavzer tüfeği askıya astı. Tüfek o kadar ağırdı ki geyik boynuzundan yapılma askı hafifçe sallandı. Ancak o zaman Mişlayevski Elena’ya doğru döndü. Onu öpüp konuşmaya başladı:

“Kızıl Han bölgesinden geliyorum. Gece burada kalabilir miyim, Lena, lütfen? Bu gece eve kadar gidemem”

“Tanrım, elbette kalabilirsin.”

Mişlayevski aniden inleyip parmaklarına üflemeye çalıştı. Fakat dudakları bu isteği yerine getiremedi. Kaşları ve kırpılmış bıyıklarındaki karlar eridiği için yüzü ıslanmıştı. Ağabey Turbin, Mişlayevski’nin ceketinin düğmelerini çözdü, kirli gömleğini çekip çıkardı ve parmağını dikişlerin üzerinde gezdirdi.

“Tabii ya… Tahmin etmiştim. Üstün bit kaynıyor.”

“O halde banyo yapmalısın.” Endişeye kapılan Elena, bir an için Talberg’i unutmuştu. “Nikolka, mutfakta biraz odun var. Git de banyo kazanını yak. Ah, neden Anyuta’ya izin verdim ki? Aleksey, hemen Viktor’un ceketini çıkar.”

Yemek odasındaki çinili sobanın önünde duran Mişlayevski, inleyerek bir sandalyenin üzerine yıkıldı. Elena oradan oraya koşturuyor, anahtarları şıngırdıyordu. Dizlerinin üzerindeki Aleksey ve Nikolka, Mişlayevski’nin baldırlarını sıkıca saran gösterişli dar botlarını çekip çıkardılar.

“Biraz ağır olun… Pekala, acele etme…”

Bacağına sarılı lekeli, pis tozlukları gevşettiler. Tozlukların altında bir çift leylak rengi ipek çorap vardı. Nikolka, soğuk hava bitleri öldürsün diye ceketi soğuk verandaya çıkardı. Mişlayevski, kirlenmiş pamuklu gömleği, üzerinde çapraz bantlı pantolon askıları ve altında binici pantolonu ile sıska, koyu, hasta ve acınası görünüyordu. Soğuktan donmuş avuç içlerini birbirine vurarak sobanın kenarını ovaladı

“Haberler... Söylentiler... İnsanlar... Kızıllar...”

“... Mayıs... Aşık olmak...”

“Ne puşt adamlar bunlar!” diye haykırdı, Aleksey Turbin. “Bir keçe bot ve deri yelek de veremiyorlar mı?”

“Keçe bot” Mişlayevski ağlayarak onu taklit etti. “Keçe...”

Sıcaktan ellerine ve ayaklarına dayanılmaz bir ağrı girmişti. Mişlayevski, Elena’nın mutfağa doğru giden ayak seslerini duyduğu anda gözyaşları içinde öfkeyle haykırdı:

“Tam bir hengameydi!”

Acı içinde kıvranıp hırıldayarak yere çöktü ve çoraplarını göstererek inledi:

“Çıkarın şunları, çıkarın...”

Donmuş uzuvları çözülürken berbat bir ispirto kokusu duyuldu. Sadece ufak bir kadeh votka içen Mişlayevski anında kendinden geçti, gözleri puslandı.

“Tanrım, sakın bana kesilmeleri gerektiğini söylemeyin...” dedi, acıyla sandalyesinde ileri geri sallanarak.

“Saçmalama, elbette kesilmeyecekler. İyileşeceksin... Evet, başparmağın donmuş. İşte... Acısı geçecek.”

Mişlayevski’nin katılaşmış tahta gibi elleri ağır ağır bir bornozun koluna girerken Nikolka çömelip ona bir çift temiz siyah çorap giydirdi. Yanaklarında kırmızılıklar beliren Teğmen Mişlayevski, temiz iç çamaşırları ve bornoz içinde yüzünü buruşturarak ısınıp hayata döndü. O sırada camlara vuran bir küfür dalgası da odayı çınlattı. Mişlayevski, öfkeyle gözlerini kısmış, birinci sınıf tren vagonlarındaki karargah personelinden Albay Şetkin’e, soğuk havadan Peltyura’ya, Almanlara ve kar fırtınasına küfürler yağdırıyordu. En hoyrat küfürleri de Ukrayna’nın kendi Atamanlığına etti.

Aleksey ve Nikolka, ısındığı için konuştukça çözülen ve çözüldükçe arada sevimli sesler çıkaran çenesini izliyorlardı.

“Ataman! Orospu Çocuğu!” diye homurdandı, Mişlayevski. “Atlı süvariler neredeydi ha, sarayda mı? Biz de savunduklarımız için yollandık... Karla ve fırtınayla geçen günler... Tanrım! İşimiz bitti sandım... İki yüz metrelik mesafede aralıklı olarak tek sıra dizilmiş subaylar, o kadar –buna savunma hattı mı denir? Tavuklar gibi katledilmeyişimizin tek nedeni Tanrı’nın inayetidir!”

Küfür sağanağından başı dönen Turbin, “Bir dakika” diyerek araya girdi.

“Handa senin yanında kim vardı?”

“Hıh!” Mişlayevski’nin yüzü kızgın bir ifadeye büründü. “Nasıl bir şey olduğunu bilmene imkan yok! Orada kaç kişi olduğumuzu sanıyorsun? Kırk kişiydik. Sonra o puşt Albay Şetkin geldi ve (Mişlayevski nefret ettiği Albay Şetkin’in konuşmasını taklit etmek için yüz ifadesini değiştirdi. İnce, rahatsız edici bir pelteklikle konuşmaya başladı): ‘Beyler, sizler şehrin son umudusunuz. Sizin göreviniz Rus şehirlerinin anasının size duyduğu güvenle hayatta kalmaktır. Olur da düşman görünür ya da saldırırsa, Tanrı bizden yana! Altı saat sonra sizi rahatlatacak bir müfreze göndereceğim. Fakat yalvarırım cephanenizi muhafaza edin.’ (Mişlayevski tekrar normal konuşmasına döndü) dedi, sonra da emir astsubayıyla birlikte arabalarına binip gözden kayboldular. Karanlık – iblisin kıç deliğinde olmak gibiydi! Soğuk da bütün yüzümüzü uyuşturuyordu.”

“İyi ama Tanrı aşkına orada ne işiniz vardı? Petlyura’nın Kızıl Han’da olamayacağı kesin!”

“Tanrı bilir. Sabah olduğunda aklımızı kaçırmak üzereydik. Gece yarısı olduğunda hâlâ orada gelecek müfrezeyi bekliyorduk. Ancak en küçük bir iz bile yoktu. Destek gelmemişti. Tabii ateş de yakamıyorduk, en yakın kasaba iki buçuk kilometre mesafedeydi. Han da sekiz yüz metre kadar uzaktaydı. Gece olunca bir şekilde bir şeyler görmeye başlıyorsun, tarlalarda hareket var gibi geliyor. Düşmanın sürünerek sana yaklaştığını sanıyorsun... Gerçekten gelseler ne yaparız diye düşündüm. Acaba tüfeğimi bırakır mıydım –ateş eder miydim, etmez miydim? Ateş etmek cazip geliyordu. Orada öylece durup kurtlar gibi uluduk. Haykırdığında hattan biri cevap veriyordu. Nihayet tüfeğimin dipçiğiyle karda bir çukur kazdım, orada oturdum ve uykuya dalmamaya çalıştım. O soğukta uykuya daldığın anda işin biter. Sabaha doğru artık daha fazla dayanamıyordum –içim geçmeye başlamıştı. Beni ne kurtardı, biliyor musun? Makineli tüfek ateşi. Şafak sökerken iki üç kilometre uzakta başladığını duydum. Ve ister inan, ister inanma ayağa kalkmak bile istemedim. Sonra top sesleri gelmeye başladı. Bacaklarımın her biri adeta bir tonmuş gibi hissediyordum, o hisle ayağa kalktım: ‘Buraya kadar. Petlyura kapıya dayandı.’ Birbirimize doğru geldik, hattı kısalttık. Böylece birbirimize seslenecek kadar yakın olacaktık ve eğer bir şey olursa birbirine yakın mesafeli bir grup oluşturacak, istikametimize doğru ateş açacak ve şehre doğu geri çekilecektik. Eğer bizi ezip geçerlerse çok

yazık olacaktı. Ama en azından birlikte olacaktık. Sonra bir düşün, ateş kesildi. Sabahın ilerleyen saatlerinde üçerli gruplar halinde sırayla hana gidip ısındık. Bilin bakalım destek ne zaman geldi? Bu öğleden sonra saat ikide. Birinci Müfreze'den iki yüz tane yedek subay. Ve ister inanın, ister inanmayın hepsi de kürklü kalpaklardan keçe postallara kadar olması gerektiği gibi giyinmişlerdi. Bir makineli tüfek takımları vardı. Başlarında da Albay Nai-Turs vardı."

"Ah! O bizimkilerden biri!" diye haykırdı, Nikolka.

"Bir dakika, o Belgrad Süvarileri'nden değil miydi?" diye sordu, Aleksey.

"Evet, öyle o, bir süvari… Tahmin edeceğiniz gibi bizi görünce dehşete düştüler: 'En az iki tane makineli tüfek takımınız olacağını düşünmüştük, bu halde nasıl başa çıktınız?' dediler. Anlaşılan şafak vakti açılan ateş, yaklaşık bin kişilik bir birlik tarafından Serebryanka'ya yapılan bir saldırıymış. *Bizim* mıntıkanın ince bir hat tarafından korunduğunu bilmiyor olmaları şanstı, yoksa o çete şehre girebilirdi. Serebryanka'daki vatandaşlarımızın Post-Volynsk'e bağlı bir telefon hatlarının olması da şanstı. Saldırı altında olduklarını haber vermişler ve birkaç batarya da düşmana bir miktar şarapnel göndermiş. Kısa süre sonra heveslerinin kırıldığını, saldırıdan vazgeçtiklerini ve kayıplara karıştıklarını tahmin edersiniz."

"İyi de kimmiş onlar? Petlyura'nın adamları olmadıkları kesin! Bu imkansız."

"Kim olduklarını Tanrı bilir. Bence oralı köylülerdi, Dostoyevski'nin ayaklanan "Kutsal Rusya'sı". Ahh –orospu çocukları..."

"Yüce Tanrım!"

"Yani" diye devam etti, Mişlayevski. Sigarasını adeta emer gibi içine çekiyordu. "Tanrıya şükür sonunda destek geldi. Sayım yaptık, otuz sekiz kişi kalmıştık. Şanslıydık, içimizden sadece iki kişi donarak ölmüştü. O kadar. Ölenlerin dışında iki kişiyi de dönüşte taşımak zorunda kaldık. Onların da bacaklarının kesilmesi gerekiyor..."

"Ne! İki kişi donarak mı öldü?"

"Ne olacaktı? Bir yedek subay, bir de subay. Fakat asıl olay Han'ın yakınlarındaki köy, Popelukho'daydı. Teğmen Krasin'le birlikte donan adamları taşıyacak bir kızak aramak için oraya gittik. Köy tamamen ölüydü. Ortada tek bir hayat belirtisi bile yoktu. Etrafı araştırdık, sonunda üzerinde koyun derisi paltosu ve koltuk değnekleriyle yaşlı bir adam saklandığı yerden çıktı. İster inanın, ister

inanmayın, bizi görünce çok sevindi. Bir şeyler olduğunu o anda anladım. Ne olduğunu sordum. Perişan haldeki ihtiyar piç bağırmaya başladı: ‘Merhaba, delikanlılar…’ Ben de rol yapmaya başladım ve onunla Ukraynaca konuştum. ‘Bize bir kızak ver, babalık’ dedim. ‘Verememʼ dedi. ‘O subaylar bütün kızakları alıp Postʼa götürdüler.’ Krasinʼe göz kırptım ve ihtiyara sordum: ‘Kahrolasıca subaylar. Bütün köy nereye kayboldu?’ Sizce ne cevap verdi? ‘Herkes Petlyuraʼya katılmak için gitti.’ Buna ne dersiniz, ha? Gözleri öyle kördü ki bizim de kapüşonlarımızın altında subay rütbesi olduğunu görmedi ve bizi Petlyuraʼnın adamlarından sandı. Ben de daha fazla dayanamadım, soğuğun da etkisiyle... Tepem attı... İhtiyarı o kadar sert bir şekilde yakaladım ki aklı başından gitti. Bu defa Rusça bağırdım: ‘Petlyuraʼya gittiler, öyle mi? Seni geberteyim de gör bakalım, Petlyuraʼya katılmak nasılmış! Seni öbür dünya nüfusuna kaydettireceğim, sefil ihtiyar!’ O anda bu pek vatansever ihtiyar (burada Mişlayevski taş yağmuru gibi küfürleri sıraladı) olan bitenin farkına vardı. Hoplayıp zıplamaya ve çığlık atmaya başladı: ‘Ah, efendim, ah efendim, bu ihtiyarı bağışlayın, ben şaka ediyordum, artık gözlerim pek iyi görmüyor, size istediğiniz kadar at vereceğim, hemen efendim, yeter ki beni öldürmeyin!’ Atları ve kızağı böyle aldık işte.”

“Post-Volynskʼe vardığımızda akşam olmuştu. Oradaki kaosu tarif etmem mümkün değil. Alıştırma yapan dört tane batarya saydım. Görünüşe bakılırsa cephaneleri yoktu. Her tarafta sayısız karargah subayı vardı. Ama tabii ki hiçbirinin neler olup bittiği hakkında en ufak bir fikri yoktu. En kötüsü de elimizdeki iki cesedi bırakacak bir yer bulamamazdı. Sonunda bir ilk yardım vagonu bulduk. İnsan inanamıyor ama cesetleri almamak için güç kullandılar. Bize onları şehre götürüp oraya atmamızı söylediler! Buna gerçekten çok sinirlendik. Krasin, bize, ‘Petlyura gibi davranıyorsunuz’ deyip ortadan kaybolan bir subayı vurmaya kalktı. Nihayet gece çöktüğünde Şetkinʼin karargah vagonunu buldum –elbette birinci sınıf, elektrik aydınlatmalıydı... Ve ne oldu dersiniz? Ufak tefek bir adam, bir çeşit emir eri bizi içeri almadı. Hıh! ‘Kendisi uyuyor’ dedi. ‘Albay rahatsız edilmemesi için emir verdi.’ Ben de tüfeğimin dipçiğiyle onu duvara yapıştırınca adamlarımızın hepsi bağırmaya başladı. Bu onların vagondan dışarı çıkmalarını sağladı. Şetkin saklandığı yerden çıkıp bizi yumuşatmaya çalıştı. ‘Aman Tanrım’ dedi. ‘Başınıza gelenler ne kadar korkunç.

Evet, elbette hemen ilgileniyorum. Beylere çorba ve brendi verin. Hepinize üç günlük özel izin veriyorum. Yaptığınız tam bir kahramanlık. Kayıplarınız olması çok kötü, fakat onlar, asil bir dava uğrunda öldüler. Sizler için çok endişeleniyordum.' Ağzındaki brendi kokusunu bir kilometre öteden alabilirdiniz... Aaah!" Mişlayevski birden esneyerek uykulu bir halde kafa salladı. Uykuluymuş gibi mırıldandı:

"Bizim müfrezeye bir vagon ve bir soba verdiler... Ama ben o kadar şanslı değildim. Çıkardığım olaydan sonra beni ayakaltından kaldırmak istedi. 'Size şehre gitmenizi emrediyorum, Teğmen. General Kartuzov'un karargahına rapor verin.' Hıh! Şehre lokomotifle gittim... Buz gibiydi... Tamara'nın Kalesi... Votka..."

Mişlayevski'nin ağzındaki sigara düştü, arkasına yaslandı ve anında horlamaya başladı.

"Tanrım, ne hikâye ama…" dedi, Nikolka, dalgın bir sesle.

"Elena nerede?" diye sordu, ağabey, endişeli bir şekilde. "Onu götür de yıkansın. Havlu da ver."

Elena banyoda, içinde yanan huş ağacı kütüklerinin çıtırdamakta olduğu çinkodan yapılmış kazanın yanında ağlamaktaydı. Mutfak saati cızırtılı sesiyle saatin on bir olduğunu haber verdiğinde artık Talberg'in öldüğüne ikna olmuştu. Para taşıyan tren saldırıya uğramış, korumalar öldürülmüş, kanlar ve beyin parçaları karların üzerine yayılmıştı. Alacakaranlıkta oturan Elena'nın bozulmuş saçlarının arasından yanan ateşin ışığı geçiyor, gözyaşları yanaklarından aşağı süzülüyordu. O öldü, öldü...

O anda kapı zilinin yumuşak ve titreşimli sesi geldi. Bütün ev bu sesle doldu. Elena hızla mutfağa doğru gidip karanlık kütüphaneden geçerek parlak bir ışıkla aydınlanan yemek odasına geldi. Siyah renkli saat zamanı bildirdikten sonra aheste aheste çalışmaya devam etmişti.

Fakat Nikolka ve ağabeyi, başlardaki o neşe patlamalarının ardından çabucak dibe çökmüşlerdi. O neşeleri de ne olur, ne olmaz diye düşünerek Elena'nın hatırınaydı. Ataman'ın Harbiye Nazırı'nın takoz şeklindeki rütbe işaretlerinin, Turbin kardeşler üzerinde iç karartıcı bir etkisi vardı. Aslında o rütbelerden çok daha uzun zaman önce, tam olarak Elena'nın Talberg'le evlendiği gün Turbinlerin hayatında bir çatlak oluşmuş ve o günden beri güzellikler azar azar o

çatlaktan sızarak ortadan kaybolmuş, geriye sadece nahoş şeyler kalmıştı. Bunun temel nedeni Kurmay Yüzbaşı Sergey İvanovich Talberg'in çift katmanlı gözlerinde yatıyor gibi görünüyordu...

Bu her ne kadar doğru da olsa, o gözlerin üst katmanındaki mesaj artık açıkça seçilebiliyordu. Sıcak, aydınlık ve güvenli bir ortamda her insanda bulunan bir hazdı bu. Fakat daha derinlerde, Talberg'in bu eve ilk girdiğinde yanında getirdiği yalın bir korku vardı. Her zaman olduğu gibi Talberg'in yüzünde doğal bir şekilde hiçbir şey görünmese de en derindeki katman, elbette gizliydi. Geniş, sımsıkı kemeri, –üniversite ve askeri akademiden– beyaz renkli iki mezuniyet rozeti, ceketinin üzerinde cesaretle parlıyordu. Duvardaki siyah saatin altında, güneşte yanmış yüzü, adeta bir robot gibi bir taraftan diğer tarafa döndü. Talberg fazlasıyla soğuk biri olsa da odadakilere şefkatle gülümsedi. Fakat bu şefkatli gülümsemede bile korkunun izleri vardı. Uzun burnu seğiren Nikolka bu korkuyu ilk hissedendi. Talberg ağır ağır konuşarak taşraya para taşıyan trenin kumandasının kendisinde oluşunu, şehrin yaklaşık kırk beş kilometre dışında, kimler olduğunu sadece Tanrı'nın bildiği kişiler tarafından nasıl saldırıya uğradıklarını anlattı. Bu sözleri duyan Elena'nın gözleri korkuyla kısıldı. Elena, Talberg'in rütbelerini sıkıca kavradı. İki erkek kardeşten de duruma uygun bir nida koptu. Mişlayevski ise yarı ölü vaziyette, altın kaplamalı üç dişini göstererek horlamaya devam etti.

"Kimlerdi? Petlyura'nın adamları mı?"

"Eğer onlar olsaydı" dedi, Talberg, küçümseyici olmakla beraber gergin bir gülümsemeyle. "Şu anda... eee... Sizinle konuşmam pek mümkün olmazdı. Kim olduklarını bilmiyorum. Bir avuç başıboş milliyetçi olmalı. Trene çıktılar ve 'Bu kimin treni?' diye haykırarak tüfeklerini salladılar. Ben de "Milliyetçilerin" diye cevap verdim. Sonra biraz daha takıldılar ve biri trenden inmelerini emredince hepsi ortadan kayboldu. Sanırım subay arıyorlardı. Muhtemelen muhafızın Ukraynalı olmadığını, sadık Rus subayları tarafından eğitildiğini sandılar." Talberg, Nikolka'nın kolundaki çavuş rütbesine doğru manalı bir şekilde bakarak kafa salladı. Sonra saatine bakarak beklenmedik bir şekilde ekledi: "Elena, seninle bizim odada biraz konuşmamız gerek."

Elena, yatağın üstünde Çar'ın beyaz koluna konmuş bir şahinin durduğu, yeşil abajurlu bir lambanın kendi yazı masasını aydınlattığı ve maun şifonyerin

üzerinde duran bir çift bronz çobanın her üç saatte bir gavot çalan saati desteklediği yere, evin Talberglere ait olan bölümüne doğru apar topar kocasını takip etti.

Nikolka, koridorda sendeleyerek yürüyen, iki kez kapı eşiğine çarpan, ardından da banyoda uyuyakalan Mişlayevski'yi büyük çabalar sonucu uyandırmayı başarmıştı. Sonra da boğulmaması için onu gözlemeye devam etti. O sırada Aleksey Turbin, farkında olmadan karanlık oturma odasında dolaşıp duruyordu. Bir süre sonra Aleksey yüzünü pencereye yaslayarak dışarıdan gelen sesleri dinlemeye başladı: Bir kez daha uzaklardan ve sanki pamuğun içine sıkıştırılmış gibi boğuk, zararsız ve -artık bildik- silah sesleri duyuluyordu.

Kestane rengi saçlarıyla Elena, birden yaşlanıp çirkinleşmişt sanki. Kızarmış gözleri ve iki yana sallanan kollarıyla birlikte acınası bir halde, Talberg'in ona söylemek zorunda olduğu şeyleri dinlemeye koyuldu. Talberg, sanki geçit törenindeymiş gibi katı bir ifadeyle ona tepeden bakarak acımasızca konuşmaya başladı.

"Başka bir seçenek yok, Elena."

Elena, kaçınılmaz olanı kabullenmiş bir ifadeyle cevap verdi:

"Oh, anlıyorum. Tabii, haklısın. Beş ya da altı gün içinde mi diyorsun? Belki o zamana kadar durum daha iyiye gider."

Talberg bu sefer kendini gerçekten kötü hissetti. Yüzündeki o sabırlı, hiç kaybolmayan gülümsemesi bile yok oldu. Onun yüzü de yaşlandı. Yüzündeki bütün çizgiler, kararını vermiş olduğunu gösteriyordu. Elena'nın beş altı gün içinde, oradan birlikte ayrılacaklarına dair olan umudu hastalıklı ve acınası derecede yanlıştı...

Talberg devam etti: "Ben hemen gitmeliyim. Tren bu gece saat birde hareket ediyor..."

Bu konuşmadan yarım saat sonra şahinli odadaki her şey altüst olmuştu. Yerde bir bavul vardı. Bavulun destekli iç bölmesinin kapağı açıktı. Elena, dudaklarının kenarındaki kırışıklıklarla bitkin ve ciddi görünüyor, sessiz sedasız gömlekleri, iç çamaşırlarını ve havluları bavula dolduruyordu. Dizlerinin üzerine çökmüş olan Talberg, el yordamıyla şifonyerin en alt çekmecesinde anahtarlarını arıyordu. Çok geçmeden oda, toplanıp orayı terk etmenin, hatta daha da kötüsü abajurun yerinden çıkarılmasının neden olduğu perişan bir görüntüye büründü.

Bir abajur asla ama asla yerinden sökülmemeli. Abajur kutsal bir şeydir. Tehlikeden kaçıp bilinmezin içinde kaybolan bir sıçan gibi. O abajurun gölgesinde kitap oku ya da kestir; bırak fırtına dışarıda uğuldasın ve onlar gelip seni alana kadar bekle.

Talberg kaçıyordu. Doğrulup ağır bavulun altına saçılmış yırtık pırtık gazete parçalarını ayaklarının altında ezdi. Uzun paltosunu giydi, kulaklıklı siyah sade kalpağını ve gri-mavi Atamanlık rozetini taktı. Kılıcı da belindeydi.

Şehrin 1 No'lu yolcu istasyonunun uzun yol peronunda tren yerini almıştı, fakat lokomotifi ortada yoktu. Bu haliyle başı olmayan bir tırtıl gibi görünüyordu. Tren, her biri beyaz elektrik ışığıyla kör edici bir parlaklığa sahip dokuz vagondan oluşuyordu. Gece saat birde hareket etmek ve General Von Bussow ile garnizonunu Almanya'ya götürmek üzere hazırdı. Talberg'i de yanlarında götürüyorlardı; o doğru karargahı etkilemişti... Ataman'ın vekilliği, budala ve sefil bir komik opera gibiydi (Talberg kendisini keskin ve sıradan terimlerle ifade etmeyi severdi) tıpkı Ataman'ın kendisi gibi. Çünkü her şey gittikçe daha da sefilleşiyordu...

"Bak, hayatım (fısıltıyla) Almanlar Ataman'ı sallantıda bırakıp gidiyorlar ve Petlyura'nın ilerleme ihtimali fazlasıyla yüksek... Bunun ne anlama geldiğini biliyorsun..."

Elena bunun ne anlama geldiğini biliyordu. Elena hepsini çok iyi biliyordu. 1917 yılının Mart ayında, kırmızı kol bandı takma olayını askeri akademiye ilk rapor eden kişi Talberg olmuştu -gerçekten ilk. Bu, şehirdeki bütün subayların Petersburg'dan gelen haberler karşısında adeta taş kesilerek olan biteni duymamak için karanlıklara saklandıkları, devrimin o ilk günlerinde olmuştu. Devrimci Askeri Komite'nin bir üyesi olarak, meşhur General Petrov'u tutuklayan da Talberg'den başkası değildi. O çok önemli yılın sonlarına gelinirken şehirde hem tuhaf, hem de harika şeyler yaşandı ve birtakım kişiler ortaya çıkmaya başladı –ayaklarında botları olmayan fakat *şalvar* adı verilen bol, çuval gibi Ukrayna pantolonları, asker parkalarının altından bile fark edilen insanlar. Bu kişiler şehri hiçbir şekilde terk etmeyeceklerini, çünkü savaşın onların meseleleri olmadığını ve şehirde kalmak istediklerini ilan ettiler. Bunun son derece yersiz olduğunu ve sefil bir komik operadan farksız olduğunu düşünen Talberg çok sinirlenmişti. Ve bir noktaya kadar haklı da çıkmıştı:

Sonuçlar operayla benzerlik taşıyordu, fakat akan kanın çokluğuna bakılınca ortada komik bir durum görünmüyordu. Bol pantolon giyen adamlar, ormanlardan ve Moskova tarafındaki ovalardan gelen bazı düzensiz askeri birlikler tarafından iki kez şehirden sürüldüler. Talberg *şalvarlı* adamların önemsiz maceracılar olduklarını ve meşru kuvvetin kaynağının, her ne kadar kökleri Bolşevik köklerinden gelse de, Moskova olduğunu söylemişti.

Fakat bir Mart günü gri renkli rütbeleri, başlarında kendilerini şarapnel parçalarından koruyan kırmızı-kahverengi metal miğferleri ile Almanlar şehre geldiler. Alman süvariler de öyle kaliteli başlıklar takıyor ve o kadar muhteşem atlara biniyorlardı ki Talberg gücün artık kimde olduğunun anında farkına vardı. Alman topçularının gerçekleştirdiği birkaç ağır saldırının ardından Moskovalı adamların cesetleri ormanın içindeki mavi hattın ardında bir yerlerde çürüyerek ortadan kayboldu. *Şalvarlı* adamlar ise Almanların gelişinden sonra sessizce yeniden şehre döndüler. Bu büyük bir sürprizdi. Talberg utanarak gülümsemiş, fakat korkmamıştı. Çünkü Almanlar orada oldukları sürece *şalvarlılar* hareketlerine dikkat ettiler, birilerini öldürmeye kalkışmadılar. Hatta sokaklarda dolaşırken bile kendilerinden pek de emin olmayan misafirler gibi ihtiyatlıydılar. Talberg, onların kökleri olmadığını söylüyordu ve yaklaşık iki ay boyunca yapacak hiçbir işi yoktu. Bir gün Nikolka Turbin, Talberglerin odasına girdi. Gördüğü manzara karşısında kendini gülmekten alıkoyamadı: Talberg oturmuş, büyük bir kağıt parçasına dilbilgisi alıştırmaları yazıyordu ve önünde ucuz gri kağıda basılmış ince bir kitap duruyordu. Kitabın üzerinde şunlar yazılıydı:

Ignatii Perpillo
UKRAYNACA DİLBİLGİSİ

1918 Nisan'ındaki Paskalya yortusunda, kubbe biçimindeki çatısına kadar insanlarla dolup taşan sirk salonunun elektrikli ark ışıkları neşeyle vızıldadı. Uzun boylu, bakımlı, askeri bir figür olan Talberg arenanın ortasında durmuş, el kaldırmak suretiyle verilen oyları sayıyordu. Bu, *şalvarlıların* sonuydu. Artık bir Ukrayna devleti olacaktı, fakat bu devlet bir 'Atamanlık' Ukrayna'sı olacaktı – 'Ukrayna Atamanı' seçimi yapıyorlardı.

"Moskova'daki o komik operadan sağ salim kurtulduk" dedi, Talberg. Tuhaf

görünümlü Atamanlık üniforması, Turbinlerin evindeki o tanıdık eski duvar kağıdı ile uyumsuzluk arz ediyordu. Saatin ding-dongları, bu küçümseme karşısında boğuklaştı ve bütün güzellikler çatlaktan sızarak gitti. Nikolka ve Aleksey, Talberg ile hiçbir ortak noktaları olmadığını keşfetmişlerdi. Onunla herhangi bir konuda konuşmak fazlasıyla zordu, çünkü laf ne zaman politikaya gelse Talberg kontrolünü kaybediyordu. Özellikle de Nikolka'nın, "Mart ayında ne diyordun sen, Sergey...?" ifadesiyle söze başlayacak kadar densiz olduğu durumlarda. O anda Talberg seyrek ve güçlü dişlerini sıkıyor, gözlerinde sarı renkli kıvılcımlar çakıyor ve kontrolünü yitirmeye başlıyordu. Dolayısıyla yapılan konuşmanın da bir önemi kalmıyordu.

Komik opera... Elena, kocasının o Baltık-Alman köfte dudaklarının arasından çıkan bu sözcüklerin ne anlama geldiğini biliyordu. Fakat artık komik opera gerçek bir tehdit haline geliyordu ve bu defa tehdit ne *şalvarlılara*, ne Moskova'daki Bolşeviklere, ne de başkalarınaydı. Bu seferki tehdit, Sergey Talberg'in kendisine karşıydı. Herkesin kendi yıldızı vardır ve Ortaçağ'da saray astrologları haklı nedenlerle geleceği tahmin etmek için horoskoplarına bakarlardı. Onlar, bunu yapabilecek kadar bilgeydiler. Örneğin Sergey Talberg, en talihsiz, en elverişsiz yıldızın etkisi altında dünyaya gelmişti. Her şey tek bir düz çizgide ilerleseydi, hayat Talberg için güzel olabilirdi. Fakat şehirdeki olaylar o şekilde seyretmedi. Fantastik zikzaklarla devam etti. Bu yüzden Sergey Talberg, bir sonraki olayın ne olacağını tahmin edebilmek için boşu boşuna kafa yorup durdu. Elbette olacakları tahmin edemedi. Bununla birlikte şehirden uzakta bir yerde, belki yüz elli kilometre mesafede parlak ışıklarla aydınlatılmış bir tren vagonu beklemedeydi. O vagonun içinde, kabuğundaki bir bezelye gibi bekleyen sinekkaydı tıraşlı bir adam oturmuş konuşuyor, katiplerine ve yaverlerine emirler veriyordu. Eğer o adam şehre ulaşırsa –ki ulaşabilirdi– vay Talberg'in haline! *Gazette*'nin o sayısını herkes okumuştu. Herkes Yüzbaşı Talberg'in Ataman için oy verdiğini biliyordu. O gazetede Sergey Talberg tarafından yazılmış bir makale vardı ve o makale şöyle diyordu:

"Petlyura, ülkeyi kendisinin komik opera rejimi ile yıkmakla tehdit eden bir maceraperesttir..."

"Elena, burada kalıp saklanarak çok yakın zamanda yaşanacak olayların belirsizliği ile yüzleşme riskini göze alamayacağımı anlamak zorundasın. Sence

de öyle değil mi?”

Elena gururlu bir kadın gibi davranarak buna cevap vermedi.

“Sanırım” diye devam etti, Talberg. “Romanya ve Kırım üzerinden Don nehrini geçmek benim için zor olmaz. Von Bussow bana yardım etmeye söz verdi. Bana minnettarlar. Bu arada Alman işgali de tıpkı bir komik operaya benzemeye başladı. Almanlar gidiyor. (Fısıldadı) Hesaplamalarıma göre Petlyura da yakında güçten düşer. Asıl güç güneyde -Denikin’de. Kanun ve düzen güçlerinin ordusu oluşturulurken orada olmamanın sonuçlarına katlanamayacağımın mutlaka farkındasındır. Orada olmazsam, bu kariyerimi mahveder –özellikle de Denikin’in eskiden benim bölge komutanım olması nedeniyle. Üç ay içinde –ya da en geç Mayıs ayında diyelim– şehre geri döneceğimizden eminim. Korkma sakın. Sana hiçbir zarar gelmeyecek. Ayrıca eğer bir sıkıntı olursa, kızlık soyadına ait pasaportun hâlâ duruyor. Aleksey’den, gelebilecek herhangi bir tehlikeye karşı seni korumasını isteyeceğim.”

Elena ani bir refleksle başını kaldırdı.

“Bir dakika” dedi. “Aleksey ve Nikolka’ya Almanların bize ihanet ettiklerini söylememiz gerekmiyor mu?”

Talberg kıpkırmızı oldu.

“Tabii, elbette, kesinlikle söyleyeceğim... Ya da daha iyisi onlara sen kendin söyle. Gerçi sen de söylesen durumun pek değişeceği yok ya.”

Bir an için Elena tuhaf bir hisse kapıldı, fakat bunu dışarı vuracak zamanı yoktu. Talberg onu öpüyordu ve bir an için o iki katmanlı gözlerinde tek bir duygu göründü –şefkat. Elena her ne kadar kendisini gözyaşlarına boğulmaktan alıkoyamasa da sessizce ağladı. Her şeye rağmen o annesinin kızıydı ve güçlü bir kadındı. Sırada Talberg’in Elena’nın oturma odasındaki kardeşleriyle vedalaşması vardı. Bronz lambadan gelen pembemsi bir ışık, odanın köşesini aydınlatıyordu. Piyanonun o bilindik beyaz tuşları görünüyordu ve *Faust* operasının çarpıcı notalardan oluşan melodisi koyu karanlık sözlerden oluşan şiirinin üzerinde dolaşıyor ve neşeli, sakallı Valentine şarkıya başlıyordu:

“Sana yalvarıyorum, kız kardeşim için sana yalvarıyorum,
Ona acı, merhamet et!
Onu koru, sana dua edeceğim.”

O anda daha önce hassas duygularla ilgili bir kez bile dua etmemiş olan Talberg bile o karanlık akorların yoğunluğunu ve *Faust* operasının notalarının sayfaları yırtık pırtık eski aile kopyasını anımsadı. Talberg bir daha asla, "Ah Ulu Tanrım" kavatini ve Elena'nın Şervinski'ye şarkı söylerken eşlik edişini duyamayacaktı. Fakat Turbinler ve Talbergler, bu hayattan göçtükten uzun yıllar sonra bile o notalar tekrar tekrar çınlayacak, Valentine sahne ışıklarının altında yürüyecek, parfüm aromaları şişelerinden esinti halinde yayılacak ve güzel kadınlar lamba ışıkları altında bu müziği çalacaklardı. Çünkü *Faust*, tıpkı "Zaandam'ın Gemi Ustası" gibi ölümsüzdü.

Talberg hazırladığı cümleleri söylerken piyanonun yanında durdu. İki erkek kardeş kaşlarını kaldırmamaya gayret ederek nazik bir sessizlik içinde onu dinlediler –küçük kardeş gururundan, büyük kardeş ise cesaretsizlikten. Talberg konuşurken sesi titriyordu.

"Elena ile ilgilenirsiniz, değil mi?" Talberg'in gözlerinin üst tabakası endişeli ve rica eder bir bakışla onlara bakıyordu. Kekeledi, kaygılı bir tavırla cep saatine bakarak gergin bir tonda konuşmaya devam etti: "Gitme zamanı."

Elena kocasını kucakladı, onun üzerinde telaşla yarım yamalak bir istavroz çıkardı ve onu öptü. Talberg uçları kırpılmış sert bıyıklarını kayınbiraderlerinin yanaklarına sürttü. Gergin bir bakışla cüzdanındaki kalın kağıt tomarlarını kontrol etti. İnce Ukrayna parası destesini ve Alman marklarını yeniden saydı. Gergin bir şekilde gülümseyerek arkasını döndü ve gitti. Apartman boşluğundaki ışık yanmaya devam ederken merdivenlere çarpan bavulunun sesi duyuluyordu. Tırabzanların üzerinden aşağıya eğilen Elena'nın gördüğü son şey kocasının kapüşonunun sivri tepesiydi.

Gece saat birde, gri bir kurbağaya benzeyen zırhlı bir tren beşinci perondan hareket etti. Karanlık mezarlıkların arasından geçen art arda sıralanmış boş nakliye vagonları homurdanarak hızlanırken lokomotifin kül kapağından sıcak kıvılcımlar çıkıyor ve tren vahşi bir canavar gibi bağırıyordu. Yedi dakikada on kilometre yol alan tren çatırtılar ve parıldayan ışıklar eşliğinde kükreyerek, hem yolcu vagonlarına sıkış-tepiş doluşmuş yolcuların, hem de koruma görevinde bulunan harbiyelilerin ve yedek subayların arasında belli belirsiz bir umut ve gurur uyandırarak Post-Volynsk'e ulaştı. Zırhlı tren, yavaşlamadan ana hatta geçip cesurca Alman sınırına doğru ilerledi. Onun geçişinden on dakika sonra,

devasa bir lokomotifi olan bir yolcu treni ışıl ışıl aydınlatılmış düzinelerce penceresi ile Post-Volynsk'ten geçti. Vagonların sonundaki platformlarda beliren Alman askerleri dikkat çekiyorlardı. Dikili taşlarmışcasına devasa görünen askerlerin süngüleri parıldıyordu. Pencereden dışarı sızmakta olan titrek ışık demetlerinin üzerlerine vurmasıyla görünür hale gelen, soğuktan kamburları çıkmış makasçılar, uzun yolcu vagonlarının, kesişim noktası üzerinden gürültüyle geçişini izlediler. Bir süre sonra her şey yeniden görünmez hale geldi ve harbiyeliler kıskançlık, gücenme ve telaş hisleriyle kalakaldılar.

Aniden esen bir kar fırtınası harbiyelileri taşıyan yolcu vagonlarına bir kırbaç gibi çarparken "Kahretsin..." diye sızlanan bir ses geldi, makastan. O gece Post karla kaplanmıştı.

O lokomotifin ardındaki üçüncü vagonda, damalı kumaşla kaplı bir kompartımanda Alman bir teğmenle karşılıklı oturan Talberg, Almanca konuşuyordu.

Arada sırada, oldukça yavaş bir şekilde "Oh, ja" diyerek konuşmaya dahil olan şişman bir teğmen, ağzındaki puroyu çiğnemeye devam ediyordu.

Nihayet teğmen uykuya dalıp, diğer bütün kompartımanların kapıları da kapandıktan sonra ve parlak bir şekilde aydınlatılmış vagonun birbirini takip eden tek düze seslerinden başka duyulan bir ses kalmadığında Talberg koridora çıktı, üzerlerinde şeffaf olarak "S.-W.R.R " harfleri bulunan soluk renkli perdelerden birini açıp karanlığa doğru baktı. Karanlığın içinden zaman zaman bir anda beliren parlak kar taneleri, aynı anda geçip giderek gözden kaybolurken, ön tarafta hızla yoluna devam eden lokomotifin uğultusu öylesine uğursuz ve öylesine tehditkardı ki Talberg bile kendini kötü hissetmişti.

1 Mihail Skobelev, 93 Harbi sırasında Osmanlı karşısında gösterdiği kahramanlıklarıyla bilinen Rus General. (ç.n.)

2 Kusur bulan kimse, istihza ve kusur tanrısı. (ç.n.)

3 Özellikle, Venedik'teki gondolcuların söylediği bir şarkı türü. (ç.n.)

4 Fransızca "Kesinlikle değil" anlamında. (ç.n.)

III

13 numaralı binanın alt katında bulunan, mühendis ve ev sahibi Vasili Lisoviç'in yaşadığı dairede gecenin bu saatinde tam bir sessizlik hüküm sürüyordu. Yalnızca ara sıra yemek odasındaki bir fare tarafından bölünen bir sessizlik. Israrlı bir şekilde küflenmiş bir peynir kabuğunu kemirmeye çalışan fare, mühendisin karısı Wanda Mikhailovna'nın cimriliğine lanet okuyordu. Bu küfürlerin muhatabı olan sıska ve kıskanç Wanda, o sırada nemli ve soğuk evinin yatak odasında derin bir uykudaydı. Lisoviç ise kalın perdeli, kitaplarla dolu, içinde olması gerekenden daha fazla eşya bulunan, bu nedenle de insanda fazlasıyla samimi bir izlenim bırakan çalışma odasında uyanık vaziyetteydi. Mısır Kraliçesi biçiminde ve üzerinde yeşil renkli çiçekler bulunan bir avize, odayı yumuşak ve gizemli bir ışıkla aydınlatıyordu. Bu odada gizemli bir şey daha vardı. O da büyük, deri koltuğuna gömülmüş mühendisin ta kendisiydi. O koltukta oturan adamın Vasili Lisoviç değil de Vasilisa olması, ne zaman ne olacağı bilinmeyen bu günlerin belirsizliğini ve gizemini her şeyden daha iyi bir şekilde ifade edebilirdi... Kendisi, elbette adının Lisoviç olduğunu söylüyor, onunla görüşen birçok insan da ona Vasili diye hitap ediyordu. Ancak bunu yalnızca yüzüne karşı yapıyorlardı. Arkasından konuşurken herkes ondan Vasilisa diye bahsediyordu. Bütün bunlar 1918 yılının Ocak ayında, şehirde birbirinden garip şeyler yaşanmaya başladıktan sonra oldu. O günlerde, 13 numaralı binanın sahibi imzasını değiştirdi ve ileride bir gün kendisi aleyhinde kullanılabilecek herhangi bir belgeyle karşılaşmaktan korktuğu için bütün belgeleri, sertifikaları, emirleri ve karneleri "Vas. Lis." şeklinde imzalamaya başladı.

Vasilisa imzasını değiştirmekle uğraşırken, 18 Ocak 1918'de, elinde Vasili Lisoviç tarafından imzalanmış bir şeker karnesi olan Nikolka, şeker almayı

başaramadan Kreşçatyik'te sırtına bir taş yemiş ve iki gün boyunca kan tükürmüştü. (Şeker için sırada bekleyen cesur insanların hemen başlarının üstünde bir bomba patlamıştı.) Eve geldiğinde duvarlara tutunan ve rengi yemyeşil olan Nikolka, Elena'yı telaşlandırmamak için gülümsemeyi başarmıştı. Fakat ağız dolusu kan tükürdüğünde Elena: "Tanrım, ne oldu sana?" diye feryat etmiş, o da ona cevaben, "Vasilisa'nın şekeri yüzünden, Allah belasını versin!" demişti. Hemen ardından rengi bembeyaz olmuş ve olduğu yere yığılmıştı. Nikolka ancak iki gün sonra yataktan çıkabilmişti. Fakat Vasili Lisoviç'in varlığı artık son bulmuştu. Önce 13 numaralı binada yaşayanlar, ardından şehrin tamamı ona Vasilisa demeye başlamıştı, bir tek adı gerçekten Vasilisa olan kız dışında.

Vasilisa, ara sıra geçen kızakların seslerinin de kesilip, sokağın tamamen sessizleştiğinden emin olduktan ve yatak odasında karısının çıkardığı ıslığa benzer sesleri dikkatle dinledikten sonra hole çıktı. Orada kilitleri, sürgüyü, zinciri ve kapı kolunu dikkatlice kontrol ettikten sonra çalışma odasına dönerek devasa masasının çekmecesinden dört tane parlak kilitli iğne çıkardı. Sonra karanlığın içine doğru parmak uçlarıyla ilerledi. Odaya geri döndüğünde elinde bir kilim ve bir havlu vardı. Tekrar olduğu yerde durup etrafı dinlemeye başladı. Hatta bu kez parmağını da dudaklarına götürdü. Ceketini çıkartarak kollarını sıvazladıktan sonra rafların birinden bir yapıştırıcı, yuvarlanarak rulo haline getirilmiş bir boy duvar kağıdı ve bir makas aldı. Pencereye yaklaşıp ellerini gözlerine siper ederek dışarı, caddeye baktı. Kilitli iğneleri kullanarak pencerenin sol üst kanadına havluyu, sağ kanadına da kilimi astı. Boşluk kalmaması için gerekli düzenlemeleri yaptı. Bir sandalyenin üzerine çıkarak kitap raflarının en üstünde, el yordamıyla bir şeyler aramaya başladı. Oradan aldığı küçük bir bıçak ile duvar kağıdını yukarıdan aşağıya kesti. Sonra dik açıyla iki yana doğru devam etti. Ardından bıçağı tuğlanın kesiğine sokup, önceki gece kendisinin yaptığı iki tuğla büyüklüğündeki gizleme yerini ortaya çıkardı. İnce çinkodan yapılmış kapağı yerinden çıkarıp sandalyeden aşağı indi. Korku içinde pencerelere bakıp havluya usulca vurdu. Şıngırdayan anahtarın iki kez dönmesiyle açılan çekmecenin arka bölümlerinden, özenle gazeteye sarılmış ve tel ile dört yanından tutturularak bağlanmış bir paket ortaya çıktı. Vasilisa bu sırrını duvarın içine gizleyerek kapağı kapattı. Duvar kağıdı parçaları yerine tam olarak oturana kadar kesme işlemine devam ederken sandalyenin kırmızı renkli

kumaş kaplamasının üzerinde uzunca bir süre durması gerekti. Duvar kağıtları, altlarına sürülen yapıştırıcı ile duvardaki boşluğu kusursuz bir şekilde kapattı: Yarım çiçek dalları diğer yarısıyla, kare de diğer kareyle eşleşti. Mühendis sandalyesinden indiğinde duvardaki gizli saklama yerinden hiçbir iz olmadığından emindi. Vasilisa yaptığı işin sonucundan memnun ellerini ovuşturdu, arta kalan duvar kağıdı parçalarını toparladı ve küçük sobada yaktı. Sonra da küllerini ezerek dağıtıp yapıştırıcıyı sakladı.

O sırada, karanlık ve ıssız caddede, gri renkli, hırpani, kurda benzer bir yaratık akasya ağacının dallarının arasından sessizce süzülerek aşağıya indi. Yarım saattir orada oturuyor, soğuktan donmasına rağmen hırslı bir şekilde havlunun üst tarafındaki içeriyi gösteren boşluktan Lisoviç'in yaptıklarını seyrediyordu. Bu meraklı adamın dikkatini çeken şey, pencerenin üzerine kapatılmış bir yeşil havlu görüntüsünün garipliğiydi. Kar yığınlarının arasında bir o yana, bir bu yana ilerleyen insan figürü, caddede ve ara sokaklarda dolaşarak gözden kayboldu. Fırtına, karanlık ve kar, el birliğiyle onu içine alıp bıraktığı bütün izleri yok etti.

Gece. Vasilisa koltuğunda. Yeşil renkli gölgelerin arasında tıpkı Taras Bulba'ya benziyor. Uzun, çalı gibi sarkık bıyıklar: Onun adı Vasilisa değil, o bir erkek, kahrolası! Masanın çekmecesinden duyulan hafif bir anahtar şıngırtısının ardından ortaya kırmızı kumaşın üzerinde duran uzunca dikdörtgen biçiminde banknotlardan oluşan, yeşil sahne paralarından bir tomar çıktı. Üzerlerinde Ukrayna dilinde açıklamalar vardı:

Devlet Bankası Sertifikası
50 Ruble
Kredi Notları Paritesine Göre Dolaşımda

Banknotun bir yüzünde sarkık bıyıkları ve bel küreğiyle Ukraynalı köylü bir adam ve elinde orağıyla bir köylü kadın vardı. Diğer yüzünde ise oval bir çerçeve içinde aynı iki köylünün kırmızımsı kahverengi yüzleri büyütülmüş bir haldeydi. Adam özdeşleştiği uzun bıyıklarıyla eksiksizdi. En üstte ise bir uyarı bulunuyordu:

Sahteciliğin cezası hapistir

Uyarının altında da imza vardı:

Devlet Bankası Müdürü:
Lebid-Yurçik.

Atının üzerinde duran, yüzü dağınık metal favorilerle çevrili, bronz bir II. Aleksander figürü, göz ucuyla Lebid-Yurçik'in sanat eserini inceliyor ve lamba ayaklığı olarak işlev gören Mısır Kraliçesi'ne doğru pis pis sırıtıyordu. Duvarda Vasilisa'nın boynunda Aziz Stanislav nişanı bulunan atalarından biri dehşetle banknotlara bakıyordu. Yanı başlarında Brockhaus ve Ephron'un ansiklopedisinin yeşil ve siyah ciltleri geçit törenindeki atlı muhafızlar gibi dururken Gonçarov ve Dostoyevski kitaplarının sırtları da yeşil ışıkta hoş bir şekilde parlıyordu. Hem konforlu, hem de güvenli bir dünya.

Duvar kağıdının altındaki gizli yere yüzde beş oranlı hazine bonolarıyla birlikte on beş tane Çar dönemine ait 1000 rublelik banknot, dokuz tane 500 rublelik banknot, yirmi beş tane gümüş kaşık, altın bir saat ve zincir, üç tane sigara tabakası (üzerinde 'Kıymetli meslektaşımıza' yazıyordu, fakat Vasilisa sigara içmiyordu), elli tane 10 rublelik madeni para, iki tane tuzluk, altı kişilik gümüş yemek takımı ve gümüş bir çaydanlık gizlemişti. İkinci gizli bölme daha büyüktü. Odunluğun dışındaki kapı girişinden iki adım ileri, bir adım sola, sonra da duvardaki kalaslardan birinin üzerindeki tebeşirle işaretli yerden bir adım ileri. Her şey, daha öncesinde içinde Einem marka bisküviler bulunan teneke kutuların içine konulmuş, dikiş yerleri katranla kaplı muşambayla sarılmış ve bir buçuk metre derine gömülmüştü.

Üçüncü gizli bölmesi ise tavan arasında, bacanın 1,80 m. kuzeydoğusunda, sıvanın içindeki bir oyuktaydı. Burada bir şeker maşası, 183 tane 10 rublelik altın para ve parasal değeri yirmi beş bin rublelik hazine bonosu vardı.

Lebid-Yurçik, günlük masraflar içindi.

Vasilisa paralarını her saydığında hep yaptığı gibi etrafına bir göz gezdirdi. Parmağını yalayıp bir deste sahne parasını saymaya başladı. Derken bir anda rengi bembeyaz oldu.

"Kalpazanlık" diye gürledi, öfkeyle kafasını sallayarak. "Kepazelik!"

Vasilisa'nın suratı asıldı. Mavi gözleri dik dik bakmaya başladı. Onluk

banknotların üçüncü destesinde bir sahtecilik vardı. Dördüncüsünde iki, altıncısında iki, dokuzuncu destede ise art arda üç tane banknot tam olarak Lebid-Yurçik'in onu hapse attırmakla tehdit ettiği türdendi. Toplamda yüz on üç adet banknot vardı ve sekiz tanesinde bariz kalpazanlık belirtileri bulunuyordu. Bu paralardaki köylünün gözlerinde neşeli değil, kasvetli bir bakış vardı. Yeterince tırnak ve iki nokta işareti yoktu ve kağıtları Lebid'inkilerden daha iyiydi. Vasilisa içlerinden birini eline alıp ışığa doğru tuttu. Lebid'in imzasının üzerinde yapılan belirgin sahtekarlık kağıdın diğer tarafında belirdi.

Vasilisa yüksek sesle kendi kendine, "Bunlardan birini yarın arabacıya vereyim" dedi. "Çarşıya da gideceğim zaten. Orada o kadar incelemiyorlar paraları."

Sahte paraları arabacıya ve çarşıya vermek üzere dikkatlice bir kenara ayırıp geri kalanları yine anahtarlarını şıngırdatarak çekmeceye kilitledi. O anda yukarıdan gelen ayak seslerini duyunca ürperdi. Ölümcül sessizliği, kahkahalar ve bastırılmış sesler bozuyordu. Vasilisa, II. Aleksander'a dönerek,

"Görüyorsun ya, hiç rahat yok..." dedi.

Üst kat yeniden sessizliğe bürünmüştü. Vasilisa esneyerek bir tutam bıyığını okşadı, penceredeki kilim ile havluyu indirip oturma odasının ışıklarını açtı. Bu ışık, gramofunun üstünde mat bir yansımaya dönüyordu. On dakika sonra ev bütünüyle karanlığa gömülmüştü. Vasilisa fare, küf ve uyuyan huysuz bir çiftin kokusunun hakim olduğu yatak odasında karısının yanında uykuya daldı. Rüyasında Lebid-Yurçik atıyla çıkageliyor, ellerinde iskelet anahtarları olan bir hırsız çetesi de onun gizli zulasını buluyordu. Bir kupa valesi sandalyenin üzerine çıkıp Vasilisa'nın bıyığına tükürüyor, ona yakın mesafeden ateş ediyordu. Vasilisa soğuk terlerle çığlık çığlığa uyandığında ilk duyduğu şey, yemek odasındaki bir paket peksimeti yiyen fare ailesinin sesleri oldu. Onun ardından üst kattan, halıların ve tavanın arasından kahkahalar ve bir gitarın hoş sesi duyuldu... Aniden üst kat zemininden alışılmadık güçte ve tutkuda bir ses yükseldi. Gitar, marş ritmi çalmaya başlamıştı.

Vasilisa sesleri duymamak için çarşafların arasına girerken, "Yapılacak tek şey var, onları apartmandan atmak" dedi. "Terbiyesizlik bu. Gece de rahat yok, gündüz de."

Harbiyeliler

Uygun adım geliyor
Kılıç sallıyor
Marş söylüyor

“Yine de iyi düşünmeli... Kötü günler geçiriyoruz. Onları buradan atarsak yerlerine kimi alacağız? Bunlar en azından asker ve bir şey olursa bizi korurlar... Kışt!” Vasilisa hareket eden fareye kızgın bir şekilde bağırdı.

Gitar sesi...

Yemek odasındaki şamdanda dört tane ışık yanıyordu. Mavi renkli alev flamaları gibi. Verandaya açılan ikili pencereler, krem renkli perdelerle sıkı sıkıya örtülmüştü. Taze sera çiçeği demetleri, beyaz masa örtüsüyle tezat oluşturuyordu. Masanın üzerinde üç şişe votka ve ince şişelerde beyaz Alman şarabı vardı. Uzun ayaklı bardaklar, kesme kristal vazolarda elmalar, limon dilimleri, her tarafta ekmek kırıntıları, çay...

Koltukta buruşturulmuş bir *Peep-show* mizah dergisi sayısı. Kafaları çok karışıktı. Ruh halleri bir an sebepsiz bir neşeye meylederken, hemen ardından bir melankoliye sürükleniyordu. Şarkılar, karşı konulamaz ölçüde komik şakalar, gitar, Mişlayevski’nin sarhoş kahkahaları. Elena’nın, Talberg’in gidişinin ardından kendini toparlayacak vakti olmamıştı... Beyaz şarap acısını tamamen dindirmemiş, sadece biraz hafifletmişti. Elena masanın başında, kolçaklı bir sandalyede oturuyordu. Tam karşısında, masanın diğer ucunda da bornozunun içinde saçı sakalı birbirine karışmış ve yüzü aşırı bitkinlik ve votka yüzünden kızarmış bir halde Mişlayevski oturuyordu. Soğuk, yaşadığı dehşet, votka ve kızgınlıktan gözlerinde kırmızı halkalar oluşmuştu. Masanın uzun taraflarından birinde Aleksey ve Nikolka, diğer tarafında da eskiden Majesteleri’nin Mızraklı Süvari Birliği’nde Üsteğmen olan, şimdi ise Prens Balorukov’un kadrosunda emir subayı olarak görev yapan Leonid Şervinski ve onun yanında da hâlâ lisedeki takma adı ‘Karas’ –Sazan olarak bilinen Topçu Teğmen Fyodor Stepanov oturuyordu. Kısa boylu, tıknaz biri olan ve gerçekten bir sazan balığına benzeyen Karas, Talberg’in gidişinden yaklaşık yirmi dakika sonra Turbinlerin ön kapısında Şervinski’ye rastlamıştı. İkisinin de yanında şişeler vardı. Karas iki şişe votka getirmişti. Şervinski’nin çantasında ise dört şişe beyaz şarap vardı. Ayrıca Şervinski, üç kat paket kağıdı ile sarılmış devasa bir gül buketi getirmişti

–elbette güller Elena içindi. Karas kapı girişinde Şervinski'ye kendisi ile ilgili haberleri vermişti: Yeniden topçu üniformasına dönmüştü. Üniversitede çalışmaya daha fazla dayanamamıştı. Zaten artık bir anlamı da yoktu. Herkes işini bırakıp savaşmalıydı. Bir de Petlyura şehre girerse üniversitede vakit geçirmek, zaman israfından da kötü bir şey olurdu. Gönüllü olmak herkesin göreviydi. Ayrıca topçu alayının eğitimli atış subaylarına ihtiyacı vardı. Başında Albay Malişev'in bulunduğu alay, iyi bir alaydı –üniversiteden bütün arkadaşları o alaydaydı. Ancak Karas çaresizlik içindeydi. Çünkü Mişlayevski, o aptal piyade müfrezesine katılmak için onlardan ayrılmıştı. Bütün o "ya zafer, ya ölüm" safsataları aptalcaydı. Ayrıca hangi cehennemdeydi bu Mişlayevski? Şehrin dışında bir yerlerde postasıyla birlikte öldürülmüş bile olabilirdi...

İşin aslı Mişlayevski burada, hemen yukarıdaydı! Onlaryukarı çıkarken, yatak odasının loş ışığında, güzel Elena, çerçevesi gümüş yapraklarla bezeli aynanın karşısında aceleyle yüzünü pudralayıp gülleri kabul etmek için yanlarına geldi. Yaşasın! Hepsi buradaydı. Karas'ın buruşuk apoletlerindeki çapraz bağlı altın toplar ve özenle ütülenmiş mavi pantolonu. Talberg'in gittiği haberini duyan Şervinski'nin küçük gözlerinde utanmaz bir parıltı belirdi. Bu ufak tefek süvari, bir anda o muhteşem sesini ortaya çıkarma isteği duydu. Evlilik Tanrısı'na bir düğün şarkısı söylerken, pembe aydınlatmalı oturma odasını Şervinski'nin harikulade sesi doldurdu –ne kadar da güzel şarkı söylüyordu! Şervinski'nin gerçekten de eşsiz bir sesi vardı. Elbette kendisi şu anda bir subaydı, aptalca bir savaş içindeydiler, Bolşevikler, Petlyura ve herkesin yapması gereken görevleri vardı. Fakat ilerleyen zamanlarda, her şey normale döndüğünde Petersburg'daki nüfuzlu bağlantılarına rağmen ordudan ayrılabilir -*bunların* ne tür bağlantılar olduğunu hepsi biliyordu (bir şeyleri bilindiğini gösteren kahkahalar) -ve sahneye çıkabilirdi. La Scala'da ve -Bolşevikleri tiyatro salonunun dışındaki alanda bulunan sokak lambalarının direklerinde sallandırmaya başlar başlamaz-Moskova'da, Bolşoy'da şarkı söyleyebilirdi. Bir keresinde Zhmerinka'da Kontes Lendrikov ona aşık olmuştu, çünkü Epithalamion'u söylerken Do yerine Mi'ye kadar çıkmış ve beş ölçü boyunca o seste kalmıştı. 'Beş' dedikten sonra Şervinski başını hafifçe eğerek utangaç bir şekilde etrafına bakındı. Sanki bu hikâyeyi kendisi değil de bir başkası anlatmalıymış gibi bir ifadesi vardı.

"Mmm, evet. Beş ölçü. Pekala, hadi yemek yiyelim."

Şimdiyse oda duman bulutlarıyla kaplanmıştı…

“Senegalli askerler nerede? Hadi ama Şervinski, sen karargahtasın. Neden orada olmadıklarını söyle bize. Lena hayatım, hadi biraz daha şarap iç, hadi. Her şey yoluna girecek. Gitmekle doğru olanı yaptı. Don’a kadar gidecek ve Denikin’in ordusuyla birlikte geri dönecek.”

“Geliyorlar” dedi, Şervinski, titrek bir sesle. “Destek kuvvetleri yolda. Size söyleyeceğim önemli haberlerim var. Bugün Kreşçatik’te kendi gözlerimle Sırp konakçı subaylarını gördüm ve en geç birkaç gün içinde de iki Sırp Alayı şehre gelecek.”

“Bir dakika, emin misin?”

Şervinski’nin yüzü kızardı.

“Evet, eminim. Onları kendi gözlerimle gördüm diyorum. Bence bu soru çok yersiz oldu.”

“İyi, güzel de, sadece iki alay neye yetecek?”

“İzin ver de sözümü tamamlayayım. Prens bugün bana şahsen askeri nakliye gemilerinin Odessa Limanı’nda askerleri indirmeye çoktan başladığını söyledi. Yunan askerleri ve Senegal’den iki tümen gelmiş. Yalnızca iki hafta daha kendi başımıza dayanmamız gerekiyor. Ondan sonra Almanların o küstah suratlarına tükürebiliriz.”

“Dönek piçler.”

“Eğer bunların hepsi doğruysa Petlyura’yı yakalayıp asmamız uzun sürmez! Sallandıracağız onu!”

“Onu bizzat ben silahımla vurarak onu öldürmek isterdim.”

“Bir de ellerimle boğmak. Sağlığınıza beyler.”

Birer içki daha. Artık herkesin kafası dumanlanmaya başlamıştı. Üç kadeh içen Nikolka, mendil almak için odasına koştu. Holden geçerken (insanlar kendilerini izleyen hiç kimse olmadığında doğal davranırlar) portmantonun üzerine yığıldı. Orada Şervinski’nin parlak altın kabzalı, kavisli kılıcı asılıydı. İran Prensi’nden bir hediye. Şam bıçağı. Tabii bunu ona veren bir prens falan yoktu. Kılıç da Şam işi falan değildi, ama yine de son derece kaliteli ve pahalı bir kılıçtı. Kılıfının içinde asılı, çirkin bir mavzer, onun yanında da Karas’ın mavi çelik namlulu otomatik Steyr’ı duruyordu. Nikolka tutunmak için kılıfın o soğuk ahşabına doğru seyirtirken parmakları mavzerin ölümcül namlusuna

dokunduğunda heyecandan neredeyse gözyaşlarına boğulacaktı. Birden içinde dışarı çıkıp savaşmak için derin bir arzu duydu. Şimdi, şu dakika şehrin dışındaki karla kaplı tarlalarda. Harbiyeli akranları karanlıkta kar ve tipi altında soğuktan donarken sıcak bir evde oturup votka içtiği için kendinden utandı. Karargahtakiler akıllarını kaçırmış olmalılardı -müfrezeler hazır değildi, öğrenciler eğitimli değillerdi, Senegallilerden henüz hiçbir iz yoktu. Ayrıca onlar muhtemelen çizmeler kadar siyahlardı... Tanrı aşkına, o halde bu soğukta donarak öleceklerdi -neticede onlar sıcak iklime alışıklardı, öyle değil mi?

"Ataman'a gelince…" Aleksey Turbin bağırıyordu. "İlk önce onu sallandıracağım! Son altı ayda bizi aşağılamaktan başka hiçbir şey yapmadı. Ukrayna'da sadık bir Rus Ordusu kurmamızı engelleyen kimdi? Ataman. Şimdi de işler kötünün daha da kötüsü bir hale geliyor, bütün olanlardan sonra bir Rus Ordusu kurmaya başladılar. Düşman artık çıplak gözle görülebilecek kadar yakına geldi. Biz bu saatten sonra askerleri toparlamak, birlikler oluşturup karargahlar kurmak zorundayız. Üstelik bunu bir de olaylar tam bir keşmekeş halini aldıktan sonra yapmak durumundayız! Tanrım, tam bir ahmaklık!"

"Panik havası estiriyorsun" dedi, Karas, soğuk bir ifadeyle.

Karas'ın bu çıkışı karşısında Turbin küplere bindi.

"Ben mi? Panik mi yaratıyorum? Sen gerçeklere öylece gözlerini kapatıyorsun. Ben ortalığı velveleye veren tipte biri değilim. Ben sadece içimi döküyorum. Panik mi? Korkma. Ben yarın gidip senin şu Topçu Alayı'na kaydımı yaptırmaya çoktan karar verdim bile. Ve de senin şu Malişev, beni bir doktor olarak almayı kabul etmezse, kendimi erlerin arasına kaydettireceğim. Bütün bunlardan bıktım usandım artık! Panik değil bu..." Boğazına bir parça salatalık takıldı. Şiddetli bir şekilde öksürmeye ve tıkanmaya başladı. Nikolka da sırtına vurarak ona yardım etmeye çalıştı.

"Çok güzel!" Karas masaya vurarak araya girdi. "Erlerin arasına diyor bir de – seni iyileştirelim de alay doktoru ol sen."

"Yarın hep birlikte gideriz" diye mırıldandı, sarhoş haldeki Mişlayevski. "Hep birlikte. I. Aleksander Lisesi'ndeki sınıfımızın hepsiyle birlikte. Yaşasın!"

"O tam bir pislik" diye devam etti, Turbin. Sesinde nefret vardı. "Neden doğru dürüst Ukraynaca bile konuşamıyor beyefendi! Şerefsiz! Önceki gün o piç Kuritski'ye bir soru sordum. Geçen Kasım ayından beri ne hikmetse beyimiz

Rusça konuşmayı unutmuş. Adını da değiştirmiş, kulağa Ukraynaca gelsin diye. Ben de ona Ukraynaca'da 'kedi' nasıl söyleniyor diye sordum, 'kit' dedi. Ben de peki 'kit' kelimesinin Ukraynacası ne diye sordum. Bu onun işini bitirdi. Kaşlarını çattı, ama tek kelime edemedi. Artık bana günaydın bile demiyor." Nikolka gürültülü bir kahkaha kopardı.

"Seferberlik, ha!" diye devam etti, Turbin. Yüzünde acı dolu bir ifade vardı. "Dün polis karakollarında neler olup bittiğini görmemiş olmanız çok kötü. Bütün karaborsacılar, emir yayınlanmadan üç gün önce seferberlikten haberdardı. Buna ne diyorsunuz? Üstelik her birinin ya fıtığı ya da ciğerlerinde leke vardı. Bu hastalıkları uyduramayanlar da yer yarılmış da içine girmiş gibi ortadan kayboldular. Ve bu, arkadaşlar çok kötü bir işaret. Eğer seferberlik resmi olarak duyurulmadan önce bu bilgi ortalıkta dolaşıyor ve bütün kaytarıkcıların bundan sıyrılma şansı oluyorsa, durum gerçekten çok kötü demektir. Ah gerizekalı ah! Geçen Nisan'da Rus subayları ile güçlendirilmiş birlikler kurmamıza izin verseydi, *şimdiye kadar* Moskova'yı almış olurduk. Anlamıyor musunuz? Sadece burada, bu şehirde elli bin gönüllü adamdan bir ordu kurabilirdi, hem de ne ordu! En iyilerden oluşan, birinci sınıf bir ordu. Bütün yedek subaylar, bütün öğrenciler ve liseliler, bütün subaylar ki şehirde onlardan binlercesi var, memnuniyetle böyle bu oluşuma katılırlardı. Sadece Petlyura'yı Ukrayna'dan atmakla kalmaz, şimdiye kadar Moskova'ya kadar gider ve Troçki'yi de sinek gibi ezerdik. Şu an Moskova'ya saldırmanın tam sırası olurdu, artık kedileri bile yiyecek kadar düşmüşler. Ve orospu çocuğu Ataman Skoropodski Rusya'yı kurtarabilirdi."

Turbin'in yüzü kızarıp lekelenirken sözcükler ağzından ince bir salya tabakasıyla beraber ortalığa saçılmaya başladı. Gözleri yanıyordu.

"Hey, sen doktorluk falan yapma, senin Savunma Bakanlığı yapman gerek. Ciddi söylüyorum" dedi, Karas. Yüzünde ironiyle karışık bir gülümseme vardı, fakat Turbin'in konuşması onu hem memnun etmiş, hem de heyecanlandırmıştı.

"Aleksey toplantıların olmazsa olmazıdır, tam bir hatip" dedi, Nikolka.

"Nikolka, sana daha önce de birkaç kez komik olmadığını söylemiştim" diye yanıtladı, ağabeyi. "Nüktedan olmaya çalışmak yerine biraz şarap iç."

"Fakat şunun farkına varmalısın ki" dedi, Karas. "Almanlar sadık bir ordunun kurulmasına asla izin vermezlerdi. Bu onlar için fazlasıyla korkutucu olurdu."

“Yanlış!” diye haykırdı, Aleksey, aniden. “İhtiyacımız olan tek şey aklı başında biriydi. Ataman ile bir orta yol kesinlikle bulabilirdik. O zaman Almanları onlar için bir tehdit oluşturmadığımıza ikna da edebilirdik. *O* savaş bitti ve biz kaybettik. Şimdi başımızda çok daha büyük bir dert var; savaştan daha kötü, Almanlardan çok daha büyük, yeryüzündeki her şeyden çok daha büyük bir dert ve onun adı Troçki. Almanlarla konuşmalıydık; una ve şekere ihtiyacınız var, değil mi? Peki, o halde istediğinizi alın ve askerlerinizi doyurun. Ukrayna’yı da işgal edin isterseniz, ama bize yardım edin. Bırakın da kendi ordumuzu kuralım, bu sizin yararınıza olur. Ukrayna içinde düzeni korumanıza yardım ederiz ve o kahrolası köylülerimizin Moskova hastalığına tutulmasına mani oluruz. Eğer şu anda şehirde Ruslardan oluşan bir ordu olsaydı, Moskova’dan çelik bir duvarla ayrılmış olurduk. Petlyura’ya gelince de... kıh-kıhh...” Turbin elini şiddetli bir şekilde boğazına attı. Kuvvetli bir öksürük krizine yakalanmıştı.

“Dur!” diyerek ayağa kalktı, Şervinski. “Dur biraz, burada Ataman’ı müdafaa etmek durumundayım. Bazı yanlışlar yapıldığını kabul ediyorum, fakat Ataman’ın planı temelde doğruydu. Nasıl diplomatik davranılacağını biliyor. Her şeyden önce bir Ukrayna devleti... Ondan sonra Ataman tam olarak senin söylediğin şeyi yapacaktı –Ruslardan oluşan bir ordu. Mantıklı olan da buydu. Haklı olduğumu da kanıtlayabilirim…” Şervinski ciddi bir ifadeyle pencereyi işaret etti. “İmparatorluğun üç renkli bayrağı Vladimirskaya Caddesi’nde dalgalanıyor.”

“Çok geç!”

“Evet, haklı olabilirsin. Epeyce geç oldu, fakat Ataman hatalarını telafi edilebileceğinden emin.”

“Öyle olması için Tanrı’ya yürekten dua ediyorum” diyen Aleksey Turbin, odanın köşesindeki Meryem Ana ikonuna doğru dönerek istavroz çıkardı.

“Plan şöyleydi” diye söze başladı, Şervinski. Resmi bir ifade takınmıştı. “Savaş bitince Almanlar kendilerini toparlayacak ve bize Bolşeviklere karşı savaşımızda yardım edeceklerdi. Sonra Moskova ele geçirildiğinde Ataman, Majesteleri İmparator II. Nikolas’a Ukrayna’nın sadakatini sunacaktı.”

Bu lafın üzerine odaya ölümcül bir sessizlik çöktü. Nikolka’nın yüzü, çektiği ızdırapla bembeyaz oldu.

“Ama İmparator öldü” diye fısıldadı.

Aleksey Turbin, afallamış bir halde, “Ne diyorsun sen, II. Nikolas öldü mü?” diye sordu. Ve olduğu yerde sallanmakta olan Mişlayevski gözlerini kısarak Şervinski’nin bardağına baktı. Şervinski’nin cesaretini toplayabilmek için çok fazla içtiği belliydi.

Dirseği masada, yana eğdiği başını elinin üstüne koyan Elena, dehşet içinde ona bakıyordu.

Fakat sanılanın aksine Şervinski sarhoş falan değildi. Elini kaldırarak güçlü bir sesle konuşmaya başladı:

“Acele etmeyin. Dinleyin. Sizden rica ediyorum beyler, söyleyeceklerim bitene kadar sessiz kalın. Ataman’nın maiyeti Kayzer Wilhelm’e sunulduğunda neler olduğunu bildiğinizi sanıyorum.”

“En ufak bir fikrimiz bile yok” dedi, Karas, konuyla ilgili görünen bir ifadeyle.

“Ben biliyorum.”

“Hıh! Her şeyi de biliyor” diye alaycı bir tonda lafa karıştı, Mişlayevski.

“Beyler! Bırakın da konuşsun.”

“Kayzer, Ataman ve maiyeti hakkında cana yakın bir şekilde konuştuktan sonra şöyle dedi: ‘Artık sizleri baş başa bırakayım beyler; bundan sonraki konuşmaları yönetecek olan kişi...’ Perdeler aralandı ve Çar II. Nikolas salona girdi. ‘Ukrayna’ya geri dönün beyler’ dedi. ‘Ve alaylarınızı hazırlayın. Zamanı geldiğinde bizzat orduların başına geçeceğim ve birlikte Rusya’nın kalbine, Moskova’ya gideceğiz.’ Bu sözlerin ardından kendini tutamadı ve ağlamaya başladı.”

Şervinski, gözlerinin içi gülerek etrafındakilere baktı. Sonra bir kadeh şarabı tek seferde içip yüzünü buruşturdu. Tekrar yerine oturup bir dilim jambonu midesine indirene kadar da odadaki sessizlik bozulmadı.

“Bunlar var ya, bunların hepsi dedikodudan ibaret” dedi, Aleksey Turbin. Acı bir ifadeyle kaşlarını çatmıştı. “Bu hikâyeyi daha önce de duymuştum.”

“Hepsi öldürüldü” dedi, Mişlayevski. “Çar, Çariçe ve veliaht.”

Şervinski yan tarafa, sobaya doğru döndü. Derin bir nefes alarak söze başladı:

“Eğer buna inanıyorsanız, büyük bir hata yapıyorsunuz. Majesteleri İmparator’un ölümü ile ilgili haberler...”

“Birazcık abartılmış” dedi, Mişlayevski. Bu, sarhoş bir espri denemesiydi.

Elena kızgınlıktan titremeye başlayınca avazı çıktığı kadar bağırdı.

“Kendinden utanmalısın Viktor! Bir de subay olacaksın.”

Mişlayevski tekrardan sise gömüldü.

“...belli bir amaç güdülerek Bolşevikler tarafından uyduruldu” diye devam etti, Şervinski. “İmparator kendisinin sadık eğitmeni yardımıyla kaçmayı başardı, şey, affedersiniz, Çariçe’nin eğitmeninin yardımıyla. Mösyö Gilliard ve birkaç subay onu, şeye, Asya’ya götürdüler. Oradan Singapur’a, sonra da deniz yoluyla Avrupa’ya gittiler. İmparator şu anda Kayzer Wilhelm’in misafiri.”

“İyi de Kayzer’in kendisi de ülkesinden kovulmadı mı?” diye sordu, Karas.

“İkisi birlikte Danimarka’da, Danimarka Prensesi olarak doğmuş olan Majesteleri İmparatoriçe Maria Fyodorovna’nın yanındalar. İsterseniz bana inanmayın ama ben bu haberi bizzat Ataman’dan duydum.”

Nikolka içten bir şekilde inledi. Ruhu şaşkınlık ve şüpheyle kıvranıyordu. Ona inanmak istiyordu.

“O halde, eğer bu doğruysa” diye söze girdi, aniden. Ayağa fırladıktan sonra yüzündeki yaşları sildi. “Kadeh kaldıralım: Majesteleri İmparator’un sağlığına!” Kadeh, üzerine gelen ışıkla parladı. Kenarındaki kesme kristal oklar Alman malı beyaz şarabı delip geçti. Çizmelerin mahmuzları sandalyelerin ayaklarına çarpıyordu. Mişlayevski, sallanarak ayağa kalkıp masaya sıkıca tutundu. Elena da ayağa kalktı. Hilal biçiminde örülmüş altın renkli saçları çözülüp şakaklarına dökülmüştü.

“Ölüp ölmemesi umrumda bile değil” diye haykırdı, Elena. Izdırap dolu bir ifadesi vardı. “Artık ne fark eder ki? Ona içiyorum.”

Aleksey, “Dno İstasyonu’nda tahttan feragat edişi asla affedilmeyecek. Asla. Fakat bugün daha acı bir tecrübeyle öğrenmiş bulunuyoruz ki Rusya’yı ancak Monarşi kurtarabilir. Bu yüzden eğer Çar öldüyse, yaşasın yeni Çar!” diye haykırarak kadehini kaldırdı.

“Hurra! Hurra! Hurra!” şeklinde haykırarak yemek odasını inlettiler.

Vasilisa ise alt katta soğuk terler döküyordu. Birden uyandı, tiz bir çığlık attı. Bu çığlığı karısı Wanda’yı da uyandırdı.

Wanda, Vasilisa’nın geceliğini sıkıca kavrayarak, “Tanrım, Yüce Tanrım...” diye mırıldandı.

“Neler oluyor? Saat sabahın üçü!” Ağlamakta olan Vasilisa siyah renkli tavana bakarak avazı çıktığı kadar bağırdı. “Bu sefer bunlardan gerçekten şikayetçi olacağım!”

Wanda homurdandı. İkisi de bir anda kaskatı kesildiler. Tavandan aşağı doğru oldukça belirgin bir şekilde gelen kalın ve bulanık bir ses dalgası, adeta bir çan gibi çınlayan, kuvvetli bir bariton yankılanıyordu:

“...Tanrı Majestelerini Korusun...
“...Rusya’nın Çarını...”

Vasilisa’nın kalbi durdu. Ayakları bile soğuk terler döküyordu. Dilinin keçeleştiğini hissediyordu. Doğru düzgün konuşamadı:

“Hayır... olamaz... bunlar çıldırmış... Bizi asla canlı olarak kurtulamayacağımız bir belanın içine sürükleyecekler. Eski milli marşı söylemek yasak! Tanrım, ne halt ediyor bunlar? Sokaktan geçenler seslerini duyacak, Tanrı aşkına!”

Wanda kendini adeta bir taş gibi yatağa bırakıp çoktan uykuya dalmıştı. Fakat Vasilisa yukarıdan gelen son melodiler de söylenip bitene kadar yatamadı.

“Rusya bir tek Ortodoks inancını ve tek bir Çar’ı kabul eder!” diye bağırdı, Mişlayevski, sallanarak.

“Doğru!”

“Bir hafta önce… tiyatroda… *Birinci Paul* oyununu izlemeye gittim” diye mırıldandı, Mişlayevski, kısık bir sesle. “Ve sahnedeki aktör o sözleri söylediğinde sessiz kalamadım ‘Doğru!’ diye haykırdım -ve ne oldu biliyor musunuz? Herkes alkışladı. ‘Gerizekalı!’ diye bağıran üst tabakadan birkaç kişi dışında herkes.”

“Kahrolası Yahudiler” diye gürledi, Karas. Artık o da neredeyse Mişlayevski kadar sarhoştu.

Yoğun bir sis onları sarıp sarmaladı... Ding-dong! Ding- dong!... Artık daha fazla votka-hatta şarap bile- içilmemesi gereken safhayı çoktan geçmişlerdi. Sırada kendinden geçme ya da mide bulantısı aşamaları vardı. Tavandaki lambanın adeta efsunlanmış gibi sallanarak dans ettiği dar tuvalette her şey bulanıklaşmış ve hiç durmadan dönüyordu. Beti benzi atmış, acınacak haldeki Mişlayevski şiddetli bir şekilde kustu. Kendisi de sarhoş olan Aleksey Turbin

yanağındaki kas seğirmesi ile berbat görünüyordu, Mişlayevski'ye yardımcı olmaya çalışırken saçları oldukça ıslak bir halde alnına yapışmıştı.

"Haaarrghh!"

Nihayet Mişlayevski inleyerek kafasını lavabodan kaldırdığında acı içinde bulanık gören gözlerini netleştirmeye çalıştı. Daha sonra pörsük bir çuval gibi Aleksey'in koluna sıkıca dayandı.

"Ni-kolka!" Sisin ve siyah noktaların arasından birinin sesi gürledi. Aleksey'in bunun kendi sesi olduğunu anlaması birkaç saniyesini aldı. "Nikolka!" diye tekrar etti. Bembeyaz tuvaletin duvarı kendiliğinden açıldı ve rengi yeşile döndü. "Tanrım, ne kadar iğrenç, mide bulandırıcı. Yemin ederim bir daha asla votka ile şarabı karıştırmayacağım. Nikol..."

"Ah- ah" diye inledi, Mişlayevski, boğuk bir sesle ve yere oturdu.

Karanlık bir yarık açıldığında Nikolka'nın çavuş rütbesi göründü.

"Nikol… yardım et de onu yerden kaldıralım. Gel şuradan tut, kolunun altından."

Sevimli bir şekilde kafasını sallarken "Zavallı adam" diye mırıldandı, Nikolka. Daha sonra arkadaşını yerden kaldırmak için kendisini zorladı. Mişlayevski'nin yarı ölü gibi görünen bedeni düşe kalka ilerlerken titreyen bacakları sabit bir yöne hareket edemiyor, sarkık kafası ipe bağlı bir kuklanınki gibi asılı vaziyette duruyordu. Ding-dong diye yine vurdu saat, adeta duvardan düşmüş ve sıçrayarak tekrar yerine dönmüş gibi. Çiçek demetleri vazonun içinde halk dansları yapıyorlardı. Elena'nın yüzünde kırmızılıklar belirdiğinde sağ kaşının üstüne bir tutam saç düşmüştü.

"Aynen böyle. Hadi onu yatağa götürelim."

"En azından bornoz falan giydirelim üzerine. Bu şekilde çok uygunsuz bir görüntüsü var. Aptal herifler, ağzınızla içemiyorsunuz şunu. Viktor! Viktor! Neyin var senin, Viktor? Vik..."

"Kapa çeneni Elena. Bunun bir faydası yok. Nikolka, beni dinle, çalışma odamda… bir ilaç şişesi var... üzerinde 'Ammonii Likör' yazıyor, etiketinin kenarı yırtık, oradan da anlayabilirsin… zaten amonyak tuzunun kokusunu ayırt edebilirsin herhalde."

"Peki, hemen gidiyorum..."

"Bir doktor olarak kendinden utanmalısın, Aleksey..."

“Tamam, biliyorum...”

“Ne oldu? Nabzı mı atmıyor?”

“Hayır, sadece kendinden geçti.”

“Lavabo!”

“Ah –aah.”

“Tanrım!”

Amonyağın baskın kokusu duyuldu. Karas ve Elena, Mişlayevski’nin ağzını açtılar. Nikolka da, Aleksey adamın ağzına iki defa o beyaz renkli bulanık sıvıyı dökerken ona yardım etti.

“Aah... uhh... arghhh...”

“Kar...”

“Yüce Tanrım. O da yardım edemez ya. Bunu yapmanın tek yolu...”

Alnındaki ıslak bez, su damlatıyordu. Onun altında, dönmüş, beyazları kanlanmış gözlerinin kapakları yarı kapalıydı. Sivri burnunun etrafında da mavimsi gölgeler vardı. Endişeli geçen bir çeyrek saat boyunca hepsi, dirsekleri birbirine çarpacak kadar küçük bir alanda, kendisini kaybetmiş olan subaya yardım etmek için çabaladılar. Ta ki gözlerini açıp boğuk sesler çıkarana kadar:

“Aah... Bırakın beni...”

“Pekala. Artık daha iyi. Burada uyuyabilir.”

Yataklar hızla hazırlandı ve bütün odaların ışıkları söndü.

“Leonid, sen burada kalabilirsin, Nikolka’nın odasının yanında.”

“Pekala.”

Yüzü kıpkırmızı olmuş, fakat neşesinden bir şey kaybetmemiş olan Şervinski topuk selamı vererek çizmelerindeki mahmuzları birbirine vurup başını eğerek saçlarının ayrıldığı bölümü gösterir şekilde selam verdi. Elena’nın divanın üzerindeki yastıkları kabartan elleri titriyordu.

“Lütfen zahmet etme... Yatağımı kendim yaparım.”

“Saçmalama. Bırak şu yastığı çekiştirmeyi, yardım etmene gerek yok.”

“Elini öpmeme izin ver bari...”

“Ne için?”

“Zahmetlerine karşılık bir minnet ifadesi olarak.”

“Şu anda elimin öpülmesine gerek yok... Nikolka, sen kendi yatağında yat. O nasıl oldu?”

“İyi, uyuyor.” Nikolka’nın odasına bakan odada, birbirine dayalı iki kitaplığın arkasında iki tane yer yatağı hazırlanmıştı. Profesör Turbin’in ailesinde bu oda kütüphane olarak bilinirdi.

Kütüphanenin, Nikolka’nın odasının ve yemek odasının ışıkları sönerken, Elena’nın yatak odasından sızan koyu kırmızı bir ışık hüzmesi kapıdaki dar bir aralıktan geçerek yemek odasına kadar süzüldü. Işık ona acı vermiş, bu yüzden o da yatağının başucundaki lambanın üzerini koyu kırmızı renkli bir tiyatro pelerini ile örtmüştü. Elena, bir zamanlar tiyatroya gittiği akşamlarda bu pelerini giyerdi. Kolları, kürkü ve dudakları parfüm kokardı. Yüzü de özenle pudralanmış olurdu. O pelerin başlığının içindeki yüzü tıpkı *Maça Kızı* operasındaki Liza’ya benzerdi. Fakat pelerin geçen yıl anlaşılmaz bir şekilde hızla eskidi. Kat yerleri buruş buruş oldu, lekelendi. Kurdeleleri pejmürde bir hal aldı. Hâlâ *Maça Kızı* operasındaki Liza’ya benzeyen kumral saçlı Elena, yatağının kıvrık ucunda üzerinde geceliğiyle oturmuş, ellerini kucağına koymuştu. Çıplak ayakları iyiden iyiye eskimiş ayı postu halının tüyleri arasına iyice gömülmüştü. Hafif sarhoşluğu tamamen geçmiş, derin bir üzüntü benliğini tıpkı kapkara bir pelerin gibi sarıp sarmalamıştı. Yandaki odadan, Nikolka’nın kapalı kapının karşısındaki kitaplığa çarparak azalan ıslığa benzer nefes alış verişi ile Şervinski’nin gür ve kendinden emin horlaması duyuluyordu. Mişlayevski ve Karas’ın olduğu kütüphaneye ise ölüm sessizliği hakimdi. Simsiyah boş pencerelerle birlikte geceliğine vuran ışıkla baş başa oturan Elena, kah yarı sesli, kah fısıltıyla kendi kendine konuşuyordu.

“Gitti...”

Mırıldanırken, dalgın bir şekilde gözlerini kısıyordu. Kendi düşüncelerini bile anlayamıyordu. O gitmişti, hem de böyle bir zamanda. Fakat o son derece aklı başında bir adamdı ve gitmekle doğru olanı yapmıştı... Bu kesinlikle yapılacak en iyi şeydi.

“Ama böyle bir zamanda...”

Elena fısıldayarak derin bir iç çekti.

“Nasıl bir adam bu böyle!” Onu kendi bildiği şekilde çok sevmiş, hatta ona bağlanmıştı. Şimdi ise bu odanın ıssızlığı, bu kapkara pencereler öylesine kasvetliydi ki aniden çok şiddetli bir daralma hissetti. Yine de ne şu anda, ne de

bu adamla geçirdiği on sekiz ay boyunca yüreğinin derinliklerinde bir evliliği evlilik yapan o en temel hissiyat yeşermişti. Öyle bir hissiyattı ki bu, yokluğu onlar gibi harikulade bir çifti -güzel mi güzel, kızıl saçlı, kıymetli Elena ve bir genelkurmay subayı, bünyesinde tiyatro pelerinleri, parfümler ve mahmuzlar barındıran ve çocuk gibi sıkıntıları da olmayan bir evliliği- bile sona sürüklerdi. Genelkurmaydan, aklı başında, özenli bir Baltık Alman subayıyla evlenmişti. İyi ama nasıl biriydi? Eksikliği Elena'nın ruhunun derinliklerindeki o boşluk hissini yaratan hayati öneme sahip o özellik neydi?

"Biliyorum, onun ne olduğunu biliyorum" dedi, Elena, kendi kendine sesli bir şekilde. "Aramızda hiç saygı yok. Farkında mısın, Sergey? Sana hiçbir zaman saygı duymadım" diye ekledi. Anlamlı bir şekilde pelerinine doğru bir parmağını uyarı mahiyetinde kaldırmıştı. Bir an için yalnızlığı onu dehşete sürükleyince o anda Sergey'in orada olmasını arzuladı. O gitmişti. Kardeşleri de ona veda öpücüğü vermişlerdi. Bunu yapmalarına gerçekten gerek var mıydı? Tanrı aşkına ben neler söylüyorum? Ne yapabilirlerdi ki? Geri mi çekileceklerdi? Elbette hayır. Belki de böyle bir zamanda burada olmasındansa, gitmesi daha iyiydi. Ama yine de ona yolun açık olsun demeyi reddedemezlerdi. Tabii, bu olmazdı. Gitmesine izin verdiler. İsteksizce onu kucaklamış olsalar bile yürekten nefret ediyorlardı, ondan. Tanrım, -kesinlikle nefret ediyorlardı. Bunca zamandır kendini kandırıyordun ve bir an için düşünmeyi bıraktığında bu apaçık ortaya çıktı, ondan nefret ediyorlar. Nikolka'da ona karşı hâlâ biraz nezaket ve cömertlik kalıntıları vardı, fakat Aleksey... Kaldı ki bu da tam olarak doğru değildi. Aleksey de iç dünyasında nazik biriydi, fakat bir şekilde nefret duygusu daha güçlüydü. Aman Tanrım, ben neler söylüyorum? Sergey, senin için şu söylediklerime bak. Bir anda bütün bağlarımız koptu... O gitti ve ben buradayım...

"Kocam" dedi, iç çekerek. Sonra geceliğinin düğmelerini çözmeye başladı. "Kocam..."

Kırmızı renkli parlak pelerin dikkatle onu dinledikten sonra,

"Peki, nasıl bir adam senin şu kocan?" diye sordu.

"O bir domuzdan başka bir şey değil!" dedi, Aleksey Turbin, kendi kendine. Koridorun diğer ucundaki odasında tek başınaydı. Elena'nın aklından geçenler ona malum olmuş ve onu çok öfkelendirmişti. "O bir pislik ve ben de pısırığın

tekiyim. Onu kovmak belki biraz fazla ileri gitmek olurdu, ama en azından ona arkamı dönmeliydim. Canı cehenneme. Ayrıca onu pisliğin biri yapan şey, böyle bir zamanda Elena'yı bırakıp gitmesi değil, bundan daha fazlası, başka bir nedeni var bunun. Ama tam olarak ne? Tabii ki apaçık belli. Terbiyeden zerre nasibini almamış aptal bir balmumu heykel! Ne zaman ağzını açsa, tam bir mankafa gibi konuşuyor, üstelik askeri akademi mezunu. Onların Rusya'nın elit tabakası olması gerekiyor..."

Evde sessizlik vardı. Elena'nın odasından gelen ışık huzmesi de kaybolmuştu. Elena uykuya dalmış, içindeki hisler de yok olup gitmişti. Fakat Aleksey Turbin uzunca bir süre küçük odasındaki yazı masasının başında mutsuz bir şekilde oturdu. Votka ve Alman şarabı ona hiç mi hiç yaramamıştı. Orada öylece oturmuş, kıpkırmızı olmuş gözleriyle eline rastgele aldığı ilk kitabın sayfalarına bakıyor, zihni farkında olmadan sürekli aynı cümleye geri dönüyordu:

"Onur, bir Rus için hiçbir işe yaramayan bir yüktür..."

Üstündekileri çıkarıp uykuya daldığında neredeyse sabah olmak üzereydi. Rüyasında, üzerinde çuval gibi bol, kareli bir pantolon olan ufak tefek edepsiz bir adam gördü. Adam ona alaycı bir şekilde,

"Çıplakken kirpinin üzerine oturmasan iyi edersin! Kutsal Rusya ruhsuz bir ülke, fakir ve tehlikeli. Ve bir Rus için onur işe yaramaz bir yükten başka bir şey değildir" diyordu.

"Git başımdan!" diye bağırdı, Turbin, rüyasında. "Seni pis küçük sıçan, seni yakalayacağım!" Aleksey rüyasında el yordamıyla masasının çekmecesine uzanıp bir tabanca aradı, buldu. O küçük iğrenç adamı yakalayıp vurmaya çalıştırken rüyası sona erdi.

Birkaç saat boyunca derin, karanlık ve rüyasız bir uykuya daldı. Odasının verandaya açılan pencerelerine doğmakta olan güneşin solgun ve zayıf ışığı vurmaya başladığında, Aleksey şehir ile ilgili bir rüya görmeye başlamıştı.

IV

Dinyeper nehrinin kar ve sisle kaplanarak daha da güzelleşmiş tepelerindeki şehir hayatı, çok katmanlı bir bal kovanı gibi uğulduyor ve buğulanıyordu. Gün boyunca sayısız bacadan, kurdeleler gibi yay çizen dumanlar yükseliyordu. Sis caddeler boyunca havada süzülüyor; yerdeki kar, üzerinde yürüdükçe gıcırdıyor; evler beş, altı hatta yedi kata kadar yükseliyordu. Gündüzleri karanlık olan pencereler, gece olduğunda karanlık ve koyu mavi gökyüzüne doğru sıra sıra parıldıyordu. Zarif kavisli direklerin ucunda göz alabildiğine yükselen sıra sıra elektrik küreleri, yan yana mücevherleri andırıyordu. Gündüzleri, içleri samanla doldurulmuş ve yabancı bir ülkede tasarlanmış, sarı renkli, güzel görünümlü koltuklarıyla tramvaylar, konforlu ve düzenli seferlerini yapmaya devam ediyordu. Bir tepeden diğerine arabalarını süren taksi şoförleri, yol boyunca bağırıp çağırarak ilerlerken, samur ve tilki kürkü yakalar kadınların yüzlerine ayrı bir güzellik ve gizem katıyordu.

Bahçeler, üzerlerini kaplamış ve hiç bozulmamış bembeyaz karlar ile sessiz ve huzurlu görünüyordu. Ve Kiev'de dünyanın herhangi bir yerinden daha fazla bahçe vardı. Caddeler boyunca kestane, ıhlamur ve akça ağaçlarıyla kaplı balkonlar her yere yayılmışlardı.

Dinyeper kıyılarında yükselen güzel tepeleri taraçalar halinde, genişleyen, bazen milyonlarca güneş lekesine benzeyen alev almış gibi gözüken, bazen de Imperial Gardens'ın daimi, yumuşak, zayıf ışığında dinlenen, dehşet verici sarp kayalıklar karşısında eski, çürüyen siyah kirişlere sahip korkuluklarıyla fazlaca korumasız olan bahçeler daha da güzelleştirmişti. Baştanbaşa karla kaplanan yamaçlar, uzak taraçalara kadar genişleyip yayılıyor, üç hatlı bir toprak set halinde nehir kıyısında kıvrılarak birleşiyordu. Çok uzakta tıpkı dövülmüş çelikten bir kurdele gibi duran karanlık nehir, gözün göremeyeceği kadar sis

içinde, hatta şehrin en yüksek yerinden bile görülemeyecek kadar uzakta, Dinyeper sırtlarında, Zaporijya Siçi'ye, Chersonese'ye ve uzak denize doğru akıyordu.

Kış ayları geldiğinde Kiev şehrinin iki yarısındaki -tepelerdeki Yukarı Kiev ve donmuş Dinyeper'in kıvrımlı kıyılarına yayılmış olan Aşağı Kiev- caddelerine ve ara sokaklarına, dünyadaki bütün diğer şehirlerden daha büyük bir sessizlik çökerdi. Şehrin mekanik gürültüsü taş binaların içlerine doğru çekilir, boğuklaşarak kısık bir mırıltıya dönüşürdü. Güneş ışıklarıyla aydınlanan ve gök gürültülü fırtınalarla yankılanan yaz günlerinde biriktirilen enerji, ışıklara harcanırdı. Öğleden sonra saat dörtten itibaren evlerin pencerelerinde, elektrikli ampullerde, gazlı sokak lambalarında, ışıklandırmalı ev numaralarında ve elektrik santrallarının devasa pencerelerinde beliren ışıklar, insanların aklına insanlığın elektriğe bağımlı bir geleceği olması ihtimalinin korkunçluğunu getiriyordu. Bu devasa pencerelerden içeri bakıldığında, durmaksızın dönen korkunç çarkları ile dünyanın çekirdeğini sarsan makinalar görülebiliyordu. Şehir gece boyunca ışıklarla parlıyor, ışıldıyor, sabaha kadar ışıklarla dans ediyordu. Işıklar söndüğünde şehir kendini yeniden duman ve sisin altına gizliyordu.

Fakat şehirdeki en parlak ışık, Vladimir Tepesi'ndeki devasa Aziz Vladimir Heykeli'nin elindeki beyaz haçtı. Çok çok uzaklardan görülebiliyordu. Özellikle de yaz aylarında koyu renkli yoğun siste, sıra sıra söğütlerin ve dolambaçlı kıvrımların ortasında sandalcılar onu görür ve onun ışığına bakarak şehre ve şehrin rıhtımlarına giden yolları bulurlardı. Bu haç, kış aylarında ise yoğun kara bulutların arasında parlayan, nehrin hafif meyilli doğu yakasının üzerinde, çok geniş iki köprünün arasında duran bir yer işaretiydi. Bu köprülerin bir tanesi sağ kıyıdaki banliyölere doğru uzanan Zincir Köprüsü, diğeri ise yüksek, ince ve üzerinden trenlerin geçerek bir ok hızıyla uzaklara, başka bir şehre, korkutucu ve gizemli Moskova'ya gittiği köprüydü.

Şehir, 1918 yılı kışını, yirminci yüzyılda tekrar etme ihtimali pek olmayan bir gariplik ve sıra dışılıkta yaşadı. Taş duvarların ardındaki bütün apartman daireleri aşırı bir kalabalıkla doldu. Evlerin daimi sakinleri, diğer taraftaki gizemli kentten -tıpkı bir oka benzeyen o köprünün üzerinden geçip- bu tarafa gelen mültecilere yer açmak için sürekli daha küçük alanlarda yaşamaya

zorlanıyorlardı.

Bu mültecilerin arasında kır saçlı bankacılar ve eşleri, Moskova'da arkalarında sadık vekillerini bırakmış ve onlara Moskof krallığında oluşmaya başlayan yeni dünya ile bağlantıyı koparmamalarını öğütlemiş kabiliyetli iş adamları, mülklerini gizlice güvenilir yöneticilere emanet etmiş mülk sahipleri, sanayiciler, tüccarlar, avukatlar, politikacılar vardı. Moskova'dan ve Petersburg'dan gelen ahlaksız, doyumsuz ve korkak gazeteciler. Fahişeler. Aristokrat ailelerden gelen saygıdeğer hanımlar ve onların narin kızları. Kıpkırmızı boyalı dudaklarıyla Petersburg'dan gelen soluk tenli yoldan çıkmış kadınlar. Devlet kurumlarındaki yöneticilerin sekreterleri. Tembel ve genç homoseksüeller. Prensler ve hurdacılar, şairler ve tefeciler, zaptiyeler ve İmparatorluk Tiyatrosu'ndan oyuncular. Farklı farklı yerlerden gelen bütün bu insanlar, o daracık yoldan geçerek Kiev'de bir araya geliyorlardı.

İlkbahar mevsimi boyunca, Ataman'ın seçilmesinden itibaren mülteciler şehre akıp durdu. İnsanlar kendi evlerinde divanların ve koltukların üzerinde uyudular. Zenginlerin evlerinde büyük kalabalıklar halinde yemek yediler. Açılan sayısız küçük lokanta gecenin ilerleyen saatlerine kadar hizmet veriyor; kafeler hem kahve, hem kadın satıyor; yeni ve butik tiyatrolarda ünlü aktörler iki başkentin mültecilerini güldürebilmek için kılıktan kılığa giriyor, denenmedik yöntem bırakmıyorlardı. Ünlü tiyatro salonu Siyah Leylak açılmıştı. Şairler, aktörler ve sanatçılara hizmet veren bir gece kulübü olan Toz ve Kül, Nikolayevski Caddesi'nde gün ağarana kadar eğlence sunmaya devam ediyordu. Yeni dergiler bir gecede piyasaya çıkıyor ve Rusya'nın en usta kalemleri Bolşevikler hakkında çirkin sözler içeren yazılar yazıyorlardı. Taksi şoförleri gün boyunca müşterilerini restorandan restorana taşırken, geceleri kabarede orkestra sahne alıyor ve sigara dumanlarının arasından bitkin, beyaz yüzlü, uyuşturucu almış fahişelerin olağanüstü güzellikteki yüzleri parlıyordu.

Şehir, mayalanmaya bırakıldığı tepsiden taşan bir hamur gibi büyümüş, dolup taşmıştı. Kumarhaneler, kimi buralı, kimi Petersburglu, Rusların korktuğu ve saygı duyduğu soğuk ve kibirli tavırlarını muhafaza eden Alman binbaşıların, teğmenlerin, Moskova kulüplerinden gelmiş hilebazların, hayatları ve mülkleri pamuk ipliğine bağlı Rus-Ukraynalı mülk sahiplerinin bulunduğu kumarbazlarla dolup taşıyor, sabaha kadar harıl harıl işliyordu. Maksim'in kahvesinde şişman,

büyüleyici bir Romanyalı'nın kemanı adeta bir bülbül gibi şakıyordu. Muhteşem gözlerinin mavimsi beyazları üzgün ve yorgun, saçları kadife gibiydi. Çingene şallarıyla üzerleri örtülmüş lambalar iki türlü ışık yayıyordu: Aşağıya doğru beyaz renkli, yukarıya ve yanlara doğru ise turuncu. Tavan yıldız şeklinde belirsiz mavi ipek kumaşlarla kaplanmıştı. Büyük elmaslar göze çarpıyor, samimi loş köşelerde kestane rengi gür kürkler parıldıyordu. Ortam pişmiş kahve, ter, votka ve Fransız parfümü kokuyordu.

1918 yılının yaz ayları, taksi şoförleri için çok kârlı geçti. Mağazaların vitrinleri çiçeklerle, altından tabakalar gibi asılı duran lezzetli mersin balığı filetolarıyla ve üzerinde iki başlı kartal ambleminin parıldadığı leziz Rus şampanyası Abrau şişeleriyle dolup taştı. Şehre yeni gelenlerin yarattığı baskı yaz boyunca arttı -kemikli beyaz yüzleri ve kırlaşmış kısa fırça bıyıkları olan adamlar, parlayan cilalı çizmeleri ve küstah bakışlarıyla opera tenorları, kelebek gözlükler takan eski Devlet Duma'sı[5] üyeleri, adları kulaklarda çınlayan fahişeler. Bilardo oyuncuları, kızları mağazalara götürüp onlara ruj, oje ve en mühim yerlerini açıkta bırakan hafif şifon iç çamaşırları alıyorlardı.

İnsanlar, bu girdabın tek kaçış noktası olarak gördükleri emniyetsiz Polonya üzerinden (Bu arada hiçbirinin orada neler olduğu ve bu yeni ülke Polonya'nın nasıl bir yer olduğu hakkında en ufak bir fikri yoktu) Almanya'ya, o dürüst Cermenlerin şanlı milletine mektuplar yolluyorlardı. Çok geç olmadan bu korkunç iç savaş ve Bolşevik rejiminin gümbürtüsünden bütünüyle kurtulabilecekleri güvenli bir yerlere gidebilmek için Rus topraklarından tamamen çıkmanın gerekliliğini sezip vize için yalvarıyor, para transfer ediyorlardı. Fransa'da, Paris'te yaşamayı hayal ediyorlardı. Oraya ulaşmanın imkansız olmasa da, fazlasıyla zor olduğu düşüncesi ızdırap vericiydi. Fakat başkalarının evlerindeki divanlarda geçen uykusuz gecelerde ansızın akıllara gelen belirsiz ve daha korkutucu başka düşünceler de vardı.

"Peki, ya... Çelik kordon kırılırsa... Gri renkli ordu buraya akın ederse. Ne büyük felaket..."

Çok çok uzaklarda gümbürdeyen silah seslerinin duyulması, bu tarz düşünceleri ortaya çıkarıyordu: Şehir dışındaki silah sesleri, metalik gri Almanlar çevrede barış ortamını muhafaza ederken de, ışıl ışıl parlayan sıcak yaz ayları boyunca duyulmaya devam etti. Şehrin içinde de dış mahallelerde

tüfeklerle yapılan çatışmalardan aralıksız gelen boğuk silah sesleri duyuluyordu. Kimin kime ateş ettiğini hiç kimse bilmiyordu. Bunlar hep geceleri oluyordu. Gündüzleri ise insanlar Alman süvari erlerinin ana cadde Kreşçatik ya da Vladimir Caddesi üzerinde ara sıra görünmeleriyle kendilerini güvende hissediyorlardı. Peki, bunlar hangi alaya bağlıydı? Kibirli yüzlerini çevreleyen kürklü başlıkları; taş sertliğindeki çenelerini sıkıca saran pullarla kaplı, pirinçten yapılmış miğfer kayışları; uçları birbirinin aynı, yukarı doğru iki ok gibi duran kızıl renkli "Kayzer Wilhelm" bıyıkları vardı. Birbirine yakın vaziyette, dörtlü sıralar halinde ilerleyen atlı birliğe ait on yedi tane doru at, altı yüz askerin tamamı mavi-gri renkli tuniklerin içinde, Berlin şehrini baştan aşağı donatan, üniformaları dökme demirden Alman kahramanların heykellerine benziyorlardı.

Onları gören insanlar alkış tutuyor, kendilerini yeniden güvende hissediyor ve sınırdaki dikenli telin diğer tarafında öfkeyle dişlerini gıcırdatan Bolşeviklerle alay ediyorlardı.

Onlar, Bolşeviklerden nefret ediyorlardı. Fakat bu nefret, kişiyi savaşmaya ve öldürmeye teşvik eden değil, karanlık köşelerde korkakça fısıldaşmaya yönelten bir nefretti. Geceleyin içlerine dolan nefret hissiyle korkudan nefes nefese kalıyor, gündüz ise restoranlarda Bolşeviklerin, subayları ve bankacıları tüfekleriyle başlarının arkasından nasıl vurduklarını ve Moskova esnafının hastalıklı at etlerini nasıl sattığını anlatan gazeteleri okuyorlardı. Hepsi -tüccarlar, bankacılar, sanayiciler, avukatlar, aktörler, mülk sahipleri, fahişeler, eski Danıştay üyeleri, mühendisler, doktorlar ve yazarlar aynı şeyi hissediyordu– nefret.

Bir de kuzeyden ve batıdan –eski ön cephe– kaçıp şehre gelmiş subaylar vardı. Sayıları çok fazlaydı. Her geçen gün de artıyordu. Buraya gelmek için hayatlarını riske atmışlardı. Çünkü subaylar genellikle parasızdılar ve üzerlerinde mesleklerini belirten silinmez bir mühür vardı. Onları sınırdan geçirecek sahte evrakları hazırlamak diğer mültecilere kıyasla çok daha zordu. Yine de sınırı geçmeyi başarmışlardı. Korku dolu gözleri ve tıraşsız berbat görünümlü yüzleri ile üzerlerinde rütbeleri olmadan hayatta kalma ve yemek bulabilme yollarını da keşfetmiş olarak şehirde boy gösteriyorlardı. Aralarında eskiden de bu şehirde yaşayan ve akıllarında aynı fikirlerle -dinlenmek, eski

sağlığını yeniden kazanmak ve yeni bir hayat kurarak her şeye en baştan başlamak, fakat bir asker hayatı değil, normal bir insan yaşamı- eve dönen Aleksey Turbin gibileri de vardı. Ayrıca Petersburg veya Moskova'da kalmaları söz konusu bile olmayan yüzlercesi de artık buradaydı. İçlerinden bazıları -Zırhlı Süvariler, Şövalyeler, Atlı Muhafızlar Mızraklı Muhafızlar- şehrin bu sıkıntılı zamanlardaki belirsiz pisliğine kolayca uyum sağlamışlardı. Ataman'ın korumaları şahane üniformalar giyiyorlardı ve Ataman'ın masasında saçlarını yapıştırarak taramış, çürümüş sapsarı dişleri ve altın dolguları olan iki yüz kadar kişi için yer vardı. Ataman'ın koruması olamayanlar Lipki'de, şehrin en kalburüstü bölgesinde daha da rahat edecekleri, pahalı kürkler giyen varlıklı kadınların kaldığı lambri döşemeli apartmanlara, restoranlara veya otel odalarına yerleştirilmişti.

Dağıtılmış veya yasaklanmış alaylara mensup kurmay yüzbaşılar, Albay Nai-Turs gibi çatışmaların en yoğun olduğu bölgelerde bulunmuş hafif süvariler, yüzlerce asteğmen ve teğmen, Karas gibi eski öğrencilerin ve Viktor Mişlayevski gibi üniversitedeyken orduya yazılmış, fakat bir daha asla okula geri dönüp eğitimine devam edememiş üsteğmenlerin kariyerleri savaş ve devrim tarafından yerle bir edilmişti. Lekelenmiş paltoları, hâlâ iyileşmemiş yaraları, omuzlarının her birinde, eskiden rütbelerinin olduğu yerde parçalanmış siyah şeritlerle şehre gelmiş, kendilerinin ya da başkalarının evlerinde sandalye üstlerinde, paltolarını battaniye gibi kullanarak uyumuşlardı. Votka içmiş, ortalıkta dolaşmış, yapacak bir şeyler bulmaya çalışmış ve sinirden deliye dönmüşlerdi. Bolşeviklerden, onları savaşmaya teşvik edecek şekilde doğrudan ve ateşli bir öfkeyle nefret edenler işte bunlardı.

Bir de harp okulu öğrencileri vardı. Devrim patlak verdiği sırada şehirde dört tane harp okulu vardı –bir mühendislik okulu, bir topçu okulu, iki tane de piyade okulu. Bu okullar isyancı askerlerin saldırısına uğrayınca liselerden yeni mezun olanlar ve birinci sınıf öğrencileri yaralı ve sakat bir halde sokakta kaldılar. Bunlar ne çocuk, ne de yetişkindiler. Ne asker, ne de sivildiler. Bunlar, Nikolka Turbin gibi on yedi yaşında genç erkeklerdi…

"Elbette Ukrayna'nın, Ataman'ın iyiliksever yönetiminde olmasından çok memnunum. Fakat adının önündeki sıfat, yirminci yüzyıldan ziyade on yedinci yüzyıla daha uygun olan bu görünmez despotun kim olduğunu şu ana kadar

öğrenme şansım olmadı ve muhtemelen ölene kadar da olmayacak.”

“Evet —gerçekten kim bu Ataman, Aleksey?”

“Eski bir Şövalye Birliği subayı. Bir general. Zengin bir toprak sahibi. Adı Pavel Petroviç Skoropodski…”

Kaderin garip bir cilvesi, onun kazandığı seçimi, 1918 yılının Nisan ayına, gelecekteki tarihçilere hiç şüphesiz fazlasıyla komedi malzemesi sunacak şekilde, bir sirk gösterisine denk getirdi. Fakat insanlar, özellikle de iç savaşın ilk sarsıntılarını çoktan yaşamış olan şehir sakinleri, sadece durumun komikliğini görememekle kalmadılar, bunda herhangi bir mantık olmadığının da farkına varamadılar. Seçim olağanüstü bir hızda gerçekleştirildi. İnsanların çoğunluğu daha neler olup bittiğini anlayamadan her şey tamamlanmıştı -Tanrı Ataman’ı korusun. Hem zaten ne fark ederdi ki? Uzun zamandır dükkanlarda ekmek ve et bulunabiliyordu. Ayrıca sokaklarda vurulma olayları da olmuyordu. Bunlardan daha da önemlisi, Bolşevikler dışarıda tutulmuş, sıradan insanlar yağmadan korunmuştu. Yani bütün bunlar az çok Ataman’ın etkisiyle olmuştu –hatta epeyce bir etkisi olduğu aşikardı. En azından Moskova ve Petersburglu mülteciler ile şehir halkının büyük çoğunluğu, ki kendi aralarında Ataman’ın durumunun garipliğine gülseler ve Yüzbaşı Talberg gibi bu durumu komik bir opera olarak adlandırsalar da, Ataman’a yürekten şükrederler ve birbirlerine “Tanrı’nın izniyle o hep başımızda olsun” derlerdi.

Fakat bunun ne kadar uzun süreceğini Ataman’ın kendisi de dahil hiç kimse bilmiyordu.

Şehirdeki hayatın kayda değer bir normallikle devam ettiği gerçeği bir yana -şehirde polis, devlet kurumları, hatta bir ordu ve değişik isimlerde gazeteler bile vardı- şehirdeki bir kişinin bile Kiev’in dışında ve çevresinde milyonlarca insanın yaşadığı, Fransa’dan bile büyük bir ülke olan Ukrayna’da gerçekte neler olup bittiği hakkında en ufak bir fikri bile yoktu. Hakkında bir şey bilmedikleri yerler, ülkenin uzak bölgeleri değildi sadece. Her ne kadar saçma görünse de tam bir kara cahillik içinde şehrin otuz-kırk kilometre yakınlarındaki köylerde olan bitenden bile haberleri yoktu. Gerçek Ukrayna’nın durumu hakkında ne bir malumatları vardı, ne de bu umurlarındaydı. Bu ülkeden tamamen nefret ediyorlardı. Ve ne zaman adına kırsal denen o gizemli yerler hakkında, Almanlar’ın köylüleri soydukları, onları acımasızca cezalandırdıkları ve

makineli tüfeklerle ateş ederek onları ekin gibi biçtikleri gibi söylentiler duyulsa, Ukraynalı köylüleri savunmak adına kızgın bir ses duyulmamakla kalmıyor, bir de misafir odalarındaki ipeksi abajurların altında kurtlar gibi dişlerini gösterek sırıtıp, homurdanıyorlardı:

“İyi oluyor onlara! Biraz daha abartsalar da bir şey olmaz. Ben olsam daha kötüsünü yapardım. Devrim nasıl olurmuş görsünler. Kendilerini yönetenleri beğenmediler, baksınlar bakalım başkası neler yapıyormuş!”

“Çok yanılıyorsun.”

“Sen ne demek istiyorsun, Aleksey? Onlar sadece bir grup hayvan, başka bir şey değil. Almanlar onlara gösterecek...”

Almanlar her yerdeydi. En azından Ukrayna’nın her yerindeydiler. Fakat uzaklarda, kuzeyde ve doğuda, mavi-kahverengi ormanların en uzak ucunun da ötesinde Bolşevikler vardı. Sadece bu iki kuvvet dikkate alınıyordu.

5 Çarlık Rusyası’nda 1905-1917 yılları arasında etkin olan yasama meclisine verilen ad. (ç.n.)

V

Sonra birden, o devasa satranç tahtasının üzerine, damdan düşer gibi üçüncü bir güç ortaya çıktı. Zavallı satranç oyuncusu, düşmanlarıyla arasına piyonlardan oluşan bir çit çekmiş (uygun bir benzetme. Çünkü metal miğferleriyle Almanlar, piyona çok benziyorlar) ve oyuncak kralını da daha güçlü taşlarla -subaylarıyla- çevrelemeyi planlıyor. Fakat rakibin veziri kenardan sinsice bir yol buluyor, en son çizgiye kadar ilerliyor, piyonları ve atları birer birer alarak korkudan tir tir titreyen şahı tehdit ediyor. Vezirin açtığı yoldan, hızla hareket eden bir fil ile zikzaklar çizerek atlar geliyor, göz açıp kapayıncaya kadar oyuncunun hükmü veriliyor: Şah-mat.

Bütün bunlar çok hızlı gerçekleşti. Ama bir gecede de olmadı. Ayrıca öncesinde bunların olacağını gösteren işaretler de vardı.

Mayıs ayında bir gün, şehir turkuaz üzerindeki bir inci gibi uyur, güneş yükselip ışıklarıyla Ataman'ın krallığını aydınlatır, vatandaşlar tıpkı karıncalar gibi o küçük hayatlarına devam etmek için işlerine gider, uyku mahmuru tezgahtarlar kepenklerini açarken şehrin ötesinde korkunç ve kaygı verici bir gümbürtü koptu. Hiç kimse daha önce bu kadar yüksek bir ses duymamıştı. Bu ne silah sesine benziyordu, ne de fırtınaya. Fakat o kadar güçlüydü ki birçok pencere kendiliğinden savrularak açıldı, bütün camlar zangırdadı. Sonra ses yeniden duyuldu. Gümbürdeyerek Yukarı Kiev'e, oradan Podol'a doğru ilerledi, Aşağı Kiev'e geldi. Koyu mavi renkli güzeller güzeli Dinyeper'in üzerinden geçip Moskova istikametine doğru azalarak kayboldu. Hemen ardından Yukarı Kiev'den, Peçyorsik tarafından gelen şoka girmiş ve her tarafları kanlar içinde koşuşturan, inleyen, çığlık çığlığa insanlar göründü. Ve ses üçüncü kez duyuldu. Bu defa öylesine şiddetliydi ki Peçyorsik'teki evlerin camları kırılmaya başladı. Ayak bastıkları toprak bile sarsılıyordu. Birçok kişi, üzerlerinde iç çamaşırından

başka bir şey olmadan korkunç sesler çıkararak çığlık çığlığa koşuşturan kadınlar gördü. Sesin kaynağı kısa süre sonra anlaşıldı. Ses, şehrin dışından, Dinyeper'in hemen üstündeki yüksek miktarda cephane ve barutun saklandığı Çıplak Dağ'dan geliyordu. Çıplak Dağ'da bir patlama olmuştu.

İnsanlar olaydan sonraki beş gün boyunca Çıplak Dağ'dan aşağıya zehirli gazların geleceği korkusuyla yaşadı. Fakat patlamalar durdu, herhangi bir gazın geldiği görülmedi. Üzerleri kanlı insanlar ortadan kayboldu ve şehrin her tarafı eski huzurlu haline geri döndü. Tek istisna Peçyorsik'in küçük bir bölümünde yıkılan birkaç evdi. Alman komutan sıkı bir inceleme başlattı, fakat şehirdekiler, elbette patlamaların nedeni hakkında en ufak bir bilgi bile edinemedi. Ortada çeşitli söylentiler dolaşıyordu.

"Fransız casuslar yapmış."

"Hayır, patlamanın sorumlusu Bolşevik casuslarıymış."

Sonunda insanlar patlamaları unuttular.

İkinci işaret yazın, şehir yemyeşil tozlu yapraklarla kaplıyken ortaya çıktı. Gökyüzü yarılırcasına gürlüyor, Alman teğmenleri okyanus dolusu maden sularını içiyorlardı. İkinci işaret gerçekten dehşet vericiydi.

Bir gün, Nikolayevski Caddesi'nde, güpegündüz taksi durağının hemen yanında Ukrayna'daki Alman kuvvetlerinin komutanı, Kayzer Wilhelm'in o kibirli ve dokunulmaz askeri yöneticisi Mareşal Eichhorn vurularak öldürüldü! Onu öldüren kişi ise tabii ki bir işçi ve aynı zamanda bir sosyalistti. Yirmi dört saat sonra Almanlar sadece suikastçıyı değil, aynı zamanda onu olay yerine getiren taksi şoförünü de astılar. Bu gerçek anlamda hiçbir sonuç vermedi. Vefat eden seçkin Mareşal yeniden canlanmadı, ama bir grup entelektüelin olayla ilgili ürkütücü fikirlere kapılmasına yol açtı.

O gece, örneğin, açık bir pencerenin önünde güçlükle soluyan Vasilisa, kaba ipekten gömleğinin düğmelerini çözmüş, elinde bir fincan limonlu çay ile orada oturmuş ve Aleksey Turbin'e şunları fısıldamıştı:

"Bütün bu olanları düşününce hayatlarımızın hiç mi hiç güvende olmadığı düşüncesinden kurtulamıyorum. Bana öyle geliyor ki (Vasilisa küçük, tombul parmaklarını havada salladı) Almanların ayağının altındaki toprak kayıyor. Bir düşün, Eichorn'u düşün... ve olayın olduğu yeri. Ne demek istediğimi anlayacaksın." (Vasilisa'nın gözlerindeki dehşet görülebiliyordu.)

Aleksey onu dinledikten sonra yanağı tatsız bir ifadeyle gerildi. Sonra da oradan ayrıldı.

Ancak tam da ertesi gün yeni bir işaret ortaya çıktı. Bu sefer adres Vasilisa'nın ta kendisiydi. Erken, çok erken saatlerde, güneş sabahın ilk neşeli ışık demetlerinden birini arka bahçeden Vasilisa'nın dairesine giden iç karartıcı bodrum koridoruna doğru yansıtırken, Vasilisa pencereden dışarı baktığında gün ışığında dikilmekte olan işareti gördü. Kadın, otuz yaşının kendisine verdiği o ışıltıyla, gerdanında kraliçelere layık bir kolye, düzgün çıplak bacakları ve dolgun cömert göğüsleriyle eşsiz görünüyordu. Dişleri parıldıyor, kirpikleri yanaklarına solgun, leylak rengi bir gölge düşürüyordu.

"Bugün elli kopek" dedi, işaret. Leylak rengi bir sesle elindeki bir kova sütü gösteriyordu.

"Ne?" diye inledi, Vasilisa, hüzün dolu bir ifadeyle. "Tanrı aşkına Yavdoka! Önceki gün kırk demiştin, dün kırk beş, bugün de elli mi oldu? Bu böyle gitmez!"

"Benim suçum yok. Süt her yerde pahalı" diye yanıtladı, leylak renkli ses. "Pazarda dediklerine göre, bazı yerlerde bir rubleye kadar çıkıyormuş."

Dişleri yine parıldadı. Vasilisa bir an için sütün fiyatını unuttu, her şeyi unuttu ve midesinde yaramaz ama çok güzel bir kıpırdanma oldu –Vasilisa, muhteşem ve pırıl pırıl bu suret, karşısında her belirdiğinde bu soğuk titremeleri yaşıyordu. (Vasilisa daima karısından daha önce kalkardı.) Her şeyi unutup ormandaki bir açıklığı hayal etti, çam kokularını. Ah, ah…

"Bak Yavdoka" dedi, Vasilisa. Dudaklarını yaladıktan sonra karısının gelme ihtimaline karşın hızlı bir bakışla etrafı kolaçan etti. "Devrimden bu yana serpildin. Dikkatli ol, yoksa Almanlar sana dünyanın kaç bucak olduğunu gösterirler." 'Onu öpmeye cüret edebilir miyim, edemez miyim?' diye merak etti, Vasilisa. Kahır içinde, karar veremeyecek durumdaydı.

Süt, kaymaktaşı renginde geniş bir kurdele gibi köpürerek sürahinin içini doldurdu.

"Eğer bize dünyanın kaç bucak olduğunu göstermeye kalkarlarsa, biz de onlara yakın zamanda bunun işe yaramayacağını gösteririz" diye aniden yanıtladı, işaret. Parlayarak, ışıldayarak, kovasını tıngırdatarak, boyunluğunu ve bedenini savurarak, güneş ışığından bile parlak, bodrumdan bahçeye doğru ışık

huzmelerinin aydınlattığı merdivenleri çıktı. “Ah, bacakların güzelliğine bak” diye inledi, Vasilisa, kendi kendine.

Tam o anda karısının sesi geldi. Vasilisa arkasını döndüğü gibi onunla çarpıştı.

“Kiminle konuşuyordun sen?” diye sordu, aşağıdan yukarı hızlı ve şüpheci bir bakış atarak.

Vasilisa kaçamak bir tonda, “Yavdoka’yla” diye yanıtladı. “Süt bugün elli kopek olmuş, inanabiliyor musun?”

“Ne?” diye bağırdı, Wanda. “Olacak iş değil! Bu ne yüzsüzlük! Bu çiftçiler de çekilecek gibi değil... Yavdoka! Yavdoka!” diye bağırdı, pencereden dışarı eğilerek. “Yavdoka!”

Fakat kadın artık görünmüyordu, geri de dönmedi.

Vasilisa karısının zarafetten yoksun görünüşüne bir bakış attı. Sarı saçlarına, kemikli dirseklerine, kurumuş bacaklarına baktı. Hayatını düşününce bir anda midesi bulandı. Neredeyse Wanda’nın etek uçlarına kusacaktı. İç çekerek kendini tutarak kısmen karanlık olan dairesine doğru yürüdü. Onu bunaltan şeyin tam olarak ne olduğunu söyleyebilecek durumda değildi. Acaba bunun nedeni aniden Wanda’nın bir at arabasının şaftı gibi dışarı fırlamış, sarımsı köprücük kemikleriyle ne kadar da çirkin olduğunun farkına varması mıydı? Yoksa o nefis suretin söylediği, rahatsız edici bir şey miydi?

“Ne demişti? ‘Onlara bunun işe yaramadığını göstereceğiz’ miydi?” diye mırıldandı, Vasilisa, kendi kendine. “Şu pazarcı kadınlar yok mu! Buna ne buyrulur? Bir kere Almanlardan korkmamaya başladılar mı... Bu sonun başlangıcı demektir. ‘…Onlara bunun işe yaramadığını göstereceğiz’ kesinlikle! Ama ne güzel dişleri vardı, saadet...”

Birden Yavdoka’nın, bir tepenin üzerindeki bir cadı gibi önünde çırılçıplak durduğunu hayal etti.

“O yanakları... ‘onlara göstereceğiz’... Ya o göğüsleri... Tanrım…”

Düşünceleri öyle rahatsız ediciydi ki Vasilisa kendini kötü hissetti. Gidip soğuk suyla yüzünü yıkamak zorunda kaldı.

Sonbahar daha önce hiç olmadığı kadar sessizce, kendini hissettirmeden yaklaşıyordu. Olgun, altın rengi bir Ağustos ayının ardından aydınlık, toz yüklü bir Eylül ve o Eylül ile birlikte önceleri tamamıyla önemsiz görünen -fakat bir işaret de olmayan- bir olay meydana geldi.

Aydınlık bir Eylül akşamıydı. Ataman hükümetindeki o konularla ilgili yetkili tarafından imzalanmış bir kağıt parçası şehir hapishanesine geldi. Bu, 666 numaralı hücredeki mahkumu serbest bırakma emriydi. Hepsi bu kadar.

Hepsi bu kadar mı?! Hiç şüphesiz yaşanacak olan bütün o sözü edilmeyen anlaşmazlıkların, felaketlerin, çatışmaların, dökülen kanların, zulüm ve işkencelerin, çaresizlik ve dehşetin nedeni o kağıt parçasıydı...

Mahkumun adı oldukça sıradan ve dikkat çekmeyen bir isimdi: Semyon Vasiliyeviç Petlyura. Hem kendisi, hem de Aralık 1918'den Şubat 1919'a kadar geçen dönemde çıkan şehir gazeteleri bunun yerine ilk adının Fransızlaştırılmış halini kullandılar: Simon. Simon'un geçmişi tam bir bilinmezliğin içine gömülmüştü. Bazıları eskiden katip olduğunu söylüyordu.

"Hayır, muhasebeciydi."

"Hayır, öğrenciydi."

Eskiden Kreşçatik ve Nikolayevski caddelerinin köşesinde kocaman bir tütün dükkanı vardı. Uzun dikdörtgen tabelasında güzelce yapılmış, fes giymiş bir Türk resmi bulunuyordu. Bu Türk, nargile içiyordu. Ayaklarında uç kısımları yukarı doğru kalkık sarı renkli terlikler vardı. Yakın zamanda Simon'u orada, tezgahın arkasında güzelce giyinmiş ve Solomon Cohen'in fabrikasında üretilmiş sigara ve tütünlerden satarken gördüklerine yemin eden insanlar vardı. Ama aynı zamanda şöyle söyleyenler de:

"Öyle bir şey olamaz. Belediyeler Birliği'nin katibiydi o."

"Hayır, Belediyeler Birliği'nde değil, Zemstvo Birliği'ndeydi" diye bir karşı bir görüş de ortaya atılıyordu. "Tam bir Zemstvo memuru."

Dördüncü bir grup (mülteciler) hatırlamak ister gibi gözlerini kapatıp mırıldanıyordu:

"Hayır, bir dakika… Düşünmeme izin verin..." dedikten sonra, on yıl önce - hayır pardon, on bir yıl önce- onu bir gece Moskova'da, Malaya Bronnaya Caddesi'nde koltuğunun altında siyah bir beze sarılmış gitarıyla nasıl gördüklerini anlatıyorlardı. Ayrıca doğduğu şehirden bazı arkadaşlarının verdiği bir partiye gittiğini ekliyorlardı. Gitar bunun içindi. Anlaşılan bu parti, bir sürü Ukraynalı hoppa ve güzel kız öğrenci ve şişeler dolusu Ukrayna malı erik brendisiyle dolu, Ukraynalı bir orkestra ve Ukrayna şarkılarıyla renklenen bir partiydi.

“Sinekkaydı tıraşlıydı dedin, değil mi?”

“Hayır, galiba... Evet, hatırladım… Bıyığı vardı.”

“Moskova Üniversitesi’ne mi gidiyordu?”

“Şey, hayır ama bir yerlerde öğrenciydi...”

“Alakası yok. İvan İvanoviç tanırdı onu. Taraşça’da öğretmenlik yapıyordu.”

Kahretsin, belki de Malaya Bronnaya’da yürüyen o değildi, o kadar karanlık ve sisliydi ki o gün... Kim bilir? Gitar... Güneş altındaki bir Türk... Nargile... Gitardan gelen akorlar, hepsi öylesine belirsiz ve muğlaktı ki. Tanrım, o günlerdeki karmaşa ve belirsizlik... Muhafız Harp Okulu çocuklarının uygun adım yürüyerek geçişleri, kan lekesi gibi gölgeli pusuda bekleyen çehreler, koşuşturan belli belirsiz görüntüler, dağınık, uçuşan saçlarıyla kızlar, silah sesleri, kar ve gece yarısı Aziz Vladimir’in haçının üzerindeki ışık.

Uygun adım yürüyüşleri ve söyledikleri şarkılar
Muhafız Harbiyelilerin,
Çalınan trampetler ve davullar
Ziller...

Ziller çalıyor, mermiler çelikten bülbüller gibi ölüm ıslığı çalıyor, askerler insanları tüfekleriyle öldüresiye dövüyor, siyah pelerinli Ukraynalı süvariler kızgın atlarıyla geliyorlar.

Kıyameti çağrıştıran bu rüya, Aleksey Turbin’in yatağının başucuna bir gürültüyle hücum ediyor, o uyurken solgun, terli bir tutam saç alnına yapışmış duruyor, pembe abajurlu lamba hâlâ yanıyordu. Bütün ev uykudaydı. Kütüphaneden Karas’ın horlama sesleri, Nikolka’nın odasından ise Şervinski’nin ıslığa benzer nefes alış verişleri duyuluyordu... Karanlık, kafaları karışık insanlar... Aleksey’in yatağının yanında, yerde açılmış ama okunmamış bir Dostoyevski duruyordu. Elena mışıl mışıl uyurken *Ecinniler*’in karakterleri geleceğe dair kötü kehanetlerde bulunuyorlardı.

“Beni dinle: Öyle birisi yok. Şu Simon Petlyura denen adam hiç var olmadı. Öyle bir Türk de yok, Malaya Bronnaya’da ferforje demirden sokak lambası direğinin altında gitar falan da yok, hiçbir zaman Zemstvo Birliği’nde de bulunmadı, bunların hepsi saçmalık.” Olan şu ki, o korkunç 1918 yılının belirsizliği ve karışıklığı içinde böyle bir efsane ortaya atıldı ve büyüdü.

...Fakat başka bir şey daha vardı –güçlü bir nefret. Ortada dolaşan 400 bin Alman ve 400 binin kırk katı kadar da öfkesi bastırılamayan köylü vardı. Bugün bu öfkeye sahip olmak için geçerli bir nedenleri vardı. Genç Alman üsteğmenler sopalarla yüzlerine vurmuş, itaatsizlik eden köyler şarapnel yağmuruna tutulmuş, Ataman'a bağlı Kazaklar tarafından sırtlarına tüfek harbileriyle vurulmuştu. Alman ordusunun binbaşıları ve teğmenleri tarafından kağıt parçalarına imzalanmış borç senetlerinin üzerinde şunlar yazılıydı:

"Bu dişi Rus domuzuna, domuzcuğu için yirmi beş mark öde." Bu pusulaları şehirdeki Alman karargahına getirenlere alaycı bir şekilde gülünüyordu. El koyulan atlar, haczedilen tahıllar, Ataman'ın yönetimi altındaki mal varlıklarını geri almak için dönen şişman suratlı toprak sahipleri. "Rus Subayları" dendiğinde bütün harfler kabaran bir nefretle tınlıyordu.

Durum bundan ibaretti.

Bir de Ataman'ın uygulamaya koyması beklenen toprak reformu vardı... Ne yazık ki bu da 1918 yılının Kasım ayındaydı. Şehrin çevresindeki silah sesleri ilk duyulmaya başladığı zaman. Aralarında Vasilisa'nın da olduğu pek çok izan sahibi insanın, köylülerin de Ataman Bey'den adeta kuduz bir köpekmiş gibi nefret ettiklerini nihayet anladığı zaman. Ve köylülere göre Ataman'ın sözde "reform" dediği şey, toprak sahiplerinin menfaatine olan bir dalavereydi. Yapılması gereken köylülerin yüzyıllardan beri özlemini duyduğu gerçek bir reformdu:

Bütün toprakların köylülere dağıtılması.

Kişi başı bin iki yüz dönüm.

Toprak sahibi diye bir şey olmadan.

Bu bin iki yüz dönümlük toprak için doğru dürüst bir tapu, bu malın kalıcı sahipliğinin dededen babaya, babadan oğula geçeceğini ve böyle devam edeceğini gösteren, üzerinde yetkili mercilerin mührü bulunan resmi bir belge.

Şehirden gelip tahıl isteyen çakallar olmayacak. Tahıl bizim olacak. Bizden başka hiç kimse sahip olmayacak ve yemediğimizi toprağa gömeceğiz.

Şehir bize gazyağı sağlayacak.

Hiçbir Ataman -ya da başka biri- bu gibi reformları yapamaz, yapmaz. Ortada

dolaşan bazı arzulu söylentilere göre hem Ataman'ın, hem de Almanların icabına bakabilecek tek güç Bolşeviklerdi. Gelgelelim Bolşevikler de onlardan daha iyi bir halt değillerdi: Bir avuç Yahudi ve komiser. Ukrayna'nın zavallı köylüleri için durum ümitsizdi, hiçbir tarafta kurtuluş yoktu.

Fakat ülkede savaştan yeni dönmüş, bizzat o nefret ettikleri Rus subayları tarafından silah kullanma eğitimi verilmiş on binlerce adam vardı. Alman askerî mahkemeleri tarafından uygulanan yargısız adalete, havalarda uçuşan tüfek harbilerine ve şarapnel ateşine rağmen toprak altına gömülmüş, ot yığınlarının arasına ve ahırlara saklanmış ve teslim edilmemiş yüz binlerce tüfek, aynı toprağa gömülmüş milyonlarca fişek, her beş köyden birinde gizlenmiş bir tanksavar, iki köyden birinde makineli tüfekler, bütün küçük kasabalarda saklanmış bombalar, ordu paltoları ve kürk kalpaklarda dolu gizli depolar vardı.

Ve aynı küçük kasabalarda, kaderleri Rusya ordusunda teğmen olarak çizilmiş sayısız öğretmen, hastane hademesi, küçük çiftlik sahibi, bu topraklarda doğmuş Ukraynalı adlarıyla kurmay yüzbaşılar -hepsi Ukraynaca konuşan ve hepsi de Rus toprak sahiplerinden ve Moskovalı makamlardan kurtulmuş, hayallerindeki Ukrayna'nın özlemini duyan- ve binlerce Avusturya Galiçya Cephesi'nden dönmüş savaş mahkumu vardı.

Bunların hepsine bir de on binlerce köylü eklenince, sonuç ancak bela olabilirdi...

Bir de şu mahkum vardı... Gitarlı adam mıydı, Cohen'in tütün dükkanındaki adam mı, Simon mu, bir defalık Zemstvo memuru mu? Hepsi saçmalıktı elbette. Öyle bir adam yoktu. Palavra, tam bir uydurma, katkısız bir serap. Fakat bilge Vasilisa, o Kasım günü dehşet içinde başını ellerinin arasına alıp "Quem deus vult perdere, prius dementat!"[6] diye feryat ederek Petlyura'yı o iğrenç şehir hapishanesinden çıkarıp serbest bıraktığı için Ataman'a küfrettiğinde artık çok geçti.

"Saçmalık, bu mümkün değil" dediler. "O Petlyura olamaz, başka biridir. Hayır o başka birisi."

Fakat işaretlerin zamanı artık geçmişti. İşaretler yerlerini olaylara bıraktı. İkinci kritik olay efsanevi bir karakterin hapisten çıkması kadar küçük bir olay değildi. O kadar büyük bir olaydı ki tüm insanlık gelecek yüzyıllar boyunca bunu hatırlayacaktı. Uzaklarda, Batı Avrupa'da şalvarımsı kırmızı pantolonları

içindeki Galya horozları, çelik grisi Almanları sonunda ele geçirmişlerdi. Korkunç bir manzaraydı: Kafalarında kukuletalarıyla savaşçı horozlar, zaferleriyle övünüyorlardı. Zırhlı birlikler halindeki Almanların üzerine akın etmiş, zırhlarına vurdukları pençeleriyle hem zırhlarını, hem de altındaki et parçalarını koparıp almışlardı. Almanlar çaresizce savaştılar, süngülerinin uzun bıçaklarını hasımlarının deri kaplı göğüslerine sapladılar ve dişlerini sıktılar. Ama fazla direnemediler ve Almanlar –o meşhur Almanlar!– merhamet dilediler.

Sonraki olay bununla yakından ilintiliydi ve doğrudan bunun yol açtığı bir gelişmeydi. Bütün dünya hayretler içerisinde, uçları tıpkı on beşlik çiviler gibi yukarı doğru kıvrık bıyıkları en az kendi adı kadar meşhur, içinde bir kıymık dahi bulunamayacak, o saf çelikten mamul adamın görevinden azledildiğini öğrendi. İmparatorluk mevkisinden alınmıştı. Şehirdeki herkes korkudan titredi: Her bir Alman subayının pahalı malzemelerden üretilmiş mavi-gri üniformaları birer paçavraya dönüşürken yüzlerindeki rengin kayboluşunu izlediler. Şehirde bütün bunlar birkaç saat içinde cereyan etti. Bütün Almanların yüzleri soldu, subayların tek camlı gözlüklerindeki ışıltı kayboldu ve o geniş yuvarlak camların ardında yoksulluktan başka bir şey kalmadı.

Durumun gerçekliği, ellerinde ham deriden yapılmış bavullarıyla Bolşevik kampını çevreleyen dikenli tellerin üzerinden atlayıp kaçarak şehre sığınmış, üst seviyede zekaya sahip erkeklerin ve onların zengin karılarının kafalarına o anda nüfuz etmeye başladı. Bu akıbetin onları kaybeden tarafla ilişkilendirdiğinin ayırdına vardıklarında yürekleri korkuyla doldu.

“Almanlar kaybetti” dedi, domuzun biri.

“Kaybeden biziz” dedi, zeki olan domuz.

Ve Kiev halkı bir şeyin daha farkına vardı. Ancak daha önce kaybetme hissini yaşamış biri bu kelimenin gerçek anlamını bilirdi. Parti yapılan evde elektriklerin kesilmesi gibi bir şeydi. Canlı ve habis yeşil renkli küfün, duvar kağıdının üzerinde ağır ağır ilerlediği bir oda gibi, raşitizm hastası çocukların ziyan olmuş bedenleri gibi, kokuşmuş yemek yağı gibi, karanlıkta bağıra çağıra ağıza alınmayacak küfürler eden kadınların sesleri gibi. Uzun lafın kısası, ölüm gibi bir şeydi.

Tabii ki Almanlar Ukrayna’dan ayrılacaklardı. Bunun sonucu olarak şehirdeki insanlardan bazıları kaçmak zorunda kalacak, diğerleri ise şehirde kalacak ve

şehrin yeni, kim olacağı tahmin edilemeyen davetsiz misafirleriyle yüzleşeceklerdi. Elbette bazıları da şüphesiz ölmek durumundaydı. Kaçıp gidenler ölmeyeceklerdi. O halde ölecek olanlar kimlerdi?

Sonbahar geçip mevsim kışa dönerken, ölüm ilk karın yağışıyla birlikte Ukrayna'ya geldi. Ormandan makineli tüfek sesleri gelmeye başladı. Ölümün kendisi görünmezliğini koruyor, fakat hata yapmaz habercisi, ham bir dalga, soğuk ve karın arasında dolaşan cinnet geçirme halinin dizginsiz hoyrat öfkesi, parçalanmış ağaç ayakkabılardaki öfke, mat renkli saçlarındaki samanlar halinde uğuldayan bir öfke gibi her yana yayılıyordu. Ellerinde kocaman bir sopa tutuyordu, anlaşılan o sopa olmadan Rusya'da büyük bir değişiklik olabilmesi söz konusu değildi. Kimi yerlerde "kızıl horozun ötüşü", çiftliklerin ve ot yığınlarının ateşe verilmesi ile kendini gösterirken, kimi yerlerde mor renkli gün batımında Yahudi bir hancının cinsel organından asılması biçiminde tezahür ediyordu. Polonya'nın güzel başkenti Varşova'da tuhaf görüntüler de oluştu: O, Henryk Sienkiewicz[7*] kaidesinin üzerinde acımasız bir hoşnutluk ile gülümsüyordu. Çok geçmeden adeta cehennemdeki bütün iblisler salıverildi. Hemen yanlarında bulunan, pencereleri tüfek ateşiyle kırılıp dökülen okul binalarında insanlar devrim şarkıları söylerlerken, rahipler küçük kiliselerinin çanlarını, kilisenin kubbelerini sallarcasına çaldılar.

İnsanı boğan bir belirsizliğin kol gezdiği bir zaman ve yerdi. Cehhenneme kadar yolu vardı! Hepsi uydurmaydı! Petlyura bir uydurmaydı. Öyle biri yoktu. Tıpkı eskiden sözü edilen var olmamış Napolyon Bonapart gibi müthiş bir uydurma. Ama ondan çok daha renksiz. Fakat bir şeyler yapılması gerekiyordu. Bu dizginsiz köylülerin öfkesi öyle ya da böyle bir yola kanalize edilmeliydi, çünkü bunu yok edecek bir sihirli değnek yoktu.

Aslında her şey çok basitti. Sorun vardı, fakat bu sorunu giderecek adamlar bulunamıyordu. Derken Yüzbaşı Toropetz ortaya çıktı. Avusturya ordusundan daha aşağı bir yerden gelmediği anlaşıldı...

"Ciddi olamazsın!"

"Seni temin ederim ki öyle."

Onun ardından Vinniçenko adında bir yazar peyda oldu. Bu yazar iki şey ile ünlüydü – romanlarıyla ve 1918 yılının başında kaderin onu Ukrayna adındaki sorunlu deniz yüzeyine savurması ve bunun üzerinden bir saniye geçmeden St.

Petersburg'un hiciv gazetelerinin onu bir hain olarak damgalamasıyla.

"Hak ettiği cezayı buldu..."

"Ben o kadar da emin değilim. Bir de şu hapishaneden salıverilen gizemli adam var."

Eylül ayı geldiğinde bile şehirdeki hiç kimse, bilinen tek meziyetleri, Belaya Çerkov gibi silik bir yerde, tam da doğru zamanda ortaya çıkmak olan bu üç adamın neyin peşinde olduğunu bilmiyordu. Ekim ayında, Alman subaylarla dolu o ışıl ışıl trenler şehirden yola çıkarak yeni kurulan Polonya devleti denen boşluğa, oradan da Almanya'ya doğru giderken insanlar onlar hakkında çılgınca tahminlerde bulunuyorlardı. Telgraflar havada uçuştu. Onlarla birlikte elmaslar, kurnaz gözler, arkaya doğru yapıştırılmış saçlar ve para da gitti. Güneye doğru kaçtılar, güneyden de deniz kıyısındaki Odessa şehrine. Kasım ayı geldiğinde ne yazık ki herkes neyin yaklaşmakta olduğunu korkunç bir kesinlikle biliyordu. Telgraf formlarının gri renkli kağıtlarındaki Petlyura kelimesi bütün duvarlarda yankılandı. Sabahları gazetelerden kahvelerin içine düştü ve tropik bitkiden yapılan içecekler bir anda iğrenç kahverengi bulaşık sularına dönüştü. Bu kelime, dilden dile dolaştı, telgraf operatörünün parmakları tarafından mors alfabesi ile kodlandı. Almanların "Peturra" şeklinde yanlış olarak telaffuz ettikleri o isim sayesinde şehirde olağanüstü şeyler meydana gelmeye başladı.

Şehrin varoşlarında, sarhoş bir şekilde tek başına, sallana sallana dolaşmak gibi kötü bir alışkanlıkları olan Alman askerleri geceleri ortadan kaybolmaya başladılar. Bir gece ortadan kayboluyor, ertesi gün de öldürülmüş olarak bulunuyorlardı. Bu kanunsuzluklara bir son vermek için şehrin değişik yerlerine ellerinde fenerlerle ve başlarında metal başlıklarla dolaşan Alman devriyeler gönderilmeye başlandı. Fakat insanların zihinlerinde şekillenmeye başlayan şüpheleri yok etmeye hiçbir fenerin aydınlığı yetmezdi.

Wilhelm. Dün üç Alman öldürüldü. Tanrım, Almanlar gidiyorlar, duydun mu? İşçiler Moskova'da Troçki'yi tutuklamış. Bir grup orospu çocuğu Borodyanka yakınlarında bir treni durdurup tamamen soymuş. Petlyura Paris'e bir elçi göndermiş. Tekrar Wilhelm. Odessa'da siyahî Senegalliler varmış. Gizemli bilinmeyen bir isim, Consul Enno. Odessa. General Denikin. Yeniden Wilhelm. Almanlar gidiyor, Fransızlar geliyor.

"Bolşevikler geliyor, kardeşim!"

“Böyle şeyler söyleme!”

Almanların, üzerinde hareketli ibresi olan özel bir cihazı varmış. Cihazı yere koyuyorlarmış ve eğer toprağın altında gömülü silah varsa ibre sallanarak dönüyormuş. Bu sadece bir şakadan ibaret. Petlyura Bolşeviklere bir elçi göndermiş. Bu daha da saçma bir şaka. Petlyura. Petlyura. Petlyura. Peturra...

Peturra denen bu adamın Ukrayna’da ne yapmak istediğini bilen tek bir kişi bile yoktu. Bir yandan da herkes onun gizemli ve kimliği meçhul olduğundan (hatta gazeteler sürekli birbirinden farklı Katolik piskoposların fotoğraflarını yayınlayıp Simon Petlyura diye başlık atıyordu) ve Ukrayna’yı zapt etmek istediğinden emindi. Bunun için ilerleyecek ve şehri ele geçirecekti.

6 Antik Yunan sözü: “Tanrı birilerini cezalandıracağı zaman önce onun mantığını elinden alır” (ç.n.)

7 1846- 1916 yılları arasında yaşamış Nobel ödüllü Polonyalı yazar (ç.n)

VI

Madam Anjou’nun mağazası Le Chic Parisien şehrin tam göbeğinde, Tiyatro Caddesi’nde, Opera Binası’nın arkasında, çok katlı büyük bir binanın birinci katındaydı. Caddeden üç basamak yukarı çıktıktan sonra girilen mağazanın cam kapısının iki yanındaki geniş vitrin camlarının üzerinde tozlu tüller asılıydı. Madam Anjou’nun başına ne geldiğini ya da mağazanın neden böylesi ticaret yapılmayan bir hale büründüğünü hiç kimse bilmiyordu. Sol kanatta renkli bir kadın şapkası çizimi ve üzerinde altın renkli harflerle “Chic Parisien” yazısı vardı. Fakat sağ kanatın iç tarafına sarı renkli kartondan bir poster yapıştırılmıştı. Posterin üzerinde Topçu Birliği’nin birbiriyle çapraz konumdaki toplardan oluşan amblemi vardı. Üzerinde ise şu sözler yazılıydı:

“Kahraman olmayabilirsiniz -ama mutlaka gönüllü olmalısınız.”

Çapraz topların altında da şöyle yazıyordu:

“Havancı Alayı için gönüllü olanlar adlarını buraya yazabilirler.”

Mağazanın önünde park halinde bakımsız ve kirli sepetli bir motosiklet duruyordu. Yuvarlak bir kapı tokmağı olan kapı sürekli açılıp, çarparak kapanıyor, her açıldığında da çok hoş bir çan sesi duyuluyor –trrring-trrring– ve bu ses Madam Anjou’nun eski güzel günlerini anımsatıyordu.

Mişlayevski ve Karas, Aleksey Turbin’in evinde birlikte sarhoş oldukları gecenin sabahında hemen hemen aynı anda kalktılar. Her ne kadar saat biraz geç olsa da -işin aslı öğle civarıydı- tamamen ayık kafalarla uyanmalarına çok şaşırdılar. Görünüşe bakılırsa Nikolka ve Şervinski çoktan gitmişlerdi. Şervinski Merkez Karargahtaki görevine dönerken Nikolka da sabah çok erken saatlerde içinde ne olduğu bilinmeyen bir bohça hazırlayıp parmak uçlarında yürüyerek evden sıvışmış ve bağlı olduğu Piyade Birliği’ne gitmişti.

Mişlayevski, Anyuta’nın mutfağın arkasındaki odasına giderken üstünü

çıkardı. Perdenin arkasına gizlenmiş termosifonlu banyo bölmesine girip boynuna, sırtına ve kafasına buz gibi soğuk suyu boca etti ve keyifli bir ürperti ile bağırmaya başladı. “Ah! Oh! Enfes!” Kendisiyle birlikte çevresindeki bir metrekare çapındaki her yeri de yıkadı. Sonra kendini Türk havlusuyla kuruladı, giyindi, saçına briyantin sürdü, saçlarını taradı ve Aleksey’e,

“Eee, Alyoşa… Bana bir iyilik yapıp mahmuzlarını ödünç verir misin? Eve gitmeyeceğim ve mahmuzlarım olmadan dolaşmak da istemiyorum” dedi.

“Çalışma odasındalar, masanın sağ çekmecesinde.”

Mişlayevski çalışma odasına gitti. Beceriksizce etrafı arayıp taradı ve odadan şıngırdayarak çıktı. Kara gözlü Anyuta, yatıya kaldığı teyzesinin evinden o sabah dönmüş, elinde tüyden yapılmış bir toz fırçasıyla oturma odasındaki sandalyelerin üzerindeki tozları alıyordu. Boğazını temizleyen Mişlayevski kapıya doğru baktıktan sonra biraz yürüyüp usulca konuşmaya başladı:

“N’aber Anyuta?”

“Elena Vasilievna’ya söylerim” diye fısıldayarak cevap verdi, Anyuta, otomatik bir refleksle. Ölüm cezasına çarptırılmış, celladının baltasını bekleyen bir mahkum gibi gözlerini yumdu.

“Şaşkın kız...”

Beklenmedik bir anda Aleksey Turbin kapı girişinde belirdi. Bir anda suratı asıldı.

“Tüylü toz fırçasını mı inceliyorsun Viktor? Anlıyorum. Güzel alet, değil mi? Sen işine gitsen daha iyi olmaz mıydı? Anyuta şunu aklından çıkarma, olur da sana seninle evleneceğini söylerse sakın ona inanma, kesinlikle evlenmez.”

“Aman be, sadece selam veriyordum.” Mişlayevski hak etmediği hakaret karşısında kıpkırmızı oldu, göğüs kafesi şişti ve şıngırdaya şıngırdaya misafir odasına doğru gitti. Yemek odasında zarif görünümlü kumral Elena’yı görünce tedirgin oldu.

“Günaydın Lena tatlım. Eee... Hmm” (Mişlayevski’nin metalik tenor sesi yerine, boğazından kalın boğuk bir bariton ses çıktı.) “Lena, hayatım” diye ağzından çıkıveren sözcükler, içindeki hisleri olduğu gibi yansıtıyordu. “Bana darılma. Ben seni çok seviyorum ve senin de beni sevmeni istiyorum. Lütfen dün geceki iğrenç davranışlarımı unut. Benim gerçekten öyle bir hayvan olduğumu düşünmüyorsun, değil mi?”

Bunları söylerken Elena'yı sımsıkı kavrayarak yanaklarından öptü. Aynı anda misafir odasındaki tüylü toz fırçası pat diye yere düştü. Teğmen Mişlayevski ne zaman Turbinlerin evine gelse Anyuta'nın başına hep garip şeyler gelirdi. Her türlü ev gereci elinden kayıp düşmeye başlardı. Eğer mutfaktaysa ya bıçaklar elinden kayıp gider ya da raftaki tabaklar devrilirdi. Anyuta'nın dikkati tamamen dağılırdı. Sebepsiz yere koridora koşar, Mişlayevski ayrık çenesi ve geniş omuzları, mavi pantolonu ve kısa, çok alçak mahmuzlarıyla kasıla kasıla oradan çıkıp gidene kadar orada şosonlarla oyalanır, eline bir bez parçası alıp onları silerdi. Onun gidişinin hemen ardından gözlerini kapatır, ayakkabı dolabının içindeki daracık saklanma yerinden yan yan çıkardı. Şu anda ise misafir odasında tüylü toz alma fırçasını elinden düşürmüş, öylece duruyor ve basma kumaştan yapılmış perdelerin arasından boş boş uzaklara, gri renkli bulutlu gökyüzüne bakıyordu.

"Oh Viktor, Viktor" dedi, Elena, özenle fırçalanmış ve üzerinde bir taç takılı olan saçlarını sallayarak. "Sağlıklı biri gibi duruyorsun, dünkü halin neydi öyle? Otur bir kahve iç, iyi gelir."

"Sen de bugün harikulade görünüyorsun Lena. Tanrım, gerçekten öylesin. Bu pelerin sana inanılmaz yakışmış, gerçekten inanılmaz" dedi, Mişlayevski, kendini sevdirmeye çalışır bir ifadeyle. Gerginleşen bakışları, cilalanmış büfenin üzerinde bir ileri, bir geri gidiyordu. "Baksana şu pelerine Karas. Dünyanın en güzel koyu yeşili, değil mi?"

Karas, cömert ve tamamen içten bir ifadeyle, "Elena Vasiliyevna çok güzel bir kadın" dedi.

"Işıklar sayesinde rengi bu kadar güzel görünüyor" diye açıklama yaptı, Elena. "Hadi artık Viktor bırak bu lafları, istediğin bir şey var, değil mi?"

"Doğrusunu istersen Lena, hayatım, dün gece yaşananlardan sonra migren ağrılarım en küçük bir olayla tetiklenebilir ve migrenimle uğraşırken dışarı çıkıp savaşamam..."

"Pekala, anladım, büfeye bak."

"Teşekkür ederim. Sadece ufak bir bardak, dünyadaki bütün aspirinlerden daha faydalı."

Mişlayevski, yüzünü acı çekiyormuşçasına buruşturarak iki bardak votkayı kafasına dikerken, arada da dün akşamdan kalan vıcık vıcık olmuş dereotlu

salatalık turşusundan ağzına attı. Sonra da kendini yeni doğmuş bir bebek gibi hissettiğini söyleyerek bir bardak limonlu çay rica etti.

“Sen kendini üzme Lena” dedi, Aleksey Turbin, boğuk bir sesle. “Uzun sürmez. Sadece gidip gönüllü olarak bir imza atmam gerekiyor. Sonra doğrudan eve geleceğim. Merak etme çatışma falan olmayacak. Sadece burada oturup bekleyeceğiz ve o Petlyura pisliğini buradan püskürteceğiz.”

“Başka bir yere göndermesinler seni?”

Karas onu teskin etmeye çalışan bir ifade takındı.

“Merak etme, Elana Vasiliyevna. Öncelikle şunu belirteyim, alayın dört günden önce hazır olması mümkün değil. Hâlâ ne atımız, ne de cephanemiz var. Hazır olduğumuz zaman da şehirden bir yere ayrılmayacağımız kesin. Hazırladığımız ordu, şehri korumaya yönelik. Daha sonra da tabii ki Moskova’ya ilerlemek üzere...”

“Tamamen varsayımlara dayalı konuşuyorsun. Ben ancak neler olduğunu gördüğüm zaman inanırım…”

“Bunlardan önce Denikin’le bağlantı kurmalıyız...”

“Beni rahatlatmak için bu kadar zahmete girmenize gerek yok” dedi, Elena. “Korktuğumdan değil. Tam tersi, yaptığınız şeyi ben de destekliyorum.”

Elena’nın sesi gerçekten cesur ve kendinden emin çıkıyordu. Yüzündeki ifadeye bakınca günlük hayatın olağan sıkıntılarını çoktan kendi içinde halletmiş gibi görünüyordu. Şeytanın orada olduğu bu günlerde bu kadarı yeterliydi.

“Anyuta” diye seslendi, Elena. “Anyuta hayatım, Teğmen Mişlayevski’nin kirli kıyafetleri dışarıda verandada. Onları önce iyice fırçalayıp sonra da yıkar mısın?”

Elena’yı en çok rahatlatan kişi, orada haki renkli tuniği ile sakin bir şekilde oturmuş, kaşları çatık vaziyette sigara içen kısa boylu tıknaz Karas’tı.

Koridorda birbirleriyle vedalaştılar.

“Tanrı hepinizi korusun” dedi, Elena. Yüzünde tatsız bir ifade vardı. Önce Aleksey’in üzerinde istavroz çıkardı. Sonra aynısını Karas ve Mişlayevski’ye de yaptı. Mişlayevski ona sarıldı. Paltosunun gövde kısmındaki kemeri iyice sıkılmış olan Karas’ın yanakları kızardı ve nazikçe kadının iki elini de öptü.

“Bir durumu arz edebilir miyim, Albayım?” dedi Karas. Topuk selamını

verirken mahmuzları usulca şıngırdadı.

Albay mağazanın ön tarafındaki yükseltilmiş bir platformun üzerinde, küçük bir masanın arkasında yeşil renkli, alçak ve oldukça kadınsı bir koltukta oturuyordu. Onun arkasında, üzerinde “Madam Anjou Kadın Şapkaları” yazan mavi kartondan şapka kutular yükseliyor ve bu kutular, dantelli tüllerin asılı olduğu tozlu pencerelerden gelen ışığın bir bölümünü engelliyordu. Albay elinde bir kalem tutuyordu. Kendisi aslında bir albay değil, omzundaki altın renkli apoletlerindeki üç yıldız, iki tane renkli çizgi ile uzunlamasına bölünmüş ve üzerinde de altın renkli, çapraz duran toplar ile bir yarbaydı. Albay yaş olarak Aleksey Turbin’den çok az büyük gibiydi –otuz, en fazla otuz iki yaşlarındaydı. Yüzü dolgun, temiz tıraşlıydı ve Amerikan tarzı kırpılmış bir bıyığı vardı. Son derece canlı ve zeki görünen gözleri onlara doğru bakıyordu, belirgin bir şekilde yorgun fakat dikkatlice.

Albayın etrafında ise ilkel bir kargaşa göze çarpıyordu. Albayın oturduğu yerin iki adım ötesinde küçük siyah bir sobanın içinde yanan ateşin çıtırtıları duyuluyor, mağazanın arka taraflarındaki derinliklere kadar uzanan uzun, köşeli, siyah soba borularından da ara sıra kurum damlıyordu. Hem yükseltilmiş platformun, hem de mağazanın geri kalanının zeminine kağıt ve mağazada kullanılan dokuma parçaları saçılmıştı. Daha yüksekte, Albayın başının üzerinde yükselen bir balkonda bir daktilo -sinirli bir kuşun bir şeyleri gagalarken veya gevezelik ederken çıkardığı gürültülere benzer sesler çıkaran bir daktilo- vardı ve Aleksey Turbin başını kaldırınca, daktilonun neredeyse mağazanın tavanı yüksekliğinde bir tırabzanın arkasında geride durmuş, adeta bir kuş gibi şakıdığını gördü. Korkulukların arkasında mavi pantolonlu birinin bacakları ve kalçası gözüne ilişti. Fakat bu kişinin başı, tavandaki kiriş tarafından önü kapandığı için görünmüyordu. Mağazanın sol kenarında çalışmakta olan ikinci bir daktilonun sesi duyuluyordu. Gönüllü bir katibin ancak parlak apoletleri ve sarı saçlarının ayırdına varılabiliyordu. Kol ve bacakları karanlık bir oyukta kalıyor, görülmüyordu.

Albayın çevresinde, altın renkli topçu rütbesi taşıyan sayısız insan vardı. Bir tarafta kablolar ve sahra telefonlarıyla dolu çam ağacından bir sandık, onun yanında mukavva kutularda ahşap saplı reçel kavanozlarına benzeyen el bombaları, onların yanında sarmal halinde üst üste yığılmış makineli tüfek

askıları duruyordu. Albayın sağ bacağının hemen yanından bir makineli tüfeğin uç kısmı dışarı doğru uzanırken, solunda pedallı bir dikiş makinesi duruyordu. Mağazanın arka taraflarının alacakaranlığının içindeki pırıltılı bir kornişe asılmış bir perdenin arkasından gergin bir ses geliyordu. Sesin telefonla konuştuğu belli oluyordu: “Evet, evet, benim… Evet, benim... Evet, benim!” Brrring-drrring diye çaldı, telefon. Oyuğun içinde bir yerlerdeki bir sahra telefonu “Biiip” diye çaldı. Arkasından genç kalın bir ses yükseldi:

“Havancı Alayı... Emredersiniz komutanım…. Evet…”

“Buyurun?” dedi Albay, Karas’a.

“İzin verirseniz komutanım, size Teğmen Viktor Mişlayevski ve Doktor Turbin’i takdim edeyim. Teğmen Mişlayevski an itibarıyla piyade müfrezesinde hizmet vermekte ve topçu subayı olarak sizin alayınıza katılmak istiyor. Doktor Turbin de alayınıza tıp subayı olarak kayıt olmak arzusunda.”

Karas, bunları söyledikten sonra şapkasının ucunda duran elini indirdi. Mişlayevski Albaya selam verdi. Turbin, başında şapkası olmadan, siyah renkli sivil paltosu ve İran işi kuzu postundan yakasıyla kendini rahatsız hissederek, “Kahretsin, üniformamla gelmeliydim” diye düşündü. Albay, doktoru kısa bir an baştan aşağı süzdü. Ardından Mişlayevski’nin yüzüne ve askeri paltosuna göz attı.

“Anlıyorum” dedi. “Güzel. Nerede görev yaptınız, Teğmen?”

Mişlayevski, savaşta Almanlara karşı verdiği hizmete atıfta bulunarak, “9. Ağır Topçu Alayı’nda, Komutanım” diye yanıtladı.

“Ağır Topçu Alayı demek. Mükemmel. Topçu subaylarını neden piyade birliklerinde görevlendirdiklerini Tanrı bilir. Bu çok açık bir hata.”

“Hayır, Komutanım” diye yanıtladı, Mişlayevski. Boğazını temizleyerek, intizamsız ses tonunu ayarladı. “Post-Volynsk’te bir hat oluşturmak için asker ihtiyacı olduğundan ben gönüllü olmuştum. Ama artık piyade birlikleri güçlenmeye başladı.”

“Evet, anlıyorum ve tamamen onaylıyorum… güzel” dedi, Albay. Mişlayevski’yi tam anlamıyla onaylayan bir bakış attı. “Tanıştığımıza sevindim… Peki —ah evet, siz doktor. Demek siz de bize katılmak istiyorsunuz. Hmm…”

Turbin sessizce başını eğerek onu tasdik etti; “Evet, Komutanım” demekten ve

onu sivil kıyafetleriyle selamlamaktan imtina ediyordu.

“Hmm…” Albay pencereden dışarı doğru baktı. “Bu iyi bir fikir, özellikle de birkaç gün içinde muhtemelen... Ee- evet…” Bir anda durdu, gözlerini kıstı ve sesini alçaltarak konuştu: “Yalnız... Nasıl söylesem acaba? Tek bir problem var, Doktor, sosyal teoriler ve... Hmm... Siz sosyalist misiniz? Birçok eğitimli insan gibi, sizin de öyle olduğunuzu tahmin ediyorum.” Albayın bakışları rahatsız bir ifadeyle kendi etrafında döndü. Yüzü, dudakları ve ikna edici ses tonu Doktor Turbin’in başka herhangi bir şey değil de bir sosyalist olduğunu söylemesi için mümkün olan en canlı arzuyu ifade eder haldeydi. “Bildiğiniz gibi bizim birliğimize ‘Öğrencilerin Birliği’ adı veriliyor.” Albay bakışlarını yukarı kaldırmadan muzaffer bir şekilde gülümsedi. “Oldukça duygusal, biliyorum. Fakat ben de bir üniversiteliyim.”

Aleksey Turbin fazlasıyla hayal kırıklığına uğramış ve şaşırmıştı. “Kahrolasıca… Karas neden bana söylemedi?” O anda Karas’ın sağ omzunun dibinde olduğunu fark etti. Ona bakmadığı halde arkadaşının ona konuşmadan bir mesaj verebilmek için çabaladığını hissetmişti. Fakat bu mesajın ne olduğu konusunda hiçbir fikri yoktu.

“Ne yazık ki” diye bir anda söyleyiverdi, Turbin. Yanağı aniden seğirdi. “Ben sosyalist değilim. Ben bir monarşistim. Hatta “sosyalist” kelimesini duymaya bile katlanamıyorum. Ve tüm sosyalistler arasında en katlanamadığım kişi, Aleksander Kerenski’dir.”

Albayın küçük gözleri bir an ışıltıyla kırpıştı. Kibarca Turbin’i susturmak istercesine bir jest yaptı ve söze başladı:

“Yazık. Hmm... Çok yazık... Devrimin elde ettiği başarılar falan... İnsanların ruh hallerini göz önünde tutarak monarşist unsurları birliğe almama konusunda üstlerimden emir aldım. Anlayacağınız, bazı sınırlamalar yapmamız isteniyor. Ayrıca kendisine doğrudan ve yakından bağlı olduğumuz Ataman’ın durumu da, bildiğiniz gibi… üzücü, çok üzücü…”

Albayın bunları söylerken sesinin tonu sadece üzüntü barındırmamakla kalmadı, tam aksine sözcükler ağzından neşeli bir tonda çıktı ve gözlerinde söylediklerinin tam aksi yönde bir ifade vardı.

“Hmm, demek işlerin iç yüzü böyle” diye düşündü, Turbin, kendi kendine. “Ne budalayım... hem bu Albay da az değil. İfadesinden anladığım kadarıyla tam

bir kariyer düşkünü. Ama ne fark eder ki!”

“Sizin durumunuzla ilgili ne yapacağımı bilemiyorum... şu an için” -Albay ‘şu an’ ifadesini fazlasıyla vurgulayarak söylemişti.- “Dediğim gibi şu an için en acil görevimiz şehri ve Ataman’ı Petlyura’nın çetelerine ve belki de Bolşeviklere karşı muhafaza etmek. Gerisine bundan sonra bakacağız… Daha önce nerelerde görev yaptığınızı öğrenebilir miyim, Doktor?”

“1915’te, üniversiteden mezun olduktan sonra bir zührevi hastalıklar kliniğinde asistan doktor olarak çalıştım. Sonra da Belgrad Süvarileri’nde tabip astsubay olarak görev yaptım. Ondan sonra bir trendeki seyyar hastanede kurmay tabip subaydım. Şu anda terhis olmuş durumdayım ve özel çalışıyorum.”

“Asker!” diye bağırdı, Albay. “İkinci komutana buraya gelmesini söyle, lütfen.”

Karanlık oyuğa doğru gözden kaybolan bir kafanın ardından esmer, çakı gibi genç bir subay belirdi. Başında, üst kısmına altın rütbe çizgileri işlenmiş, koyun postundan yapılmış, yuvarlak mor bir kalpak; üzerinde Mişlayevski’nin paltosu gibi gövde kısmından kemerle sıkıca bağlanmış bir palto ve belinde de tabancası vardı. Buruşmuş apoletleri, onun bir kurmay yüzbaşı olduğunu gösteriyordu.

“Yüzbaşı Studzinski” dedi, Albay, ona. “Rica etsem ana karargaha bir mesaj gönderip Teğmen... Eee...”

“Mişlayevski” dedi, Mişlayevski, selam vererek.

“Teğmen Mişlayevski’nin benim birliğime transfer edilmesini talep eder misin? Teğmen Mişlayevski İkinci Piyade Müfrezesi’nden, eğitimli bir topçu subayıdır. Bir talep de Doktor... Eee?”

“Turbin.”

“…Doktor Turbin’in benim birliğimde hemen alay tabip subayı olarak hizmete başlaması gerekiyor. Acilen görevlendirilmesini talep edelim.”

“Peki, Albayım” diye yanıtladı, Subay, fark edilebilir bir aksanla. Sonra selam verdi. “Polonyalı” diye aklından geçirdi, Turbin.

“Artık o piyade üniformasını giymenize gerek yok, Teğmen (Mişlayevski’ye doğru). “Teğmen, Dördüncü Batarya’ya komuta edecek.” (Kurmay Yüzbaşıya doğru).

“Emredersiniz, Komutanım.”

“Emredersiniz, Komutanım.”

“Ve siz doktor, şu andan itibaren görevdesiniz. Size eve gitmenizi ve bir saat içinde I. Aleksander Lisesi’nin önündeki tören alanında hazır bulunmanızı öneririm.”

“Emredersiniz, Komutanım.”

“Derhal doktorun üniforma sorununu çözün lütfen.”

“Emredersiniz, Komutanım.”

“Havancı Alayı Karargahı mı?” diye bağırdı, oyuğun içinden kalın bir bas ses.

“Beni duyuyor musunuz? Hayır, ben dedim ki: Hayır... Hayır, ben dedim ki” diye bir ses geldi, perdenin arkasından.

Kuş ötüşüne benzer, “Rrring... biip”sesleri geliyordu, oyuktan.

“Beni duyuyor musunuz?”

Gazeteci çocuklar, “*Özgürlüğün Sesi*, *Özgürlüğün Sesi*! Günlük gazete *Özgürlüğün Sesi*!” diye bağırarak geçtiler. Sesleri köylü kadınların başörtülerinden kulaklarına geçerken azalıyordu. “Petlyura’nın mağlubiyeti! Siyah askerler Odessa’ya vardı! *Özgürlüğün Sesi!”*

Turbin, bir saat içinde evdeydi. Oturma odasına giden yol üzerinde bulunan küçük çalışma odasındaki masanın çekmecesinden gümüş renkli apoletlerini çıkardı. Bu odanın balkona açılan camlı kapısının üzerinde beyaz perdeler asılıydı. Odadaki masanın üzerinde kitaplar, bir divit, ilaç şişeleri vardı. Odada bu masanın dışında araç gereçlerle dolu raflar, üzerinde temiz bir örtü bulunan bir de kanepe bulunuyordu. Kısmen boş, kısmen sıkışık, fakat konforlu bir odaydı.

“Lena, hayatım, eğer gecikirsem ve birileri gelirse, onlara bugün hiç kimseyle görüşemeyeceğimi söyle. Şu aralar devamlı gelen hastam yok zaten. Hadi çabuk ol.”

Elena alelacele Aleksey’in tuniğinin yakasını açtı ve rütbelerini dikti. Ardından Aleksey’in askeri paltosuna yeşil üstüne siyah şeritli, alan hizmeti anlamına gelen bir çift daha dikti.

Birkaç dakika sonra Aleksey Turbin ön kapıdan koşarak çıkarken emaye levhasına bir bakış attı:

Doktor A. V. Turbin

Zührevi Hastalıklar Uzmanı
606 – 914
Muayene saatleri: 4’ten 6’ya kadar.

Levhanın üzerine bir kağıt parçası iliştirdi, muayene saatlerini “5’ten 7’ye” şeklinde değiştirdi ve Aziz Aleksey Tepesi’ne doğru hızlı adımlarla uzaklaştı.

“*Özgürlüğün Sesi*!”

Turbin durdu, gazeteci çocuktan bir gazete alarak yürürken açıp okumaya başladı:

ÖZGÜRLÜĞÜN SESİ.
Herhangi bir partiye mensup olmayan, demokratik gazete.
Günlük çıkar.
13 Aralık 1918.
Dış ticaretle ilgili sıkıntılar, özellikle de Almanya ile olan ticari ilişkiler, bizi...

“Hadi acele et! Ellerim dondu.”

Muhabirimiz Odessa’daki, kolonilerden gelen iki tümen siyahî askerin tahliyesi ile ilgili pazarlıkların sürdüğünü bildirdi –Konsolos Enno, Petlyura’nın...

“Hadisene oğlum, ver şu gazeteyi!”

Post-Volynsk’teki karargahımıza ulaşan firariler, Petlyura’ nın çetelerinde dağılmaların çoğaldığından söz ediyorlar. Üç gün önce Korosten bölgesindeki bir süvari alayı, milliyetçi piyade erlerinden oluşan bir piyade birliğine ateş açtı. An itibarıyla Petlyura’nın çeteleri arasında barış için güçlü bir istek söz konusu. Petlyura’nın saçma sapan girişimi yavaş yavaş yıkılıyor. Petlyura’ya karşı isyan eden firarilerden Albay Bolbotun’a göre Petlyura, kendi birliği ve dört silahla birlikte bilinmeyen bir yöne doğru yola çıkmış. Bolbotun Ataman’ın amaçlarını destekleme yanlısı bir albay.

Köylüler, el koyma politikası yüzünden Petlyura’dan nefret ediyorlar. Köylerde kararlaştırılan seferberlik hiçbir şekilde başarıya ulaşamadı. Köylüler

büyük kitleler halinde ormanlara saklanarak bundan kaçıyorlar.

“Diyelim ki... Kahrolası soğuk… Pardon.”
“Hey, itmeyi keser misin? Gazeteni evde okusana.”
“Pardon.”

Petlyura’nın güç kazanmak için çabaladığını sürekli olarak vurgulamıştık…

“Petlyura –alçak puşt. Bunların hepsi düzenbaz…”

Bütün dürüst adamlar ve gerçek
Gönüllüler –Peki, ya sen?

“Bugün sana ne oldu, İvan İvanoviç?”
“Karım da Petlyura’nın etkisinde kaldı. Bu sabah Bolbotun yaptı ve beni terk etti...”
Turbin bu şaka karşısında yüzünü buruşturdu, gazeteyi kızgın bir tavırla buruşturup kaldırıma fırlattı. O anda çevreden gelen seslere kulak kabarttı.
Buuu-uum, silahlar gümbürdedi. Karşılık olarak şehrin ötelerinden, sanki yeryüzünün derinlerinden geliyormuş izlenimi uyandıran bir gümbürtü duyuldu.
“Ne oluyor be?”
Aleksey Turbin hızla ayağının dibine doğru eğildi, gazetesini yerden alıp düzelttikten sonra ilk sayfadaki haberi dikkatlice yeniden okudu:

Irpen bölgesinde, devriyelerimizle Petlyura’nın eşkıyalarının çeteleri arasında çatışmalar oldu...
Serebryansk mıntıkası tamamen sakin.
Kızıl Han bölgesinde herhangi bir değişiklik yok.
Boyarka yakınlarında Ataman Kazakları’ndan oluşan bir birlik beş yüz kişilik bir çeteyi dağıttı. İki kişi esir alındı.

Uzaklarda, güneydoğudaki gri renkli gökyüzü Buuu-uum diye gümbürdedi. Bir anda ağzını açan Turbin bembeyaz olmuştu. O sırada kalabalık bir insan topluluğu yavaş yavaş bulvardan çıkıyor ve Vladimirskaya Caddesi’ne doğru gidiyordu. Yolun tamamı siyah paltolu insanlarla doluydu. Köylü kadınlar

kaldırımları doldurmaya başladılar. Ataman'ın Atlı Muhafızları'ndan bir atlı onların önünde adeta bir eskort gibi ilerliyordu. İri yapılı atı, kulaklarını geriye yatırmış, gözlerinde vahşi bakışlarla kaldırımda yürüyordu. Sürücünün yüzünde ise kafası karışmış bir ifade vardı. Arada bir bağırıyor ve emir vermek üzere kamçısını şaklatıyordu. Fakat hiç kimse onun feveranlarına kulak asmıyordu. Kalabalığın ön saflarındaki sakallı rahiplerin altın renkli cüppeleri ve başlarının üzerindeki dini pankartlar görülüyordu. Küçük çocuklar her yanda koşturuyorlardı.

"*Özgürlüğün Sesi*!" diye haykıran gazeteci çocuk, kalabalığa doğru koştu.

Beyaz renkli kıyafetleri ve üst kısımları düz şef şapkalarıyla aşçılar, Metropol Restoran'ın alt bölümlerinden koşarak çıktılar. Kalabalık, mürekkebin kağıdın üzerine yayılması gibi kar üzerine dağılıyordu.

Birkaç tane uzun, sarı renkli kutu, kalabalığın arasında yükselip alçalıyordu. İçlerinden ilki Aleksey Turbin ile aynı hizaya geldiğinde, Aleksey kutunun yan tarafına tebeşirle kabaca yazılmış yazıyı okuyabildi:

Asteğmen Yutseviç.

Bir sonrakinde ise şöyle yazılıydı:

Asteğmen İvanov.

Üçüncüsündeki isim ise şuydu:

Asteğmen Orlov.

Kalabalığın arasından aniden bir bağırış duyuldu. Şapkası başının arkasına düşmüş kır saçlı bir kadın, tökezleyerek ve elindeki paketleri yere düşürerek hızla kaldırımdan kalabalığın içine doğru yürüdü.

"Neler oluyor? Vanya!" diye bağırdı. Rengi solmuş bir adam bir tarafa doğru kaçtı. Köylü bir kadın çığlık attı, onun ardından bir başkası.

"Yüce İsa!" diye mırıldandı, Turbin'in arkasında bir ses. Biri onu arkadan dirseğiyle dürterek ensesine doğru nefesini verdi.

"Tanrım… Şu olan bitene bak. İnsanları öldürmeye mi başladılar? Nedir bütün bunlar?"

"Ben de sizin bildiğinizden fazlasını bilmiyorum."

"Ne? Ne? Ne? Ne oldu? Kimi gömüyorlar?"

"Vanya!" diye bir çığlık attı, aynı ses kalabalığın arasından.

"Popelyukha'da öldürülen birkaç subay" diye gürledi, bir ses bir anda.

Haberleri veren ilk kişi olma arzusu ile nefes nefeseydi. “Popelyukha’ya kadar ilerlemişler, orada kamp kurmuşlar ve gece olunca köylülerle Petlyura’nın adamları etraflarını sarmış ve onları teker teker öldürmüşler. Her birini... Gözlerini oymuşlar, rütbelerini bıçakla vücutlarına kazımışlar. Adamların şeklini şemailini bozmuşlar.”

“Öyle mi olmuş? Tanrım…”

Asteğmen Korovin.

Asteğmen Herdt –

insanların omuzlarında aşağı yukarı sallanarak başka sarı tabutlar da geçip gitti.

“Bir düşünün hele… ne duruma geldik...”

“Kardeş kardeşi vuruyor.”

“Nasıl yani?”

“Belli ki uykudalarmış ve...”

“Hak ettiklerini buldular…” diye haykırdı, Aleksey Turbin’in arkasındaki kalabalığın içinden gelen siyah kısık ses. Aleksey o anda kızılları gördü. Şapkaların ve kafaların arbedesi devam ediyordu. Turbin kollarını iki pençe gibi uzattı, orada dikilen iki kişinin boyunlarının arasından geçirdi ve o sesin ait olduğu kişinin paltosunun siyah yakalarından yakaladı. Adam dönerek dehşet içinde yere düştü.

“Ne dedin sen?” dedi, Turbin. “S” harfini güçlü bir şekilde vurgulamıştı. Sonra ellerini gevşetti.

“Özür dilerim efendim” diye yanıtladı, ses. Korkudan titriyordu. “Bir şey demedim. Ağzımı bile açmadım. Ne oldu ki?” Sesi titriyordu.

Adamın ördek gagasına benzeyen burnu bembeyaz oldu. Turbin o anda bir hata yaptığının ve yanlış adamı yakaladığının farkına vardı. O solgun renkli gaga buruna sahip yüzde tam bir sadakat ifadesi belirdi. Donakalmış bir ifadeydi ve küçük yuvarlak gözleri korkuyla iki yana gidip geliyordu.

Turbin adamın paltosunun kolunu bıraktıktan sonra, soğuk bir öfkeyle, ona son derece kızgın olan şapkaların, kafaların ve yakaların arkasından göz gezdirmeye başladı. Sağ eli cebindeki tabancasının kabzasında, sol eli de ona doğru uzanacak herhangi bir şeyi yakalamaya hazır vaziyetteydi. Rahiplerin iç karartıcı ilahileri havada süzülürken, Turbin’in yanında başörtülü bir köylü kadın

ağlıyordu. Yakalayabileceği hiç kimse yoktu artık. O sesin sahibi sanki yer yarılmış da içine girmişti. Üzerinde "Asteğmen Morskoy" yazan son tabut da geçip gitti. Onun arkasından kızağa binmiş insanlar geliyordu.

"*Özgürlüğün Sesi*!" Aleksey Turbin'in kulağının hemen dibinden delici bir kontralto ses geldi. Öfkeyle kendinden geçen Aleksey, buruşmuş gazeteyi cebinden çıkarıp iki defa çocuğun yüzüne çarptı. Konuşurken dişlerini gıcırdatıyordu:

"Al sana *Özgürlüğün Sesi*! Bal gibi de geri alabilirsin! Küçük pislik!"

Bunun ardından öfke krizi geçti. Çocuk gazetelerini elinden düşürdü, kaydı ve bir kar yığınının içine gömüldü. Bir anlığına gözyaşlarına boğulmuş gibi yaptı. Sonra gözleri, içinde yalandan eser bile olmayan vahşi bir öfkeyle doldu.

"Senin derdin ne? Sen kim olduğunu sanıyorsun, bayım? Ne yaptım ben?" Burnunu çekti, ağlamaya çalıştı ve karda ayakları tökezledi. Biri şaşkınlıkla Turbin'e doğru baktı. Fakat bir şey söyleyemeyecek kadar korkuyordu. Kendini aptal gibi, aklı karışmış ve utanç içinde hisseden Turbin, başını omuzlarının arasına gömüp keskin bir dönüş yaparak koşmaya başladı. Bir sokak lambası direğini, devasa müze binasının beyaz renkli dairesel duvarlarını, yerde üzeri karla kaplı tuğlalarla dolu çukurları geçerek I. Aleksander Lisesi'nin önündeki asfalt meydana doğru gitti.

Caddeden, "*Özgürlüğün Sesi*! Gazete! Gazete!" haykırışları duyuluyordu.

Aleksey Turbin'in eski okulunun yüz seksen tane pencereye sahip dört katlı muazzam binası, asfalt kaplı kare bir alanın üç kenarına inşa edilmişti. Orada sekiz yılını geçirmişti. Sekiz yıl boyunca, ilkbahar dönemlerinde, ders aralarında o oyun bahçesinde koşturmuş, kış döneminde ise sınıflardaki hava boğucu ve tozlu bir hale gelip oyun bahçesi de kaçınılmaz soğuğun etkisinde ve kalın bir kar tabakasının altında kaldığında, pencereden dışarı yine o oyun bahçesine bakmıştı. Bu tuğla ve betondan yapılmış üvey anne, sekiz yıl boyunca Aleksey Turbin ve kendisinden küçük iki arkadaşı, Karas ve Mişlayevski'yi büyütmüş ve eğitmişti.

Ve tam olarak bundan sekiz yıl önce Turbin, okulunun oyun bahçesine son kez veda etmişti. Korkuya benzer bir hissin yüreğini adeta kavradığını hissetti. Bir anda, kapkara bir bulutun gökyüzünü ortadan kaldırdığını, tıpkı muazzam bir dalganın bir mendireği süpürürcesine ortadan kaldırması gibi, bir anda kopan bir

kasırganın tüm hayatını alıp götürdüğü hissine kapıldı. Ah, okulda geçen o sekiz yıl! O sekiz yılın içinde ona bir erkek çocuğu olarak kasvetli, amaçsız ve hoşnutsuz hissettirecek o kadar çok şey vardı ki –fakat aynı zamanda katıksız keyif de vardı, o sekiz yılın içinde. Sıkıcı bir ders gününü bir diğeri takip ederdi –*ut*[8] artı dilek kipi, Gaius Julius Caesar, astronomiden alınan bir sıfır ve o günden itibaren astronomiye karşı bitmek bilmez bir nefret. Fakat sonra ilkbahar gelirdi, canlı ilkbahar ve bir şekilde okuldaki gürültü daha da artar, ortamı bir heyecan dalgası kaplardı. Liseli kızlar yeşil renkli askılı giysileriyle caddede yürürlerdi. Mayıs ayında kestaneler çiçek açar ve ilerisi sürekli bir aydınlıkla ışıldardı: Üniversite, başka bir deyişle özgürlük. Üniversitenin ne anlama geldiğinin farkında mısın? Dinyeper'de tekne turları, özgürlük, para, ün, güç.

Artık hepsini yaşamıştı. Yüzlerinden hiç eksik olmayan sır dolu ifadeleriyle öğretmenler; matematik problemlerindeki korkunç havuzlar; (hâlâ rüyalarına giriyordu) her dakika litrelerce su kaybetseler de hiçbir zaman boşalmazlardı. Lensky ile Onegin'in karakterleri arasındaki farklar ya da Sokrates'in utanç verici davranışları hakkında bitmek bilmeyen karmaşık tartışmalar; Cizvit tarikatının kuruluş tarihi; Pompey'in yaptığı savaşlar ve son iki bin yılda yapılan diğer bütün savaşlar.

Fakat bunlar sadece başlangıçtı. Lisede geçen sekiz yılın ardından, son yüzme havuzu da kendi kendini boşalttıktan sonra, sırada anatomi dersinin cesetleri, beyaz renkli hastane koğuşları, ameliyathanelerin donuk sessizliği, sonra üç yıl boyunca at üstünde, yaralı askerler, derbederlik ve çöküş –savaş, hatta bir savaş daha– asla boşalmayan havuz vardı. Ve yeniden kendini burada buldu, aynı okulun önünde. O bahçeyi koşarak geçerken kendini rahatsız ve baskı altında hissetti. Cebinden tabancasını çıkardı. Tanrı bilir ne sebeple ve nereye doğru koşuyordu: Büyük olasılıkla uğruna havuzları boşaltarak ve o biri her zaman A noktasından yürümeye başlarken diğeri de B noktasından ona doğru yürüyen adamlara kafa patlattığı hayatı, o geleceği savunmak adına yapıyordu bunları.

Karanlık pencerelerin insanı endişeye sevk eden sessiz bir görüntüsü vardı. İlk bakışta içinde hayattan eser olmadığı belli olan bir sessizlikti bu. Burada, şehrin merkezinde, yaşanan tüm dağılmaların ve parçalanmaların, hengamenin ve kargaşanın ortasında bu dört katlı, bir zamanlar on binlerce genç yaşamı açık denizlere doğru yola çıkarmış muazzam geminin, şimdi böylesine ölü bir

görüntüsünün olması çok tuhaftı. Artık burayı yöneten hiç kimse yok gibi görünüyordu; I. Nikolas'ın hüküm sürdüğü zamandan kalma sararıp solmuş duvarların ve pencerelerin ardında artık ne bir hareket, ne de tek bir ses vardı. Çatısında üstü hiç bozulmamış bir kar tabakası görülüyordu. Aynı kar tabakası beyaz bir örtü gibi kestane ağaçlarının ve oyun bahçesinin üzerini de aynı oranda örtüyordu. Bahçede sadece kısa süre önce bir kişinin yürüyerek geçtiğini gösteren birkaç iz vardı.

En can sıkıcı olan şey, okulun ne hale geldiğini hiç kimsenin bilmemesi değil, bunu kimsenin umursamamasıydı. Artık kim bu muazzam gemiye gelecek ve burada eğitim alacaktı? Ve eğer okula gelen hiç kimse yoksa bunun nedeni neydi? Hizmetli neredeydi? Ana girişin yanındaki tırabzanlara paralel bir şekilde yan yana sıralanmış kestane ağaçlarının altına kurulmuş bu korkunç, küt ağızlıklı havan toplarının burada ne işi vardı? Okul neden cephaneliğe dönüştürülmüştü? Şu anda kimin elindeydi? Bunu kim yapmıştı? Bunu neden yapmışlardı?

"Hazır!" diye gürledi, bir ses. Havanlar sallanarak döndüler ve yavaşça ileri doğru hareket ettiler. İki yüz kişi harekete geçti. Kimi koşuşturuyor, kimi yere çökerek dökme demirden yapılmış kocaman tekerlekleri hareket ettirmek için gayret ediyordu. Üzerlerindeki giysiler çeşitliydi. Bazılarında koyun derisinden yapılmış sarı yelekler, bazılarında gri paltolar ve kalpaklar, kiminde haki ordu kepleri, kiminde ise mavi renkli öğrenci kepleri vardı.

Turbin o devasa meydanı geçene kadar dört tane havan topunun namlu ağzı ona doğru gelecek şekilde yan yana sıralanmıştı. Kısa süren bilgilendirme bölümü sona ermiş ve yeni kurulan topçu birliğinin farklı grupları iki sıra halinde esas duruşta bekliyordu. Mişlayevski'nin, "Bölük emir ve görüşlerinize hazırdır, Komutanım!" diye haykıran sesi duyuldu.

Studzinski sıralara doğru uygun adım yürüdü. Bir geri adım atarak yüksek sesle:

"Sola dön! Marş-marş!"

Bölük, ayaklarının altında ezilen karın çıtırtıları eşliğinde, gerçek askerliğe hiç de uygun olmayan bir şekilde sallanarak harekete geçti.

Turbin, sıralar halindeki tipik öğrenci yüzlerinin arasında birkaçının tanıdık olduğunu fark etti. Üçüncü grubun baş tarafında Karas göründü. Ne yapması

gerektiğinden emin olamayan Turbin, onlarla birlikte uyumlu bir şekilde yürümeye başladı. Karas bir adım yana doğru çıkıp onların önünde geri geri yürümeye başladı. Bir yandan da bağırarak tempo vermeye çalışıyordu:

“Sol! Sol! Hop ki, üç, dört!”

Askerler okulun bodrum girişinin açık kapısına doğru ilerlediler ve kapı girişinde sıra sıra gözden kaybolmaya başladılar.

Okulların iç bölümleri, dıştan göründüğünden daha da kasvetli ve hüzünlüdür. Sessiz duvarlar ve uğursuz alacakaranlık, uygun adım yürüyen ayakların yankılanan sesleriyle bir anda uykusundan uyandı. Sanki mahzenlerde uykuya yatmış şeytan güruhu uykusundan uyanmış gibiydi. Hızla oradan oraya ciyaklayarak kaçışan sıçanlar, karanlık köşelere doğru çekildi. Sıralanmış askerler uygun adım aşağıya, tuğla payandalarla desteklenmiş, sonu olmayan karanlık koridorlara doğru yürümeye devam ettiler. Sonunda demir parmaklıklı, örümcek ağlarıyla sarılmış, küçük pencerelerden sızan az miktardaki ışığın aydınlattığı çok geniş bir hole geldiler.

Sessizlik, kısa süre sonra çelik bantlarla sarılmış ahşap cephane sandıklarının çekiçlerle vurularak açılması ve içlerindeki kilometrelerce uzunluğunda makinalı tüfek askılarının ve pastaya benzeyen yuvarlak Lewis silah şarjörlerinin çıkarılmasıyla oluşan cehennemvari seslerle bozuldu. Sandıklardan öldürücü böceklere benzeyen, ayakları uzayabilen makinalı tüfekler çıkartılmıştı. Cıvatalar, somonlar sıkıldı, penseler açılıp kapandı, bir köşede uğuldayan bir testerenin sesi duyuldu. Harbiyeliler defolu kalpak yığınlarının, adeta demir gibi kalıplaşmış bir şekilde paketlenmiş paltoların, donduğu için sabitleşmiş deri kemerlerin, şarjör kılıflarının ve üzerleri kumaş kaplı mataraların içinden kendilerine malzeme seçmeye çalışıyorlardı.

“Hadi, canlanın biraz!” diye çınladı, Studzinski’nin sesi.

Altın renkli apoletlerinin rengi solan altı tane subay, değirmen oluğundaki su mercimeği yığınları gibi daireler çizmeye başladılar. Mişlayevski’nin tenor sesi bu defa tüm kudretiyle ortamdaki gürültüyü bastırarak çınladı:

“Doktor!” diye bağırdı, Studzinski karanlığın içinden. “Lütfen sıhhiye erlerinin komutasını alın ve onlara talimat verin.”

Aleksey Turbin’in önünde iki tane öğrenci belirdi. Kısa boylu ve heyecanlı olanı, askerî öğrenci paltosunun üzerine bir kızıl haç kolluğu takmıştı. Diğerinin

üzerinde ise gri renkli bir ordu paltosu vardı. Kalpağı sürekli öne doğru düşerek gözlerini kapatıyor, bu nedenle sürekli eliyle onu yukarı doğru itiyordu.

“Şurada tıbbi malzemelerin olduğu kutular var” dedi, Turbin. “Sırt çantalarınızı çıkarın ve bana içinde aletlerin olduğu doktor çantasını getirin… Şimdi gidip elinde iki tane kişisel saha giysisi paketi olan adamlarla tek tek ilgilenin ve ihtiyaç halinde onları nasıl açacakları konusunda kısaca bilgilendirin.”

Gri renkli ve sürekli bir devinim halindeki kalabalığın arasında Mişlayevski’nin kafası göründü. Bir sandığın üzerine çıktı, elindeki tüfeği havada salladı, kurma kolunu sertçe indirdi, şarjörü mümkün olduğunca sesli bir şekilde taktı. Ardından pencereden dışarı doğru nişan aldı, kurma kolunu çekti ve bir yandan etrafındaki harbiyelilere şarjör dağıtırken, bir yandan da birkaç kez bu hareketleri tekrar etti. Mişlayevski’nin yaptığı bu tarifin ardından, harbiyeliler öğrendikleri hareketleri tekrar etmeye başlayıp şarjörlerini de mermiyle doldurdukça bodrum katından adeta bir fabrikaya benzer sesler yükseldi.

“Yapamayan var mı? Dikkat edin. Harbiyeliler!” diye bağırdı, Mişlayevski. “Öğrencilere nasıl yapıldığını gösterin.”

Kemerlere şarjör kılıfları takılıp mataralar kafaların üzerlerinden ve omuzlardan aşağı geçirilmeye devam ederken, bir mucize gerçekleşti. Birbirlerinden çok farklı küçük gruplardan oluşan bu kalabalık, derli toplu, homojen, bir el hareketiyle hizaya gelen, tüyleri sivri uçlu süngülerden oluşan bir fırça gibi uyumlu hareket etmeye başladı.

“Bütün subaylar bana rapor versin, lütfen” diyen sesi duyuldu, Studzinski’nin.

Mahmuzların konduğu bölüme giden karanlık geçitte, Studzinski yavaşça konuştu:

“Pekala beyler, ne diyorsunuz?”

Bir mahmuz çıngırtısı duyuldu. Mişlayevski tecrübeli ve kayıtsız bir ifadeyle kepinin ucuna dokunarak selam verdi. Kurmay Yüzbaşıya doğu yürüyüp söze başladı:

“Bu kolay olmayacak. Benim kıtamda hayatlarında tüfek görmemiş on beş adam var.”

Studzinski, içinden son gri ışık damlacıklarının süzüldüğü pencereye doğru sanki ondan ilham alıyormuşçasına bakarak devam etti:

“Moralleri nasıl?”

Mişlayevski tekrar konuştu.

“Ee…mmm… Sanırım o cenazeler öğrencilerin cesaretini kırdı. Onları kötü etkiledi. Korkuluklar boyunca cenazeleri izlediler.”

Studzinski istekli, koyu renkli gözlerini ona dikti.

“Morallerini yükseltmek için elinden ne geliyorsa yap.”

Subaylar dağılırken şıngırdayan mahmuzların sesleri duyuldu yeniden.

“Harbiyeli Pavlovski!” Cephaneliğe dönen Mişlayevski, *Aida*’daki Radames gibi gürledi.

“Pavlovski… ski… ski!” diye yanıtladı, cephaneliğin taş duvarları ve bir grup harbiyelinin koro halindeki sesi.

“Burada komutanım!”

“Aleksanderevski Topçu Okulu’nda mıydın sen?”

“Evet komutanım.”

“Pekala, hadi bir şarkı söyleyip ortalığı biraz hareketlendirelim. Öyle yüksek sesle söyleyin ki Petlyura duysun ve bir anda geberip gitsin, toprakta çürüsün.”

Taş tonozların altında, yüksek ve net bir ses şarkıya başladı:

“Ben doğuştan topçuyum…” Süngülerden oluşan ormanın arasından bazı tenor sesler de dahil oldu:

“Mermi kovanıyla yıkandım...”

Öğrenciler bir anda ürperdiler ve makamı yakalayıp, top sesi gibi yankılanan güçlü, kalın bir uğultu ile cephaneliği inlettiler:

“Bir şarapnel ile vaftiz oldum,
Ordu çadırında kundaklandım!
Vaftiz oldum…”

Ses kulaklarında çınladı, mermi sandıklarının arasında ilerledi, kasvetli pencereleri zangırdattı ve varlıkları çoktan unutulmuş kavisli pencere pervazları da zangırdamaya ve sarsılmaya başlayana kadar kafalarının içinde yankılandı.

“Koşum kayışından yapılmış beşiğimde,
Topçular beni sallayıp uyuttu.”

Studzinski, paltolu kalabalığın arasından iki tane pembe suratlı asteğmeni seçti ve onlara hızlı bir şekilde fısıldayarak bir emir verdi:

“Toplantı salonuna gidin… duvardaki portrenin üzerindeki örtüleri indirin… gözünüzü dört açın...”

Teğmenler aceleyle gittiler.

Fareler deliklerinin derinlerinde gizlenmiş korkudan tir tir titrerken, taştan yapılmış okul binasının boşlukları gümbürdeyerek tempolu bir şekilde sallandı.

“Hop ki, üç, dört!” diyen güçlü sesi duyuldu, Karas’ın.

“Daha yüksek!” diye bağırdı, Mişlayevski. Net ve tiz tenor sesiyle.

“Nerede olduğunuzu sanıyorsunuz, cenazede mi!?”

Renksiz hırpani bir kalabalık yerine, ellerinde süngüleriyle düzenli bir tabur gibi sıralar halinde koridorda ilerliyorlardı. Binanın zemini ayak sesleriyle inliyor ve sarsılıyordu. Sonsuz uzunluktaki pasaj ve ikinci kat boyunca kıta durmadan ilerledi, doğruca cam kubbeden gelen ışıkla aydınlanan muazzam toplantı salonunun yolunu tuttu. Ön sıralar ise buraya ulaşmış, huzursuzca kıpırdanıyordu.

Üzerine imparatorluğun baş harfleri işlenmiş eyer örtüsüyle kusursuz bir yarım çark hareketi yapmakta olan Safkan Arap atının üstünde, ışık saçan bir gülümseme ve başına gösterişli dursun diye yarım yerleştirilmiş beyaz tüylü, üç köşeli şapka takmış, saçları dökülmeye başlamış ve baştan aşağı göz alıcı Çar I. Aleksander, öğrenciler ve harbiyelilerden oluşan sıraların önünde şaha kalkmıştı. İçindeki cazibeyi anımsatan biçimde onlara gülümseyen Aleksander, asasını savurarak onlara Borodino’nun sıkışık sıralarını gösteriyordu. Savaş topu yığınları her yere yayılmış durumdaydı. Dört metrekarelik çadır bezinin arkası süngü yığınlarıyla tamamen kaplanmış durumdaydı.

Muhteşem Çar Aleksander cennete doğru dörtnala gidip gelirken, 1917 Ekimi’nden bu yana onu sarıp sarmalayan parçalanmış kefen kumaşı, atının toynaklarının çevresinde sarılı duruyordu.

“İmparator Aleksander’i görmüyor musunuz? Ritme uyun! Sol, Sol! Hop ki, üç, dört!” diye gürledi, Mişlayevski, Çar Aleksander’ın piyade erlerinden oluşan taburları ağır adımlarla merdivenleri tırmanıp Napolyon’u mağlup eden adamın

yanından geçerken. Bu sırada top bataryası da sağa, geniş toplanma alanına doğru ilerledi. Askerler art arda birkaç sıra halinde süngülerinin şıngırtıları eşliğinde bir kare oluştururken söyledikleri şarkı da ritmini kaybetti. Solgun, beyazımsı bir ışık koridoru kısmen aydınlattı ve üzerleri bezlerle örtülü eski çar portreleri o bezlerin arasından cesedi andırır baygın bakışlarla aşağı doğru baktılar.

Studzinski geriye dönüp kol saatine baktı. Tam o anda bir harbiyeli koşarak gelerek kulağına bir şeyler fısıldadı. Yakınlarındaki sıralar bazı sözcükleri seçebiliyordu "...Alay Komutanı."

Studzinski, tankları giydirmeye başlayan subaylara işaret verdi, koridora çıkıp Birlik Komutanı'na doğru gitti.

Albay Malişev mahmuzlarını şıngırdatarak döndükten sonra Çar Aleksander'a baka baka toplantı salonunun girişine uzanan merdivenlere doğru yürüdü. Vişne rengi püsküllü, kıvrımlı Kafkas kılıcı sol kalçasına çarpıyordu. Üzerinde uzun bir merasim kıyafeti, subay kasketi ve sırt kısmında uzun bir yarık olan uzun paltosu vardı. Endişeli görünüyordu.

Studzinski hızla ona doğru koştu, durdu ve selam verdi.

Malişev

"Hepsinin üniforması var mı?" dedi.

"Evet, Komutanım. Bütün emirler yerine getirildi."

"Ne durumdalar peki?"

"Savaşacaklar. Fakat hiç tecrübeleri yok. Yüz yirmi harbiyelinin içinde daha önce eline hiç tüfek almamış seksen kişi var."

Malişev'in yüzünden bir gölge geçti. Fakat hiçbir şey söylemedi.

"Tanrı'ya şükür ki birkaç tane iyi subayımız var" diye devam etti, Studzinski. "Özellikle de şu yeni adam, Mişlayevski. Bir şekilde idare edeceğiz."

"Anlıyorum. Teşekkürler, Yüzbaşı. Şimdi: Ben bataryayı gözden geçirir geçirmez, yarın sabah saat tam yedide, onlara geçit töreninde burada olmaları emrini vererek evlerine göndereceksin, subaylar bu emrin dışında kalacak. Ayrıca en iyi, en tecrübeli harbiyelilerden altmış tanesi silahların, cephaneliğin ve binaların çevresinde nöbet tutacak."

Şaşkınlıktan adeta felç geçirmişçesine donakalan Studzinski, son derece isyankar bir ifadeyle baktı. Ağzı açık kalmıştı.

“Fakat Komutanım…” -çok heyecanlı olduğundan Polonya aksanı daha da belirgin bir hal almıştı- “…İzin verirseniz, Komutanım, bu söylediğiniz olanaksız. Bu bataryayı askeri açıdan verimli kılmak için yapılacak tek şey, adamların hepsini bu gece burada tutmaktır.”

Bir anda Albay ne kadar sinirlendiğini herkesin anlayabileceği bir ifade takındı. Boynu ve yanakları kıpkırmızı olurken, gözlerinden de adeta ateş çıkıyordu.

“Yüzbaşı” dedi, öfkeli bir ses tonuyla. “Benimle bir daha bu şekilde konuşursanız sizin artık bir Kurmay Yüzbaşı değil, işinin üstlerine akıl vermek olduğunu düşünen bir eğitmen olduğunuzu gösteren resmi bir tebligat yayınlayacağım. Bu da çok kötü olur. Çünkü ben sizin aslında sivil bir profesör değil, tecrübeli bir ikinci komutan olduğunuzu sanıyordum. Benim nasihate ihtiyacım olmadığını ve eğer tavsiyenize ihtiyaç duyarsam bunu sizden isteyeceğimi anlamanızı önemle rica ediyorum. Bunun dışında sizin göreviniz dinlemek, not almak ve emirlerimi uygulamaktır!”

İki adam birbirlerine baktılar.

Studzinski’nin yüzü ve boynu sıcak bir semaverin rengini aldı, dudakları titredi. Hiç de hoş olmayan bir ses tonuyla kendini zorlayarak,

“Pekala, Albay” dedi.

“Şimdi sana söyleneni yap. Onları eve gönder. Gece iyi bir uyku çekmelerini söyle. Evlerine silahsız bir şekilde gönder ve yarın sabah saat yedide burada hazır bulunmalarını söyle. Evlerine gitsinler -ve bir de küçük gruplar halinde gitmelerini sağla, hepsi birlikte gitmesinler- omuz askılarını da bıraksınlar ki istenmeyen bazı unsurların dikkatini çekmesinler.”

Studzinski’nin yüzünde anladığını gösteren bir ışık belirdi. Kızgınlığı geçmişti.

“Emredersiniz, Komutanım.”

Albayın sesinin tonu tamamen değişmişti.

“Sevgili Studzinski, sen ve ben birbirimizi bir süredir tanıyoruz ve senin çok deneyimli bir alay komutanı olduğunu çok iyi biliyorum. Ve eminim sen de beni, bana gücenmeyecek kadar iyi tanıyorsun. Ne olursa olsun, alınganlık şu anda karşılayamayacağımız bir lüks bizim için. Bu sert dile maruz kaldığın için üzgünüm, lütfen bunu unutalım. Sanırım sen de söylediklerini unutmayı tercih

edersin...”

Studzinski’nin yüzü yine kızardı.

“Haklısınız, Komutanım, özür dilerim.”

“Pekala, bunu hallettik. Artık zaman kaybetmeyelim. Zaman kaybımız askerlerin morallerini olumsuz etkiler. Her şey yarın olacaklara bağlı. O zamana kadar durum biraz daha netleşecek. Gelgelelim, sana şunu da söylemeliyim ki topların kullanılabileceği pek bir durum yok ortada. Ne onları çekecek atımız var, ne de atacak mermimiz. Yani yarından itibaren tüfeklerle atış talimi yapılacak, yeniden ve yeniden. Yarın öğlene kadar bu bataryanın Muhafız Alayı seviyesinde atış yapar hale gelmesini istiyorum. El bombalarını da daha tecrübeli öğrencilere verin. Anlaşıldı mı?”

Studzinski onu gergin bir halde dinledikçe suratı daha da asılıyordu.

“Bir soru sorabilir miyim, Komutanım?”

“Ne soracağını biliyorum, zahmet etme. Sana cevabı hemen vereyim, bu bıktırıcı. Daha kötüsü de olabilirdi, ama o kadar da değil. Anladın mı beni?”

“Evet, Komutanım!”

“Peki, o halde.” Malişev sesini yükseltti. “Kısacası neler olacağı belirsiz böyle bir zamanda onların geceyi bu kocaman, taştan fare kapanında geçirmelerini istemiyorum. Eğer buna izin verirsem, seksen tanesi ateş etmeyi bile bilmeyen iki yüz gencin ölüm emrini kendi ellerimle imzalamış olurum.”

Studzinski hiçbir şey söylemedi.

“Hepsi bu kadar. Geri kalanını akşam konuşuruz. Bir şekilde atlatacağız. Hadi gidip şunlara bir bakalım.”

Koridora girdiler.

“Dik-*kaat*!” diye bağırdı, Studzinski.

“Merhaba asker!”

Studzinski, Malişev’in arkasında telaşlı bir sahne yönetmeni gibi kollarını havada salladı. Ardından pencereleri sarsan bir gümbürtüyle Rus askerlerinin geleneksel komutan selamlamaları gri duvarlarda yankılandı.

Malişev içten bir bakışla askerlere göz attı. Sonra selam verdiği elini sert bir hareketle aşağı indirip söze başladı:

“Mükemmel! Evet, beyler, gereksiz konuşmalar yapmayacağım. Beni politik toplantılarda göremezsiniz. Çünkü ben bir hatip değilim, o yüzden kısa

keseceğim. O orospu çocuğu Petlyura ile savaşacağız ve emin olun onu yeneceğiz. Sizler Vladimir, Konstantin ve Alekseyevski askerî akademilerinde eğitim gördünüz ve bugüne kadar adı geçen kurumlarda yetişen hiçbir subay sahip olduğu renklerin itibarına gölge düşürmemiştir. Aranızdan birçoğu önceden de şu anda bulunduğumuz bu meşhur okulda eğitim gördü. Bu okulun yaşlı duvarları sizleri izliyor. Umuyorum ki bu duvarların sizin neden olacağınız bir utançla kırmızıya dönüşmesine izin vermeyeceksiniz. Topçu Alayı'nın askerleri! Bu şehri, bir haydut tarafından saldırıya uğradığı anda koruyacağız. Petlyura çetesi bu havanların menziline girer girmez onlardan geriye sadece leş gibi donları kalacak, Tanrı onun tiksinç, rezil ruhunu cehennemde çürütsün!"

Askerlerin gülmeleri durunca Albay sözlerini tamamladı.

"Beyler, elinizden gelenin en iyisini yapın!"

Yine sahne dışındaki bir yönetmen gibi Studzinski telaşlı bir şekilde kolunu havaya kaldırdı ve Topçu Alayı kuvvetli soluğuyla yerdeki tozları kaldırıp komutanına üç kez tezahürat yaptı.

On dakika sonra toplantı salonu tıpkı Borodino'daki savaş meydanı gibiydi. Süngüleri gökyüzünü işaret eden yüzlerce tüfek üçer üçer çatılmıştı. İki nöbetçi parke koridorun iki ucunda dimdik ayakta duruyorlardı. Aldıkları talimatlar doğrultusunda apar topar etrafa dağılan acemilerin, azalarak kaybolan ayak sesleri uzaktan duyuldu. Koridorlarda çivili botların çıkardığı gürültüyle birlikte bir subayın emirleri duyuluyordu. Studzinski bizzat nöbetçileri görevlendiriyordu. O sırada beklenmedik bir boru sesi duyuldu. Okul binalarının arasında yankılanan bu cırtlak ve düzensiz seste herhangi bir tehdit unsuru yoktu. Fakat keskin notalarında çok az da olsa gergin bir cızırtı vardı. Birinci kattan yukarıdaki toplantı salonuna uzanan, tırabzanlarla çevrili ikili merdivenlerin sahanlığında yanakları şişmiş bir harbiyeli duruyordu. Paslanmış borazanın üzerinde Aziz George sınıfına ait iki soluk kurdele sallanıyordu. Mişlayevski, bacakları pergel gibi ayrık vaziyette durmuş, borazancıya talimat veriyordu.

"Çok fazla üfleme… bak –işte böyle. Yanaklarını hava ile doldur ve üfle. Hayır, hayır, sende hiç umut yok. 'Genel Alarmı' bir daha dene."

"Ta-ta-*tah* -ta-*tah*" diye bir ses çıktı, borazandan. Bu ses, okulda yaşayan

sıçan ahalisini korkuttu.

Alacakaranlık, Malişev ve Turbin'in üst üste yığılı silah sıralarının yanında durdukları toplantı salonuna hakim olmaya başlamıştı. Albay Malişev, Turbin'e doğru bakarak hafifçe kaşlarını çattı. Fakat çabucak dost canlısı bir gülümseme ile değiştirdi, bu ifadesini.

"Pekala, Doktor nasıl gidiyor? Sıhhiye bölümünde her şey yolunda mı?"

"Evet, Albayım."

"Artık evinize gidebilirsiniz, Doktor. Emrinizdekilere de söyleyin, onlar da evlerine gidebilirler. Fakat diğerleriyle birlikte yarın sabah saat yedide burada hazır bulunmaları gerekiyor. Ve siz… (Malişev çatık kaşlı ifadesine geri döndü), sizin de yarın öğleden sonra saat ikide burada hazır bulunmanızı istiyorum. O zamana kadar serbestsiniz (Malişev biraz daha düşündü). Bir şey daha var: Apoletlerinizi takmasanız iyi edersiniz (Malişev utanmış görünüyordu). Planlarımız arasında üzerimize dikkat çekmek bulunmuyor. Sözün kısası yarın saat ikide burada olun.

"Anlaşıldı, Komutanım."

Turbin, yerinden kımıldamadan destek aldığı ayağını değiştirdi. Malişev bir sigara tabakası çıkararak Turbin'e ikram etti. O da kibritle sigaraları yaktı. Kırmızı renkli iki yıldız, içerinin ne kadar karardığını vurgularcasına parladı. Malişev salondaki ark lambalarının loş ışıklarına doğru tuhaf bir bakış attı, sonra arakasına dönüp koridora doğru gitti.

"Teğmen Mişlayevski, lütfen buraya gelin. Size bu binanın elektrikli aydınlatmaları konusunda tam yetki veriyorum. Elinizden geleni yapın ve mümkün olan en kısa zamanda buranın ışıklarını yakın. Lütfen bu işin organizasyonunu halledin ki istediğimiz zaman ışıkları hem yakabilelim, hem de söndürebilelim. Işıklandırma ile ilgili bütün sorumluluk sizindir."

Mişlayevksi selam verdikten sonra keskin hareketle geriye döndü. Borazan bir defa ciyakladı, sonra sustu. Mahmuzlar şıngırdıyordu. –klink, klink, klink– Mişlayevksi binanın ana merdivenlerinden aşağı öylesine hızlı indi ki sanki yürümüyor, kayak yapıyordu. Bir dakika sonra binanın derinliklerinden bir yerlerden yumruk ve haykırarak verilen emirlerin sesleri duyuldu. Bu seslerin ardından ana giriş lobisinde aniden ışıklar parladı. Zayıf bir parıltı, I. Aleksander'ın portresinin üzerine yansıdı. Malişev bundan o kadar memnun

oldu ki ağzı hafifçe aralanmış bir halde Aleksey Turbin'e doğru döndü:

"Yok artık daha neler! İşte subay dediğin böyle olur! Gördünüz mü?"

Aşağıda beliren figür, yavaş yavaş merdivenden yukarı doğru çıkmaya başladı. İlk merdiven sahanlığına gelirken Malişev ve Turbin gelenin kim olduğunu anladılar. Gelen adamın titrek ve halsiz bacakları, sallanan başında bembeyaz saçları vardı. Parlak yeşil yakalarında gümüş rengi düğmeler olan kruvaze bir tunik giyiyordu. Mişlayevksi yukarı doğru çıkan adamın arkasından geliyor ve arada bir bağırarak cesaret verici şeyler söylüyordu. Adamın titrek elinde kocaman bir anahtar sallanıyordu.

"Hadi ihtiyar delikanlı, hızlan biraz! İpe yeni çıkmış acemi cambaz gibi sallanıyorsun."

"Sayın... Sayın" diye ağzında geveledi, yaşlı adam, ayaklarını sürüyerek ilerlerken. Birden sahanlıkta Karas ortaya çıktı. Arkasından uzun boylu başka bir subay göründü. Onları iki harbiyeli ve bir makinalı tüfeğin sivri uçlu namlusu takip etti. Tökezleyen beyaz saçlı adam, vücudunun üst kısmını makinalı tüfeğe doğru eğdi.

"Sayın... Sayın başkan" diye mırıldandı, adam.

Yaşlı adam merdivenlerin en üstüne kadar çıktı. Titreyen elleriyle karanlıkta el yordamıyla arayıp bulduğu çok zayıf beyaz bir ışığın vurduğu duvarda asılı duran uzunca kutuyu açtı. Elini kutunun içine soktuğunda bir klik sesi duyuldu. Hemen o anda üst sahanlık, koridor ve toplantı salonunun giriş bölümü ışıkla doldu.

Karanlık, koridorun köşelerine çekildi. Anahtarları adamdan alan Mişlayevski elini kutunun içine sokup orada yan yana sıralanmış olan siyah kilitleri açmaya başladı. Işık, öylesine göz kamaştırıcıydı ki içinde pembe renkler de parıldıyor gibiydi. Bu renkler bir an parladı ve hemen yok oldu. Toplantı salonundaki ışık küreleri önce aydınlandı, sonra söndü. Koridorun sonundaki iki lamba bir anda parlayarak yandı. Hemen ardından karanlık, mekana yeniden hakim oldu.

"Nasıl oldu?" diye bağırdı, Mişlayevski.

"Söndü" diye yanıtladı, aşağıdan gelen birkaç farklı ses.

"Tamam! Yandı!" diye bağırdı, biri üst kattan.

Rahatlayan Mişlayevski, sonunda toplantı salonundaki, koridordaki ve İmparator Aleksander'ın üzerindeki spot lambasını yaktı. Elektrik panosunun

kapağını kapatıp kilitledi. Anahtarı da cebine koydu.

“Pekala, sen yatağına dönebilirsin ihtiyar” dedi, teskin edici bir sesle. “Her şey yolunda.”

Yaşlı adam miyop gözlerini endişeli bir şekilde kırptı:

“İyi ama anahtar ne olacak, sayın... sayın başkan... Sizde mi kalacak?”

“Aynen öyle. Anahtar bende kalacak.”

Yaşlı adam titrek bir halde biraz bekledi. Ardından yavaşça aşağı doğru inmeye başladı.

“Harbiyeli!”

İri yarı, kırmızı yüzlü bir öğrenci elektrik panosunun hemen yanında hazır ola geçti.

“Bu kutuya sadece üç kişinin müdahale etmesine izin vereceksin: Alay komutanı, ikinci komutan ve ben. Başka hiç kimse dokunmayacak. Eğer gerekirse bu üç subaydan birinin emriyle kilidi kırarak panoyu açacaksın. Ama bunu yaparken kumanda panosunu kırmamak için çok dikkatli olacaksın.”

“Emredersiniz, Komutanım.”

Daha sonra Mişlayevski, Aleksey Turbin’e doğru gidip fısıldadı:

“İhtiyar Maksim’i gördün mü?”

“Tanrım, evet gördüm” diye fısıldadı, Turbin.

Batarya Komutanı, toplantı salonunun girişinde dikiliyordu. Kılıç kılıfının üzerindeki gümüş işlemelerde binlerce mumluk ışık parıldıyordu. El işaretiyle Mişlayevski’yi çağırdıktan sonra konuşmaya başladı:

“Teğmen, alayımıza katıldığınız için çok memnunum. İyi iş çıkardınız.”

“Görevimi yaptığım için mutluyum, Komutanım.”

“Bir şey daha var: Sizden bu salonun ısınma sorununu da çözmenizi istiyorum. Böylece nöbet tutacak öğrenciler de üşümezler. Ben geri kalan her şeyin icabına bakarım. Size tayın ve biraz votka ayarlayacağım –fazla değil, sadece soğuktan koruyacak kadar votka.”

Mişlayevski, Albaya hoş bir şekilde gülümsedikten sonra nazikçe teşekkür etmek amacıyla boğazını temizledi.

Aleksey Turbin bu ikili arasında geçen konuşmanın daha fazlasını duyamadı. Tırabzanlardan aşağı doğru eğileerek artık küçük görünen beyaz saçlı yaşlı adam gözden kaybolana kadar onu izledi. Derin bir bunalım hissi Turbin’i sarmıştı. O

soğuk metal tırabzanlara yaslanınca, eski bir anı fazlasıyla net bir biçimde aklına geldi.

...Her yaştan liseli oğlanlar son derece heyecanlı bir halde aynı koridorda koşuşturuyorlardı. Okuldaki hademeler içinde en kalın kafalısı olan Maksim, çetenin başındaki iki küçük koyu renkli çocuğu yakaladı. “Vay, vay, vay” diye geveledi. “Müfettiş Bey, Bay Turbin ve Bay Mişlayevski’yi gördüğüne çok sevinecek. Özellikle de bugün okul yöneticisi ziyarete geldiği için. Gerçekten çok memnun olacak!” Maksim’in bu ifadesinin ezici bir iğneleme olduğunu söylemeye gerek yok. Ancak sapkın zevkleri olan biri Bay Turbin ve Bay Mişlayevski’yi herhangi bir şekilde tasavvur ederek keyif alabilirdi, özellikle de okul yöneticisinin ziyarete geldiği gün.

Maksim’in sol eliyle tuttuğu Bay Mişlayevski’nin üst dudağı yarılmıştı ve giysisinin sol kolu yırtılmış, kopmak üzereydi. Maksim’in sağ elindeki esir Bay Turbin ise kemerini kaybetmiş ve tüm düğmeleri kopmuştu –sadece tuniğinin değil, pantolonunun düğmeleri de kopmuş ve çok rahatsız edici bir şekilde iç çamaşırı görünüyordu.

Turbin ve Mişlayevski, üzerlerinde kan lekeleri olan yüzlerinde yalvaran bakışlarla, “Lütfen bırak bizi Maksim” diye yalvardılar.

“Hadi Maks, patakla şunu!” diye bağırdı, arka taraftan heyecanlı bir çocuk. “Kendinden küçükleri dövmek nasıl oluyormuş öğrensin!”

Tanrım, o günkü gün ışığı, gürültü ve telaş. Maksim de bu beyaz saçlı, kamburu çıkmış ve açlıktan iki büklüm olmuş yaşlı adamdan çok farklıydı. O zamanlar Maksim’in saçları ayakkabı fırçası gibi sık, gür ve siyahtı, aralarında az miktarda beyaz vardı. Maksim’in elleri bir kerpeten gibi güçlüydü ve boynuna tren vagonlarının tekerlekleri büyüklüğünde bir madalyon takardı. Evet, tekerlek, kaderin tekerlekleri. “A” köyünden yola çıkıp yolda “x” adet dönüş yapmıştı... Fakat hiçbir zaman “B” köyüne ulaşamamış, yolculuğu ıssız bir kayalıkta son bulmuştu. Tanrım, ne kadar da soğuktu. Şimdi de savunma yapmak zorundaydılar. İyi de neyi savunacaklardı? Bir boşluğu mu? Ayak seslerini mi?... Borodino’nun tüm alaylarını ve bu lanetlenmiş binayı kurtarabilir misin, Çar Aleksander? Neden canlanıp o tablodan aşağı inmiyorsun? Petlyura’nın

hakkından geleceklerdi, doğru ya!

Turbin'in bacakları kendi iradelerini kullanarak onu aşağıya doğru götürdü. "Maksim" diye bağırmak istedi, fakat tereddüt etti. Sonunda da vazgeçti. Maksim'in aşağıda, hizmetliler bölümünde olduğunu hayal etti. Muhtemelen sobasının başında oturuyordu. Ya eski günleri tamamen unutmuştu ya da gözyaşlarına boğulmuştu. Üstelik işler bunlar olmadan da yeterince kötüydü. Bu duygusal saçmalıklara lanet olsun. Fazla duygusal oldukları için kendi hayatlarını mahvetmişlerdi. Boş verelim bunu.

Turbin sıhhiye erlerini evlerine göndermiş olduğu halde kendini boş ve alacakaranlık sınıflarda dolaşırken buldu. Duvardaki kara tahtalar boş boş bakıyordu, sıralar hâlâ yerli yerindeydi. Dayanamayıp sıralardan birinin kapağını kaldırıp oturdu. Zorlandı, kendini garip ve rahatsız hissetti. Kara tahta ne kadar da yakın görünüyordu. Buranın eski sınıfı olduğuna yemin edebilirdi. Kendi sınıfı ya burasıydı ya da bir yan sınıf. Çünkü pencereden dışarı baktığında aynı tanıdık şehir manzarası görünüyordu. Bir tarafta üniversite binalarının kocaman, siyah ve hareketsiz kütleleri, bir ok gibi dümdüz uzanan ışıklarla aydınlatılmış cadde, kutu gibi görünen birbirinin kopyası evler, onların aralarındaki karanlık boşluklar, duvarlar, kubbe gibi görünen gökyüzü...

Dışarısı kar ve kırpışan ışıklarla tıpkı *Noel Arifesi Gecesi* oyununun seti gibi görünüyordu... "Acaba neden Svyatoşino'dan silah sesleri geliyordu?" Çok uzaktan, pamuklu bezlere sarılmış gibi sesi kısılmış, zararsız güm güm sesleri geliyordu…

"Yeter artık."

Aleksey Turbin sıranın kapağını yeniden indirdi, sınıftan koridora geçti, oradan ana lobiye gitti, nöbetçilerin yanından geçip kapıdan dışarı çıktı. Binanın ana girişine bir makinalı yerleştirilmişti. Sokaklarda neredeyse hiç kimse yoktu ve kar şiddetli bir şekilde yağıyordu.

Albay, okul ile hemen yakınındaki Madam Anjou'nun mağazası arasında sayısız gidiş geliş yaptığı yoğun bir gece geçirdi. Saatler gece yarısını gösterdiğinde komutası altındaki sistem tamamen ve etkili bir biçimde çalışıyordu. Okulun arka lambaları hafif çıtırtılar çıkararak pembemsi ışıklar

yayıyorlardı. Salonun kütüphane bölümlerindeki eski moda sobalarda yanan ateş sayesinde toplantı salonu fark edilir derecede ısınmıştı.

Mişlayevski'nin komutasındaki bir grup öğrenci, beyaz renkli sobalarda 1860'lı yıllara ait edebiyat dergilerinin ciltlerini yakmış ve arkasından aralıksız bir şekilde okuldaki eski sıralar baltalarla parçalanarak sobalara atılmıştı. Kendi paylarına düşen ikişer bardak votkayı (Albay sözünü tutmuş ve onlara soğuğu hissetmemelerini sağlayacak kadar votka sağlamıştı) yuvarlayan Studzinski ve Mişlayevski, nöbetçi subaylık görevini dönüşümlü olarak yaptılar. Paltolarına sarınmış bir vaziyette sobanın yanında öğrencilerle birlikte yüzlerinde dans eden kırmızı renkli alevlerin yansımaları ve gölgelerle birlikte iki saat uyuyor, sonra uyanıyor ve nöbetçileri dolaşıp binayı denetliyorlardı. Koyun derisi yeleklere sarınmış haldeki dört harbiyeli saatte bir nöbet değiştirerek geniş namlulu yirmi santimetrelik havan toplarının başında nöbet tuttular.

Madam Anjou'nun mağazasındaki soba cehennem gibi alev alev yanıyor, boruya doğru çekilen havanın yarattığı gürültü ve yanan odunların çıtırtısı bacaya doğru yükseliyordu. Dört tane harbiyeli içeride paltolarına sarınmış halde adeta ağaç kütükleri gibi uyurken, bir harbiyeli dışarıda, kapının önünde duran sepetli motosiklet için nöbet tutuyordu. Albay ancak gece yarısına doğru Madam Anjou'nun mağazasına gelip yerleşebildi. Durmadan esniyordu, fakat gidip yatacak, uyuyacak zamanı yoktu. Çünkü hâlâ aralıksız olarak telefonda konuşuyordu. Derken saat sabahın ikisinde bir motosiklet mağazanın önüne gelerek korna çaldı. Gri paltolu bir ordu mensubu motosikletten indi.

"Bırakın geçsin. Beni görmeye geldi."

Adam, yanında getirdiği dört yanından telle sarılmış büyükçe bir paketi Albaya uzattı. Albay paketi mağazanın arkasındaki küçük kasaya bizzat yerleştirdi ve kilitledi. Gri adam tekrar motosikletine binerek oradan uzaklaştı. Albay asma kata çıktı, paltosunu yere yaydı ve başının altına da üst üste sarılmış birkaç tane halı yerleştirdi. Nöbetteki harbiyeliye kendisini saat tam 6.30'da uyandırması emrini verdikten sonra yere uzandı ve uykuya daldı.

8 Latince bir kelime, dilek kipinde "ki" anlamında kullanılıyor. (ç.n.)

VII

En karanlık gecenin kömür karası kasveti, tuğla kaldırımlı yolları ve caddeleri el değmemiş kalın bir kar tabakasının altına saklanmış dünyanın en güzel yerine, Aziz Vladimir Tepesi'nin damlarına çökmüştü.

Kış mevsiminde hiç kimse bu kadar harika balkonlarla kaplı bir tepeye ayak basmamıştır. Gerçi birinin gece vakti buraya tırmanması pek de olası değildi, özellikle de böyle dünyanın en cesur adamını bile caydıracak kadar korkutucu zamanlarda. Oraya gitmek için ortada mantıklı hiçbir sebep yoktu. Aydınlık tek bir yer mevcuttu; yüz yıldan beri orada duran siyah dökme demirden yapılmış Aziz Vladimir Heykeli, heybetli kaidesinin üzerinde duruyor ve elinde altı metrelik bir haç tutuyordu. Her akşam kar yığınlarının, bayırların ve evlerin üzerine alacakaranlık çökmeye başlar başlamaz haç aydınlanıyor ve gece boyunca yanıyordu. Çok uzaklardan görülebiliyordu. Moskova'ya doğru kırk beş kilometre uzunluğundaki karanlığın içinde seçiliyordu. Fakat burada tepenin üstünde cılız bir şekilde yanıyordu. Solgun elektrik lambalarının ışığı, kaidenin yeşilimsi siyah renkli kenarlarının üzerinden geçiyor, tırabzanları karanlıktan kurtarıyor ve merkezdeki taraçayı çevreleyen korkuluklar boyunca yayılıyordu. Hepsi bu kadar. Onun ötesi zifiri karanlık. O karanlığın içinde üzerleri karla kaplanmış olan garip şekilli ağaçlar tülbentle sarılmış şamdanlara benziyorlardı ve yukarı kadar karın içine gömülmüşlerdi. Dehşet verici.

Ne kadar cesur olursa olsun hiç kimsenin buraya gelmeyeceği çok belliydi. Bunun başlıca nedeni, buraya gelmeyi gerektiren bir sebep yoktu. Şehrin durumu da bir başka nedendi. Askeri bir kararın alındığı bir gece, bir panik gecesi. Sokak lambaları tespih taneleri gibi parlıyordu. Almanlar uykudaydılar, fakat bir gözleri açıktı. O sırada şehrin en karanlık sokaklarından birinde aniden mavi renkli bir ışık hüzmesi parladı.

“Halt/Dur!”

Kart-kurt... Miğferli askerler, siyah kulaklıklarıyla caddenin ortasında yürüyorlar... Kart-kurt... Tüfekler asılı değil, ateşlenmeye hazır durumdalar. Almanlar şu an için kesinlikle şaka yapacak bir ruh halinde değiller. Şüphelenilecek herhangi bir durum olduğunda Almanlar bunu ciddi bir şey olarak nitelendirirler. Bok böceklerine benziyorlar.

“Papiere/Kağıtlar!”

“Halt/Dur!”

El fenerinden gelen koni şeklinde bir ışık...

Dört tane farı olan parlak, siyah bir araba. Sıradan bir araba değil. Çünkü arkasında ona canlı bir şekilde eşkin giden atlarının üzerinde sekiz süvariden oluşan bir grup takip ediyordu. Bu görüntü Almanları pek etkilemedi ve arabaya doğru bağırdılar:

“Halt/Dur!”

“Nereye gidiyorsunuz? Kimi görmeye? Neden?”

“General Belorukov, Ordu Komutanı.”

O zaman başka mesele. Devam edin, General. İçeride, derinlerde arabanın camlarının arkasında, solgun, bıyıklı bir yüz. Generalin apoletlerinden zayıf bir pırıltı yansıdı. Alman miğferleri selamladı. Gerçekte arabanın içindekinin General Belorukov veya Petlyura ya da Zulu kabilesinin şefi olması umurlarında değildi. Neticede burası berbat haldeki bir ülkeydi. Ama Zulu ülkesinde yaşıyorsan, Zulların yaptığı gibi yaparsın. O yüzden miğferler selam verdiler. Nezaket kuralları uluslararası bir şeydir demiş eskiler.

Askerî eylemler gecesi. Madam Anjou’nun, içinde kadın şapkaları, korseleri, iç çamaşırları ve çapraz duran bir top bulunan mağazasının pencerelerinden dışarı doğru kırılarak ışık hüzmeleri çıkıyordu. Bir harbiyeli, saat sarkacı gibi bir ileri bir geri gidip geliyor, süngüsünün ucuyla yerdeki kara, çar yanlısı olanların işaretlerini çiziyordu. I. Aleksander Lisesi’nin başından sonuna ark ışıkları sanki bir balo varmış gibi ışıl ışıl yanıyordu. Yeterli miktarda votka ile takviye edilen Mişlayevski koridorlarda dolaşıyor, arada bir Çar Aleksander’a bir bakış atıyor ve elektrik panosuna göz kulak oluyordu. Burada, okulun içinde işler daha da kötü olabilirdi: Nöbetçilerin elinde sekiz tane makinalı tüfek vardı ve hepsi

harbiyelilerden oluşuyordu –sadece öğrenci değillerdi… ve savaşabilecek durumdaydılar. Mişlayevski'nin gözleri tavşan gözü gibi kıpkırmızıydı. O gece pek uyuma ihtimali yoktu, ama elinde bol miktarda votka ve havada heyecan duymaya yetecek kadar gerilim vardı. Bu durumda Kiev'de yaşanabilecek daha kötü bir hayata hoşgörü gösterilemezdi. Eğer vicdanınızı rahatsız eden hiçbir şey yoksa kendinizi beladan uzak tutabilirsiniz. Evet, belki yolda dört defa durdurulabilirsiniz. Ama eğer kendinize ait belgeleriniz varsa sizi engelleyecek bir durum da yoktur. Gecenin çok geç saatinde dışarıda olmanız tuhaf görünebilir, ama yine de –geçebilirsin, dostum…

Her ne kadar çılgınca görünse de kar yığınları arasında uğuldayarak esen ve sesi şeytanın ta kendisini andıran buz gibi rüzgara rağmen Aziz Vladimir Tepesi'nde insanlar *vardı*. Eğer bu tepeye tırmanacak birisi varsa, bu, ancak toplumdan tamamen dışlanmış, hükümetin gözünde evlerinden çıkmayan adamların arasında, tıpkı köpek sürüsündeki bir kurt gibi görünen birisiydi -kısaca Victor Hugo'nun Sefiller romanından bir adam. Şehirde kendini göstermemek için iyi bir nedeni olan türden bir adam, aksi durumlarda riskin kendine ait olduğunu kabul eden biri. Eğer şansı yaver giderse devriyelere görünmemeyi başarabilen biri, eğer başaramazsa işleri çok çok kötü olacak biri. Eğer böylesi bir adam tepeye doğru gidiyorsa, ona ancak acınabilir. Rüzgar öylesine dondurucu bir şekilde esiyor ki insan bu havada köpeğini bile dışarı bırakmaz -bıraksa da beş dakika geçmeden köpek eve dönüp içeri girmek için ağlamaya başlar. Fakat...

"Saat daha beş. Tanrım, donarak öleceğiz..."

Oradaki sorun şuydu: Belvedere'in ötesinde şehrin yukarı yakasına ve su deposuna geçiş yoktu, çünkü Prens Belorukov'un karargahı Mihailovski Caddesi'ndeki manastıra kurulmuştu. Etrafında da motosikletli eskortlar ya da üzerinde makinalılar kurulu arabalar sürekli dolaşıyordu…

"Kahrolası subaylar, o yoldan asla geçemeyiz!"

Her tarafta da devriyeler var.

Tepedeki düzlüklerden inerek şehrin aşağı yakasına gitmeye çalışmak da hiç iyi bir fikir değildi. Öncelikle tepenin eteklerini çevreleyen Aleksandrovski Caddesi, sokak lambalarıyla aydınlanıyordu. Ayrıca Almanlar o caddede sürekli olarak devriye geziyorlardı, Tanrı'nın cezaları. Belki şafağa doğru birileri o yöne

doğru sıvışabilirdi, fakat o zamana kadar donarak ölürlerdi. Dondurucu rüzgar karlarla kaplı caddelerde uğuldayarak eserken bir başka ses daha kulaklarda yankılanıyordu –yakınlarda bir yerlerdeki karlarla kaplı raylardan gelen gürültüler.

“Burada kalamayız Kirpaty, donarak ölürüz, demedi deme.”

“Biraz daha dayan Nemolyaka. Devriyeler sabah olunca gidip yatacaklar. Rıhtıma kadar gizlice gidebilirsek, Sychukla’nın orada saklanıp ısınabiliriz.”

Karanlıkta, rayların üzerinde bir hareket oldu. Sanki diğerlerinden daha koyu görünen üç gölge, demiryolunun kenarındaki korkuluklara doğru gidip üzerinden sarkarak hemen aşağıdaki Aleksandrovski Caddesi’ne doğru bakıyordu. Cadde sessiz ve boştu. Fakat her an iki mavimsi konik ışık hüzmesi ve birkaç Alman arabası geçebilir ya da çelik miğferli askerlerin koyu renkli, keskin ve sokak lambalarının altında olduğundan daha küçük görünen gölgeleri ortaya çıkabilirdi… Bu çok yakın olabilir ve onlara ulaşabilirlerdi...

Bir gölge, tepedeki grubun arasından sıyrılarak kurdu andıran sesiyle konuşmaya başladı:

“Hadi Nemolyaka, risk alalım. Belki aralarından geçebiliriz.”

Gecenin o saatinde bir hareketlilik yaşanmasının çok sıra dışı göründüğü Atamanlıkta aynı derecede kötü bir şey yaşanmaktaydı. Uzun favorileriyle yaşlı bir hizmetkar, bir fare sıklığındaki adımlarıyla bir odanın parlak parke zemininin üzerine döşenmiş çirkin görünümlü altın yaldızlı halıların üzerinden geçti. İhtişamlı yatak odasında, çerçeveleri iç karartıcı bir şekilde kaplanmış aynalar tuhaf, doğal olmayan bir görüntüyü yansıtıyordu. Zayıf, kır saçlı bir adam temiz tıraşlı, tilkiye benzer suratında kırpılmış dar bıyıklarıyla aynaların önünde dolaşıyordu. Üzeri gümüş renkli şarjör kılıfı işlemeleriyle süslenmiş gösterişli bir Çerkez paltosu giyiyordu. Onun çevresinde ise üç Alman, iki de Rus subayı dolanıp duruyordu. Rus subaylarından biri ortadaki adam gibi Çerkez paltolu, diğeri ise ordu tuniği ve omzundaki kama şeklindeki Atamanlık apoletlerine rağmen Çar yanlısı Muhafız Şövalye olan aslına ihanet eden bir kesime sahip pantolon giyiyordu. Tilkiye benzeyen adama kıyafetlerini değiştirmesi için yardım ediyorlardı. Önce Çerkez paltosunu, şalvar modeli bol pantolonunu, sonra da rugan çizmelerini çıkardılar. Bu giysilerin yerine adama Alman binbaşı

üniforması giydirdiler. Adamın yüzlerce diğer binbaşıdan hiçbir farkı kalmadı. Bu sırada kapı açıldı, tozlu saray perdeleri iki yana çekildi ve elinde çok sayıda paket olan, Alman Ordusu'na ait sıhhiye üniforması giymiş bir adam içeri girdi. Elindeki bu paketleri açan adam içinden çıkardığı malzemelerle, az önce yaratılan Alman binbaşının başını yalnızca bir tilki gözü ve ince ağzı içindeki altın ve platin köprüleri gösterecek kadar açıkta bırakarak sardı.

Saraydaki bu uygunsuz gece harekatı bir süre devam etti. Bir Alman, yatak odasından dışarı çıkarak altın varaklı koltuklarla döşeli odada ve odanın bitişiğindeki holde boş boş dolaşan subaylara Binbaşı Von Schratt'ın tabancasını boşaltırken kazara kendini boynundan yaraladığını ve acilen Alman Askerî Hastanesi'ne götürülmesi gerektiğini bildiren Almanca bir duyuru yaptı. Bir yerde bir telefon çaldı, arkasından kuş sesine benzeyen tiz bir sesle bir arazi telefonu çaldı. Çok geçmeden üzerinde Kızıl Haç işaretleri bulunan bir Alman ambulansı, sessizce sarayın demir kapılarından geçerek binanın yan tarafındaki bir girişe yanaştı. Gizemli Binbaşı Von Schratt, bandajlara sarılmış ve üzeri paltoyla örtülmüş vaziyette, sedye üzerinde dışarı çıkarıldı, ambulansa yerleştirildi. Ambulans boğuk bir sesle demir kapılardan dışarı çıkarak uzaklaştı.

Saraydaki koşuşturma sabaha kadar devam etti. Altın varaklı duvarlarında portreler asılı salonlarda ışıklar yanıyor, telefonlar durmadan çalıyordu. Saray hizmetkarlarının yüz ifadelerine cüretkar bir bakış hakim oldu. Gözleri neşeyle parıldıyordu...

Sarayın birinci katında içi eşyalarla dolu küçük bir odada üzerinde topçu albayı üniforması olan bir adam duvarları beyaz badanalı odanın kapısını dikkatlice kapattıktan sonra telefonu kaldırdı. Santraldeki uykusuz kızdan 212 numarayı bağlamasını istedi. Kız bağlantıyı yapınca ona "Mersi" dedi. Kaşlarını sert biçimde çatarak alçak ve kendine güvenen bir tonda sordu:

"Topçu Alayı karargahı mı?"

Ne yazık ki saat 6.30'a kadar uyumak Albay Malişev'in kaderinde yoktu. Saat dörtte Madam Anjou'nun mağazasındaki telefon ısrarlı bir şekilde çalmaya başlayınca görevli asker Albay'ı uyandırmak zorunda kaldı. Albay olağanüstü bir hızla kalktı. Meseleyi sanki hiç uykulu değilmiş gibi olabildiğince hızlıca ve zekice algılayan Albay, kendisini uyandıran askere de hiç kızmadı. Kısa bir süre sonra, sepetli motosiklete binerek oradan uzaklaştı. Albay, Madam Anjou'nun

mağazasına geri döndüğünde saat beşti. Kaşları, kendisine saraydan telefon eden albayın alnında oluşmuş ifadeye benzer bir şekilde çatılmıştı.

O sabah saat yedide, pembe ışıklarla aydınlatılmış Borodino arazisinde, Çar Aleksander'ın portresine giden merdivenleri uygun adım çıkan genç adamların oluşturduğu uzun bir sıra, şafak soğuğunda kamburları çıkmış bir vaziyette durmuş kendi aralarında konuşuyorlardı. Onların biraz ilerisinde Kurmay Yüzbaşı Studzinski bir grup subayla birlikte sessizce duruyordu. Belki garip ama gözlerinde, Albay Malişev'in gözlerinde saat dörtten beri olan kaygılı bakışların aynısı vardı. Fakat o hayati önem taşıyan gecede hem Kurmay Yüzbaşıyı, hem de Albayı görmüş olan herhangi biri, tek seferde ve kesin olarak aradaki farkın nerede yattığını söyleyebilirdi: Studzinski'nin gözlerindeki endişe kötü bir şeyler olacağını sezmekten kaynaklanırken, Malişev'in gözlerinde bir kesinlik vardı – bu endişenin dayandığı nokta, felaketin büyüklüğünün farkına net bir şekilde varılmasıydı. Alayda kayıtlı olanların isimlerinin yazılı olduğu uzun liste, Studzinski'nin paltosunun kıvrılmış uzun kolundan dışarı doğru uzanıyordu. Yoklamayı henüz almış ve birlikten yirmi kişinin eksik olduğunu fark etmişti. Liste bu yüzden buruşturulmuştu. Listenin üzerinde Kurmay Yüzbaşı'nın parmak izleri vardı.

Subaylardan bazıları sigara içtiğinden toplanma salonunun soğuk havasına doğru minik duman bulutları yükseliyordu.

Albay Malişev, saat tam yedide, bir önceki gün aynı salondaki gürleyen selamlamayla aynı şekilde selamlanmak üzere alayın önüne çıktı. Albay dün olduğu gibi kılıcını kuşanmıştı. Fakat her nedense kılıfındaki gümüş işlemeler ışıl ışıl parlamıyordu. Albayın sağ kalçasının üzerinde kılıfın içinde tabancası duruyordu. Fakat Albay Malişev'in daha önce hiç yapmadığı bir dikkatsizlik sonucu düğmesi kapatılmamıştı.

Albay alayın önünde pozisyonunu aldı, eldivenli sol elini kılıcının kabzasına, eldivensiz sağ elini de usulca tabanca kılıfının üzerine yerleştirdi ve şunları söyledi:

"Topçu Alayı'nın bütün subaylarının ve askerlerinin onlara söylemek zorunda olduğum şeyleri dikkatlice dinlemelerini istiyorum! Dün gece hem bizi, hem de ordumuzun tamamını -ve söylemeyi göze alacağım, Ukrayna'daki siyasi

durumun tamamını etkileyecek ani ve çok önemli değişiklikler yaşandı. Bu nedenle sizlere bu alayın dağıtıldığını bildirmek durumundayım! Sizlere bütün rütbelerinizi ve rozetlerinizi çıkarmanızı, cephanelikten istediğiniz ve taşıyabileceğiniz kadar malzemeyi alıp evlerinize dönmenizi, ortalarda görünmeden orada kalmanızı ve şahsım tarafından yeniden göreve çağırılana kadar orada beklemenizi öneriyorum.”

Albay sustu ve beklenmedik suskunluğu salondaki mutlak hareketsizlikle birlikte daha da etkili bir hal aldı. Ark ışıklarının tıslamaları bile durdu. Salondaki herkes tek bir noktaya bakıyordu –Albay’ın kısaltılmış bıyıklarına.

Albay devam etti:

“Durumda en ufak bir değişiklik olursa, geri çağırılmanız için gerekli emirleri hazırlayacağım. Fakat şunu da belirtmeliyim ki bu türden bir değişikliğin yaşanması yönündeki umutlar çok ama çok düşük... Olayların nasıl gelişeceğini öngörmem mümkün olmasa da sanıyorum ki yapılacak en iyi şey, bütün... eee... (Albay bir sonraki kelimeyi aniden bağırarak söyledi) *sadık* adamların General Denikin’in Don’daki birliklerine katılmak üzere çağırılmayı ummaları olacak. Netice itibarıyla talimatım bütün alayın –subaylar ve dün gece nöbet tutanlar haricinde– dağılması ve ivedilikle evlerine dönmesidir!”

“Ne! Ne?!” Sıradakilerden duyduklarına inanamadıklarını gösteren mırıldanmalar yükseldi. Süngüler aşağı-yukarı, sağa-sola sallandı. Şaşkına dönmüş yüzler etraflarına bakınıyordu. Bazılarının yüzünde belirgin bir rahatlama görülüyor, bazıları da bundan fazlasıyla mutlu olmuş gibi duruyordu…

Kurmay Yüzbaşı Studzinsk, subaylardan oluşan grubun arasından bir adım öne çıktı. Yüzü mavimsi beyaz bir renk alan Studzinski, gözlerini kısarak Albay Malişev’e doğru birkaç adım ilerledikten sonra subaylara doğru bir bakış attı. Mişlayevski, Studzinski’ye değil, hâlâ Albay Malişev’in bıyıklarına bakıyordu. Yüzündeki ifadeye bakılırsa, onda alışkanlık haline gelmiş ağza alınmayacak küfürleri sıralamaya başlamak üzereymiş gibi duruyordu. Karas iki elini beline koymuş, aval aval bakıyor, gözlerini kırpıyordu. Ayrı bir grup halinde duran genç asteğmenlerden, sabredemediklerini belli eden hışırtılar arasında tehlikeli bir sözcük duyuldu: “Tutuklayalım…”

“Ne dediler?” diye mırıldandı, harbiyelilerin sırasından gelen kalın bir ses.

“Tutuklayalım!”

“İhanet!”

Studzinski, kafasının üstündeki yuvarlak elektrik lambasına heyecanlı bir şekilde baktı. Ardından bakışlarını silahının kılıfına çevirerek bağırdı:

“Birinci Piyade!”

Birinci sıra bozuldu, birkaç tane gri renkli adam ileri doğru adım attı. Ortaya karmaşık ve tuhaf bir görüntü çıktı.

“Albay!” dedi, Studzinski cılız ve çatallı bir sesle. “Tutuklusunuz!”

Asteğmenlerden biri histerik bir şekilde, “Tutuklayalım onu!” dedikten sonra Albay’a doğru harekete geçti.

“Durun beyler!” diye haykırdı, Karas. Kafası çok hızlı çalışmasa da olup bitenin ne kadar önemli olduğunun kısmen farkındaydı.

Mişlayevski süratle ileri atıldı. Aceleci asteğmeni paltosunun kolundan yakalayarak geriye doğru çekti.

“Bırakın beni Teğmen!” diye bağırdı, Asteğmen. Yüzünü öfkeyle buruşturmuştu.

“Sessizlik!” diye çınladı, Albay’ın sesi tam bir özgüvenle. Her ne kadar dudakları o Asteğmeninkiler kadar seğiriyor ve yüzü kırmızı beneklerle kaplanmış olsa da, yüzünde o anda içtimada bulunan diğer bütün subaylardan daha sakin bir ifade vardı. Herkes kıpırdamadan durdu.

“Sessizlik!” diye tekrar etti, Albay. “Hepinize olduğunuz yerde kalmanızı ve beni dinlemenizi emrediyorum!”

Sessizlik sağlandı. Mişlayevski de pür dikkat beklemeye başladı. Sanki aklına aniden bir şey gelmiş ve şu anda Albay’dan az önce yaptığı duyurudan çok daha önemli bir şey söylemesini bekliyor gibiydi.

“Anlıyorum ki” dedi, Albay yanağı seğirerek. “Yüce Tanrımın bana uygun gördüğü bu karmakarışık birlikle savaşa girmeyi deneseydim, kendimi tam bir aptal durumuna düşürmüş olacaktım. Açıkça görülüyor ki bunu yapmamakla çok iyi etmişim. Fakat gönüllü bir öğrenci ya da genç bir harbiyeli yaptığında, hatta muhtemelen bir Asteğmen bile yaptığında hoş görülebilecek bir hareketi sizin yapmanız kati surette hoş görülebilir bir davranış değil, Kurmay Yüzbaşı Studzinski!”

Bu konuşmanın üzerine Albay, Studzinski’yi oldukça sert ve düşmanca bir

bakışla sindirdi. Gözleri sahici bir hiddetle ateş saçıyordu. Ortama yeniden sessizlik çöktü.

“Pekala, şimdi” diye devam etti, Albay. “Hayatım boyunca hiç toplantıya katılmadım, ama öyle görünüyor ki şu an itibarıyla bir toplantı yapmak durumundayım. Hadi bakalım, toplantı yapalım! Şu anda komutanınızı tutuklama girişiminizi vatanperverliğiniz nedeniyle yaptığınızı kabul ediyorum. Fakat bu aynı zamanda sizin, eee… Nasıl desem, bunu nasıl söylesem beyler, bilemiyorum... Tecrübesizliğinizden de kaynaklanıyor! Açıkçası ne benim zamanım kaldı ve sizi temin ederim” diye vurguladı, Albay, tehditkar bir ifadeyle. “Ne de sizin zamanınız var. Size bir soru sorayım: Kimi savunmayı öneriyorsunuz?”

Sessizlik.

“Size soruyorum, kimi savunmaya niyetlisiniz?” diye tekrar etti, Albay tehditkar bir şekilde.

Gözleri meraktan iyice açılan Mişlayevski bir adım öne çıktı, selam verdi ve konuşmaya başladı:

“Bizler Ataman’ı savunmak için görev yapıyoruz, komutanım.”

“Ataman mı?” diye sordu Albay cevaben. “Güzel. Alay, *dik-kaatt*!”diye gürledi aniden bütün alayı yerlerinden zıplatarak dikkatlerini çekecek bir sesle. “Beni dinleyin! Bu sabah saat dört sularında, Ataman alçakça bizleri kaderimize terk ederek kaçıp gitti! Evet, kaçtı, tıpkı sefil bir hain ve korkak gibi! Yine bu sabah, Ataman’dan bir saat sonra bizi komuta eden generalimiz, General Belorukov da Ataman’la aynı şekilde bir Alman trenine binerek kaçtı. Şu andan itibaren birkaç saat içinde hepimiz, sizler gibi kandırılmış ve bu saçma maceraya bir şekilde dahil olmuş zavallı insanların tıpkı köpekler gibi katledilişlerine tanık olacağız. Beni dinleyin, şehrin kenar mahallelerinde Petlyura’nın yüz binden fazla askere sahip güçlü bir ordusu var ve yarın, ne diyorum ben, yarın değil bugün!” Ve Albay eliyle pencereden dışarıyı, gökyüzünün solgun rengiyle şehri de boyamaya başladığı şehri işaret etti, “Tecrit edilmiş, organize olamamış, subaylar ve öğrencilerden kurulmuş, karargahlardaki domuzlar ve tarifsiz dolandırıcılar Skoropadski ve Belorukov -ki böylelerini asmak lazım- tarafından terk edilmiş birlikler, Petlyura’nın tam teçhizatlı ve sayıca yirmi kat fazla olan ordusuyla karşı karşıya kalacaklar. Dinleyin çocuklar!” Albay Malişev, her ne

kadar yaşı ellerinde süngülerle önünde duran gençler için bir babadan çok bir ağabey kadar büyük olsa da, çatlayan sesiyle: “Dinleyin! Ben sıradan bir subayım. Almanlarla yapılan savaşta yer aldım, Kurmay Yüzbaşı Studzinski buna şahitlik edecektir ve ne söylediğimin kesinlikle farkındayım! Yaptığım şeyin sorumluluğunu tamamıyla alıyorum! Anlaşıldı mı? Sizi uyarıyorum! Ve sizleri evlerinize gönderiyorum! Nedenini anlıyor musunuz?” diye haykırdı.

“Evet, evet” diye yanıtladı, kalabalık süngüleri sallanarak. O sırada ikinci sıradaki bir harbiyeli yüksek sesle gözyaşlarına boğularak ağlamaya başladı.

Hem alayı, hem de kendisini son derece şaşırtan bir hareketle Kurmay Yüzbaşı Studzinski eldivenli elini gözlerine bastırdı. Garip ve bir subaya hiç mi hiç uygun olmayan bir hareketle yere çöktü ve gözyaşlarına boğuldu.

Ondan etkilenen birkaç harbiyeli de ağlamaya başladı. Sıralar bozuldu. Ortaya çıkan gürültülü karmaşa ancak Mişlayevski, Radames sesiyle gürleyerek borazancıya emir verince durdu:

“Harbiyeli Pavlovski! Geri çekilme borusunu çal!”

“Albay, okul binasını yakmak için izin verecek misiniz?” dedi, Mişlayevski, Albay’a doğru gözleri parlayarak.

Malişev, sessizce ve nazik bir ifadeyle, “Hayır, vermeyeceğim” diye yanıtladı.

Mişlayevski, samimi bir şekilde, “Ama komutanım” dedi. “Bu Petlyura’nın cephaneyi ve silahları ele geçirmesi anlamına gelir ve en kötüsü de” - Mişlayevski, sahanlıktan bakınca Çar I. Aleksander’ın başının görülebildiği koridoru işaret etti.

“Evet, hepsini ele geçirecek” diye onayladı, Albay kibarca.

“Onun bunları ele geçirmesine izin vermeyi düşünüyor olamazsınız, komutanım!”

Malişev, Mişlayevski’ye yüzünü döndü. Ona doğru bakarak şunları söyledi:

“Teğmen, üç saat içinde yüzlerce hayat Petlyura tarafından sona erdirilecek ve benim tek pişmanlığım, hayatım ya da sizlerin hayatı pahasına onların yok oluşlarına engel olamayacak olmam. Lütfen bana bir daha portrelerden ve tabanca tüfekten söz etmeyin.

“Komutanım” dedi, Studzinski. Albay’ın önünde esas duruşa geçmişti. “Hem kendi adıma, hem de utanç verici davranışımla cesaret verdiğim diğer subaylar

adına sizden özür dilemek istiyorum.”

“Özrünüz kabul edilmiştir” diye yanıtladı, Albay nazik bir ses tonuyla.

Şehrin üzerini kaplayan sabah sisi dağılmaya başlarken, I. Aleksander Lisesi’ndeki alayın kare ağızlıklı havan toplarının kuyruk kapakları sökülmüş, tüfekler ve makinalılar parçalarına ayrılmış, bozulmuş ya da tavan arasının en karanlık köşelerine atılmıştı. Toplantı salonu ve koridorlardaki ışıklar sönerken, cephane yığınları, kar tepelerine, çukurlara ve mahzenlerdeki gizli çatlaklara atılmıştı. Beyaz renkli yalıtımlı elektrik panosu, Mişlayevski’nin emri üzerine harbiyelilerin süngüleri tarafından parçalanmıştı.

Pencerelerden mavi gökyüzünün görüntüsü yansıyordu. Okul binasını terk eden son iki adam, Mişlayevski ve Karas, okulun önündeki meydanda güneş ışığı altında duruyorlardı.

Mişlayevski, Karas’a endişeli bir şekilde, “Albay, alayın dağıtılacağı konusunda Aleksey’i uyarmış mıydı?” diye sordu.

“Evet, eminim söylemiştir. Neticede bu sabah içtimaya gelmedi, demek ki bilgisi var” diye yanıtladı, Karas.

“Gidip Turbinleri ziyaret edelim mi?”

“İşler bu haldeyken gündüz vakti gitmesek daha iyi olur. Subayların böyle bir arada grup olarak dolaşması hiç güvenli olmaz… ne olacağını asla bilemeyiz. Kendi evlerimize dönelim.

Pencerelerde mavi gökyüzü görünürken oyun bahçesine beyaz renk hakimdi. Sis bulunduğu yerden yükselerek uzaklaştı.

VIII

Sis. Sis ve jilet gibi keskin bir ayaz, donmuş halde bir hayvan pençesi gibi görünen çiçekler. Kar ve aysız karanlık, çok geçmeden şafağın sökmesiyle hafifçe soluyor. Şehrin ötesinde, uzakta mavi soğan kubbelerin üzerindeki altın yıldızlar parıldıyordu. Şehrin üstündeki yüksek tepesinde duran Aziz Vladimir'in haçının pırıltısı ancak şafağın gölgesi Dinyeper nehrinin Moskova tarafındaki kıyısına geçtiğinde söndü.

Sabah olduğunda tıpkı sönerek kaybolan yıldızlar gibi o parlak haçın ışığı da sönüyordu. Fakat hava ısınmıyordu. Aksine sanki bütün Ukrayna'nın üzerine hiçbir şey sızdırmayan bir örtü serilmiş gibi rutubetli bir hali vardı.

Albay Kozir-Leşko, şehrin on altı kilometre uzağında, tam da şafak sökerken pencerelerinden içeri zayıf, puslu ve buğulu bir ışığın sızdığı Popelyuka köyündeki bir kulübede uykudan uyandı. Kozir'in uyanışı bir kelimeyle aynı zamana rastladı: "İlerleme."

Önce kelimeyi çok gerçekçi bir rüyada gördüğünü sandı. Hatta ürpertici veya tehdit edici bir şeymiş gibi elleriyle gözlerini ovuşturarak kelimeyi ortadan kaldırmak istedi. Fakat sözcük büyüdü, buruşmuş bir zarf ve yüzünde son derece itici görünen kırmızı sivilceleri olan bir emir eri ile birlikte kulübenin içine sızdı. Kozir, mikadan yapılmış kareli bir harita kutusundan bir harita çıkartarak pencerenin altına yaydı. Borkuni köyünü buldu. Sonra Beli Hai'yi. Buradan tırnağıyla yolların labirenti arasında haritadaki büyük bir lekeye, Kiev'e doğru giden bir rota çizdi. Yol kenarlarındaki işaretlenmiş ağaçlar, sanki orada bir sürü sinek varmış gibi bir görüntü oluşturuyordu. Kulübe, Kozir'in içtiği ucuz tütünün ağır kokusuna bir de Albay'ın karşısında tütün içerse savaşı kaybetmeyeceklerini düşünen kırmızı sivilceli askerin ev yapımı tütününün kokusu eklenince leş gibi kokmuştu.

Bir anda savaşa girme olasılığıyla yüzleşen Kozir, oldukça neşeliydi. Kocaman esnedi ve kayışları omuzlarına atarken elindeki karmaşık görünümlü koşumlar şıngırdadı. Dün gece paltosuyla, hatta mahmuzlarını bile çıkarmadan uyumuştu. Elinde, toprak bir kapta süt ile köylü bir kadın tereddütlü bir şekilde içeri girdi. Kozir daha önce hiç süt içmemişti ve şu anda da başlamak gibi bir niyeti yoktu. İçeri birkaç tane çocuk girdi. Alt tarafı tamamen çıplak olan en küçükleri, sedirin yanından sürünerek ilerledi ve Kozir'in mavzerine uzandı. Fakat Kozir tabancasını kılıfına sokmadan ona dokunmayı başaramadı.

Kozir, 1914 yılına kadar hayatını okul müdürü olarak geçirmişti. Savaş patlak verdiğinde ağır süvari birliğine kaydolmuş, 1917 yılında da ordu mensubu olmuştu. Ve şimdi, 14 Aralık 1918 gününün şafak vaktinde kendini Petlyura'nın ordusunda bir albay olarak bulmuştu. Dünyada hiç kimse (en azından Kozir'in kendisi) bunun nasıl gerçekleştiğini söyleyemezdi. Bu gerçekleşmişti, çünkü Kozir'in gerçekten yetenekli olduğu alan savaştı ve okulda geçirdiği yıllar uzun süreli ve ciddi bir hataydı.

Bu, elbette insan hayatında sık sık yaşanan bir durum. Bir adam yirmi yıl boyunca Roma hukuku gibi bir konu üzerine çalışabilir ve yirmi birinci yıla geldiğinde Roma hukukunun sadece anlamadığı değil, aynı zamanda da hoşlanmadığı bir şey olduğunu ve bunca yılını bununla boşa harcadığını kavrayabilir. Kendisinin aslında bir bahçıvan olarak doğduğu ve çiçeklere karşı engellenemez bir sevgisi olduğu da ortaya çıkabilir. Bu büyük ihtimalle sosyal sistemimizin içindeki bazı kusurların bir sonucudur ki insanlar genellikle gerçek *mesleklerinin* ne olduğunu hayatlarının sonlarına doğru keşfederler. Kozir bunu kırk beş yaşında bulmuştu. O zamandan beri kötü bir öğretmendi, öğrencilerini bunaltıyor ve onlara acımasızca davranıyordu.

"Pekala, çocuklara kulübelerinden çıkıp atlarının yanında hazır bulunmalarını söyle" dedi Kozir, Ukraynaca ve belindeki gıcırdayan kemeri sıktı.

Albay Kozir'in güçlü kuvvetli dört yüz kişilik süvari alayı, kılıçlarını kuşanmış vaziyette köyden ayrılırken Popelyukha'nın bacalarından gökyüzüne doğru kıvrılarak dumanlar yükseliyordu. Düzgün sıralar halinde ilerleyen alay sıralarının arasında bir tütün aroması dolaşıyordu. Kozir'in bir buçuk metre yüksekliğindeki doru aygırı sıranın başını çekerken alayın yüklerini taşıyan trenin gıcırdayan vagonları art arda dizilmiş, onların beş yüz metre gerisinde yol

alıyordu. Onlar Popelyukha'dan ayrılır ayrılmaz atlıların oluşturduğu sıranın başında iki renkli standart bayrak açıldı –bir sarı, bir de mavi şeritten oluşan flama da bayrak direğine tutturuldu.

Kozir, çayın demlenmesini bekleyemedi ve bir yudum votka ile kahvaltı etmeyi tercih etti. Dört yıldır temin edilemeyen, fakat Ataman yönetimi altında tekrar piyasaya çıkan "İmparatorluk" votkasını seviyordu. Votka, Kozir'in gri renkli askerî matarasından çıkıp, boğazından adeta bir alev topu gibi geçerek damarlarına ulaştı. Arka sıralarda da günün öğünü Belaya Çerkov'daki dükkanlardan yağmalanan, mataralardan içilen sıvı bir kahvaltıydı. Votka etkisini gösterir göstermez sıranın başında ortaya bir akordeon çıktı ve tiz bir ses bir nakarata başladı. Kalın sesli bir koro derhal bu nakaratı tekrarlamaya koyuldu.

Alayın renklerini barındıran bayrağı taşıyan süvari, ıslık çalarak kırbacını savurdu. Mızraklar ve kabarık tüylü, siyah şeritli kalpaklar şarkıyla uyumlu bir şekilde sallanıyordu. Kar, binlerce nallı toynağın altında çatırdayarak eziliyordu. Bir davul neşeyle tempo tutuyordu.

"Güzel! Neşeli, değil mi beyler" dedi, Kozir onaylar bir ifadeyle. Bir kırbaç şakladı ve çıkardığı ses Ukrayna'nın karlarla kaplı düzlüklerinde yankılandı.

Beli Hai'den geçtikleri sırada sis dağılmaktaydı. Yollar, üzerindeki askerlerden dolayı kararmıştı. Kar uygun adım yürüyen bu ayakların altında eziliyordu. Beli Hai'nin kavşaklarında süvariler durdular ve bin beş yüz kişilik piyade birliğine yol verdiler. Ön sıralardaki adamların hepsi birbirinin aynı, kaliteli Alman kumaşından dikilmiş, etekleri uzun mavi tunikler giyiyorlardı. Hepsi, silahlarını eğitimli süvariler gibi taşıyan, hareketli, sırım gibi adamlardı: Galiçyalılar. Arka sıralarda topuklarına kadar uzanan hastane elbiseleri giyen adamlar yürüyorlardı. Bellerinde sarı renkli ham deriden kayışlar vardı. Başlarına, kalpaklarının üstünde sürekli sallanan yıpranmış Alman miğferlerini takmışlar, ayaklarına da yerdeki karı ezen çivili botlar giymişlerdi.

Kiev'e giden bembeyaz yollar, askerler şehre doğru ilerledikçe kararmaya başlıyordu.

"Hurra!" diye haykırdı, geçmekte olan piyadeler, sarı ve mavi renkli asteğmenlere.

"Hurra!" diye yankılandı, Beli Hai'nin ormanları ve tarlaları.

Bu haykırışı uygun adım yürüyen sıranın arkasındaki ve solundaki silahlar devam ettirdi. Destek birliklerinin gecenin karanlığından faydalanan komutanı Albay Toropets, iki bataryayı çoktan şehrin çevresindeki ormana konuşlandırmıştı. Silahlar kar denizinin ortasına yarım daire oluşturacak şekilde yerleşmiş ve şafakla birlikte bombardımana başlamışlardı. Yirmi santimetrelik toplar, fırtına etkisi yaratan patlamalarla üstleri karlarla kaplı çamları sarsıyorlardı. Birkaç top mermisi kısa mesafede düşerek, Puşça-Voditsa adındaki büyük köydeki çatıları karla kaplı dört evin bütün camlarını paramparça etti. Birkaç tane çam ağacı parçalarına ayrıldı ve patlamalar karları yerden kaldırarak devasa kar fıskiyeleri meydana getirdi. Çok geçmeden köydeki bütün sesler sustu. Orman, hülyalı sessizliğine geri döndü. Sadece pençelerini hışırdatarak, asırlık ağaçlar arasında hızlı hızlı dolaşan sincapların sesleri kaldı. Sonra iki batarya Puşça'dan geri çekilerek sağ kanada geçti. Uçsuz bucaksız ekilebilir arazileri aşıp, etrafı ormanlarla çevrili Uroşişçe köyünden geçtiler. Dar bir köy yoluna çıktılar. Oradan devam edip yoldaki bir çatalı geçtiler ve şehri gören bir yere konuşlandılar. Sabahın erken saatlerinde Podgorodnaya, Savskaya ve şehrin banliyösü Kurenyovka'ya yüksek ihtiraklı bir şarapnel bombardımanı başladı. Patlayan şarapneller, bulutlu ve kar yüklü gökyüzünde sanki biri zarlarla oynuyormuş gibi zangırdıyordu. Bu köylerin sakinleri şafak vaktinden beri bodrumlarında saklanıyorlardı. Sabahın alacakaranlığında ince bir çizgi halindeki harbiyelilerin, iliklerine kadar donmuş vaziyette şehrin merkezine doğru çatışarak geri çekildikleri görülebiliyordu. Fakat kısa bir süre sonra topçu ateşi durdu. Yerini şehrin kuzey tarafındaki kenar mahallelerden gelen taşkın bir makinalı tüfek ateşine bıraktı. Çok geçmeden o da kesildi.

Destek birliklerinin komutanı Albay Toropets'in karargahının bulunduğu tren Svyatoşino köyünün dokuz kilometre uzağındaki bir makasta, uçsuz bucaksız ormanın derinliklerinde üzeri karla kaplanmış, silah seslerinin meydana getirdiği fırtına ve gürültüden sağır olmuş bir halde hareketsiz duruyordu. Gece boyunca trenin altı vagonunda da elektrik lambaları yanmış, makasçı kulübesinde telefon durmadan çalmış ve Albay Toropets'in pislik içindeki kompartımanında bulunan arazi telefonu da aralıksız cırlamıştı. Karlı bir sabahın ışıltısı çevreyi aydınlatmaya başlarken, Svyatoşino'dan başlayarak Post-Volinsk'e giden hattan

gümbür gümbür silah sesleri geliyor, sarı renkli ahşap sandıkların içindeki arazi telefonları acil aramalar için giderek daha da fazla çalıyordu. İnce yapılı, gergin bir adam olan Albay Toropets ikinci komutan Kudyakovski'ye şunları söyledi:

"Svyatoşino'yu ele geçirdik. Lütfen trenle Svyatoşino'ya gidip gidemeyeceğimizi öğrenin."

Toropets'in treni, karlarla kaplı ormanın ağaçtan duvarlarının arasında yavaşça ileri doğru harekete geçti ve demiryolunun şehrin tam merkezine giden geniş bir anayol ile kesiştiği yere yaklaşırken durdu. Burada Albay Toropets, yemek vagonunda, yine böcek kaynayan 4173 numaralı vagonda geçirdiği iki uykusuz gece boyunca hazırladığı planı faaliyete geçirmeye başladı.

Her taraftan kendisine doğru yaklaşmakta olan bir asker çemberi ile çevrili şehir, güne sisler içinde uyandı. Petlyura'nın düzensiz piyade birlikleri, arkalarında onlara destek veren ağır topçu ateşinin gümbürtüsü ile birlikte kar üzerinde yorgun argın adımlarla ilerleyerek son bir aydır şehrin çevresinde oluşturdukları çemberi daraltırken koyu renkli hatlar halindeki süvariler kuzeyde ormanlar ve çiftliklerden, batıda ele geçirilmiş Svyatoşino köyünden, güneydoğuda bahtsız Post-Volinsk'ten, ormanların, mezarlıkların arasından, demiryolu hattının çevrelediği açık araziler ve kullanılmayan talim alanlarından, zaman zaman yolları ve patikaları kullanarak zaman zaman da kestirmeden giderek hızla ve merhametsizce ilerliyorlardı.

İçkili vagonun zeminini kaplayan halı koşuşturan ayaklar altında ezilerek buruş buruş olurken vagondaki arazi telefonları, başlarındaki işaret memurları Franko ve Garas'ı çılgına çevirene kadar aralıksız çalıyordu.

Kara kaşlı, sinek kaydı tıraşlı, gergin Albay Toropets'in planı da kendisi gibi kurnazcaydı. Toropets komutasındaki iki bataryayı kasıtlı olarak ormanın gerisinde bırakmış ve Puşça-Voditsa adlı yıkık dökük köydeki tramvay raylarını havaya uçurmuştu. Sonra makinalılarını özellikle çiftlik arazilerinden uzağa taşımış, onları sol kanatta görevlendirmişti. Toropets şehri savunanları kandırmak üzere bir plan hazırlamıştı. İstiyordu ki şehirdeki birlikler Toropets'in şehre sol taraftan (kuzey yönünden), yani Kurenyovka varoşlarından saldıracağını düşünüp güçlerini o yöne akıtsınlar. Halbuki gerçek saldırı tam karşıdan, Svyatoşino'dan Brest-Litovsk'a uzanan anayoldan ve eş zamanlı olarak sağ taraftan (güneyden), Demiyovka köyünden yapılacaktı.

Yani Toropets’in planına göre Petlyura’nın birlikleri sol kanattan ayrılarak sağ kanada, şaklayan kırbaçların ve akordeonun sesine doğru, her takım başında bir çavuşla birlikte Kozir-Leşko’nun atlı birliğine doğru gidecekti.

“Hurra!” diye yankılandı, Beli Hai’nin çevresindeki ormanlar. “Hurra!”

Beli Hai’den ayrılan birlikler demiryolunun üzerindeki bir tahta köprüden geçtiler ve orada ilk Kiev manzarasını gördüler. Uzaklarda öylece uzanıyordu şehir. Hâlâ üzerinde bir uyku sıcaklığı ve yarı sis, yarı dumandan oluşan bir buğu tabakası vardı. Üzengileri üzerinde doğrulan Kozir, Zeiss marka el dürbününden sayılamayacak kadar fazla miktarda çok katlı binanın çatılarına ve kadim Aziz Sofya Katedraline doğru baktı.

Çatışmalar Kozir’in sağ tarafında çoktan başlamıştı. Bir buçuk kilometre kadar uzaktan top atışlarının gümbürtüsü ve makinalı tüfeklerin kekelemeye benzer sesleri duyuluyordu. Petlyura’nın piyade birlikleri Post-Volinsk’e doğru ilerlerken dikkat çekici derecede zayıf ve düzensiz haldeki karışık Beyaz Subay piyade birlikleri, ağır düşman ateşi altında dağılmaya başlamış, köyden geri çekiliyorlardı.

Şehir. Ağır, alçalan bir gökyüzü. Bir sokak köşesi. Birkaç kenar mahalle gecekondusu, asker paltolarının etrafa yayılışı.

“Şöyle bir şey duydum: İnsanlar Petlyura ile anlaşmaya varıldığından bahsediyor. Rus askerlerden oluşan bütün birliklerin silahları ile birlikte Don nehrinin kıyısındaki Denikin’e katılmalarına izin vermiş Petlyura.”

“Eee? Ne olmuş?”

Bir top ateşi gümbürtüsü duyuldu. Ardından bir makinalı tüfek ateşe başladı.

Sesi şaşkınlık ve çaresizlik yüklü bir harbiyelinin konuşması işitiliyordu:

“O zaman bu, direnişe son vermemiz gerektiği anlamına geliyor, öyle değil mi?”

Bitkin haldeki bir başka harbiyeli de şöyle diyordu:

“Ancak Tanrı bilir...”

Artık karargah diye bir şey olmadığından Albay Şetkin de karargahtan ayrılmıştı. Şetkin’in karargah çalışanları ayın on dördünün gecesinde demiryolu istasyonunun yakınlarına doğru geri çekilmiş ve geceyi telgraf ofisinin hemen

bitişiğindeki İstanbul'un Gülü Oteli'nde geçirmişlerdi. Şetkin'in odasındaki arazi telefonu hâlâ arada sırada çalıyordu. Fakat şafağa doğru onun da sesi kesildi. Şafak sökerken Albay Şetkin'in emir erlerinden ikisi hiçbir iz bırakmadan ortadan kayboldu. Bundan bir saat sonra, bavullarında gözü dönmüş şekilde bir şeyler aradıktan ve bazı kağıtları yırtıp paramparça ettikten sonra Şetkin de o küçük ve bakımsız İstanbul'un Gülü Oteli'nden ayrıldı. Otelden ayrılırken üzerinde ne resmi paltosu, ne de apoletleri vardı. Birdenbire ve gizemli bir şekilde edindiği sivil bir kürk palto giyiyor ve fötr şapka takıyordu.

"Gülün" bir sokak ilerisinden bir faytona binen sivil Şetkin, Lipki'ye doğru yol aldı. Burada küçük ama şirin ve güzelce döşenmiş bir apartman dairesine geldi, zili çaldı, kapıyı açan balık etli sarışın kadını öptü ve onunla birlikte gözlerden uzak yatak odasına gitti. Sarışın kadının gözleri, Şetkin ona şu sözleri fısıldayınca fal taşı gibi açıldı:

"Her şey bitti! Tanrım, yorgunluktan ölüyorum..." Ve Şetkin, altın saçlı kadının sevgi dolu elleriyle hazırladığı bir fincan sade kahveyi içtikten sonra yatağa gömülüp uykuya daldı.

I. Piyade Müfrezesi'nin bu olan biten ile ilgili hiçbir bilgisi yoktu. Bu da çok kötüydü, çünkü eğer bilselerdi hayal güçleri harekete geçer ve Post-Volinsk'te şarapnel ateşi altında korkudan sinmek yerine Lipki'deki o konforlu apartman dairesine gider, uyku sersemi Albay Şetkin'i yatağından alıp dışarı sürükler ve o sarışın varlığın evinin tam karşısındaki sokak lambası direğine asarlardı.

Böyle yapsalar çok iyi olurdu ama yapmadılar. Çünkü hiçbir şey bilmiyor ve neler olup bittiğini anlamıyorlardı. Doğrusu, şehirdeki hiç kimse neler döndüğünü anlamıyordu ve uzun bir zaman da anlamayacaklardı.

Şehirde halen dolaşan birkaç çelik miğferli Alman askeri vardı ve kırpık bıyıklı kurnaz Ataman'ın, Ekselansları Prens Belarukov'un ve General Kartuzov'un hâlâ şehirde olduğunu sananlar (o sabah gizemli Binbaşı Von Schratt'ın yaralandığından çok az kişinin haberi vardı) Rus şehirlerinin anasını korumak üzere birlikler oluşturmakla meşguldüler (henüz hiç kimse onların o sabah kaçıp gittiklerinden haberdar değildi). Gerçekte ise şehir tamamen terk edilmiş, meşum bir hal almıştı. "Petlyura" ismi şehirde hâlâ öfke ile telaffuz ediliyordu ve *Haberci* gazetesinin o günkü sayısı Petlyura ile ilgili, St.

Petersburglu fesat mülteci gazetecilerin yazdıkları esprilerle doluydu. Üniformalı harbiyeliler hâlâ şehirde dolaşıyorlardı, fakat şehrin kenar mahallelerindeki insanlar, Petlyura'nın birbirinden farklı gruplardan oluşan birliklerinin mızraklı süvarilerinin sol kanattan sağ kanada doğru dörtnala geçiş yaparken savurdukları kırbaçların çıkardığı sesleri duyabiliyorlardı. İnsanlar birbirlerine soruyorlardı: Eğer süvariler şehirden sadece beş kilometre uzaklıktaysa Ataman için hiç umut var mıydı? Ve onların korumaya çalıştıkları kişi Ataman'dı... Acaba Almanlar ona destek olacak mıydı? Eğer öyle yapacaklarsa, neden metal miğferli Almanlar Fastov istasyonunda sırıta sırıta dikilerek Petlyura'nın taarruz için gelen trenler dolusu askerinin geçişlerini izlemiş ve hiçbir şey yapmamışlardı? Acaba Petlyura ile aralarında askerlerinin şehre gelip rahatça işgal edebilmeleri için bir anlaşma mı yapılmıştı? Peki ama eğer öyleyse, neden hâlâ Beyaz Subayların silahları Petlyura'ya doğru ateşleniyordu?

Gerçek şuydu ki şehirdeki hiç kimsenin 14 Aralık'ta olup bitenden haberi yoktu.

Karargahtaki arazi telefonları çalmaya devam ediyor, fakat çalma sıklıkları azalıyordu...

Rrring...

"Neler oluyor?..."

Rrring...

"Albay Stepanov'a daha fazla cephane gönderin..."

"Albay Ivanov…"

"...Antonov..."

"...Stratonov..."

"Buradan ayrılmalı ve Don nehri kıyısındaki Denikin'e katılmalıyız, burada işler yolunda gidiyor gibi görünmüyor…"

"Karargahtaki pisliklerin canı cehenneme…"

"...Don nehrine..."

Öğlen olduğunda telefonlar artık neredeyse tamamen susmuştu.

Şehrin kenar mahallelerinde ara sıra silah sesleri duyuluyor, sonra kesiliyordu. Fakat gün ortasında duyulan silah seslerine rağmen, şehirde hayat normal seyrinde devam ediyordu. Dükkanlar hâlâ açıktı ve alışveriş devam ediyordu. İnsan kalabalıkları kaldırımlarda yürüyor, kapılar çarpılıyor ve tramvaylar

caddelerde ilerliyordu.

Peçorsk'tan gelen gürültülü bir makinalı tüfek sesi duyulduğu sırada saatler öğle vaktini gösteriyordu. Makinalı tüfeklerin güçlü ve kesik kesik sesleri, Peçorsk tepelerinde yankılanarak şehrin merkezine kadar ulaştı. Hey, bu ses çok yakından geldi!... Neler oluyor? Yürüyenler durup havayı kokladılar ve bir anda kalabalıklar seyrelmeye başladı.

Neydi bu? Kim yapıyor bunu?

Drrrrrrrrrrrrat-tat-ta-ta. Drrrrrrrat-ta-ta. Ta. Ta.

"Kimden geliyor bu ses?"

"Kim mi? Haberin yok mu? Albay Bolbotun bu."

Bolbotun'un taraf değiştirerek Petlyura'dan ayrıldığı ile ilgili hikâye buraya kadarmış.

Albay Toropets'in genelkurmay başkanlığına layık aklıyla ürettiği karmaşık manevraları uygulamaya çalışmaktan sıkılan Bolbotun, işlerin biraz hızlandırılması gerektiğine karar verdi. Görkemli Dinyeper nehrinden bir taş atımı uzaklıkta, şehrin tam güneyindeki mezarlığın ardında hazır durumda bekleyen askerleri soğuktan donuyordu. Bolbotun da onlar gibi üşüyordu. Birden elindeki sopayı havaya kaldırdı ve atlılardan oluşan alayı üçlü sıralar halinde harekete geçti. Sallana sallana şehrin kenar mahallelerinin sınırlarını belirleyen düzlüğe doğru yola koyuldular. Bolbotun burada hiçbir direnişle karşılaşmadı. Altı tane makinalının sesi bahçeli evlerden oluşan Nizhnyaya Teliçka Mahallesi'nde yankılandı. Bolbotun kaşla göz arasında demiryolunu kesti ve demiryolu köprüsünden geçen Moskovalı ve Petersburglu seçkin hanımlar ile onların kabarık tüylü fino köpeklerini taşıyan bir yolcu trenini durdurdu. Yolcular çok korkmuştu, fakat Bolbotun'un fino köpekleriyle uğraşarak kaybedecek zamanı yoktu. Bolbotun, Svyatotroitzkaya Caddesi'ndeki evlerin çatılarını beklenmedik bir kurşun yağmuruna tutarken boş yük treninin korkmuş haldeki bazı görevlileri Yük İndirme İstasyonu'ndan, daha fazla manevra lokomotifinin bulunduğu Yolcu İstasyonu'na geçti. Bolbotun ara vermeden devam etti ve şehre doğru ilerledi, Askeri Akademi'ye kadar herhangi bir engelle karşılaşmadı. İlerledikçe şehrin bütün caddelerine keşif birliklerini gönderiyordu. Karşılaştığı tek engel I. Nikolas Askeri Akademisi'nin sütunlu

binasındaydı. Burada bir makinalı ve bir avuç askerin açtığı tüfek ateşiyle karşılandı. Bolbotun'un öncü birliğindeki Butsenko adındaki bir Kazak öldü, beş asker yaralandı ve iki at da bacaklarından vuruldu. Bolbotun'un ilerlemesi engellendi. Aslında mavi başlıklı albayın karşısında otuz harbiyeli, dört subay ve sadece bir makinalı tüfekten oluşan bir direniş vardı, fakat Bolbotun, muazzam güçte bir direnişle karşılaştığını zannetti.

Emir verildi ve Bolbotun'un at üzerinde hızla ilerleyen askerleri atlarından indiler, gizlendiler ve harbiyelilerin ateşine karşılık vermeye başladılar. Peçorsk duvarlardan duvarlara yankılanan silah sesleriyle doldu ve Milyonnaya Caddesi tıpkı kaynayan bir çaydanlık gibi hareketlendi.

Bolbotun'un ilerlemesi hızlı bir tepki meydana getirdi. Elisa-Vetinskaya, Vinogradnaya ve Levaşovskaya caddelerindeki çelik kepenkler kapanırken bütün mağazaların o neşeli cepheleri kör bir karanlığa büründü. Kaldırımlar bir anda boşaldı ve ürkütücü bir şekilde yankılanmaya başladı. Kapıcılar binaların bahçe ve giriş kapılarını usulca kapattılar. Bu ilerlemenin bir başka etkisi daha oldu: Savunma karargahındaki arazi telefonları birer birer sessizliğe gömüldü.

Uzaktaki topçu askerleri batarya karargahlarını aradılar. Neler oluyordu, telefonlara cevap verilmiyordu! Bir piyade birliği garnizon komutanının karargahını aradı ve birilerine ulaşmayı başardı. Fakat o anda karargahtaki ses saçma sapan şeyler mırıldanmaya başladı.

"Subaylarınızın rütbeleri üzerlerinde mi?"

"Evet, ne olmuş?"

Rrrring...

"Peçorsk'a acilen bir birlik gönderin!"

"Neler oluyor?"

Ve bir isim şehrin her yerinde yankılandı: Bolbotun, Bolbotun, Bolbotun...

İnsanlar gelenin başka biri değil de Bolbotun olduğunu nereden biliyordu? Bu çok gizemliydi, fakat biliyorlardı. Belki de öğlenden beri üzerlerinde kuzu postu yakalı paltoları ile gelip geçenlerle ve şehrin boş gezenlerinden oluşan ayak takımı ile sohbet eden adamların aralarında dolaşıp onlara kulak kabartarak ve onları izleyerek öğrenmişlerdi. Harbiyelilerin, mültecilerin ve subayların arkasından aşağılayıcı bakışlarla uzun uzun baktılar. Ve fısıldaştılar:

"Bolbotun geliyor."

Ve bu fısıldaşmalardan hiç de müteessir olmadılar. Tam aksine gözlerinde bir memnuniyet görünüyordu ve paylaştıkları bu haberler, Peçorsk'un tepelerinin çevresindeki kesik makinalı sesleriyle yankılanıyordu.

Söylentiler kontrol altına alınamayan bir orman yangını gibi hızla yayıldı:

"Bolbotun, Grand Dük Mikhail Aleksandroviç'miş."

"Hayır, değil. Bolbotun, Grand Dük Nikolay Nikolayeviç'tir."

"Bolbotun sadece Bolbotun'dur."

"Yahudi soykırımı yapılacakmış."

"Hayır, olmayacak. Askerlerin kalpaklarına kırmızı kurdeleler takmışlar."

"En iyisi evlerimize gidelim."

"Bolbotun, Petlyura'ya karşı savaşıyor."

"Hayır, yanılıyorsun. O Bolşeviklerin tarafında."

"Yine yanılıyorsun. O Çar yanlısı, sadece subaylarını istemiyor."

"Ataman'ın kaçıp gittiği doğru mu?"

"Bu doğru mu... Bu doğru mu... Bu doğru mu... Bu doğru mu... ?"

Bolbotun'a bağlı, Çavuş Galanba'nın komuta ettiği keşif birliğinden bir asker, Milyonnaya Caddesi'nde hızla koşuyordu. Derken, eğer inanabilirseniz, bir evin ön kapısı açıldı ve tanınmış ordu tedarikçisi Yakov Grigoriyeviç Feldman kapıdan dışarı çıkarak beş tane mızraklı süvariden oluşan asker grubuna doğru koştu. Bu adam delirmiş miydi ki böyle bir zamanda sokaklarda koşturuyordu? Kesinlikle çıldırmış gibi görünüyordu. Fok kürkünden yapılmış kalpağı o koşarken arkasına doğru düştü, paltosunun önünü bile kapatmamıştı ve etrafa çılgın gözlerle bakıyordu.

Yakov Grigoriyeviç Feldman'ın çıldırmış gibi görünmek için bir nedeni vardı. Askerî Akademi'de silahlar ateşlenmeye başlar başlamaz, karısının yatak odasından bir inleme duyulmuştu. Sonra bir inleme daha duyuldu ve yeniden sessizlik oldu.

"Aman Tanrım" dedi Yakov Grigoriyeviç inlemeyi duyunca. Pencereden dışarı baktı ve durumun kesinlikle çok vahim göründüğüne hükmetti. Sokaklar bomboştu ve duyulan tek şey silah sesiydi.

Bir başka inleme sesi daha geldi, bu seferki daha yüksekti ve bu sesi duyan Yakov Grigoriyeviç'in içi parçalandı. Yakov'un kamburu çıkmış annesi kafasını

yatak odasına dayadı ve feryat etti:

“Yasha! Duyuyor musun? Başladı!”

Yakov Grigoriyeviç’in bütün düşünceleri tek bir noktaya doğru yöneldi – Milyonnaya Caddesi’nin köşesinde, o tanıdık paslı tabelasında sarı harflerle şunlar yazan küçük eve:

E.T. Shadnrskaya

Lisanslı Ebe

Silah sesleri Peçorskaya Meydanı’ndan şehrin yukarı bölümü boyunca geldiğinden her ne kadar ana geçiş yolu olmasa da Milyonnaya Caddesi yine de yeterince tehlikeliydi.

Keşke caddeden karşıya sıçrayabilseydi... Keşke... Başının arkasındaki kalpağı, gözlerindeki dehşetle Yakov Grigoriyeviç duvara yakın durarak ilerlemeye başladı.

“Halt/Dur! Nereye gittiğini zannediyorsun?”

At üstündeki Çavuş Galanba ona doğru döndü. Feldman’ın yüzü mosmor oldu, mızraklı süvarilerin, Petlyura’nın Ukraynalı süvarilerine ait yeşil renkli rozeti taktıklarını görünce gözleri yuvalarından fırlayacaktı.

“Ben barış yanlısı bir vatandaşım, efendim. Karım doğum yapmak üzere. Gidip ebeyi almam gerekiyor.”

“Ebe, öyle mi? O zaman neden öyle sinsi sinsi hareket ediyorsun? He? Seni küçük Yahudi pisliği.”

“Efendim. Ben…”

Çavuşun kırbacı Yakov’un kürklü yakasına ve boynuna bir yılan gibi sarıldı. Korkunç bir acı. Feldman çığlık attı. Yüzünün rengi mordan beyaza dönerken gözlerinin önünde karısının görüntüsü belirdi.

“Kimlik belgeleri!”

Feldman cüzdanını çıkardı, açtı, eline gelen ilk kağıdı çıkardı ve o anda tüyleri ürpererek bir anda hatırladı... Aman Tanrım, ne yaptım ben? Neden o kağıt parçasını almak zorundaydı? Karısı doğum yapmak üzere olan, az önce evinden apar topar koşarak çıkan bir adamın bunu hatırlaması nasıl beklenebilirdi ki? Eyvahlar olsun Feldman’a! Çavuş Galanba bir anlık bakışla belgeyi fark etmişti. Sadece üzerinde bir mühür olan ince bir kağıt parçasıydı, fakat üzerindeki yazılar Feldman’ın ölüm fermanı gibiydi:

Bu kağıdı taşıyan kişi, Bay Y.G. Feldman, Şehir Garnizonu'na ait silahlı araç parçaları sağlama işiyle bağlantılı olarak serbestçe giriş çıkış yapabilir. Kendisi aynı zamanda şehirde gece yarısından sonra da dolaşma iznine sahiptir.

İmza: İkmal Hizmetleri Komutanı
Tümgeneral *Ilyarionov*
İkinci komutan
Üsteğmen *Leşçinski*

Feldman, General Kartuzov'a garnizonun silahlarını yağlamak üzere mum yağı ve vazelin tedarik etmişti.

Tanrım, bir mucize olsun!

"Çavuşum, efendim. Bu yanlış belge… izin verirseniz, ben..."

"Hayır, doğru belge o" dedi Çavuş Galanba, yüzünde şeytani bir sırıtışla. "Merak etme, okuma yazma biliyoruz, kendimiz okuyabiliriz."

Tanrım, bir mucize olsun. On bir bin Ruble... Hepsini alın. Sadece yaşamama izin verin! Yaşamama izin verin! Şema Yisrael![9]

Beklenen mucize gerçekleşmedi. En azından Feldman çabuk ölecek kadar şanslıydı. Çavuş Galanba'nın kaybedecek zamanı yoktu, kılıcını çıkardı ve tek savuruşta Feldman'ın kellesini uçurdu.

9 "Duy, ey İsrail" anlamına gelen, Yahudilikte Tanrı inancının beyanı olan söz. (ç.n.)

IX

Albay Bolbotun, altı ölü, dokuz yaralı Kazak ve yedi atla Peçorskaya Meydanı'ndan dört yüz metre kadar ilerledi ve Reznikovskaya Caddesi'nde yeniden durdu. Aynı yerde, geri çekilmekte olan harbiyelilere de destek geldi. Bu desteğe zırhlı bir araç da dahildi. Kaplumbağaya benzeyen, üzerinde gri renkli dönerli bir taret olan bu hantal araç, Moskovskaya Caddesi'nde ağır ağır ilerledi ve 7,62'lik silahından hışırdayan kuru yapraklar gibi bir ses çıkararak üç mermi ateşledi. Bolbotun derhal komutayı almak için dörtnala kalktı. Atlar bir yan caddeden ilerlemeye başlamışlardı. Yaya birlikler Peçorskaya Caddesi'ne doğru biraz geri çekilerek siper almış ve gelişigüzel karşı ateşe başlamışlardı. Zırhlı kaplumbağa Moskovskaya Caddesi'ni bloke ediyor ve ara sıra ateş ediyordu. Onun ardından da Suvorovskaya Caddesi'nin köşesinden düzensiz tüfek atışlarıyla destek ateşi geliyordu. Peçorsk'tan geri çekilen askerler orada karın üzerinde, kendilerine destek için gelenlerle birlikte yatıyorlardı. Destek çağırmaları da şu şekilde gerçekleşmişti:

"Rrrring..."

"Birinci Piyade Karargahı mı?"

"Evet."

"Peçorsk'a iki takım subay gönderin."

"Hemen gönderiyorum..."

Peçorsk'a ulaşan grup on dört subay, dört harbiyeli, bir öğrenci ve Tiyatro Stüdyosu'ndan bir aktörden oluşuyordu.

Az sayıda adamdan oluşan bir müfreze, ne yazık ki yeterli değildi. Zırhlı bir araca sahip olmalarına rağmen durum böyleydi. Hem ellerinde o araçtan da en az dört tane olması gerekiyordu. Eğer ortada olmayan üç zırhlı araç da ellerinde olsaydı, Albay Bolbotun'un Peçorsk'tan çekilmek zorunda kalacağı

söylenebilirdi. Ama o araçlar hiç gelmedi.

Bunun nedeni, 1917 yılının Mayıs ayında Aleksander Kerenski'yle Aziz George'un Haç süslemelerini bizzat yapan meşhur Teğmen Mikhail Şpolyanski gibi bir şahsiyetin bile, Ataman'ın zırhlı araç birliğindeki dört araçtan birini kullanmakla görevlendirilmiş olmasıydı.

Mikhail Şpolyanski, kadife görünümlü favorilerinin dışında sinekkaydı tıraşlı, esmer biriydi ve tıpkı Yevgeni Onegin'e benziyordu. Şpolyanski, St. Petersburg'dan şehre gelir gelmez kendini herkese tanıtmıştı. Küller adındaki şiir kulübünde kendi dizelerini okuyarak bir üne kavuşmuştu, aynı zamanda şair dostlarını kusursuz bir şekilde örgütlemesi ile ve Manyetik Triyolet[10] adlı şiir okulunun yöneticisi olarak da tanınıyordu. Mikhail Şpolyanski, sadece emsalsiz bir konuşmacı değil, aynı zamanda her türlü askeri ve sivil aracı kullanabilecek beceride bir insandı. Kendisi aynı zamanda Opera Tiyatrosu'ndan bir balerinle bir ilişki yaşarken başarılı bir evliliği devam ettiriyor, kusursuz bir centilmen gibi bunları hiç kimseye belli etmemeyi başarıyordu. Bunun yanında hatırı sayılır miktarda da parası vardı ve Manyetik Triyolet'in üyelerine cömert yardımlarda bulunur, borç verirdi. Beyaz şarap içer, chemin de fer[11] oynardı. *Banyo Yapan Venedikli Kız* adlı bir resim satın almıştı. Gecelerini Kreşçatik'te, gündüzlerini ise Cafe Bilbocquet'de geçirirdi, "Gogol'daki Sezgisellik" adlı akademik çalışmaya kısa da olsa biraz zaman ayırırken, öğleden sonralarını Hotel Continental'deki konforlu odasında, akşamlarını ise Küller'de geçirirdi.

Ataman'ın şehri, olması gerekenden üç saat daha erken mahvoldu. Çünkü 2 Aralık 1918 akşamı Mikhail Şpolyanski, Küller kulübünde Stepanov, Şeiyer, Slonykh ve Çeremşin'e (Manyetik Triyolet'in en önemli üyeleri) bir duyuru yaptı:

"Bunların hepsi pislik -Ataman da Petlyura da. Fakat Petlyura daha beter, çünkü o aynı zamanda bir Yahudi düşmanı. Ama asıl sorun bu değil. Gerçek şu ki ben çok sıkıldım, çünkü uzun zamandır bir tane bile bomba atmadım."

Küller kulübünde yenen (parasını Şpolyanski'nin ödediği) akşam yemeğinden sonra Manyetik Triyolet'in bütün üyeleri ve beşinci bir adam, oldukça çakırkeyif, üzerlerinde tiftik paltolarıyla, üzerinde kunduz yakalı pahalı bir kürk palto ve kalpak olan Şpolyanski ile birlikte oradan ayrıldılar. Şpolyanski bu beşinci adam hakkında çok az şey biliyordu –ilk olarak frengili olduğunu,

ikincisi ateist şiirler yazdığını ki Şpolyanski edebiyat dünyasındaki kuvvetli bağlantıları sayesinde Moskova'nın edebiyat dergilerinden birinde yayınlanmalarını sağlamıştı, üçüncü olarak da Rusakov adındaki bu adamın bir kütüphanecinin oğlu olduğuydu.

Üzerinde tiftik palto olan bu frengili adam, Kreşçatik Caddesi üzerinde, elektrikli sokak lambasının altında yüzünü Şpolyanski'nin paltosunun kunduz kürkünden yapılmış yakasına gömmüş hüngür hüngür ağlıyordu:

"Şpolyanski, sen tıpkı benim gibi çürüyüp gitmekte olan bu şehirdeki en güçlü adamsın. O kadar iyi bir adamsın ki insan Yevgeni Onegin'e bu kadar benziyor oluşunu bile göz ardı edebiliyor! Dinle Şpolyanski... Onegin'e benziyor olmak çok uygunsuz bir durum. Her nedense sen fazlasıyla sağlıklısın. Ama sende bugünlerde çok önemli bir kişilik özelliği olan hırs kavramından eser yok… Ben çürüye çürüye ölmekteyim ve bununla gurur duyuyorum… Sen fazlasıyla sağlıklısın ve güçlüsün, tıpkı çelik bir çivi gibi güçlü ve dayanıklısın. Bu nedenle zirveye ulaşmak için gayret göstermelisin! Bak, şöyle yapacaksın..."

Ve Rusakov ona bunu nasıl yapacağını gösterdi. Sokak lambasının direğini kavradı ve yukarı doğru tırmandı. Uzun ve ince bir çayır yılanı gibi görünüyordu. Üzerlerinde yeşil ve kırmızı elbiseler, siyah ve beyaz şapkalarla, taş bebekler gibi görünen bir grup fahişe oradan yürüyerek geçiyordu ve neşeli bir şekilde onlara seslendiler:

"Hey, biraz fazla mı içtin? Ne dersin hayatım?"

Silah sesleri çok uzaktan geliyordu ve Şpolyanski, sokak lambalarının aydınlattığı o karlı sokakta gerçekten de Onegin'e benziyordu.

"Git yat" dedi frengili akrobata ve başını hafifçe yana çevirdi ki adam ona doğru öksürmesin. "Hadi yürü." Tiftik paltoya parmak uçlarıyla dokunarak itti. Şpolyanski'nin siyah kürklü eldivenleri paltoya dokunduğu anda adamın bakışları donuklaştı. İki adam birbirlerinden ayrıldı. Şpolyanski bir fayton çağırdı. Sürücüye, "Malo-Provalnaya" dedi ve tiftik paltolu adam yalpalaya yalpalaya Podol'a, evine giderken o da faytonla uzaklaştı.

Tiftik paltonun sahibi, aynı gece Podol'da, kütüphanecinin dairesinde belden yukarısı çıplak bir vaziyette elinde yanmakta olan bir mumla birlikte bir aynanın karşısında dikiliyordu. Gözlerinde şeytanî bir korkunun gölgesi belirdi.

Ellerindeki titremeye ek olarak konuşurken de dudakları tıpkı bir çocuk gibi titriyordu.

“Yüce Tanrım, Tanrım, Tanrım... Korkunç bir şey bu... Nasıl bir akşamdı böyle! Öyle mutsuzum ki. Şeyer de orada benimle birlikteydi, ama onun sağlığı yerinde, o benim kaptığım enfeksiyonu kapmadı. Çünkü o şanslı bir adam. Belki de gidip bana bu hastalığı bulaştıran o kızı öldürmeliyim. Ama bu ne işe yarar ki? Birileri bana neyin bir işe yarayacağını söyleyebilir mi? Ah Tanrım, Tanrım... Daha yirmi dört yaşındayım ve belki de, bir on beş yıl kadar sonra, belki de daha kısa bir zaman içinde gözbebeklerimin renkleri değişmiş, bacaklarım çürümüş olacak. Çok geçmeden aptal aptal gevezelik etmeye başlayacağım ve onun ardından da çürümüş, kahrolası bir cesede dönüşeceğim.”

Çıplak ve cılız bedeninin görüntüsü tozlu aynadan yansıyordu. Yukarı kaldırdığı elindeki mum eriyerek akıyordu. Göğsünde bir kızarıklık vardı. Hasta adamın gözyaşları yanaklarından kontrolsüzce aşağı süzülüyor, bedeni titriyor ve sarsılıyordu.

“Kendimi vurmam gerek. Ama bunu yapacak kadar güçlü değilim, sana neden yalan söylüyorum, Tanrım? Aynadaki aksime neden yalan söylüyorum?”

Küçük, güzel ve bir kadının yazı masasının çekmecesinden kalitesiz, gri kağıda basılmış ince bir kitap çıkardı. Kapağında kırmızı renkli harflerle şunlar yazılıydı:

FANTOMİSTLER – FÜTÜRİSTLER
Yazanlar:
M. ŞPOLYANSKİ
B. FRİEDMAN
V. ŞARKEVİÇ
I. RUSAKOV
Moskova, 1918.

Acınacak haldeki adam kitabın on üçüncü sayfasını açtı ve şu tanıdık satırları okudu:

İvan Rusakov
İLAHİ VADİ

Cennet yukarıda
Öyle derler.
Ve orada, cennette
Buğulu bir
Vadinin derinliklerinde
Kabarık tüylü, yaşlı bir ayı gibi
Pençelerini yalayarak,
Yaşarmış hepimizin babası,
Tanrı.
Artık zamanıdır tüylü ve ihtiyar,
İhtiyar ve aksi
O ayıyı
Kendi ininde
Vurmanın:
Tanrı'yı vurun.
Ateş başladığında
Sözlerimi mermi olarak kullanın
Nefretten kan kırmızı olmuş sözlerimi.

"A-a-a-ah" diye inledi frengili yaratık, acı içinde dişlerini gıcırdatarak. "Ah, Tanrım" diye mırıldandı çekilmez bir ızdırapla.

Birdenbire yüzünü buruşturarak şiirin yazılı olduğu sayfaya tükürdü ve kitabı yere fırlattı. Sonra diz çökerek hızlı bir şekilde istavroz çıkardı. Soğuk alnı yere, tozlu parke zemine değinceye kadar başını eğerek dua etmeye başladı. Başını kaldırıp gözlerini karanlık ve kederli pencereye doğru dikti:

"Tanrım, bu yanlış sözcükleri yazdığım için beni bağışla ve bana merhamet et. Lakin yaratıcılığın neden bu kadar acımasızca? Neden? Biliyorum ki beni cezalandırdın, hem de nasıl korkunç bir şekilde cezalandırdın! Şu cildimin haline bak. Benim için bu dünyada kutsal ve kıymetli olan her şey ve ölmüş annemin ruhu adına sana yemin ediyorum, ben cezamı yeterince çektim. Ben sana inanıyorum! Sana, bütün ruhumla, bütün bedenimle, beynimdeki bütün hücrelerle inanıyorum. Sana inanıyor ve sana sığınıyorum, bu dünyada bana yardım edecek senden başka hiç kimse yok. Senden başka yüzümü dönecek

kimsem yok. Beni bağışla, lütfet ki iyileşeyim. Seni inkar ettiğim için beni bağışla, eğer Tanrı var olmasaydı şu anda ben rezil bir köpek, umudu olmayan bir yaratıktan fazlası olamazdım. Fakat ben bir insanım ve gücümü ancak senden alırım ve acze düştüğümde ancak yüzümü sana döner, sana dua eder, senden medet umarım. Ve inanıyorum ki sen dualarımı duyacaksın, beni bağışlayacak ve beni iyileştireceksin. İyileştir beni Tanrım, bir delilik anında, brendi ile sarhoş olmuş ve kokainle kendimden geçmiş bir haldeyken yazdığım şeyleri unut. Çürüyüp gitmeme izin verme, yemin ederim yeniden bir insan olacağım. Bana kuvvet ver, beni ruhsal acizlikten kurtar ve Mikhail Şpolyanski'den koru!"

Şafak vakti yaklaşıp, oda soğumaya başlarken adamın elindeki mum titreyerek söndü. Hasta adamın göğsündeki kızarıklık vücuduna daha da yayılmış, fakat ruhu fazlasıyla rahatlamıştı.

Mikhail Şpolyanski gecenin kalanını Malo-Provalnaya Caddesi'nde, alçak tavanlı ve duvarda omuzlarında 1840'larda kullanılan bir çift apoletin parladığı, yılların biraz soldurduğu bir portre bulunan geniş bir odada geçirdi. Paltosunu çıkarmış, üzerinde beyaz renkli patiskadan bir gömlek ve ön kısmının kesimi oldukça derin, güzel siyah bir yelek vardı. O, dar bir taburede oturmuş, cildi mat ve solgun bir kadınla konuşuyordu:

"Julia, sonunda kararımı verdim. Ataman'ın zırhlı araç birliğine katılacağım."

Üzerini gri yumuşacık bir şala sarınarak örtmüş ve vücudu Şpolyanski ile yaşadıkları ateşli sevişmenin etkisiyle hâlâ titremekte olan kadın ona cevap verdi:

"Özür dilerim ama ne yaptığını anlamıyorum, hiçbir zaman da anlamadım."

Şpolyanski, taburesinin önündeki küçük sehpadan brendi kadehini eline aldı, aromatik konyağın kokusunu içine çekti, bir yudum aldı ve şöyle dedi:

"Anlamaya çalışarak kendini yorma."

İki gün sonra, Mikhail Şpolyanski başka birine dönüşmüştü. Silindir şapka yerine artık subay şapkası takıyor, sivil paltosu yerine arazi tipi askıları olan hücum yeleği giyiyordu. Ellerinde uzun eldiven, bacaklarında da tozluklar vardı. Baştan aşağı (yüzü dahil) motor yağı ve her nedense isle kaplıydı. 9 Aralık günü iki zırhlı araç çatışmaya girmiş ve oldukça başarılı olmuştu. Otoyolda yirmi beş

kilometre kadar gürüldeyerek ilerlemişler ve onlar tanksavar mermilerinden birkaçını makinalılarından ateşler ateşlemez, Petlyura'nın öncü birlikleri dağılmış ve kaçmışlardı. Zırhlı araç birliğinin başarılı komutanı Asteğmen Straşkeviç, dört zırhlı aracın hepsinin aynı anda çatışmaya gönderilmesi durumunda şehrin tamamını hiçbir yardım almadan savunabilecekleri konusunda yemin etmişti. Bu konuşma 9 Aralık gecesi gerçekleşmişti; 11 Aralık günü şafak vaktinin alacakaranlığında o günün nöbetçi subayı Şpolyanski, Şçur, Kopilov ve onların ekipleri olan iki topçu, iki şoför ve bir bakımcıyı etrafına toplayıp şunları söyledi:

"Asıl sorunun şu olduğunun farkına varmalısınız: Ataman'a hizmet ederek doğru şeyi mi yapıyorum? Onun elindeki bu zırhlı araç birliği pahalı ve tehlikeli bir oyuncaktan başka bir şey değil ve o bu oyuncağı karanlık bir rejimi dayatmak için kullanıyor. Kim bilir, belki de Petlyura ile Ataman arasındaki bu savaş tarihsel olarak kaçınılmazdır. Belki bu çatışmadan üçüncü bir tarihi güç çıkacak ve o güç bu savaşın kazananı olacaktır."

Onu dinleyenler, Şpolyanski'nin Küller'de onun bu fevkalade söz söyleme sanatına hayran olan şair arkadaşları ile aynı tepkiyi gösterdiler.

"Bu üçüncü güç nedir?" diye sordu Kopilov, purosunun dumanını üflerken.

Tıknaz, sarıya çalan kumral saçlı zeki bir adam olan Şçur anladığını belli eder bir şekilde göz kırptı ve kuzeydoğu yönüne doğru kafasını salladı. Adamlar kısa bir süre daha konuşmaya devam ettiler, sonra da dağıldılar. Şpolyanski, 12 Aralık akşamı aynı küçük grupla araçların durduğu barakaların arkasında bir başka konuşma daha gerçekleştirdi. O konuşmada neler söylendiği hiçbir zaman bilinemeyecekti, fakat ayın on üçünde Şçur, Kopilov ve küçük kalkık burunlu Petrukhin görevdeyken, Şpolyanski'nin elinde kağıda sarılmış bir paket ile barakalara geldiği bilinen bir gerçekti. Araç nöbeti tutmakta olan Şçur, onun kırmızı renkli cılız bir fener ışığıyla aydınlattığı park halindeki araçların arasına geçmesine müsaade etti. Pakete doğru biraz cüretkar bir bakış atan Kopilov sordu:

"Şeker ister misin?"

"Hı-hı" diye yanıtladı, Şpolyanski.

Barakadaki küçük, kırpışan fenerin ışığında Şpolyanski ve bir bakımcı zırhlı araçları yarınki çatışma için hazırlamakla meşguldüler. Bunun nedeni bölük

komutanı Yüzbaşı Pleşko'nun elindeki bir kağıt parçasıydı: "...dört aracı da 14 Aralık saat 08.00'da Peçorsk'taki görev yerine sevk edin."

Şpolyanski ile bakımcının zırhlı araçları hazır duruma getirmek için gösterdikleri ortak çabanın kısmen garip neticeleri oldu. 14 Aralık sabahı, bir gün önce kusursuz şekilde çalışan üç araç (dördüncüsü halihazırda görevde ve Straşkiyeviç'in komutasındaydı) adeta felç geçirmiş gibi tamamen hareketsiz bir durumdaydı. Araçlardaki sorunun ne olduğunu hiç kimse anlayamıyordu. Benzin memelerine bir çeşit pislik bulaşmıştı ve lastik pompası ile o pisliği oradan atmak için ne kadar uğraşsalar da, çabaları sonuçsuz kaldı. O sabah fener ışığı altında umutsuzca çabaladılar. Solgun görünümlü Yüzbaşı Pleşko, ava çıkmış bir kurt gibi etrafa bakınarak bakımcıyı aradı. Sorunun bir felakete dönüştüğü an işte o andı. Bakımcı ortadan kaybolmuştu. Karargahın bütün kurallarına ve mevzuata aykırı olduğu halde karargahta bakımcının adres bilgisi ile ilgili hiçbir kayıt bulunmuyordu. Bakımcının aniden tifüse yakalandığı ile ilgili bir söylenti yayıldı. Bu saat tam sekizdeydi; sekiz otuzda Yüzbaşı Pleşko ikinci bir hikâye duydu. Asteğmen Şpolyanski, o gece sabaha karşı dörtte araçların bakımını tamamladıktan sonra Şçur'un kullandığı bir motosikletle Peçorsk'a doğru yola çıkmış ve geri dönmemişti. Şçur geri dönmüş ve acıklı bir hikâye anlatmıştı. Birlikte Teliçka'ya kadar gitmişlerdi ve orada Şçur, Asteğmen Şpolyanski'yi kahramanlığa kalkışmaması için ikna etmeye uğraşmış, fakat başarılı olamamıştı. Askerler arasında olağanüstü cesareti ile nam salmış olan Şpolyanski, Şçur'dan ayrılmış, yanına bir karabina tüfek ve bir el bombası alarak tek başına karanlığın içine doğru ilerleyerek demiryolunun çevresindeki bölgeyi keşfe çıkmıştı. Şçur silah sesleri duymuş ve bunun düşman kuvvetlerinin devriyesi olduğuna kanaat getirmişti. Bu devriye Teliçka'ya kadar gelmiş, Şpolyanski'yi bulmuş ve elbette onu hiç de adil olmayan bir çatışma sonucu öldürmüştü.

Şçur, Asteğmen ona kendisini -devlet malı olan motosikleti düşmanın eline geçme riskine atmamak için- bir saatten fazla beklememesini ve karargaha dönmesini bizzat emretmiş olmasına rağmen, iki saat boyunca Şpolyanski'yi beklemişti.

Şçur'un anlattığı hikâyeyi duyan Yüzbaşı Pleşko'nun rengi daha da soldu. Ataman'ın ve General Kartuzov'un karargahlarındaki arazi telefonları durmadan

çalıyor ve zırhlı araçların acilen harekete geçmesi talebini iletiyordu. Saat dokuzda pembe yüzlü, hevesli Asteğmen Straşkiyeviç görevden dönerek rapor verdi. Yüzündeki rengin birazı bölük komutanının yüzüne geçti. Straşkiyeviç kendi komutasındaki zırhlı aracı Peçorsk'a sürmüş ve daha önce tarif edildiği gibi Bolbotun'un ilerlemesini durdurmak için Suvorovskaya Caddesi'ni kapatmıştı.

Saatler on olduğunda Pleşko'nun rengi iyiden iyiye solmuştu. İki topçusu, iki şoförü ve bir makinalı operatörü, arkalarında hiçbir iz bırakmadan ortadan kaybolmuştu. Mevcut üç zırhlı aracı çalıştırmak için sarf edilen bütün çabalar sonuçsuz kaldı. Yüzbaşı Pleşko'nun bir göreve gönderdiği Şçur da geri dönmedi. Motosikletinin de onunla birlikte kayıplara karıştığını söylemeye gerek bile yoktu. Arazi telefonlarındaki seslerin tonu giderek tehditkar bir hal alıyordu. Hava aydınlandıkça, zırhlı araç birliğinde yaşananlar giderek daha da garipleşmeye başlıyordu: İki avcı, Duvan ve Maltsev de birkaç tane makinalı operatörü ile birlikte ortadan kayboldu. Orada öylece durmakta olan zırhlı araçlar da gittikçe perişan ve terk edilmiş bir hal almış, etrafları anahtarlar, krikolar ve kovalarla çevrilmiş işe yaramaz kocaman kamyonlar gibi duruyorlardı.

Öğlen olduğunda bölük komutanı Yüzbaşı Pleşko da ortadan kaybolmuştu.

10 Sekiz mısralı veya iki uyaklı kıta. (ç.n.)

11 Bakaraya benzeyen bir Fransız kağıt oyunu. (ç.n.)

X

Üç gün boyunca bir dizi karmaşık harekat ve karşı harekatların bazıları çatışmaların ortasında, bazılarıysa ulakların gelişiyle ve arazi telefonlarının ciyaklamaları bağlantılı olarak yapılıyordu. Bu harekatlar, Albay Nai-Turs'un birliğini, kar yığınları ve yollardaki barikatlar arasında Kiev şehrinin etrafında, güneyde Kızıl Han'dan Serebryanka'ya, güneybatıda ise Post-Volinsk'e kadar geniş bir çerçevede hareket halinde tutmuştu. 14 Aralık akşamı bu birlik Kiev'de bulunan neredeyse yarısının camları dışarıdan içeriye doğru kırılmış ve terkedilmiş barakalara döndü.

Albay Nai-Turs'un komutasındaki bu birlik, biraz garipti. Gören herkes, onların çoraplardan -kış seferlerinin olmazsa olmazı- keçe botlara kadar bu kadar donanımlı olmalarına şaşırıyordu. Üç gün önce bir araya geldiklerinde yüz elli harbiyeli ve üç teğmenden oluşuyordu bu birlik.

Bir subay, Aralık ayının ilk günlerinde 1. Piyade Müfrezesi'nin komutanı Tümgeneral Blokhin'e rapor vermişti. Bu subay orta boylu, esmer, temiz tıraşlı biriydi ve yüzünde mahzun bir ifade vardı. Üzerindeki giyside hafif süvari albayı rütbeleri bulunuyordu ve kendisini eski Belgrad Süvarileri Alayı'nın ikinci bölüğünün eski bölük komutanı Albay Nai-Turs olarak tanıtmıştı. Yıpranmış asker paltosunun iç tarafına iliştirilmiş kirli Aziz George haçlı kurdelesi ile Nai-Turs'un hüzünlü gözlerinde öyle bir bakış vardı ki bu bakışlar, bu aksak Albay ile tanışan herkesin üzerinde onun söyleyeceği her şeyin pür dikkat dinlenmesi gerektiği etkisi yaratıyordu. Tümgeneral Blokhin, Nai-Turs'la yaptığı çok kısa bir konuşmanın ardından ona müfrezenin ikinci piyade bölüğünü kurma görevini verdi ve bu görevin 13 Aralık'a kadar tamamlanmasını emretti. Bu iş hayret verici bir şekilde 10 Aralık günü bitti. O gün, doğası gereği az konuşan bir adam olan Albay Nai-Turs, karargahın dört bir tarafında durmadan ve ısrarla çalan

telefonların sesiyle dikkati dağılmış Tümgeneral Blokhin'e kısa bir rapor vererek harbiyelilerin savaşa hazır olduklarını, ancak yüz elli kişilik birliğindeki adamların her birine kürk kalpak ve keçe botlar verilmesi gerektiğini söyledi. Nai-Turs, bu donanım olmadan bir askeri harekât yapılmasının mümkün olmayacağı kanaatindeydi. Kısa ve öz konuşan Albay'ın derdini anlatmasının ardından General Blokhin, ikmal şubesine verilecek talep emrini memnuniyetle imzaladı. Fakat Nai-Turs'u bu belgeyle istediği malzemeleri bir haftadan daha kısa bir sürede temin etmesinin mümkün olmayacağını, çünkü hem karargah, hem de ikmal birliğinde ağır bürokrasi, kargaşa ve düzen bozuklukları olduğunu söyleyerek uyardı.

Albay Nai-Turs kağıdı eline aldı ve bıyığının sol tarafındaki -artık alışkanlık haline gelmiş- seğirmeyle birlikte kafasını sağa sola çevirmeden General Blokhin'in odasından çıktı (kafasını çeviremedi, çünkü boynundaki bir yaralanma neticesinde boynunu hareket ettiremiyordu ve ne zaman herhangi bir yana bakması gerekse tüm vücudunu o tarafa çevirmek zorunda kalıyordu). Nai-Turs, Müfreze'nin Lvov Caddesi'ndeki karargahından yanına on harbiyeli (bazı nedenlerden dolayı hepsi silahlı) ve iki tane de çift tekerli yük taşıma arabası alarak ikmal birliğine doğru yola çıktı.

Kudriyavskaya Bulvarı'ndaki en şık villaya yerleşmiş olan ikmal birliğine gelen Nai-Turs'u, duvarları bir Rusya haritası ve Kızıl Haç savaş dönemi günlerinden kalma eski İmparatoriçe Aleksandra'nın bir portresi ile süslenmiş ferah bir ofiste Korgeneral Makuşin karşıladı. Kısa boylu ve yüzü olağan dışı bir şekilde kırmızı olan bu küçük adamın üzerinde gri bir tunik ve bu tuniğin yüksek yakalarından dışarı fırlayıp kendisinin II. Aleksander'ın Harbiye Nazırı Milyutin'e olağanüstü benzemesine yol açan temiz bir gömlek vardı.

Elindeki telefon ahizesini yerine bırakan general, bir oyuncağın fısıldamasını andıran çocuksu bir sesle sordu:

"Sizin için ne yapabilirim Albay?"

"Birliğim harekata başlamak üzere" diye kısaca yanıtladı, Nai-Turs. "Acilen iki yüz adam için keçe bot ve kürklü kalpağa ihtiyacımız var, mümkünse."

Elindeki talep emrini belge yığınının üzerindeki çıplak kadın vücudu biçimindeki kağıt ağırlığının üstüne koydu.

General dudaklarını büzerek, "Hmm" dedikten sonra Nai'nin talep emrini

elinde buruşturdu. “Korkarım onları size bugün veremem Albay. Bugün bütün birliklerdeki depoların dökümünü çıkarıyoruz. Üç gün sonra bir daha uğrayın. Ayrıca iki yüz adet gibi bir miktarı hiçbir durumda vermem mümkün değil.”

Talep emrini çıplak kadın vücudu biçimindeki kağıt ağırlığının altında duran kağıt yığınının en üstüne koydu.

“Keçe bot dedim” diye tekrar etti, Nai-Turs. Monoton bir şekilde kendi botlarının uç kısımlarına bakıyordu.

“Ne?” diye sordu, General. Kafası karışmış bir halde şaşkın şaşkın Albay’a bakıyordu.

“Bana derhal o botları verin.”

“Sen neden söz ediyorsun?” General’in gözleri neredeyse yuvalarından fırlayacaktı.

Nai-Turs kapıya doğru gitti, biraz araladı ve koridora doğru seslendi:

“Hey, takım!”

General’in rengi beyaza dönmüştü. Bakışları Nai-Turs’tan telefon ahizesine, oradan köşede asılı duran Meryem Ana ikonuna, oradan da yeniden Albay’ın yüzüne döndü.

Koridordan şıngırtılar ve ayak sesleri geldi. Çok geçmeden birkaç tane Alekseyevski Askerî Akademisi’ne ait kırmızı bantlı şapka ve birkaç tane de siyah renkli süngü kapı girişinde belirdi. General pamuk dolgulu koltuğundan kalkmak için hareketlendi.

“Böyle bir şey ne duydum, ne de gördüm… Buna isyan denir...”

“Lütfen talep emrini imzalayın komutanım” dedi, Nai. “Fazla zamanımız yok, bir saat içinde hareket ediyoruz. Düşman şehrin hemen dışında.”

“Sen ne demek isti...”

“Hadi, acele edin” dedi, Nai-Turs. Hüzünlü bir ses tonu vardı.

Başını önüne eğen, gözleri yuvalarından fırlamış olan General, çıplak kadının altındaki kağıdı çekip aldı. Titreyen ellerle mürekkep sıçrata sıçrata köşesine bir şeyler karaladı: “Yukarıda belirtilen malzemeyi verin.”

Nai-Turs kağıdı aldı, kolundaki manşetin içine soktu. Adamlarına dönerek emrini verdi:

“Keçe botları yükleyin. Canlanın biraz.”

Harbiyeliler ayaklarını yere vura vura dışarı çıkmaya başladılar. Nai, onların

çıkmasını beklerken yüzü morarmış haldeki General ona şunları söyledi:

“Aslında derhal Başkomutan’ın karargahını arayıp seni Divan-ı Harb’e sevk ettirmeliyim. Bu daha önce duyulmamış bir...”

“Bir deneyin bakalım” diye yanıtladı, Nai-Turs, yutkunarak. “Hele bir deneyin. Sadece merak ediyorum, hadi bir denesenize.” Elini düğmesi açık duran kılıfından görünen tabancasının kabzasının üstüne koydu. General kıpkırmızı oldu ve sesi kesildi.

“Eğer o telefonu kaldırırsan, ihtiyar budala” dedi, Nai. Birden nazik bir ses tonuyla konuşmuştu. “Bu Colt ile kafanda bir delik açarım ve o delik senin sonun olur.”

General yeniden koltuğuna oturdu. Boynundaki katlar hâlâ mordu, fakat yüzünün rengi griye dönmüştü. İstediğini alan Nai-Turs arkasını dönerek odadan çıkıp gitti.

General birkaç dakika boyunca koltuğunda hareketsiz oturdu. Ardından köşedeki Meryem Ana ikonuna doğru istavroz çıkardı ve ahizeyi kaldırıp, kulağına götürdü. Santral operatörünün derinden gelen fakat samimi sesini duydu. Bir anda süvari albayının acımasız bakışları gözlerinin önüne geldi, ahizeyi yerine koydu ve pencereden dışarı baktı. Bahçede harbiyeliler, levazım çavuşu elinde bir kağıt parçası onlara şaşkınlık içerisinde bakarken, gri paketli keçe botları, siyah depo kapılarından çıkarıp taşımakla meşguldüler. Nai-Turs, bacakları ayrık bir şekilde iki tekerlekli bir yük arabasının yanında durmuş arabaya bakıyordu. General bitkin bir halde masasının üstünde duran günlük gazeteyi eline aldı, açtı ve ön sayfayı okudu:

Irpen nehrinde Svyatoşino’ya girmeye çalışan düşman devriyeleri ile bir çatışma oldu...

Gazeteyi yere fırlattı. Yüksek sesle, “Lanet olsun kabul ettiğin o güne ve o saate şu..” derken kapı açıldı ve İkmal Birliği’nin İkinci Komutanı içeri girdi. Bu adam kuyruksuz bir kokarcaya benzeyen bir yüzbaşıydı. General’in boynundaki mor renge bürünen derisine manalı bir şekilde bakarak konuşmaya başladı:

“Bir durum arz edebilir miyim komutanım?”

“Gördüğün gibi, Vladimir Fyodoriç” diyerek araya girdi, General. İç çekiyor

ve açıkça belli olan bir sıkıntıyla ona doğru bakıyordu. “Kendimi pek iyi hissetmiyorum, sanki hafif bir... eee... İyisi mi ben eve gideyim. Komutayı sen devralır mısın, lütfen?”

“Emredersiniz, Komutanım” diye yanıtladı, kokarca. Meraklı bir şekilde General’i süzüyordu. “Fakat ne yapacağım? Dördüncü müfreze ve mühendisler keçe bot istiyorlar. Biraz önce iki yüz adet dağıtılması emrini mi verdiniz?”

“Evet. Evet, verdim” diye yanıtladı, General güçlü sesiyle. “Evet, emri ben verdim. Şahsen izin verdim. Onların istisnai bir durumu vardı! Çatışmaya girmek üzereydiler. Evet, o emri ben verdim!”

Kokarcanın gözlerinde meraklı bir bakış belirdi.

“Toplam stok sadece dört yüz çift...”

“Elimden ne gelir?” diye çıkıştı, general. “Şapkadan tavşan çıkarır gibi bot üretimi mi yapıyorum ben burada? Ha? Bot isteyen herkese verin gitsin!”

Beş dakika sonra General Makuşin bir faytonla evine gitti.

13 Aralık’ı 14 Aralık’a bağlayan gece, Brest-Litovsk Caddesi’nde uzun zamandır sessizliğe terk edilen barakalar hayata döndü. İlk gün, birkaç harbiyeli, günün büyük bölümünü barakalardan sokak lambalarına kablo çekerek geçirdi. Bu sayede barakaların içindeki son derece geniş odalarda yeniden ışıklar yandı. Harbiyeliler pislik içindeki seyyar karyolalarda tamamen giyinik bir şekilde uyurken, yüz elli tüfek üçer üçer çatılmış vaziyette düzgünce duruyordu. Üzerinde ekmek kırıntıları, içinde yemekten arta kalan yahninin donmuş kalıntıları bulunan sefer tasları, şarjör kılıfları ve şarjörler bulunan, sanki birazdan kırılıp paramparça olacakmış gibi görünen ahşap bir masanın yanına oturan Nai-Turs, şehrin renkli bir planını çıkarıp açtı. Dinyeper nehrinin dallarının adeta devasa mavi bir ağaç gibi göründüğü, labirente benzeyen bu haritanın üzerine küçük bir gaz lambasının zayıf ışığı vuruyordu.

Saat iki sularında uyku Nai-Turs’u esir almaya başladı. Burnu seğiriyor, her ne kadar o daha yakından bakarak detaylı bir şekilde çalışmak istiyor olsa da, kafası arada sırada haritaya doğru düşüyordu. Sonunda alçak bir sesle seslendi:

“Asker!”

“Emredin, Komutanım” diye bir yanıt geldi, kapı girişinden. Keçe botların hışırtısı eşliğinde bir harbiyeli masaya doğru yaklaştı.

“Ben yatıyorum” dedi, Nai. “Eğer telefonla bir işaret gelirse, Teğmen Zharov’u uyandırın ve durumun içeriğine göre beni uyandırıp uyandırmayacağına o karar versin.”

O gece Nai-Turs’un müfrezesini rahatsız edecek herhangi bir telefon mesajı gelmedi. Gün doğarken, üç makinalı ve üç tane iki tekerli yük arabası yüklenmiş bir manga, kapıları sürgülü, terk edilmiş evlerin arasından geçerek şehre doğru yola koyuldu...

Nai-Turs, takımını Teknik Okul çevresine konuşlandırdı. Sabahın ilerleyen saatlerinde bir harbiyeli motosikletle gelip ona karargahtan imzalı bir işaret verene kadar bekledi: “Teknik Okul’da kalarak Güney Anayolu’nu koruyun ve gördüğünüz düşmanla çarpışın.”

Nai-Turs, ilk düşman birliğini öğleden sonra saat üçte gördü. Sol taraftan, uzaktan büyük bir süvari birliği görünüyor, terk edilmiş ve üzeri karla kaplanmış bir ordu, talim bölgesinin üzerinden geçerek yaklaşıyorlardı. Gelen, Albay Toropets’in planı dahilinde Kiev’in merkezine Güney Anayolu’ndan girmeye çalışan Albay Kozir-Leşko’ydu. Aslında Teknik Okul’a gelinceye kadar hiçbir direnişle karşılaşmamış olan Kozir-Leşko, şehre muzaffer bir giriş yapacak kadar saldırgan biri değildi. Arkasından Albay Gosnenko’nun Kazaklardan oluşan bölüğü, Mavi Tümen’den iki alay, Güney Ukrayna Nişancı Birliği’nden bir alay ve altı takım cephane gelmekte olduğunu çok iyi biliyordu. İlerlemekte olan sıraların başındaki atlı, askeri talim bölgesine giriş yaptığı anda şarapnel mermileri kar yüklü, karanlık ve ağır gökyüzündeki bir turna sürüsü gibi uçuşmaya başladı. Bu saldırının başlamasıyla birlikte hızla sağa sola dağılan atlılar, birbirlerine tekrar yaklaşarak bir kordon gibi tek sıra halinde ilerlemeye başladılar. Ana birlik görününce alay anayolun genişliğince bütün yola yayılıp Nai-Turs’un bulunduğu yere doğru taarruza geçti. Harbiyelilerin sırasından silah sürgüleme vızıltıları yükseliyordu. Bu sırada Nai bir düdük çıkardı, keskin bir sesle düdüğü çalarak bağırmaya başladı:

“Karşımızdaki süvarilere! Seri... Ateş!”

Harbiyeliler Kozir’e ilk yaylım ateşini başlattığı anda gri renkli sıraların arasında kıvılcımlar yanıp söndü. Üç defa tekrarlanan yaylım ateşinin ardından düşman bataryaları Teknik Okul’un duvarlarını şarapnel bombardımanına tuttular. Sonraki üç sefere ise Nai-Turs’un müfrezesi tüfek atışıyla karşılık verdi.

Atlılardan oluşan uzaktaki siyah renkli sıralar bozuldu, dağıldı ve anayoldan kayboldular.

İşte o anda Nai-Turs'a garip bir şey olmuş gibi görünüyordu. Müfrezedeki hiç kimse daha önce onun korktuğunu görmemişti. Fakat askerler o anda Nai'nin ya uzaktaki bir şeyin sesini duyduğunu, ya bir şey gördüğünü ya da hissettiğini düşündüler. Velhasıl, Nai şehre doğru geri çekilme emri verdi. Diğer takımlar geri çekilirken bir takım geride kalarak koruma ateşi açtı. Sonra ana birlik yeni bir pozisyona yerleşene kadar sırayla geri çekildiler. Biri çekilip diğerleri onu koruyarak gerçekleştirilen çekilmeyle birlikte üç kilometre kadar geri çekildiler. Kendilerini yere atarak ve düzenli aralıklarla çıkan tüfek atışı sesleriyle geniş anayolu inleterek bir önceki geceyi geçirdikleri Brest-Litovsk Caddesi'nin anayolla kesiştiği yere kadar geldiler. Kavşak ölü gibiydi, caddelerde dolaşan tek bir canlıya bile rastlamak mümkün değildi.

Burada Nai-Turs seçtiği üç tane harbiyeliye,

"Polevaya Caddesi'ne gidip birliklerimizin nerede olduklarını ve başlarına neler geldiğini öğrenin. Eğer düzensiz bir şekilde geri çekilmekte olan herhangi bir yük taşıma arabası, motosiklet ya da başka türlü bir araca rastlarsanız derhal el koyun. Direnmeleri halinde onları silahlarınızı kullanmakla tehdit edin ve eğer bu işe yaramazsa, onları kullanın..." emrini verdi.

Harbiyeliler koşarak gözden kaybolurken, müfreze bir anda ön taraftan açılan bir ateşin altında kaldı. Başlangıçta şiddetli ve düzensizdi, çoğunlukla evlerin duvarlarına ve çatılarına isabet ediyordu. Fakat sonra daha ağır gelmeye başladı ve bir harbiyeli yüzüstü yere düşerek üzerine düştüğü kara kanının rengini verdi. Ardından bir başka harbiyeli inleyerek kullanmakta olduğu makinalının başından yere düştü. Nai'nin askerleri dağıldı ve adeta sihirli bir şekilde, hemen önlerinde topraktan çıkıyormuş gibi görünen karanlık gruplar halindeki düşman birliklerine yaylım ateşine başladı. Yaralı harbiyeliler yerden kaldırıldılar. Sağlam olanlar tarafından yaraları sarıldı. Nai'nin elmacık kemikleri kabarıp dışarı fırlamıştı. Her iki yanındaki askerlerini kontrol altında tutmak için vücudunu gittikçe daha kısa aralıklarla bir o yana, bir bu yana döndürüyordu. Şu ana kadar yüz ifadesi, gönderdiği üç habercinin dönüşü ile ilgili sabırsızlığı ve tedirginliğini dışa vuruyordu. Nai, dikkatle ileri doğru baktı ve yüzünün rengi karardı. İlk haberci ona doğru yaklaştı, esas duruşa geçerek nefes nefese

anlatmaya başladı:

“Komutanım, ne Şulyavka’da, ne de başka bir yerde bizim birliklerimizden eser yok.” Nefesini düzenlemek için duraksadı. “Arkamızdan gelen düşman makinalılarının seslerini duyabiliyorduk. Az önce de düşman süvariler göründü. Sanırım şehre girmek üzereler...”

Harbiyelinin bundan sonra söyledikleri, Nai’nin düdüğünün kulakları sağır eden sesinin içinde kaybolup gitti.

İki tekerlekli üç yük taşıma arabası gürültülü bir şekilde Brest-Litovsk Caddesi’ne doğru hızla ilerledi ve oradan Fonarnaya Caddesi’ne döndü. Tekerlek izleriyle dolu karda hoplaya zıplaya ilerleyen araçlar, iki yaralı, on beş tane hiç yara almamış harbiyeli ve üç müfrezenin makinalılarını taşıyorlardı. Bu onlar için taşınması zor bir yüktü. Sonra Nai Turs askerlerinin karşısına geçti ve çatallı bir sesle geveleyerek onlara duymayı hiç beklemedikleri emirler verdi.

Lvov Caddesi’ndeki pejmürde fakat iyi ısınan eski kışla binasında Birinci Piyade Müfrezesi’nin yirmi sekiz harbiyeliden oluşan üçüncü bölüğü huzursuzlanmaktaydı. Bu tedirgin grup ile ilgili ilginç olan şey ise başlarındaki kişinin Nikolka Turbin olmasıydı. Bölük Komutanı, Kurmay Yüzbaşı Bezrukov ve takım komutanları olan iki asteğmen karargaha gitmek üzere ayrılmış ve geri dönmemişlerdi. Bir onbaşı olarak bu takımın en üst rütbelisi olan Nikolka, odalar arasında gayesizce dolaşıyor, arada sırada da telefona doğru yürüyor ve ona bakıyordu.

Harbiyelilerin sinir ve sıkıntı karışımı nedenlerle morallerinin bozulmaya başladığı gün, öğleden sonra üçe kadar böyle devam etti. Saat üçte arazi telefonu ciyakladı:

“Üçüncü Takım mı?”

“Evet.”

“Takım komutanını telefona çağırın.”

“Kim arıyor?”

“Karargah.”

“Takım Komutanı henüz geri dönmedi.”

“Sen kimsin?”

“Onbaşı Turbin.”

“Şu an oradaki en yüksek rütbeli sen misin?”

“Evet, Komutanım.”

“Takımını hemen caddeye çıkar ve harekete geçin.”

Bu emir üzerine Nikolka, yirmi sekiz adamını içtimaya aldı ve onlara cadde boyunca liderlik etti.

Aleksey Turbin, o gün öğleden sonra saat ikiye kadar ölü gibi uyudu. Sanki biri yüzüne su atmış gibi uyandığında yatağının başucundaki sandalyede duran saate baktı. Saatin ikiye on kalayı vurduğunu gördü, ayağa kalktı ve odada tökezleye tökezleye dolaşmaya başladı. Sonra keçe botlarını giydi, ceplerini yokladı, aceleden önce bir şeyi yapmayı ardından bir başkasını unutuyordu. –kibrit, sigara tablası, mendil, otomatik tabanca ve iki de şarjör– Paltosunun düğmelerini iliklediği anda aklına başka bir şey geldi. Fakat tereddüt etti –utanç verici ve korkakça görünüyordu, ama yine de yaptı: Masasının çekmecesinden sivil doktor kimliğini çıkardı. Elinde döndürdü, yanına almaya karar verdi. Ama tam o anda Elena ona seslenince kimliği masanın üstüne bırakıp orada unuttu.

“Dinle Elena” dedi, Aleksey. Gergin bir halde kemerini sıkıştırıp bağlamaya çalışıyordu. İçine rahatsızlık veren bir hissin etkisi altındaydı. Anyuta’dan ayrı kalacağı düşüncesi ona bir işkence gibi geliyordu. Elena bu büyük ve boş evde tek başına olacaktı. “Bir şey yok, gitmem gerekiyor. Bana bir şey olmamasını umalım. Topçu Alayı’nın şehir dışında bir harekat yapması olası görünmüyor, ben de büyük ihtimalle güvenli bir yerde olacağım. Tanrı’ya Nikolka’yı koruması için dua edelim. Duyduğuma göre bu sabah işler biraz daha ciddileşmiş, fakat Petlyura’yı yenilgiye uğratacağımızdan eminim. Hoşça kal, canım…”

Bomboş kalan oturma odasında Elena üzerinde *Faust*’un notalarının hâlâ dağınık bir şekilde durduğu piyanonun yanından, Aleksey’in çalışma odasının kapısına doğru yürüdü. Yürürken ayağının altındaki parkeler gıcırdıyor, Elena kendini çok mutsuz hissediyordu.

Aleksey Turbin, evlerinin bulunduğu cadde ile Vladimirskaya Caddesi’nin birleştiği köşede bir fayton çağırdı. Arabacı onu almayı kabul etti, fakat belirsiz bir şekilde homurdandı. Daha azına razı olmayacağını çok net biçimde belli ederek aşırı yüksek bir ücret istedi. Aleksey Turbin dişlerini gıcırdatarak kızağa bindi ve müzeye doğru yola çıktı. Havada dondurucu bir soğuk vardı.

Aleksey fazlasıyla endişeliydi. Arabacı kızağının faytonunu sürerken Teknik Okul tarafından gelen ve tren istasyonuna doğru ilerlemekte olduğu belli olan makinalı sesleri duydu. Aleksey bunun ne anlama geldiğini merak ediyordu. (Bolbotun öğleden sonra şehre saldırırken o uykudaydı) Kafasını iki yana çevirerek yolun kenarındaki kaldırımlara baktı. Belirsiz ve kafa karıştırıcı bir ortama göre çok fazla insan vardı kaldırımlarda.

“Dd... Dur...” dedi bir sarhoş.

“Ne demek istiyorsun?” diye sordu, Aleksey Turbin, kızgın bir ifadeyle.

Arabacı atların dizginlerini öylesine sert bir şekilde çekti ki Aleksey neredeyse öne doğru, dizlerinin üstüne düşecekti. Kıpkırmızı suratlı bir adam sallana sallana faytonun şaftlarının yanına geldi, dizginleri tuttu ve yolcu koltuğuna doğru yöneldi. Kısa, yakası kürklü paltosunun omuzlarında yıpranmış teğmen rütbeleri vardı. Kaçak votkanın ve soğanın kokusunu yarım metre öteden alan Aleksey’in midesi bulandı. Teğmen, boştaki elinde tuttuğu tüfeği sallıyordu.

“Dön... Geri dön” dedi, kırmızı suratlı sarhoş. “Yol... Yolcu al.” Her nedense “yolcu” kelimesi adama komik geldi ve sarhoş teğmen kıkırdamaya başladı.

“Bu da ne demek oluyor?” diye çıkıştı, Aleksey. “Benim kim olduğumu görmüyor musun? Göreve gidiyorum. Lütfen arabayı bırakın! Sürmeye devam et!”

“Hayır, sürmek falan yok...” dedi, kırmızı surat tehdit eder bir ses tonuyla.

Ancak o zaman Aleksey’in omuzlarındaki tabip sınıfı rütbelerini fark etti. “Ah, doktor, birlikte yolculuk edebiliriz... Durun ben de bineyim...”

“Aynı yöne gitmiyoruz... Devam et!”

“Şimdi şöyle...”

“Devam et!”

Kafası öne eğik kambur arabacı tam hareket etmek üzere kırbacını savuruyordu ki aklına daha iyi bir fikir geldi. Döndü ve sarhoş teğmene korkuyla karışık bir öfke ile baktı. Fakat kırmızı surat dizginleri kendi arzusuyla bıraktı. Kırmızı surat, boş bir fayton gördü. Bu fayton hareket etmek üzereydi, fakat sarhoş teğmen tüfeğini iki eli ile kaldırarak arabacıyı tehdit etmeden önce bunu yapmaya vakit bulamadı. Arabacı korkudan olduğu yerde kalakaldı ve kırmızı surat sendeleyerek, sallanarak ve hıçkırarak diğerine doğru seyirtti.

“Beş yüz ruble için bile olsa seni arabaya almamam gerektiğini biliyordum”

diye homurdandı Aleksey'in şoförü. Sinirli bir şekilde ihtiyar atını kırbaçlıyordu. "Alacağım tek şey sırtıma yiyeceğim bir kurşunsa bunun ne anlamı var ki?"

Turbin somurtkan bir ifadeyle, sessizce oturuyordu.

"Anasını satayım, bunun gibi keresteler yüzünden bütün Beyazların adı kötüye çıkıyor" diye düşündü öfkeyle.

Opera Binası'nın önündeki kavşak hareketli ve hayat doluydu. Soğuktan donmuş iki tane ufak tefek harbiyelinin kullandığı bir makinalı tramvay yolunun tam ortasında duruyordu. Oğlanlardan birinin üzerinde siyah sivil bir palto ve kulaklık, diğerinde ise gri bir er kaputu vardı. Yoldan geçenler kaldırım boyunca sinekler gibi kümelenmiş, bir arada hareket ediyor ve meraklı gözlerle makinalıya bakıyorlardı. Köşedeki eczanenin önünde, müzeyi gören bir yerde Aleksey faytonun parasını ödedi.

"Biraz daha ver başkan" diye zalimce ısrar ediyordu. "Böyle olacağını bilseydim! Olan bitene bak sen."

"Kes sesini. Sana vereceğim bütün para bu."

"Artık çocukları bile buna sürüklüyorlar... " dedi bir kadın sesi.

Aleksey, müzenin çevresinde silahlı adamların oluşturduğu giderek artan kalabalığın ancak o zaman ayırdına vardı. Kaldırımdaki etekleri uzun paltoların arasında makinalılar belli belirsiz görünüyordu.

Tam o anda, Peçorsk tarafından gelen bir makinalının öfkeli tarama sesi duyuldu.

"Burada ne haltlar dönüyor böyle?" diye merak etti, Aleksey. Kafası karışmış bir halde adımlarını hızlandırarak müzeye doğru giden kavşağı geçti.

"Umarım geç kalmamışımdır. Ne rezillik... Kaçıp gittiğimi zannetmiş olabilirler."

Subaylar, harbiyeliler ve birkaç asker, müzenin devasa sütunlu girişinin önünde ve müze binasının yan tarafında, I. Aleksander Lisesi'nin önündeki tören alanına açılan ama artık kırılmış olan kapıların çevresinde toplanıyor, heyecan içinde oradan oraya koşuşturuyorlardı. Silahlı adamlardan oluşan büyük kalabalığın baskısından ötürü kapılar inliyor, kapıların camları zangır zangır titriyordu. Heyecanlı ve dağınık harbiyelilerin yan kapısından içeri doluşmakta oldukları beyaz renkli, yuvarlak müze binasının alınlığını şu sözler süslüyordu:

"Rusya Halkının Aydınlanması İçin."

“Aman Tanrım!” diye istemsizce inledi, Aleksey. “Alay çoktan yola çıkmış.”

Havan topları bir gün önce bırakıldıkları yerde avare ve terk edilmiş duruyorlar ve sessisce Aleksey’e sırıtıyorlardı.

“Anlamıyorum... Ne anlama geliyor bunlar?”

Aleksey nedenini bilmeden tören alanından, topların olduğu tarafa doğru koşarak geçti. Bunlar, ağzı açık zalim namlulara doğru yaklaştıkça daha da büyük görünmeye başladılar. Aleksey, sıranın sonunda duran en yakınındaki havan topunun yanına ulaştığı anda durdu ve donakaldı: Kama tertibatı yerinde yoktu. Hızlı hızlı yürüyerek tören alanını yeniden geçti ve korkulukların üzerinden atlayarak caddeye çıktı. Burada kalabalık daha da yoğundu. Aynı anda bağıran birçok kişinin sesi duyuluyor, kalabalığın başlarının üstündeki süngüler bir aşağı bir yukarı sallanıyordu.

“General Kartuzov’dan gelecek emirleri beklemeliyiz!” diye bağırdı tiz ve heyecanlı bir ses. Aleksey’in önünden bir teğmen geçti, Aleksey teğmenin elinde üzengileri sallanmakta olan bir eyer taşıdığını görmüştü.

“Bunu Polonya Lejyonuna vermem gerekiyor.”

“Polonya Lejyonu nerede?”

“Ancak Tanrı bilir!”

“Herkes müzeye! Müzeye!”

“Don nehrine!”

Teğmen bir anda durdu. Elindeki eyeri kaldırıma fırlatıp attı.

“Canı cehenneme! Artık kimin umurunda, her şey bitti” diye haykırdı, öfkeyle. “Tanrım, o karargahtaki piçler yok mu!”

Yan tarafına döndü. Havaya kaldırdığı yumruğuyla birini tehdit ediyordu.

“Felaket… Artık anlıyorum... Ama topçu alayımızın bir piyade birliği olarak savaşmaya gitmek zorunda kalması ne kadar korkunç. Evet, elbette. Petlyura büyük ihtimalle beklenmedik bir anda saldırmıştır. Atları bile yoktu, hepsi nişancı olarak mevzilenmişler, yanlarında toplar da yoktu... Yüce Tanrım... Madam Anjou’nun mağazasına geri dönmeliyim… Belki orada neler olduğunu öğrenebilirim... Mutlaka geride birileri kalmış olmalı...”

Aleksey mahşeri kalabalığın arasından kendine zar zor yol açarak koşmaya başladı. Başka hiçbir şeyle ilgilenmeden Opera Binası’na döndü. Kuru ve ani bir rüzgar Opera Binası’nın çevresindeki asfalt yolu süpürüyor, tiyatronun

duvarında asılı duran, yarısı yırtılmış bir posterin kenarını, ışığı yanmayan, karanlık yan girişe doğru çarptırıyordu. Carmen. Carmen...

Sonunda Madam Anjou'nun mağazasına ulaştı. Penceredeki topçu sınıfı işaretleri gitmişti. Tek ışık, içeride yanan bir şeylerin yansımasından ibaretti. Mağaza yanıyor muydu? Aleksey kapıyı itince kapı sarsıldı, fakat açılmadı. Kapıyı telaşlı bir şekilde çaldı. Tekrar çaldı. Camlı girişin uzak ucunda gri bir suret hayal meyal belirdi, kapıyı açtı ve Aleksey içeri girerek bu tanıyamadığı adama aceleyle bir baktı. Bu adamın üzerinde siyah renkli bir öğrenci paltosu vardı. Kafasına güveler tarafından yenmiş, kulaklı bir sivil şapka takıyordu. Şapkayı alnına doğru indirmişti. Bu sima bir yerlerden tanıdık geliyordu, fakat bir şekilde değişmiş ve şekli bozulmuştu. İçeride, kağıtla dolu olan soba hiddetli bir şekilde gürlüyordu. Mağaza zemininin her tarafına kağıtlar saçılmıştı. Aleksey'i içeri alan adam ona tek kelimelik bile bir açıklama yapmadan ocağın yanına giderek yere çöktü. Sobadan yüzüne kırmızı renkli parlak ve titrek bir ışık vuruyordu.

"Malişev? Evet, bu Albay Malişev." Aleksey sonunda adamı tanımıştı.

Albay artık bıyıklı değildi. Dudağının üst tarafında bıyık yerine mavimsi parlak tıraşlı bir şerit vardı.

Malişev, kollarını geniş bir şekilde açarak yerden kağıtları topluyor ve sobanın içine atıyordu.

"Neler oldu? Her şey sona mı erdi?"diye sordu, Aleksey boğuk bir sesle.

Albay'ın verdiği kısa ve öz cevap, "Evet" oldu. Ayağa kalktı, bir masanın yanına gitti, onu dikkatlice inceledi, çekmecelerini teker teker açtı ve hepsini çarparak kapattı. Yere eğilerek yerdeki son kağıt yığınını da kucağına aldı ve hepsini sobaya attı. Ancak ondan sonra Aleksey Turbin'e döndü ve ironik biçimde sakin bir ses tonuyla ekledi: "Biz üzerimize düşeni yaptık, hepsi bu kadar!" İç cebine uzandı, aceleyle bir cüzdan çıkardı. Cüzdanın içindeki belgeleri kontrol etti, birkaç tanesini çapraz biçimde yırttı ve onları da ateşe attı. O bunları yaparken Aleksey de onu izliyordu. Artık Albay Malişev'le arasında hiçbir benzerlik kalmamıştı. Aleksey'in karşısındaki bu adam daha çok şişman bir öğrenci ya da hafifçe dolgun ve kırmızı dudaklı amatör bir aktördü.

"Doktor -rütbelerinizi hâlâ takmıyorsunuz değil mi?" diyerek Aleksey'in omuzlarını işaret etti, Malişev. "Onları bir an önce çıkarın. Burada ne işiniz var?

Buraya nereden geldiniz? Olanlardan haberiniz yok mu?”

“Geç kaldım, Komutanım, korkarım... “ diye söze başladı Aleksey.

Malişev’in yüzünde neşeli bir gülümseme belirdi. Sonra gülümseme bir anda kayboldu, kafasını endişeli ve özür diler bir ifadeyle sallayarak söze başladı:

“Tanrım, tabii ya, bu benim hatam... Sana bu saatte bana rapor vermeni söylemiştim… Anladığım kadarıyla gün boyunca evdeydin ve olanları duymadın… Hepsini açıklayacak kadar zaman yok. Bilmen gereken tek bir şey var, rütbelerini sök, buradan çıkıp git ve saklan.”

“Neler oldu? Tanrı aşkına bana neler olduğunu anlatın!”

“Neler mi oldu?” Malişev sorusunu ironik bir şakacılıkla tekrar etti. “Olan şu ki Petlyura şehre girdi. Peçorsk’a kadar geldi. Hatta şu anda Kreşçatik’e bile ulaşmış olabilir, kim bilir. Kiev düştü.” Malişev birden dişlerini gıcırdattı, gözlerini öfkeyle kıstı ve beklenmedik şekilde eski Malişev gibi konuşmaya başladı. Artık konuşan amatör bir aktöre hiç benzemiyordu. “Karargah bize ihanet etti. Bu sabah görevimizden vazgeçip kaçmak zorunda kaldık. Neyse ki karargahta bazı güvenilir dostlarım vardı ve gidişatı dün gece öğrendim. Bu sayede topçu alayını zamanında dağıtabildim. Zaman gösteriş zamanı değil doktor, çıkar şu rütbelerini!”

“…Ama şu tarafta, müzenin oradakilerin bunlardan haberi yok. Onlar hâlâ sanıyorlar ki...”

Malişev’in yüzü karardı.

“Beni ilgilendirmez” diye tersledi, acı acı. “Benim işim değil. Artık hiçbir şey beni alakadar etmiyor. Kısa bir süre oradaydım ve bas bas bağırdım. Onları dağılmaları için uyardım. Daha fazlasını yapamam. Kendi adamlarımın hepsini korudum ve onları katledilmekten kurtardım. Onları utanç verici bir sondan kurtardım.” Malişev birden histerik bir şekilde bağırmaya başladı. Açıkça ortadaydı ki bir süredir bastırdığı güçlü duyguları üzerindeki kontrolünü tamamen kaybetmişti. Artık kendisini dizginleyemiyordu. “Generallermiş, hıh!” Yumruklarını sıkıyor, tehditkar hareketler yapıyordu. Yüzünün rengi mora dönmüştü.

Kısa bir süre sonra, bir makinalı caddenin sonundan caddeyi taramaya başladı. Mermileri hemen yandaki büyük evi vuruyor gibiydi.

Malişev kısa kesti ve sessizleşti.

“Hepsi bu kadar doktor. Elveda. Canını seviyorsan kaç! Fakat caddeden değil. Dışarı çık, arka kapıyı kullan ve arka bahçelerden ilerle. Bu şekilde daha güvende olursun. Ve acele et.”

Malişev dehşete düşmüş olan Aleksey Turbin’i elinden tutarak sarstı, sert bir hareketle geriye döndü ve bir bölmenin arkasındaki karanlık bir açıklıktan koşarak çıktı. Dışarıdaki makinalı ateşi kesmişti. Artık mağazanın içinde yanan ateşin çıtırtısından başka bir ses duyulmuyordu. Aleksey, birdenbire kendini yalnız hissetti ve Malişev’in ısrarlı uyarılarına karşın kapıya doğru nedense ağır ve isteksizce ilerledi. Kapının kolunu kavradı, aşağı bastırdı ve sobanın yanına doğru döndü. Yavaşça hareket ediyordu. Eklemleri garip bir şekilde isteksizdi. Kafası uyuşmuş ve sersemlemişti. Ateş sönüyordu. Ocağın önünde görülen alevler sönük bir kırmızıya dönüşürken mağaza gittikçe daha karanlık bir hal aldı. Duvarlardaki rafların kırpışan ve giderek silikleşen gölgeleri, ağır ağır aşağı yukarı hareket ediyormuş gibi görünüyordu. Onlara doğru donuk bir şekilde bakan Aleksey, Madam Anjou’nun dükkanının hâlâ parfüm koktuğunu fark etti. Zayıf ve hafif bir kokuydu, fakat yine de alınıyordu.

Aleksey’in aklındaki düşünceler karışmış, biçimlerini kaybetmişlerdi. Bir süre tamamen hissiz bir şekilde yeni tıraş olmuş Albay’ın gözden kaybolduğu yere doğru baktı. Çok geçmeden sessizliğin de yardımıyla alt üst olmuş düşünceleri yavaş yavaş aydınlanmaya başladı. En önemli şey bir anda belirginleşti: Petlyura buradaydı. “Peturra, Peturra” diye usulca tekrarladı, Aleksey kendi kendine. Bunu neden yaptığını bilmeyerek gülümsedi. Duvarda asılı duran bir aynaya doğru yürüdü. Aynanın üstü kaliteli bir taftayı andıran toz tabakasıyla kaplanmıştı.

Kağıtların tamamı yanmıştı, son küçük kızıl alev bir süre daha sağa sola kıvrılarak dans etti. Ardından sobanın derinliklerinde sönüp gitti. Artık içerisi neredeyse tamamen karanlıktı.

“Petlyura, bu çılgınlık... Gerçek şu ki ülke artık tamamen mahvoldu” diye mırıldandı, Aleksey, alacakaranlık mağazanın içinde. Sonra bir anda aklı başına geldi: “Ben neden burada öylece durup hayal kuruyorum ki? Birazdan burayı da yerle bir etmeye başlamayacaklar mı?”

Harekete geçti ve tıpkı Malişev’in buradan ayrılmadan önce yaptığı gibi rütbelerini sökmeye başladı. Rütbelerini koparırken iplikler de çıtırdıyordu bu

sırada Aleksey tuniğindeki gümüş şeritli dikdörtgeni, paltosundaki yeşil renkli iki dikdörtgeni de kopardı ve onlara baktı. Onları elinde döndürdü, bir anlığına hatıra olarak saklamak için onları cebine koymayı düşündüyse de bunun fazlasıyla tehlikeli olduğuna kanaat getirip, onları yakmaya karar verdi. Malişev bütün kağıtları yakmış olsa da ateş yakmak için gerekli malzeme konusunda bir sıkıntı yoktu. Aleksey yerden koca bir tutam ipek kırpıntı aldı ve onları sobaya atıp tutuşturdu. Bir kez daha duvarlarda ve zeminde ışıklar titreşmeye başladı. Madam Anjou'nun mağazası bir süre daha düzensiz bir şekilde aydınlandı. Gümüş dikdörtgenler alevlerin içinde kıvrıldı, kabarcıklar çıkardı, yanıp kavruldu ve sonunda kül oldu...

Aleksey'in aklı şimdi de sıradaki acil çözülmesi gereken sorun ile meşguldü - kapı konusunda ne yapacaktı? Sürgüyü kapalı halde mi bırakacaktı yoksa açacak mıydı? Ya Aleksey gibi bir gönüllü daha buraya gelip kilitli bir kapıyla karşılaşır ve sığınacak başka bir yer de bulamazsa? Sürgüyü açtı. O anda aklına başka bir şey geldi: Sivil doktor kimliği. Cebine baktı, sonra bir diğerine, yoktu. Kahretsin, tabii ya. Onu evde bırakmıştı. Ne rezillik. Belki de yolda durdurulacak ve yakalanacaktı. Üzerinde gri renkli askeri bir palto vardı. Eğer onu sorgularlarsa ve bir doktor olduğunu iddia ederse, bunu nasıl ispat edecekti? Kahrolası dikkatsizlik.

"Acele et" diye fısıldadı içinden bir ses.

Aleksey artık daha fazla durup düşünmeden hızla Malişev'in çıkıp gittiği arka kapıya doğru ilerledi. Dar kapıdan girip loş bir koridora çıktı ve oradan ilerleyip arka kapıdan bir bahçeye ulaştı.

XI

Telefondaki sese itaat eden Onbaşı Nikolka Turbin, emrindeki yirmi sekiz harbiyeliye, aldığı emir dahilindeki rota boyunca Kiev'in içinden geçerken liderlik etti. Bu rotanın sonuna geldiklerinde tamamen terk edilmiş bir dört yol ağzına vardılar. Her ne kadar hayat belirtisi olmasa da, fazlasıyla gürültülü bir yerdi. Her yerden -gökyüzünden, evlerin çatılarından ve duvarlarından yankılanan- makinalı tüfek sesleri geliyordu.

Düşmanın burada olması gerekiyordu. Çünkü telefondaki ses tarafından verilen rotanın bitiş noktası burasıydı. Fakat şu ana kadar ortaya çıkan bir düşman yoktu. Nikolka'nın bu duruma biraz canı sıkılmıştı, şimdi ne yapacaktı? Emrindeki harbiyeliler, biraz solgun fakat komutanları kadar cesur bir şekilde karlı caddede bir ateş hattı oluşturdular. Makinalıyı kullanan Ivaşin silahının arkasındaki kaldırım taşının üzerine çöktü. Harbiyeliler görev duygusuyla başlarını kaldırarak ileri doğru baktılar. Tam olarak ne olacağını merak ediyorlardı.

Komutanları o kadar çok düşünüyordu ki artık yüzü kısılmış, rengi solmuştu. Endişeliydi. İlk olarak, telefondaki ses bulundukları dört yol ağzındaki bu hiçlikte onlardan ne yapmalarını bekliyordu? Nikolka'nın burada Üçüncü Müfreze'den bir takımla karşılaşması gerekiyordu. Çünkü onlara takviye amacıyla gelmişlerdi. Burada o takımdan hiçbir iz yoktu. İkinci olarak, Nikolka, duydukları bu makinalı tüfek seslerinin sadece ilerilerinden değil, aynı zamanda sol taraflarından ve hatta kaygı verici biçimde hafifçe arka taraflarından da geldiğini fark ettiği için endişeliydi. Üçüncüsü, korku belirtisi göstermekten korkuyordu ve devamlı olarak kendine soruyordu: "Korkuyor muyum?" İçinden bir ses bu sorusunu, "Hayır, korkmuyorum" diye cevapladı. Nikolka rengi iyice solarken cesur birine dönüştüğü için son derece gururluydu. Bu gurur onu başka

düşüncelere sevk etti: Eğer öldürülürse bir askeri bando eşliğinde gömülecekti. Sade fakat dokunaklı bir cenaze töreni olacaktı. Üzerinde ipek şeritler olan kapağı açık bir tabut, caddelerde ağır ağır ilerleyecekti. O tabutun içinde, balmumuyla kaplı yüzünde mağrur bir ifadeyle Onbaşı Turbin yatacaktı. Artık madalya vermiyor olmaları çok kötüydü, çünkü öyle olsaydı boynunda kurdelesi ve Aziz George haçı asılı duracaktı. Mezarlığın kapısında yaşlı kadınlar bekleyecekti. “Bu kimin cenazesi yavrum?” diye soracaklardı. “Genç Onbaşı Turbin’in.” “Ah zavallı, yakışıklı çocuk...” Ve müzik. Savaşta ölmek iyidir derler. Bu olursa acı çekmemeyi umdu. Aklındaki askeri cenaze töreni, bando ve kurdeleli madalyaların hayaliyle birlikte, son derece sıkıntılı bir görev olan ve telefondaki sesin söylediklerine uymayacağı belli, ortaya çıkmaya isteksiz bir düşmanı bekleme hadisesinden biraz uzaklaşmıştı.

“Burada bekleyeceğiz” dedi, Nikolka, harbiyelilerine. Sesini olduğundan daha kendine güvenli çıkarmaya çalışıyordu. Fakat bunda pek de başarılı olamadı. Çünkü içinde bulundukları durum biraz yanlış ve aptalcaydı. Diğer takım neredeydi? Düşman neredeydi? Silah seslerinin arkalarından gelmesi tuhaf değil miydi?

Böylece Nikolka ve küçük birliği beklemeye koyuldu. Birden Brest-Litovsk tarafından başlayıp, bulundukları cadde ile kesişen bir caddeden gelen silah sesleri duyuldu. Gri kıyafetli bir müfreze çok hızlı adımlarla onlara doğru akmaya başlamıştı. Doğrudan Nikolka’nın harbiyelilerine doğru geliyorlardı ve ellerinde tüfekleri vardı.

Nikolka deli gibi nasıl bir emir vermesi gerektiğini düşünürken, kafasında bir anda “Etrafımız mı sarıldı?” düşüncesi belirdi. Fakat çok kısa bir süre sonra, koşmakta olan adamların omuzlarındaki altın rengi işlemeli rütbeleri fark edince onların dost birlikler olduklarını anladı.

Konstantin Askeri Akademisi’nden gelen uzun boylu, yapılı, koştukları için terlemiş olan bir grup harbiyeli birden durdu, geriye döndü ve dizlerinin üzerine çökerek biraz önce geldikleri caddeye doğru yaylım ateşi açtı. Sonra da hızla ayağa kalktılar ve koşarak Nikolka’nın müfrezesinin durduğu kavşaktan geçerken tüfeklerini atmaya başladılar. Bir yandan koşarken, bir yandan da omuzlarındaki rütbeleri, şarjör kılıflarını ve palaskaları üzerinde tekerlek izleri

bulunan karlara doğru savuruyorlardı. Nikolka'nın hizasından geçen gri paltolu, iri yarı bir harbiyeli kafasını Nikolka'nın müfrezesine doğru çevirdi ve nefes nefese haykırdı:

"Durmayın, kaçın! Herkes kendini kurtarsın!"

Aklı karışmış bir şekilde kararsız kalan Nikolka'nın harbiyelileri ayağa kalkmaya başladılar. Nikolka şaşkına dönmüştü, ama hemen kendini toparlayarak hızlı bir şekilde düşünmeye başladı: "İşte bu kahraman olunacak bir andır." Sonra o ince sesiyle bağırdı:

"Sakın ayağa kalkmaya cüret etmeyin! Emirlerime uyun!" Bir yandan da hissiz bir halde merak içindeydi: "Ne yapıyor bunlar?"

Kavşağı geçip silahlarından kurtulan harbiyelilerden yirmi tanesi Fonarny Caddesi'ne daldı. Aralarından bir kısmı acilen bir yerlere sığınma ihtiyacı ile önlerine çıkan ilk büyük bahçe kapısından içeri girdi. Büyük demir kapılar rahatsız edici bir gümbürtüyle kapandı. Koşarak kemerin altından geçip iç bahçeye doğru giden harbiyelilerin botlarının sesleri duyuldu. İkinci bir grup da ikinci demir kapının ardında gözden kayboldu. Geriye kalan beş tanesi adımlarını daha da hızlandırarak Fonarny Caddesi'nde koşarak ilerlediler ve gözden kayboldular.

En sonunda son kaçak da kavşakta göründü. Omuzlarında artık solmuş haldeki altın rütbeler vardı. Nikolka'nın keskin gözleri onu bir bakışta tanıdı. Bu Birinci Müfreze'nin ikinci bölük komutanı, Albay Nai-Turs'tu.

"Albay!" diye seslendi Nikolka. Hem kafası karışmış, hem de biraz rahatlamıştı.

"Sizin harbiyeliler panik içinde kaçıyorlar"

O anda son derece şaşırtıcı bir şey oldu. Nai-Turs kavşaktaki karları eze eze oradan geçti. Paltosunun etekleri tıpkı Fransız piyadelerinin giydiği paltolar gibi her iki taraftan geriye doğru katlanmış, hurdası çıkmış şapkası ensesine doğru düşmüştü. Şapkayı tutan tek şey çenesindeki kayıştı. Sağ elindeki şey, kılıfı kalçasının üstüne vurmakta olan bir tabancaydı. Birkaç gündür tıraş olmamıştı. Öfkeli yüzü oldukça sert görünüyordu ve kasılmıştı. Artık Nikolka'ya omuzlarındaki zikzaklı süvari alayı rütbelerini koparacak kadar yaklaşmıştı. Nai-Turs doğrudan Nikolka'nın üzerine doğru koştu ve bir anda boş olan sol eliyle Nikolka'nın önce sol omzundaki, ardından da sağ omzundaki rütbelerini

kopardı. Sağ omuzdaki rütbe kendisiyle birlikte paltonun bir parçasını alıp gitse de, örgülerin çoğu kopmuştu. Nikolka öylesine bir güç hissetti ki bir anda Nai-Turs'un ellerinin olağanüstü kuvvetinin farkına vardı. Nai-Turs'un yaptığı bu hareketin etkisiyle Nikolka dengesini kaybederek düştü. Düştüğünde haykıran bir şeyin üzerine oturmuştu. Bu makinalı tüfek operatörü Ivaşin'di. Bir kargaşa başladı. Nikolka'nın tek görebildiği tepesinde boş boş dolaşan, şaşkınlıkları yüzlerinden okunan harbiyelilerdi. Nikolka'yı aklını kaybetmekten kurtaran şey Nai-Turs'un hareketindeki şiddet ve acelecilikti. Nai-Turs dağılmış haldeki takıma döndü ve garip, çatlak bir sesle kükredi. Nikolka saçma bir şekilde böylesi bir sesin şehrin tamamı tarafından duyulmadıysa da, kilometrelerce uzaktan duyulabileceği hissine kapıldı.

"Harbiyeliler! Beni dinleyin ve size söylediklerimi yapın: Omuzlarınızdaki ve şapkalarınızdakileri rütbeleri sökün. Şarjör kılıflarınız ile tüfeklerinizi atın! Fonarny Caddesi'nin arka bahçelerinden Razezhaya Caddesi'ne doğru gidin ve Podol'a ulaşın! Podol'a duydunuz mu? Giderken kimlik kartlarınızı da yırtıp atın, saklanın, yolda gördüğünüz herkese de aynısını yapmasını söyleyin!"

O sırada Nai-Turs elindeki tabancayı sağa sola sallaya sallaya bir süvari trompetine benzer bir sesle ekledi:

"Doğruca Fonarny Caddesi'ne, başka bir tarafa gitmeyin! Evinize gidin ve ortalıkta görünmeyin! Savaş bitti! Koşar adım marş marş!"

Birkaç saniyeliğine takım olayı kavrayamadı, sonra harbiyelilerin yüzü tamamen bembeyaz oldu. Nikolka'nın önünde duran Ivaşin omuzlarındaki rütbeleri söktü, şarjör kılıflarını karların üstüne attı, tüfeğini de kaldırım taşına vurarak parçaladı. Yarım dakika sonra kavşak palaskalar, şarjör kılıfları ve parçalanmış şapkalarla doldu. Harbiyeliler Razyezhaya Caddesi'nin arka bahçelerine açılan giriş kapılarının ardında gözden kayboldular.

Nai-Turs, abartılı bir hareketle tabancasını tekrar kılıfına soktu, makinalının üzerinden atlayarak, arkasına çöktü, namlusunu az önce geldiği yöne doğrulttu ve sol eliyle kayışı ayarladı. Çömelmiş pozisyonda dönüp başını kaldırarak Nikolka'ya doğru baktı ve öfkeyle gürledi:

"Sağır mısın sen? Koş!"

Nikolka midesinden yükselen neşeli, tuhaf bir sarhoşluk hissi duydu. Bir an için ağzı kurudu.

“Bunu yapmak istemiyorum, Albay” diye yanıtladı, donuk bir sesle. O da olduğu yere çöktü, mermi şeridini makinalıya takmaya başladı.

Uzakta, Nai-Turs’un birliğinin kaçışından geriye kalan izlerin orada, birkaç atlı göründü. Adamların bindiği atlar sanki bir oyun oynuyormuşçasına altlarında dans ediyordu. Adamların kılıçlarının gri renkli metal kısımları seçilebiliyordu. Nai-Turs kurma kolunu çekti, makinalı birkaç mermi attı, durdu, tekrar attı. Ardından uzun süren bir seri atış yaptı. Mermiler bir anda vınladılar ve caddenin her iki tarafındaki evlerin çatılarından ve duvarlarından sektiler. İlk gördükleri atlılara birkaç tanesi daha eklendi, fakat bir anda içlerinden biri kaldırıma doğru savruldu ve bir evin camına çarptı. Bir diğerinin atı, arka bacaklarının üzerinde şaha kalktı ve inanılmaz şekilde yerden yükseldi. Neredeyse binaların ikinci katına ulaşacaktı. Sonra daha fazla sayıda atlı sanki yer yarılmış da içine girmiş gibi tamamen ortadan kayboldu.

Nai-Turs kama kapağını söküp gözleri parlayarak yumruğunu gökyüzüne doğru savurdu ve haykırdı:

“Karargahtaki pislikler, kaçıp gittiler ve çocukları ortada bıraktılar…!”

Nikolka’ya dönerek ucu kapatılmış bir süvari trompetinin sesine benzer bir sesle bağırdı:

“Kaç diyorum, seni aptal çocuk! Kaç diyorum sana!”

Bütün harbiyelilerin gözden kaybolduklarından emin olmak için arkasına baktı. Sonra ileri doğru, Brest Litovsk Caddesi’ne paralel uzanan uzaktaki caddeye giden kavşağa bağlanan yola doğru bakarak acı ve kızgınlıkla bağırdı:

“Ah, kahretsin!”

Nikolka onun bakışlarını takip etti ve uzakta, Harbiyeliskaya Caddesi’nde, üzerleri karlarla kaplı ağaçların arasında, gri giyimli adamların belirdiğini ve yere düştüklerini gördü. O anda Nai-Turs ve Nikolka, başlarının üzerinde, Fonarny Caddesi’nin köşesindeki evin tabelasını fark etti, üzerinde şöyle yazıyordu:

Berta Yakolevna Printz
Diş Hekimi

Tabela tıngırdayarak sallanıyordu. Bu sırada aynı evin bahçesinden kırılan bir

pencere sesi geldi. Nikolka kaldırıma savrulan sıva parçaları gördü. Gri kıyafetli adamlar ve sıva parçalarıyla ilgili bir açıklama istercesine, sorgulayıcı bir bakışla Albay Nai-Turs'a baktı. Albay'ın verdiği tepki çok garipti. Bir bacağının üzerinde sıçradı, öteki ayağını bir vals adımı atıyormuş gibi salladı ve bir dansçının sabit gülüşüne benzeyen alakasız bir bakışla yüz ifadesi değişti. Bir sonraki an Albay Nai-Turs, Nikolka'nın ayaklarının dibinde yatıyordu. Nikolka'nın beynini kapkara bir sis bulutu kapladı. Gözyaşı dökmeden kupkuru bir şekilde ağlayarak Albayı omuzlarından tutup kaldırmaya çalıştı. Bu sırada Albay'ın sol kolundan damlayan kanı ve gözlerinin gökyüzüne baktığını fark etti.

"Albayım. Komutanım..."

"Onbaşı" dedi, Nai-Turs. Konuşurken ağzından gelen kan, çenesinden aşağı süzülüyordu. Sesi kan damlalarının arasından geliyor, her kelimede giderek inceliyor ve zayıflıyordu.

"Kahramanlık etmeyi bırak, benim işim bitti... Malo-Provalnaya Caddesi'ne git... "

Söylemek istediklerini söyleyen Nai-Turs'un çenesi titremeye başladı. Üç defa sanki boğuluyormuş gibi şiddetli bir şekilde seğirdi, sonra durd. Albay bir anda bir un çuvalı gibi ağırlaşmıştı.

"İnsanlar böyle mi ölüyor?" diye düşündü Nikolka. "Olamaz. Bir saniye önce hayattaydı. Savaşta ölmek o kadar da kötü değilmiş. Acaba beni neden hâlâ vurmadılar..."

Diş...
Hek...

diye zırvaladı ve başının üstündeki tabela ikinci defa sallandı. Aynı anda bir pencere daha kırıldı. "Belki de sadece bayılmıştır" diye düşündü, Nikolka budalaca. Albay'ı sürüklemeye başladı. Fakat onu kaldıramıyordu. "Korkuyor muyum acaba?" diye sordu kendi kendine. Dehşet içinde olduğunun farkındaydı. "Neden? Neden?" diyordu, Nikolka. Merak ediyordu ve bu defa anladı ki yalnız ve çaresiz olduğu için korkuyordu. Eğer Albay Nai-Turs ayakta olsaydı, korkması için hiçbir neden olmayacaktı... Fakat Albay Nai-Turs, tamamen

hareketsizdi, artık emirler yağdırmıyordu. Paltosunun kolundan sızarak etrafına yayılmış kırmızı birikintinin ayırdında değildi. Kırılmış ve tuz buz olmuş, şekilsiz sıva parçası hemen yanındaki duvarın dibinde duruyordu. Nikolka dehşet içindeydi, çünkü tamamen yalnızdı... Ve yalnızlık Nikolka'nın kavşaktan ayrılmasını sağladı. Karnının üstünde sürünmeye başlamıştı. Önce kendini elleriyle ileri doğru çekti, sonra sol eli Nai-Turs'un tabancasına uzanırken kendini çekmek için sağ dirseğini kullandı. Caddenin köşesinden sadece iki adım uzaklıktayken korku onu etkisi altına aldı. Şimdi beni bacağımdan vursalar, diye düşündü. Sürünmeye devam edemem. Petlyura'nın adamları atlarıyla gelirler ve beni kılıçlarıyla paramparça ederler. Birileri seni lime lime ederken çaresizce yerde yatmak ne kadar korkunçtur... Eğer bu tabancada mermi kaldıysa onlara ateş ederim... Bir adım daha ilerledi... Kendimi çekmeliyim... Çekmeliyim... Bir kere daha... Nikolka artık köşe başında ve Fonarny Caddesi'ndeydi.

"Bu inanılmaz, vurulmamış olmam kesinlikle inanılmaz. Düpedüz bir mucize. Tanrı benim için bir mucize gerçekleştirmiş olmalı" diye düşündü, Nikolka, ayağa kalkarken. "Artık gerçek bir mucize görmüş oldum. Notre Dame de Paris. Victor Hugo. Acaba Elena'ya ne oldu? Ya Aleksey'e? Rütbelerin sökülmesi emrinin felaket anlamına geldiği aşikar."

Nikolka olduğu yerde sıçradı. Baştan aşağı karla kaplanmıştı. Tabancasını paltosunun cebine koydu ve caddede koşarak ilerledi. Sağ eliyle hâlâ açık olduğunu anladığı ilk kapıdan giren Nikolka, kendini loş, son derece bakımsız bir bahçede buldu. Bahçenin ona göre sağ tarafında boydan boya kırmızı tuğladan yapılmış kulübeler, solunda ise bir odun yığını vardı. Bahçenin arka kapısının, bitişikteki orta bahçeye açıldığını varsayarak kaygan karın üstünde koşarak o tarafa geçti ve üzerinde koyun derisi yelek olan bir adama çarptı. Adamın kızıl bıyıkları ve belirgin bir şekilde öfke saçan gözleri vardı. Küçük ve kalkık burnu ve başındaki koyun derisiyle İmparator Neron'un bir karikatürü gibiydi. Adam şakalaşır gibi sol koluyla Nikolka'ya sarılarak onu kavradı ve sağ koluyla Nikolka'nın sol kolunu sıkıca tutarak arkasını çevirdi. Nikolka birkaç saniyeliğine tamamen sersemledi. "Tanrım, beni yakaladı ve benden nefret ediyor... Bu Petlyura'nın adamlarından biri..."

"Ah, seni pislik!" dedi, kızıl bıyıklı adam, kargaya benzer sesiyle. Güçlükle nefes alıyordu. "Nereye gittiğini zannediyorsun, ha?" Sonra birden bağırdı:

“Yakaladım seni, Harbiyeli! Rütbelerini söktün diye seni tanıyamayacağımızı mı sandın? Yakaladım seni!”

Nikolka öfkeye kapılmıştı. Geriye doğru o kadar hızlı bir şekilde atıldı ki paltosunun arkasındaki yarım kemer yerinden koptu, yerde yuvarlandı ve insanüstü bir çaba sarf ederek kendini kızıl bıyıklıdan kurtardı. Bir an için sırt sırta kaldılar ve onu gözden kaybetti. Sonra hızla, savrularak arkasını döndü ve onu gördü. Kızıl bıyıklı adam silahsızdı. İşin aslı, asker bile değildi, bir kapıcıya benziyordu. Nikolka’nın gözlerinden kırmızı bir örtüye benzer bir öfke dalgası geçti. Öfke yerini bir kendine güven duygusuna bıraktı. Bir kurt yavrusu kızgınlıkla dişlerini gösterirken buz gibi soğuk hava Nikolka’nın ağzından içeri doldu. Tabancasında mermi varsa karşısındaki canavarı öldürmeye kararlı bir şekilde silahını cebinden çıkardı. Konuştuğunda, sesi kendine öyle tuhaf ve öyle korkutucu geldi ki kendi sesini tanımakta güçlük çekti.

“Seni öldüreceğim, piç kurusu!” diye hırladı, Nikolka. Silahı elinde beceriksizce tutarken nasıl ateş edileceğini unuttuğunun farkına vardı. Nikolka’nın silahlı olduğunu gören kapıcı korku ve çaresizlik içinde dizlerinin üstüne çökerek sızlanmaya başladı. Mucizevi bir şekilde İmparator Neron’dan bir yılana dönüşmüştü:

“Ah, efendim! Ah bayım...”

Nikolka yine de ateş edecekti, fakat tabanca çalışmayı reddediyordu. “Kahretsin! Boşmuş!” diye içinden geçirdi sert bir şekilde. Kapıcı, titreyerek ve yüzünü eliyle kapatarak dizlerinden kıçının üstüne düştü. Nikolka’yı çileden çıkaran iğrenç bir ses çıkardı. O bakır kızılı bıyığın çevrelediği koca deliği nasıl kapatacağını şaşıran ve tabanca ateş almadığı için çaresizleşen Nikolka, bir dövüş horozu gibi kapıcının üzerine atıldı. Bunu yaparken vurulma riskini göze alarak tabancanın kabzasını adamın dişlerine indirdi. Nikolka’nın öfkesi bir anda boşalmıştı. Kapıcı ayağa fırladı ve Nikolka’nın geldiği kapıdan geçerek kaçtı. Korkudan çıldırmış olan kapıcı artık bağırmıyor, buzlu zeminde tökezleyerek ve kayarak sadece koşuyordu. Nikolka bir an için onu gördü, bıyıklarının yarısı koyu kırmızı renge boyanmıştı. Sonra adam gözden kayboldu. Nikolka bahçenin sonuna kadar kulübeleri geçerek ilerledi, orada Razezhaya Caddesi’ne açılan bir bahçe kapısı vardı. Fakat ona doğru uzanırken ümitsizliğe kapıldı. “Hapı yuttum. Çok geç kaldım. Yakalandım. Tanrı aşkına, tabancam bile işe yaramıyor.” Asma

kilitli sürgüyü tutup salladı, ama nafileydi. Yapılacak bir şey yoktu. Nai-Turs'un harbiyelileri bu bahçeden geçerek kaçar kaçmaz, kapıcı Razezhaya Caddesi'ne çıkan bu kapıyı kilitlemişti. Nikolka şu anda kesinlikle aşılamaz bir engelle, en alttan en üste kadar dümdüz ve yekpare bir demirden duvarla karşı karşıya kalmıştı. Arkasını döndü, alçalmakta olan bulutlarla kaplanmış gökyüzüne bir baktı ve dört katlı binanın çatısına kadar uzanan siyah bir yangın merdiveni gözüne ilişti. "Acaba oraya tırmanabilir miyim?" diye merak etti. O anda renkli, resimli bir kitapta gördüğü aptalca bir şeyi hatırladı: Nat Pinkerton, üzerinde sarı bir ceket ve kırmızı bir maskeyle buna benzeyen bir yangın merdivenine tırmanıyordu. "Belki de Nat Pinkerton bunu Amerika'da yapabiliyordur... İyi de diyelim ki tırmandım, sonra ne olacak? Çatıda öylece otururum. Bu arada kapıcı da Petlyura'nın askerlerine haber verir. Beni ele vereceği kesin. Dişini kırdığım için beni affetmeyecektir."

Ve de öyle oldu. Nikolka, Fonarny Caddesi'ne çıkan açık bahçe kapısından kapıcının çaresiz yardım çığlıklarını ve atların nal seslerini duyabiliyordu: "Bu tarafa! Bu tarafa!" Nikolka, Petlyura'nın süvarilerinin kanatlardan yaptıkları beklenmedik bir saldırıyla şehre girmiş odlularını fark etti. Şu anda da Fonarny Caddesi'ndeydiler. Bu yüzden Nai-Turs bas bas bağırarak onları uyarmıştı... Artık Fonarny Caddesi'ni kullanarak kaçamazdı.

Bütün bunlar kendini -nasıl olduğunun farkında değildi– yandaki eve bitişik duvara dayalı odun yığınlarının üstünde bulmadan önce aklından geçiyordu. Nikolka kıpırdandıkça üzerleri karla kaplı odunlar altında sallanıyor, yere düşüyor, pantolonunu yırtıyordu. Nihayet duvarın üstüne ulaştı. Diğer tarafa bakınca içinde bulunduğu arka bahçenin tıpatıp aynısı bir bahçe gördü. Bahçeler birbirine o kadar benziyordu ki Nikolka o bahçede de koyun derisi yelekli, kızıl bıyıklı bir kapıcının üzerine atlayacağını sandı. Fakat öyle bir şey olmadı. Karnında ve böbreklerinde korkunç bir kasılma hisseden Nikolka, yere düştü. O anda cebinden fırlayan tabanca kulakları sağır edercesine bir sesle patladı. Bir anlık şokun ardından kendi kendine konuşmaya başladı: "Tabii ya, emniyeti kapalıydı. Ben yere düşünce de açılmış olmalı. Şansım varmış."

Kahretsin. Razezhaya Caddesi'ne açılan kapı burada da kapalı ve kilitliydi. Bu bir kere daha duvara tırmanması gerektiği anlamına geliyordu. Fakat ne yazık ki bu bahçede bunu yapmak için kullanabileceği bir odun yığını yoktu. Kırık

tuğlalardan oluşan bir yığının üzerine çıkıp bir sinek gibi uçarak duvara tutundu. Normal şartlarda bir madeni paranın bile sığmayacağı kadar küçük oyuklara botlarının uçlarıyla basa basa duvarı tırmandı. Parçalanmış tırnaklar ve kan revan içinde parmaklarla duvarın üstüne ulaştı. Duvarın tepesinde karın üstü yattığı sırada girdiği ilk bahçeden kapıcının konuşmasını ve ateşlenen bir tüfeğin kulakları sağır eden sesini duydu. Burada, girdiği bu üçüncü bahçede, ikinci kattaki bir pencereden bir anlığına ona bakan ve hemen gözden kaybolan, hissettiği korkudan yüzünün şekli bile değişmiş bir kadın gördü. Duvardan aşağı sarkarak kendini aşağı bırakmak için daha iyi bir yer seçti, fakat buna rağmen düşüşü omurgasını sarstı ve kafatasında keskin bir acı hissetti. Nikolka, kafasındaki uğultu ve gözlerinin önünde dans eden parlak noktalarla birlikte ayağa kalkıp bahçe kapısına ulaştı.

Yaşasın! Bu kapı da kilitliydi, fakat bu bir sorun teşkil etmiyordu. Çünkü kafes ferforje demirden yapılmıştı. Nikolka adeta bir itfaiye eri gibi kapının üzerine tırmandı, diğer tarafa geçti, kendisini aşağı bırakarak Razezhaya Caddesi'ne ayak bastı. Cadde tamamen terk edilmişti. Nikolka yanmakta olan ciğerlerine hava çekerken, "On beş saniye nefesimi düzenlemeliyim. Yoksa kalbim ikiye yarılacak" diye geçirdi aklından. "Ah, evet... Belgelerim..." Nikolka tuniğinin cebinden bir avuç dolusu kirlenmiş sertifika, kimlik belgesi çıkardı ve onları paramparça edip parçaları kar taneleri gibi etrafa saçtı. Arka tarafından, Nai-Turs'u bıraktığı kavşak yönünden gelen bir makinalı sesi duydu. Bunu ileriden, şehrin merkezinden gelen başka makinalı ve tüfek ateşi sesleri izledi. Buraya kadardı. Savaş artık şehir merkezindeydi. Şehir düşmüştü. Bu tam bir felaketti. Hâlâ nefes nefese olan Nikolka, iki eliyle giysilerinin üstündeki karları temizledi. Tabancayı atmalı mıydı? Nai-Turs'un tabancasını? Hayır, asla. Buradan sıvışmayı başarabilirdi. Neticede Petlyura'nın adamları aynı anda her yerde olamazlardı.

Bacaklarının inanılmaz derecede zayıf düştüğünün ve onun isteklerine daha zor cevap verecek halde olduğunun farkında olan Nikolka, derin bir nefes alarak bomboş haldeki Razezhaya Caddesi boyunca koştu ve Podol'a giden Luboçitskaya Caddesi ile sağa doğru uzanan ve şehir merkezine giden Livovskaya Caddesi'nin kesiştiği bir sonraki kavşağa geldi. Burada kaldırım taşı boyunca uzanan bir kan gölü, ters dönmüş bir el arabası, terk edilmiş iki tane

tüfek ve mavi renkli bir öğrenci şapkası gördü. Nikolka başındaki ordu malı kürklü kalpağı attı ve öğrenci şapkasını taktı. Ona dağınık, serseri bir sivil – liseden atılmış bir topal- görüntüsü veren şapka kafasına çok küçük gelmişti Nikolka dikkatlice köşenin diğer tarafını ve Livovskaya Caddesi'ni inceledi. Livovskaya Caddesi'nin ucunda başlarında mavi rozetleriyle yola yayılmış atlı askerlerin olduğunu fark etti. Petlyura. Burada bir tür çatışma devam ediyor, serseri kurşunlar havada uçuşuyordu. O da arkasını döndü ve Luboçitskaya Caddesi'ne doğru sıvıştı. Burada normal insan hayatına dair ilk işaretleri gördü. Karşı kaldırımda bir kadın koşuyordu. Kadının siyah tüylü şapkası bir yana düşmüştü. Elinde gri renkli bir çanta taşıyordu ve bu çantadan kafasını çıkarmış bir horoz "ü- ürüü-üüü" diye ya da Nikolka'ya göre "pet-i-luu-raaa" diye bağırıyordu. Kadının sol koluna taktığı sepetteki delikten birkaç tane havuç düşmek üzereydi. Kadın tökezleyerek ilerlerken bir yandan ağlıyor, inliyor ve duvarı kucaklıyordu. Bir kapıdan düzgün giyimli bir adam çıktı, istavroz çıkardı ve haykırdı:

"İsa aşkına! Volodya, Volodya! Petlyura geliyor!"

Luboçitskaya Caddesi'nin sonunda daha fazla hayat belirtisi vardı. İnsanlar bir o yana, bir bu yana kaçışıyor, kapılardan içeri girerek ortadan kayboluyorlardı. Korkudan deliye dönmüş, bahçe kapısında tangır tungur sesler çıkaran siyah giyimli bir adam sopasını demirlerin arasına sokarak sert bir hareketle kırdı.

Bu sırada zaman su gibi akıyordu. Hava kararmaya başlamıştı. Ortalık alacakaranlık oluyordu artık. Nikolka Luboçitskaya Caddesi'ne dönüp Volski Tepesi'nden aşağı doğru ilerlerken köşedeki sokak lambası çok zayıf bir tıslama sesi çıkararak yanmaya başladı. Bir mağazanın önündeki kepenkler gürültüyle kapandı ve rengarenk sabun tozu kartonları kepenklerin arkasında kaldı. Köşeyi dönen bir faytonun arkasındaki kızak, karda kayarak savruldu. Arabacı kırbacını zavallı ata doğru öfkeyle savuruyordu. Nikolka hızla koşarak üç tane girişi olan dört katlı bir binanın yanından geçti. Bu üç kapı, aralıksız olarak aceleyle içeri giren apartman sakinleri tarafından çarpılarak kapatılıyordu. İçlerinden üzerinde yakası fok kürkünden yapılmış olan biri, Nikolka'nın önünden koşarak dışarı çıktı ve kapıcıya bağırdı:

"Ivan! Sen delirdin mi? Kapıları kapat! Ön kapıları kapat be adam!"

Devasa kapılardan biri daha sert bir darbeyle kapandı ve karanlıkta kalan

merdiven sahanlığından bir kadının tiz sesi duyuldu:

“Petlyura! Petlyura geliyor!”

Nikolka, Nai-Turs’un kendisine yapmasını söylediği gibi Podol’a doğru ilerledikçe, her ne kadar korkusu azalmıyor ve herkes de Nikolka’nın gittiği yöne doğru gitmiyor olsa da, sokaklardaki telaş ve kargaşa artıyordu. Hatta sokaktakilerden bazıları Nikolka’nın tam tersi yöne doğru gidiyordu.

Podol’a doğru uzanan tepenin en yüksek noktasında, gri renkli bir taş binadan vakur görünümlü genç bir harbiyeli çıktı. Üzerinde askeri bir palto ve altın işlemeli beyaz renkli rütbeleri vardı. Harbiyelinin bir düğme kadar küçük ve kalkık bir burnu vardı. Gözlerinde cesur bakışlarla etrafını kolaçan ederek sırtında asılı duran kocaman tüfeğin askı kayışını kavradı. Yoldan geçenler bu silahlı harbiyeliye dehşet içinde bir anlığına bakıp telaşla yollarına devam ettiler. Kaldırıma inen harbiyeli durdu, kulak kabarttı ve yüzünde eğitim almış bir ordu mensubunun bakışlarıyla birlikte silah seslerini dinledi. Burnunu hafifçe kaldırarak havayı kokladı. Artık yola koyulmaya hazırdı. Nikolka keskin bir dönüş yaparak kendini kaldırıma attı. Harbiyelinin yanına sokulup fısıldayarak şunları söyledi:

“O tüfekten kurtul ve bir an önce saklan.”

Ufak tefek harbiyelinin tüyleri ürperdi. Geriye doğru bir adım attı, fakat hemen ardından tüfeğini daha tehditkar bir şekilde kavradı. Nikolka deneyimli olmanın verdiği rahatlıkla kibar fakat sert bir şekilde delikanlıyı geri geri bir kapı girişine doğru itti. Çabucak şunları söyledi:

“Saklan diyorum sana. Ben bir harbiyeli subayım. Her şey bitti. Petlyura şehri ele geçirdi.”

“Sen ne demek istiyorsun, o nasıl olur da şehri ele geçirir?” diye sordu harbiyeli. Açık kalan ağzından, sol alt çenesinde eksik olan bir dişin boşluğu seçilebiliyordu.

“İşte böyle” diye yanıtladı, Nikolka. Bir kol hareketi ile şehrin üst yakasını, Yukarı Kiev’i göstererek ekledi: “Duyuyor musun? Petlyura’nın süvarileri o taraftaki sokaklarda dolaşıyorlar. Ben şimdi oradan geliyorum. Evine kaç, o tüfeği sakla ve herkesi uyar.”

Söyleyecek bir söz bulamayan harbiyeli oracıkta donup kaldı. Böylesine kalın kafalı insanlarla harcayacak zamanı olmayan Nikolka onu orada bırakarak

yoluna devam etti.

Podol'da panik daha azdı, fakat kayda değer bir telaş ve hareketlilik göze çarpıyordu. Aşçılar ve garson kızlar binaların içinde koşuşturup üzerlerini şallarla örterken, yoldan geçenler adımlarını hızlandırmışlar, sesleri dinlemek için sık sık başlarını çeviriyorlardı. Yukarı Kiev'den aralıksız bir makinalı sesi duyuldu, fakat 14 Aralık gününün alacakaranlığında ne uzaktan, ne de yakından herhangi bir top sesi duyuluyordu artık.

Nikolka'nın önünde uzun bir yol vardı. O Podol'u geçerken karanlık artarak soğuğa teslim olan caddeleri tamamen sardı. Sokak lambalarının ışığıyla aydınlanan iri kar taneleri döne döne yere inmeye ve tedirgin, telaşlı, aceleci ayak seslerinin gürültüsünü azaltmaya başladı. Kar tanelerinin oluşturduğu ince ağların üzerinde ara sıra ışıklar parlıyordu. Birçok mağaza kapalı ve kepenkleri çekili olsa da birkaç tanesi canlı bir şekilde aydınlıktı. Kar taneleri gittikçe daha da irileşiyordu. Nikolka yaşadığı evin bulunduğu caddeye, Aziz Aleksey Tepesi yokuşuna gelip tırmanmaya başlarken, yedi numaralı binanın kapısının önünde var olan durumla son derece alakasız bir manzarayla karşılaştı: Üzerlerinde el örgüsü gri kazaklar ve yün bereler olan iki küçük oğlan çocuğu az önce tepeden aşağı doğru bir kızakla kaymışlardı. Kısa boylu ve lastik bir top gibi yuvarlak olanı, kızağın üzerine oturmuş gülüyordu. Yaşı daha büyük, daha zayıf ve yüzünde daha ciddi bir ifade olan ise ipteki bir düğümü çözüyordu. Kapı girişinde de bir delikanlı durmuş burnunu karıştırıyordu. Aynı anda ateş sesleri daha da duyulabilir bir hale geldi. Sesler aynı anda birden fazla yerden geliyordu.

"Vaska, kızaktan düşüp kıçımı kaldırıma nasıl çarptığımı gördün mü?" diye bağırdı, en küçükleri.

"Şunlara bak, nasıl da güzel güzel oynuyorlar" diye geçirdi, aklından Nikolka hayretler içinde. Delikanlıya döndü ve samimi bir ses tonuyla sordu:

"Bana şu silah seslerinin ne anlama geldiğini söyler misin?"

"Bunlar bizimkiler, Beyaz Subayların canlarına okuyorlar."

Nikolka ona doğru kaşlarını çattı ve içgüdüsel olarak elini cebindeki tabancaya götürdü. Kızağın yanındaki çocuklardan yaşça büyük olan kızgın bir ifadeyle lafa girdi:

"Beyaz Subaylardan intikamlarını alıyorlar. İyi oluyor onlara. Topu topu sekiz

yüz kişiler, aptallar. Petlyura'nın bir milyon askeri var."

Döndü ve kızağını iterek uzaklaştı.

Nikolka'nın ön bahçe kapısını açmasıyla çıkan ses duyulur duyulmaz yemek odasının penceresindeki krem rengi perde birden havaya kalktı. Eski saat çalışmaya devam ediyordu, ding-dong, ding-dong...

"Aleksey geri döndü mü?" diye sordu, Nikolka Elena'ya.

"Hayır" diye yanıtladı, Elena ve gözyaşlarına boğuldu.

Bütün ev karanlıktı. Sadece Anyuta'nın dizlerini masaya dayamış oturduğu ve Aleksey Turbin için ağladığı mutfakta bir lamba yanıyordu. Elena'nın odasındaki sobada odunlar yanıyor, alevlerin meydana getirdiği ışıklar ızgaranın arasından süzülerek odanın zemininde dans ediyordu. Aleksey için ağlamaktan gözleri kıpkırmızı olan Elena bir taburede oturuyordu, yanağını sıkılı haldeki yumruğuna dayamıştı, Nikolka ise onun ayaklarının dibinde, kıpkırmızı olmuş döküm sobanın karşısındaydı.

Şu Albay Bolbotun kimdi? O günün erken saatlerinde, Şeglovlardayken birileri onun Grand Dük Mikhail Aleksandroviç'ten başkası olmadığını söylemişti. Büyük oranda karanlık ve sadece sobada yanan ateşten gelen parlaklıkla birazcık aydınlanmakta olan evdeki ruh hali umutsuz olarak nitelendirilebilirdi. Aleksey için ağlamak ne işe yarayacaktı ki? Ağlamak iyi bir şey değildi. Belli ki öldürülmüştü, burası anlaşıyordu. Düşman esir almıyordu. Şimdiye kadar dönmediğine göre, içinde bulunduğu alayla birlikte yakalanmış ve öldürülmüştü. Asıl korkunç olan ise söylenenlere göre, Petlyura sekiz yüz bin seçilmiş askerden oluşan bir orduyu komuta ediyordu. Bizler kandırılmış, doğrudan ölüme gönderilmiştik...

Bu ordu nereden gelmişti? Sanki dondurucu sis, sert hava ve alacakaranlıktan peyda olmuştu. Bu çok şeytanî ve son derece gizemli bir durumdu...

Elena ayağa kalkarak kolunu esnetti.

"Lanet olası Almanlar. Tanrı onların cezasını versin. Eğer Tanrı onları cezalandırmazsa, o zaman o adaleti temsil etmeyen bir Tanrıdır. Bu yaptıklarının bedelini ödemeliler, *ödemek zorundalar*. Biz acı çektikçe onlar da çekecekler. Acı ekecekler, acı..."

"Çekecekler" kelimesini bir beddua gibi tekrar etti, Elena. Yüzü ve boynu

kızardı. Önünü göremez haldeki gözlerini simsiyah bir öfke bürümüştü. Onun feryatları Nikolka'yı daha metin olmaya itiyordu.

"Hâlâ hayatta olamaz mı?" diye sordu nazikçe. "Sonuçta o bir doktor… Yakalanmış bile olsa belki de onu öldürmemiş, esir almışlardır."

"Onlar kedileri bile yiyecek, birbirlerini tıpkı bizim daha önce yaptığımız gibi öldürecekler" dedi, Elena, yüksek bir sesle. Parmağını tehditkar bir şekilde sobaya doğru sallıyordu.

"Bunların hepsi dedikodu... Bolbotun'un Grand Dük-bilmem ne olduğunu söylüyorlardı. Bir de Petlyura'nın bir milyon askeri olduğu hikâyesi var. Sekiz yüz bin bile abartılı bir rakam. Yalanlar, karışıklık. Asıl zor günler şimdi başlıyor. Öyle görünüyor ki Talberg buradan zamanında kaçarak doğru şeyi yapmış... Alevler evin zemininde dans ediyor. Bir zamanlar her yer huzur içindeydi ve dünya harikulade yerlerle doluydu. O zamanlar şu kızıl bıyıklı kapıcı gibi iğrenç yaratıklar yoktu ortada. Hepsi bizden nefret ediyor elbette, ama o adam kuduz bir köpek gibiydi. Elimi arkamda tutup bükmeye çalıştı."

Dışarıda silah sesleri yeniden başladı. Nikolka hızla ayağa kalkarak pencereye koştu.

"Şunu duydun mu? Duydun mu? Peki, ya bunu? Bu sesler Almanlardan geliyor olabilir. Belki de müttefikler nihayet bize yardım etmeye gelmişlerdir. Kim bunlar? Petlyura şehri ele geçirmiş olsaydı ateş etmeye devam etmezdi.

Elena kollarını kavuşturarak;

"Bu iyi bir şey değil Nik" dedi. "Dışarı çıkmana izin vermiyorum. Sana gitmemen için yalvarıyorum. Bir delilik yapma."

"Sadece Aziz Andrew Kilisesi'nin önündeki küçük meydana kadar gidecektim. Oradan neler olduğuna bakabilir ve sesleri dinleyebilirim. Oradan bakınca Podol'un tamamı görünüyor."

"İyi, tamam git. Eğer böyle bir zamanda beni yalnız bırakabileceksen, git."

Nikolka utanmış gibi görünüyordu.

"O zaman bahçeye çıkıp sesleri dinleyeyim."

"Ben de seninle geliyorum."

"Ama Lena, ya ikimiz de bahçedeyken Aleksey geri dönerse? Oradan ön kapının sesini duyamayız."

“Evet duyamayız. Ve bunun sorumlusu da sen olursun.”

“Pekala Lena, sana şeref sözü veriyorum. Bahçeden dışarı adımımı atmayacağım.”

“Şeref sözü mü?”

“Şeref sözü.”

“Bahçe kapısından çıkmayacaksın. Tepeye tırmanmayacaksın. Bahçe içinde kalacağına söz veriyor musun?”

“Söz veriyorum.”

“Pekala, hadi git o zaman.”

Şehir, 1918 yılı Aralık ayındaki kar yağışı ile kaplanmıştı. Bu tanımlanamayan silahlar neden gece saat dokuzda ateşleniyor ve neden sadece on beş dakika sürüyordu?

Nikolka, yakasındaki karlar erirken karlarla kaplı tepeye çıkma isteğine karşı koymak için mücadele ediyordu. O tepenin üzerinden sadece Podol’un tamamını değil, aynı zamanda Yukarı Kiev’in bir bölümünü, papaz okulunu, art arda sıralanmış kocaman apartmanların ışıklarını ve üzerleri sayısız kırpışan ışıkla dolu tepeleri de görebiliyordu. Fakat hiç kimse verdiği şeref sözünden dönmemeliydi. Yoksa hayat yaşanmaz bir hal alırdı. Yani Nikolka böyle olacağına inanıyordu. Uzaklardan duyulan her tehditkar gümbürtüden sonra dua etmeye başladı:

“Lütfen, Tanrım... “

Derken silah sesleri kesildi.

“Bunlar bizim silahlarımız” diye geçirdi içinden Nikolka. Perişan bir haldeydi. Bahçe kapısından geriye doğru yürürken Şeglovlar’ın penceresine baktı. Beyaz perde yukarı doğru kaldırılmıştı. Binanın yan çıkıntısındaki küçük pencereden Maria Petrovna Şeglov’un, küçük oğlu Peter’a banyo yaptırdığını gördü. Peter çıplak vaziyette küvette oturmuş sessizce ağlıyordu. Gözlerine sabun kaçmıştı. Maria Petrovna, elindeki süngeri çocuğun kafasının üzerine sıktı. İçeride yan yana ipe asılmış bir miktar çamaşır vardı ve Maria Petrovna’nın heybetli gölgesi onların arkasında bir ileri, bir geri hareket ediyor, ara sıra da aşağı eğiliyordu. Nikolka bir anlığına Şeglovlar’ın ne kadar sıcak bir ortamda ve güvende olduklarını düşünürken kendisinin de önü iliklenmemiş

paltosuyla ne kadar üşüdüğünü fark etti.

Bir kurmay yüzbaşı, kar yağışı altında, şehrin kuzey tarafındaki kenar mahallerinin sekiz kilometre kadar uzağında, tamamen karlarla kaplı ve terk edilmiş bir nöbetçi kulübesinde oturuyordu. Kulübedeki küçük masanın üzerinde ekmek kabukları, bir arazi telefonu kutusu, bir de soğan biçimindeki camı isle kaplanmış bir gemici feneri vardı. Kısa boylu bir adam olan yüzbaşının uzun ve sivri bir burnu vardı ve geniş yakalı bir palto giyiyordu. Yüzbaşı sağ eliyle telefonun düğmesine basarken, sol eliyle de ekmek kabuklarını ufalıyordu. Fakat telefonun işi bitmiş gibi görünüyordu. Hiçbir tepki vermiyordu.

Yüzbaşının bulunduğu yerden beş kilometrelik mesafeye kadar karanlık, tipi ve kar yığınlarından başka bir şey yoktu.

Aradan bir saat geçtikten sonra yüzbaşı telefonla uğraşmaktan vazgeçti. Akşam saat dokuz sularında homurdanmaya başladı ve yüksek sesle konuştu:

“Delireceğim. Yapılacak en doğru şey kendimi öldürmek.” Ve sanki ona cevap verir gibi telefon çaldı.

“6 Numaralı Batarya mı?” diye sordu uzaktan gelen ses.

“Evet, evet” diye yanıtladı, heyecandan çılgına dönen yüzbaşı.

Telaşlı ve uzaktan gelen ses, her ne kadar derinden duyulsa da kulağa neşeli gibi geliyordu:

“Derhal hedef bölgeye ateş açın...” dedi hattaki bulanık ses. “...bütün ateş gücünüzle...” Ses kesildi. “... Edindiğim izlenime göre...” Ses yine kesildi.

“Evet, dinliyorum” diye bağırdı, yüzbaşı ahizeye. Çaresizlik içinde dişlerini gıcırdatıyordu. Uzun bir duraklama olmuştu.

“Ateş açacak durumda değilim” dedi, yüzbaşı ahizenin mikrofonuna. Bir hiçliğe doğru konuştuğunun farkında olmasına rağmen konuşmak zorunda olduğunu hissediyordu. “Silahlı bütün adamlarım ve üç teğmenim ortadan kayboldu. Bataryada kalan tek kişi benim. Bu mesajı Post-Volinsk’e ulaştırın.”

Yüzbaşı bir saat daha oturdu, sonra dışarı çıktı. Kar fırtınası büyük bir şiddetle esmeye devam ediyordu. Dört tane gaddar ve korkunç sahra topu çoktan yarıya kadar karın içine gömülmüş, buz saçakları namlusundan ve kama mekanizmasından aşağı sarkarak topu süslemeye başlamışlardı. Döne döne esen uğultulu kar fırtınasında yüzbaşı, topu tıpkı kör bir adam gibi el yordamıyla

yokluyordu. Yalnızca dokunarak çalıştığı için ilk kama mekanizmasını yerinden çıkarması biraz zamanını aldı. Mekanizmayı nöbetçi kulübesinin arkasındaki kuyuya atmak üzereydi, fakat fikrini değiştirerek kulübeye geri döndü. Dört topun tamamının kama mekanizmalarını söküp, kulübe zeminindeki içine patateslerin koyulduğu gizli kapağın altına saklamak için üç kere daha dışarı çıktı. Daha sonra lambayı söndürüp dışarı çıkarak karanlığın içine daldı. Şehre giden ve seyrek dizilmiş sokak lambalarıyla aydınlanan anayola çıkana kadar hiçbir şey görmeden ve kimselere görünmeden iki saat boyunca karanlığın içinde yürüdü. Yanına ulaştığı ilk sokak lambasının altında, çizmelerini ve saatini almaya çalışan saç örgülü bir grup atlı tarafından öldüresiye kılıçlandı.

Nöbetçi kulübesinin altı kilometre batısındaki bir yeraltı sığınağında telefon ahizesinden aynı ses duyuldu.

“Derhal hedef bölgeye ateş açın. Anladığımız kadarıyla düşman sizinle bizim aramızdan geçti ve şehre doğru ilerliyor.”

“Beni duyuyor musunuz? Beni duyabiliyor musunuz?” diye bir yanıt geldi, yeraltı sığınağından. “Karargahla görüşün...” Hattan düşmüştü. Hattaki ses onu dinlemeden konuşmaya başladı:

“Hedef bölgedeki süvarilere taciz ateşi açın...” Mesaj bir anda sonlandı.

Üç subay ve üç harbiyeli ellerinde fenerlerle yeraltı sığınağından çıktı. Dördüncü subay ve iki harbiyeli çoktan silah başındaki yerlerini almış, fırtınanın var gücüyle söndürmeye çalıştığı fenerin başında duruyorlardı. Beş dakika sonra silahlar hareketlendi ve karanlığın içine doğru ateş etmeye başladı. Kırsal bölgeyi o korkunç gürültüleriyle inletiyorlardı. Bu gürültü Aziz Aleksey Tepesi’ndeki 13 numaralı apartmandan da duyuluyordu... Tanrı’ya şükür...

Bir süvari birliği karların üzerinde atlaya atlaya ilerleyerek karanlığın içinden ortaya çıktı ve dört subayla birlikte harbiyelilerin hepsini öldürdü. Yeraltı sığınağının içinde, telefonun başındaki takım komutanı ise tabancasını ağzına sokarak intihar etti.

Takım komutanının son sözleri şunlardı: “Karargahtaki domuzlar. Bu birini Bolşevik yapmak için yeterlidir.”

Nikolka o gece evin bir köşesindeki odasında tavan ışığını yaktı. Sonra odanın kapısına büyük bir haç kazıyıp eğri büğrü harflerle şunları yazdı:

“Alb. Turs. 14 Ara 1918. 14.00”

Petlyura’nın adamlarının evde arama yapmaları ihtimalini düşünerek Albay’ın adındaki Nai kelimesini buraya yazmamıştı.

Uyumak istemiyordu, kapı çalarsa bunu duymalıydı. Elena’nın odasının duvarına vurup seslendi:

“Sen uyu-ben bekleyeceğim.”

Adeta bir ölü gibi uykuya daldığında, yatağında tamamen giyinik bir vaziyette yatıyordu. Elena şafak sökene kadar uyumamıştı. Kulağı hep çalmasını beklediği kapı zilindeydi. Fakat kapı hiç çalmadı. Ağabeyleri Aleksey’den hiçbir iz yoktu.

Yorgun ve bitkin bir adamın uykuya ihtiyacı vardır. Ayağındaki sımsıkı botların, kaburgalarının altında içeri göçecek kadar sıkı kemerin, boğucu yakanın ve üstüne çökmüş, pençeleriyle göğsünü deşmekte olan bir kabusun verdiği rahatsızlığa rağmen Nikolka, ertesi gün saat on birde hâlâ uyuyordu.

Nikolka sırt üstü dümdüz bir vaziyette uykuya dalmış, kafası ise bir tarafa doğru dönmüştü. Yüzü morarmıştı. Boğazından ıslığa benzer bir horlama sesi çıkıyordu... Uğuldayan bir kar fırtınası ve onu her tarafından sarmalayan lanetlenmiş bir ağ görüyordu. Asıl amacı bu ağı yırtıp kurtulmaktı, fakat kahrolası şey büyüdükçe büyüyordu. Sonunda Nikolka’nın yüzüne kadar geldi. Belki de bu ağ onu öylesine sarıp sarmalayacaktı ki asla ondan kurtulamayacak ve içinde boğulacaktı. Ağın arkasında, el değmemiş karlarla kaplı, kocaman düzlükler görünüyordu. O karlı düzlüklere ulaşmak için mücadele etmesi gerekiyordu. Ayrıca çabuk da olmalıydı, çünkü görünüşe bakılırsa az önce biri “Nikolka!” diye seslenmişti. Son derece canlı ve hareketli bir kuşun da bu ağa yakalanmış olması çok şaşırtıcıydı. Kuş da ağı gagalıyor, ötüyor, buradan kurtulmak için mücadele ediyordu... Cik, cik, ciik, tüvit, tüviitt! “Kahretsin” Nikolka kuşu göremiyordu, fakat yakınlarda bir yerlerde öttüğünden emindi. Başka biri de kötü kaderine yanıyordu. Deminki ses tekrar duyuldu: “Niki! Nikolka!”

“Of!” diye homurdandı, Nikolka, ağı parçalayan bir hareketle doğrulurken. Üstü başı dağılmış, sarsılmıştı. Kemer tokası da diğer yöne burkulmuş haldeydi. Sarıya çalan saçları, sanki biri özellikle karıştırmış gibi darmadağın haldeydi.

“Kim o? Kim o? Kim var orada?” diye sordu, Nikolka, korku içinde. Kafası

allak bullak olmuştu.

“Kim. Kim, kim, kim, kim var orada? Kimsin sen? Cik Cik!” diye yanıtladı onu, ağ. Kederli bir ses gözyaşlarını bastırmaktan titreyerek şöyle dedi:

“Evet, sevgilisiyle birlikte!”

Dehşete kapılan Nikolka, sırtını duvara dayadı ve karşısındaki siluete baktı. Siluetin üzerinde kahverengi bir tunik, aynı renk binici pantolonu ve sarı renkli jokey çizmeleri vardı. O kısacık kesilmiş saçları ile olağan dışı büyüklükteki kafasınının göz çukurlarından en derin yerden sönük, üzgün gözleriyle ona doğru bakıyordu. Bunun genç birinin hayaleti olduğuna şüphe yoktu. Fakat yüzü, yaşlı bir adamınki gibi gri renkli bir deriyle kaplı, dişleri de çarpık ve sapsarıydı. Hayalet, elinde üzeri siyah renkli bir örtüyle kapatılmış büyük bir kuş kafesi ve açılmamış mavi bir mektup tutuyordu...

“Hâlâ uykuda olmalıyım” diye düşündü, Nikolka. Tıpkı biraz önceki örümcek ağı gibi onu da kenara çekmeye çalışırcasına bir hareket yaparak parmaklarını acıtırcasına kafesin tellerine vurdu. Kafesin içindeki kuş aniden korkuyla çığlık atmaya, ötmeye ve gürültü yapmaya başladı.

“Nikolka!” diye haykırdı, Elena, tedirgin bir ses tonuyla, çok çok uzaklarda bir yerlerden.

“Yüce Tanrım!” diye sayıkladı, Nikolka. “Hayır, uyanığım ben. Fakat deliriyorum ve nedenini de biliyorum, savaş sendromu. Tanrım! Üstüne üstlük bir şeyler görmeye de başladım... Peki, ya parmaklarıma neler oluyor? Tanrım! Aleksey hâlâ geri dönmedi... Evet, şimdi hatırladım... O eve dönmedi... Geri gelmedi... O öldürüldü... Ah, Tanrım...”

“Sevdiğiyle aynı divanda” dedi siluet trajik bir ses tonuyla. “Bir zamanlar benim ona şiirler okuduğum yerde.”

Siluet kapıya doğru döndü. Belli ki kendisini dinlemekte olan başka birine yönelmişti. Sonra tekrar döndü ve Nikolka’ya doğru ilerlemeye başladı:

“Evet, o aynı divanda... Şu anda orada oturmuş, öpüşüyorlar... Üstelik ben tam bir centilmen gibi yetmiş beş bin rublelik senetleri imzaladığımda tereddüt bile etmemişken. Evet, ben bir centilmenim ve her zaman da öyle kalacağım. Bırakalım öpüşsünler!”

“Ah, Tanrım!” diye mırıldandı, Nikolka. Gözleri sabit bir şekilde bakıyordu. Sırtından aşağıya doğru bir ürperti hissetti.

“Özür dilerim” dedi, siluet. O titrek sisin içinde iyice belirginleşerek canlı bir bedene kavuşuyordu. “Belki de tam olarak beni anlayamadın. Bak, bu mektup her şeyi açıklıyor. Bir centilmen olarak, utancımı da hiç kimseden saklamayacağım.”

Yabancı, bu sözleri söylerken elindeki mavi renkli mektubu Nikolka’ya verdi. İyiden iyiye delirmeye başladığını düşünen Nikolka mektubu aldı, dudaklarını kıpırdatarak orantısız ve büyük harflerle tedirgin bir el yazısıyla yazılmış mektubu okumaya başladı. Gök mavisi rengindeki bu ince kağıtta şunlar yazılıydı:

“Lena, sevgilim, senin ne kadar iyi kalpli biri olduğunu biliyorum ve sana onu gönderiyorum, çünkü sen aileden birisin. Sana bir telgraf gönderdim, fakat kendisiyle ilgili her şeyi sana o anlatır zaten, zavallı çocuk. Lariosik çok büyük bit şanssızlık yaşadı ve uzun bir süre bunu atlatamamasından korkuyorum. Bildiğin gibi bir yıl önce Miloşka Rubtsova’yla evlendi. Sonradan anladık ki koynumuzda bir yılan beslemişiz! O çocuğu yanına alman için sana yalvarıyorum. Elinden geldiğince onunla ilgilenmeni rica ediyorum. Sana onun bakımıyla ilgili masraflar için düzenli olarak para göndereceğim. Zhitomir’den nefret ediyor ki bu şu an için çok da anlaşılabilir. Daha fazla yazamayacağım, ziyadesiyle üzgünüm. Hastane treni yola çıkmak üzere ve o kendisi hakkındaki her şeyi sana anlatacaktır. Seryozha’yı ve seni kocaman öpüyorum.”

Yazının altında da ne olduğu anlaşılamayan bir imza vardı.

“Kuşu da yanımda getirdim” dedi, yabancı iç çekerek. “Kuşlar insanların en iyi dostudur. Birçok kişi onlara bakmanın çok sıkıntılı bir iş olduğunu düşünür biliyorum ama onlara söyleyebileceğim tek şey bir kuşun asla hiç kimseye zarar vermeyeceğidir.”

Nikolka, bu son cümleden çok hoşlanmıştı. Bunu anlamak için herhangi bir çaba sarf etmeden utangaç bir ifadeyle bu anlaşılamayan mektupla alnını kaşıdı. Sonra yavaşça bacaklarını yataktan aşağı doğru sarkıttı. Aklından şunlar geçiyordu: “Ona adını soramam... Bu çok büyük bir kabalık olur... Ne kadar olağan dışı bir durum...”

“Kanarya mı o?” diye sordu.

“Aynen öyle” diye yanıtladı, yabancı, hevesli bir şekilde. “Ama çoğunluğu gibi dişi değil, gerçek bir erkek kanarya. Zhitomir’deki evimde on beş tane

kuşum var. Onları anneme bıraktım, o onlarla ilgilenebilir. O canavar kesinlikle kafalarını koparırdı, kuşlarımın. Kuşlardan nefret eder. Onu bir süreliğine masanın üzerine koyabilir miyim?”

“Tabii, koyabilirsin” diye cevapladı, Nikolka. “Sen Zhitomirli misin?”

“Evet, öyle” dedi, yabancı. “Hem de şu tesadüfe bak ki buraya ağabeyinle aynı anda geldim.”

“Ne ağabeyi?”

“Nasıl, ne ağabeyi? Ağabeyin de benimle aynı anda geldi buraya” diye yanıtladı, yabancı şaşkın bir halde.

“İyi de hangi ağabeyim?” diye ünledi Nikolka sefil bir halde. “Ne ağabeyi? Zhitomir’den mi?”

“Büyük ağabeyin işte...”

Misafir odasından güçlü bir tonda Elena’nın sesi geliyordu: “Nikolka! Nikolka! Illaryon, lütfen onu uyandırır mısın?”

“Ciik, cik, cik, cik, cik” diye öttü, kuş.

Nikolka mavi mektubu elinden bıraktı ve kurşun gibi yerinden fırlayarak kütüphaneyle yemek odasını geçip misafir odasına girdi. Orada dehşet içinde durdu ve kollarını açtı.

Aleksey Turbin, üzerinde başka birine ait, astarı paramparça olmuş siyah bir palto ve garip görünüşlü siyah bir pantolonla saatin altındaki divanda hareketsiz bir şekilde yatıyordu. Yüzü mavimsi bir tonda ve solgun, dişleri de sıkıca kenetlenmişti. Elena telaşlı bir şekilde etrafında dolaşıyordu. Sabahlığının önü iliklenmemişti ve siyah çorapları ile dantel işlemeli iç çamaşırı görünüyordu. Ağabeyinin kollarını ve göğsündeki düğmeleri çekiştiriyor ve haykırıyordu: “Nik! Nik!”

Üç dakika içinde Nikolka, başındaki öğrenci şapkası arkaya doğru düşmüş ve önü açık olan gri paltosu üzerine çarpa çarpa Aziz Aleksey Tepesi’ne doğru koşuyordu. Güçlükle nefes alıyor ve söyleniyordu:

“Ya evde yoksa? Şu jokey çizmesi giyen garip yaratık da tam zamanında geldi yani! Aleksey Ukraynacasıyla o kadar dalga geçtikten sonra Dr. Kuritski’yi çağırmak söz konusu bile olamaz...”

Bir saat sonra yemek odasının zemininde bir kase duruyordu. Kase kıpkırmızı bir suyla doluydu. Kırmızı bandaj parçaları, evdeki sarı çizmeli yabancının

bardak almak için gittiği büfeye çarparak devirmesiyle paramparça olmuş tabak çanak parçalarının aralarına saçılmıştı. Herkes durmadan odadaki bu kırıkların üzerinden bir o tarafa, bir bu tarafa gidip geliyor, ayaklarıyla onları çıtırdatıyordu. Yüzü hâlâ solgun olsa da artık mavi görünmeyen Aleksey, başının altında bir yastıkla sırt üstü yatmaya devam ediyordu. Bilinci yerine gelmişti ve bir şeyler söylemeye çalışıyordu, fakat keçi sakallı, kelebek gözlüklü ve yakaları kalkık doktor ellerini silerken ona şöyle dedi:

“Sessiz olun, doktor...”

Gözleri kısık, rengi de kireç gibi bembeyaz olan Anyuta ve kızıl saçları darmadağınık Elena, yakası parçalanmış ve kanla sırılsıklam olmuş gömleğini çıkarmak için Aleksey’i kaldırıyorlardı.

“Kesin gitsin, zaten mahvolmuş” dedi, sakallı doktor.

Aleksey’in gömleğini makasla kestiler ve paçavraları çekip aldılar. Zayıf sarı bedeni, sol kolu omuza kadar yeni pansumanlanmış vaziyette ortaya çıktı. Bandajın altındaki turnike tahtalarının uçları aşağıdan ve yukarıdan dışarı taşmıştı. Nikolka dikkatlice dizlerinin üzerine çöktü ve düğmelerini açarak Aleksey’in pantolonunu çıkardı.

“Onu tamamen soyun ve doğruca yatağına yatırın” dedi, keçi sakallı, o kalın sesiyle. Anyuta bir sürahiden doktorun eline su döküyor ve doktor ellerini yıkarken yerdeki kaseye iri su damlaları düşüyordu. Evdeki yabancı bütün bu karmaşa yaşanırken bir kenarda duruyor, mutsuz bir şekilde kâh yerdeki kırık tabaklara, kâh yüzü kızararak, önü tamamen açık olan sabahlığı ile ilgilenemeyecek kadar meşgul olan saçları darmadağın olmuş Elena’ya bakıyordu. Yabancının gözleri yaşlarla dolmuştu.

Evdeki herkes, Aleksey’in yemek odasından kendi odasına taşınmasına yardım etti. Yabancı da onlara katıldı. Ellerini Aleksey’in dizlerinin altında birleştirerek bacaklarını o taşıdı.

Elena, misafir odasında doktora para uzattı. Doktor, Elena’nın elini kenara itti. “Hayır, lütfen, Tanrı aşkına” dedi. “Bir meslektaşımdan para almam. Fakat daha ciddi bir sorun var. İşin aslı onun bir hastaneye gitmesi gerekiyor... “

“Hayır!” Aleksey’in cılız sesi duyuldu. “Mümkün değil. Hastaneye gitmem... “

“Konuşmayın doktor. Siz araya girmeden gayet iyi idare ediyoruz. Evet, tabii

ki durumu çok iyi anlıyorum. Tanrı bilir şu anda şehirde neler oluyor...” Pencereye doğru bakarak kafa salladı. “Muhtemelen o haklı. Sanıyorum ki şu anda hastane söz konusu bile olamaz... Peki, o halde biz de tedaviye evde devam ederiz. Akşama tekrar gelirim.”

“Hayati tehlikesi var mı doktor?” diye sordu, Elena, tedirgin bir şekilde.

Doktor, sanki teşhis, parlak sarı renkli ağaç zeminde yazıyormuş gibi parke döşemelere doğru baktı. Oflayıp puflayarak sakalını kurcalarken onu yanıtladı:

“Kemik parçalanmamış... Hmm... Ana kan damarları da zarar görmemiş, sinirler de öyle... Ama yarası iltihaplanacak... Paltonun yünlü iplikleri yaraya temas etmiş... Sıcaklık...” Gizemli bir şekilde düşüncelere dalan doktor sesini yükselterek kendinden emin bir şekilde şunları söyledi: “Çok iyi dinlenmesi gerek… Ağrısı olursa morfin vereceğiz. Bu akşam ona bir iğne yapacağım. Yiyecek, içecek, et suyu gibi şeyler verin... Çok fazla konuşmamalı…”

“Doktor, doktor, lütfen-bir şey daha: Bundan hiç kimseye söz etmemeniz için yalvarıyor...”

Doktor yan gözle Elena’ya dik dik baktı ve mırıldandı:

“Evet, anlıyorum... Nasıl olmuş bu?”

Elena sadece kontrollü bir şekilde iç çekti ve ellerini iki yana açtı.

“Pekala” dedi, doktor homurdanarak. Bir ayı gibi yan yan yürüyerek dışarı, koridora çıktı.

XII

Aleksey’in küçük odasında, camla kapatılmış verandaya bakan iki pencerenin koyu renkli perdeleri çekilmişti. Odaya alacakaranlık hakimdi. Elena’nın altın gibi parlayan kızıl saçları, yastıpın üzerindeki beyaz bir lekeyi andıran bir diğer ışık kaynağının–Aleksey’in yüzü ve boynu- yansıması ile odadaki ışık kaynağı gibi görünüyordu Prizden gelen kablo, pembe abajurlu ışığın parlayıp geceyi gündüze çevirdiği yerdeki bir koltuğa doğru kıvrılarak uzanıyordu. Aleksey, Elena’ya kapıyı kapatmasını işaret etti.

“Anyuta’yı kimseye benden söz etmemesi için uyar...”

“Biliyorum, biliyorum... Sen konuşmamaya çalış, Alyoş[12].”

“Tamam... Zaten ancak fısıldayabiliyorum… Tanrım, ya kolumu kaybetseydim!”

“Şimdi, Alyoşa, kıpırdamadan yat ve sessiz ol... O kadının paltosu bir süre bizde kalsa olur mu?”

“Evet, Nikolka onu kadına geri götürmeye kalkışmasın. Yoksa sokakta başına bir iş gelebilir. Duydun mu? Ne olursa olsun, sakın onun dışarı çıkmasına izin verme, Tanrı aşkına.”

“Tanrı o kadını kutsasın” dedi, Elena, samimi bir duyarlılıkla. “Bir de dünyada artık iyi insan kalmadığını söylüyorlar...”

Yaralı Aleksey’in yanaklarında solgun bir kırmızılık belirdi. Gözlerini beyaz, alçak tavana dikti. Sonra Elena’ya dönerek kaşlarını çatıp şöyle dedi:

“Ah, evet. Bir de şu az önce ortaya çıkan ahmağın kim olduğunu sorabilir miyim?”

Elena, pembe ışık demetine doğru eğilerek omuz silkti.

“Bu yaratık senden sadece birkaç dakika önce ön kapımızda belirdi. Sergey’in Zhitomir’deki yeğeni. Hakkında bir şeyler duymuştun. Adı Illaryon Surzhanski...

Aile içinde bilinen adıyla, meşhur Lariosik bu.”

“Eee?

“Eee’si, elinde bir mektupla çıkageldi. Bazı sıkıntılar olmuş. O kadın seni buraya getirdiğinde anlatmaya yeni başlamıştı.”

“Bir de kuşu var galiba yanında, Tanrı aşkına.”

Elena gülerek, fakat gözlerinde korkuyla yatağa doğru eğildi:

“Kuş hiçbir şey değil! Burada yaşamak istiyor. Ne yapacağımı gerçekten bilmiyorum.”

“Burada yaşamak mı?”

“Şey, evet... Sen şimdi konuşma ve kımıldamadan yat, lütfen, Alyoşa. Annesi bir mektup yazmış ve bize yalvarıyor. Kadın ona resmen tapıyor. Hayatımda bu Lariosik kadar sakar bir budala görmemiştim. Buraya gelir gelmez yaptığı ilk şey bütün Çin porselenlerimizi paramparça etmek oldu. Şu mavi renkli yemek takımı vardı ya. Artık ondan geriye sadece iki tane tabak kaldı.”

“Anladım. Ne desem bilemiyorum şu anda...”

Uzun bir süre pembe gölgeli odada fısıldayarak birbirleriyle konuştular. Nikolka ve beklenmedik misafirin uzaktaki konuşmaları kapalı kapıların arkasından duyulabiliyordu. Elena ellerini ovuştururken Aleksey’e daha az konuşması için yalvarıyordu. Anyuta mavi yemek takımından geriye kalanları süpürürken yemek odasından tıkırtılar duyuluyordu. Fısıldaya fısıldaya sonunda bir karara vardılar. Şehirdeki hayatın bundan sonraki belirsizliğini ve odalarına el konulması ihtimalini göz önüne alarak, hiç paraları kalmadığını ve Lariosik’in annesinin onlara para göndereceğini de hesaba katarak onun burada kalmasına karar verdiler. Fakat Turbinlerin evinin davranış kurallarına uymasını şart koştular. Kuş ise gözetime alınacaktı. Eğer kuşun evde kalması sıkıntı yaratırsa, kuşun salınması talep edebilirlerdi, fakat sahibi evde kalmaya devam edebilirdi. Paramparça olan yemek takımına gelince… Elena bu konuda doğal olarak şikayette bulunamayacağı ve şikayet etmek son derece avam ve kaba görüleceği için bunu sessizce affetmeye karar verdiler. Lariosik kütüphanede yatabilirdi. Oraya bir somya, bir yatak, bir de sehpa koyabilirlerdi.

Elena, yemek odasına gitti. Lariosik kederli bir şekilde duruyor, boynunu bükmüş bir süre önce üzerinde on iki adet tabağın üst üste durduğu büfeye doğru bakıyordu. Bulutlanmış mavi gözlerinde derin bir vicdan azabı ifadesi vardı.

Nikolka ağzı açık ve gözlerinde yoğun bir merak ifadesiyle Lariosik'i dinliyordu.

"Zhitomir'de deri bulunmaz" diyordu, Lariosik, şaşkın bir şekilde. "Kısacası hiç kimsede yoktur anlayacağın. En azından benim eskiden giydiğim gibisi. Ayakkabıcılara bir top gönderdim, onlara istedikleri kadar para teklif ettim ama işe yaramadı. Ben de mecburen..."

Elena'yla göz göze gelen Lariosik'in rengi attı, üzerine bastığı ayağını değiştirdi ve her nedense Elena'nın sabahlığının etek uçlarındaki zümrüt yeşili püsküllere doğru bakarak;

"Elena Vasiliyevna, birazdan dışarı çıkacağım, bütün mağazalara bakacağım ve bugün bitmeden size yeni bir yemek takımı alacağım. Ne diyeceğimi bilemiyorum. Sizden nasıl özür dileyebilirim? Çin porselenlerinizi mahvettiğim için beni vursanız yeridir. Ben fena halde sakar biriyim" dedi, Nikolka'ya dönerek. "Bir an önce dışarı çıkıp mağazaları dolaşmalıyım" diye devam etti. Yeniden Elena'ya dönmüştü.

"Lütfen bunu yapmaya kalkışmayın. Zaten isteseniz de yapamazsınız, çünkü hepsi kapalı. Şehirde neler olduğunu bilmiyor musunuz?"

"Elbette biliyorum!" diye inledi Lariosik. "Sonuçta buraya bir hastane treni ile geldim, telgrafta okumuşsunuzdur."

"Ne telgrafı?" diye sordu, Elena. "Bize telgraf falan gelmedi."

"Ne?" Lariosik o koca ağzını açtı. "Telgraf *gelmedi* mi size? Hmm! Şimdi anladım" dedi, Nikolka'ya dönerken. "Beni görünce neden bu kadar şaşırdığını anladım. Ama nasıl olur... Annem altmış üç kelimelik bir telgraf göndermişti."

"Fiyuv, altmış üç kelime ha!" dedi, Nikolka, hayretler içinde. "Yazık olmuş. Telgraflar bu günlerde gittikçe yavaşlıyor. Daha doğrusu artık pek iletilmiyor."

"Peki, ne olacak?" dedi, Lariosik üzgün bir sesle. "Sizinle kalmama müsaade edecek misiniz?" Çaresizce etrafına bakıyordu. Yüzündeki ifadeden, Turbinlerin evini çok sevdiği ve buradan gitmek istemediği belli oluyordu.

"Her şey ayarlandı" dedi, Elena. Cana yakın bir ifadeyle başını eğdi. "Aramızda anlaştık. Burada kalacak ve mümkün olduğunca rahat edeceksiniz. Fakat gördüğünüz gibi yaşanan talihsizlik..."

Lariosik, her zamankinden daha üzgün görünüyordu. Gözleri yaşlarla doldu.

"Elena Vasiliyevna!" dedi duygusal bir ifadeyle. "Size yardım etmek için

elimden ne geliyorsa yaparım. Gerekirse üç gün, dört gün hiç uyumam.”

“Teşekkür ederim.”

“Şimdi” dedi, Lariosik, Nikolka’ya. “Rica etsem bana bir makas verebilir misin?”

Uyandığı zamanki gibi darmadağın bir halde olan Nikolka’nın ağzı, şaşkınlıktan açık kaldı. Koşarak odasına gitti ve elinde bir makasla geri döndü. Lariosik tuniğinin düğmelerini açmaya başladı. Sonra göz kırparak Nikolka’ya şöyle dedi:

“Affedersin ama sanırım bir dakikalığına odana gitsem daha iyi olacak, eğer senin için bir sakıncası yoksa...”

Lariosik, Nikolka’nın odasında tuniğini çıkarınca içindeki aşırı derecede kirli gömlek ortaya çıktı. Sonra makası eline alıp tuniğin parlak siyah astarını kesti ve içinden yeşilimsi sarı renkli, kalın bir para tomarı çıkardı. Eline aldığı para tomarını resmi bir tavırla yemek odasına götürdü ve masaya, Elena’nın önüne koydu:

“İşte, Elena Vasiliyevna. İzin verirseniz size burada kalmamın bedeli olan parayı takdim edeyim.”

“İyi de neden bu kadar acele ediyorsunuz?” diye sordu Elena, yanakları kızararak. “Daha sonra da verebilirdiniz...”

Lariosik heyecanlı bir şekilde bu sözlere karşı çıktı:

“Hayır, hayır Elena Vasiliyevna. Lütfen şimdi alın. Para böylesi zor günlerde her zamankinden daha gerekli olur, bunu gayet iyi anlıyorum!” O paketi açarken paketin içinden bir kadın resmi düştü. Lariosik resmi iç çekerek ve hızlı bir şekilde alarak cebine koydu. “Her durumda sizdeyken daha güvende olur. Hem ben parayla ne yapacağım? Ancak arada sırada birkaç sigara ve kuşum için kanarya yemi almak için paraya ihtiyacım olacak...”

Elena bir an için Aleksey’in yarasını unuttu. Lariosik’in duyarlı ve zamanlama açısından son derece güzel davranışından o kadar etkilendi ki gözleri neşeyle parladı.

“Belki de ilk başta sandığımız kadar sersem biri değildir” diye düşündü. “Biraz tuhaf olsa da nazik ve dikkatli biri. Yine de yemek takımına yazık olmadığını söyleyemeyeceğim doğrusu.”

“Ne tip ama” diye düşündü, Nikolka. Lariosik’in mucizevî ortaya çıkışı

aklındaki kasvetli düşünceleri uzaklaştırmıştı.

Lariosik, paraların rengi yüzünden masanın üzerinde çırpılmış yumurta ve doğranmış frenk soğanı gibi görünen paketi iterek, “Burada sekiz bin ruble var” dedi. “Eğer yeterli değilse, parayı tekrar sayarız, ben de eve mektup yazıp daha fazla göndermelerini isterim.”

“Hayır, hayır bunun bir önemi yok, sonra bakarız” dedi, Elena. “Anyuta’ya hemen suyu ısıtmasını söyleyeyim de banyo yapın. Fakat bana şunu söyleyin: Buraya nasıl geldiniz? Bunu nasıl başardığınızı anlayamıyorum.” Elena parayı toparlayarak deste haline getirmeye ve sabahlığındaki kocaman cebine doldurmaya başladı.

Lariosik yaşadıklarını hatırlayınca gözlerini dehşet bürüdü.

“Tam bir kabustu!” diye inledi. Ellerini dua eden bir Katolik gibi birleştirmişti. “Buraya gelmek dokuz günümü aldı... Hayır, affedersiniz on gün müydü yoksa? Bir saniye... Pazar, evet, Pazartesi... Hayır, Zhitomir’den buraya gelmek tam on bir günümü aldı!”

“On bir gün!” diye tekrarladı, Nikolka, yüksek bir sesle. “Anladın mı?” dedi, Elena’ya, nedense sitemkar bir tonda.

“Evet, on bir gün. Ben yola çıktığımda tren Ataman hükümetinin malıydı, fakat yolda Petlyura’nın adamları tarafından ele geçirildi. Bir gün bir istasyonda durduk, neresiydi orası? Ah, kahretsin unutmuşum... Neyse, önemli değil. İşte orada beni vurmaya kalktılar. Petlyura’nın adamları ortaya çıktılar, örgülü şapkaları vardı...”

“Mavi renkli mi?” diye sordu, Nikolka merak içinde.

“Hayır, kırmızı... Evet, kırmızıydı şapkaları… ve bana bağırdılar: “Çık dışarı! Seni dışarıda vuracağız!” Benim hastane trenine saklanmış bir subay olduğumu düşünüyorlardı. Aslında o trene binebilmiş olmamı annemin Doktor Kuritski’yi tanımasına borçluydum.”

Nikolka, manalı bir tonda, “Kuritski mi?” dedi. “Anladım. Şu Ukraynalı milliyetçi dostumuz. Onu tanıyoruz.”

“Evet, ta kendisi... Treni bizim oraya, Zhitomir’e kadar getiren de kendisiydi... Tanrım! İnanın bana artık dua etmeye başlamıştım. Bunun benim sonum olduğunu düşünüyordum. Ve ne oldu biliyor musunuz? Kuş hayatımı kurtardı. Onlara subay olmadığımı, bir ornitolog olduğumu söyledim, onlara kuşu

gösterdim. Ben bir kuş yetiştiricisiyim dedim... İçlerinden biri enseme yumruk atarak ‘Pekala kuşçu, geberip gitsen umurumda olmaz!’ dedi. Küstahlık! Bir beyefendi olarak onu öldürmem gerekirdi, fakat kendimi zor... Anlıyorsunuz ya...”

“Elena” dedi, zayıf bir ses Aleksey’in odasından. Elena savrularak arkasını döndü ve hikâyenin geri kalanını dinlemeden koşarak oraya gitti.

15 Aralık günü, takvimlere göre güneş öğleden sonra saat üçte batacaktı. Saat üç gibi ev alacakaranlığa bürünmeye başlamıştı. Fakat tam da o saatte Elena’nın akrep ve yelkovanı, insan kadranının en sıkıntılı ve umutsuz zamanını gösteriyordu: Beş buçuğu. Saatin akrep ve yelkovanını, ağzının iki yanındaki, çeneye doğru uzanan iki kıvrım oluştururken, gözlerindeki depresyon ve metanet bu felaket karşısında kendi aralarında savaşıyorlardı.

Nikolka’nın yüzü kafayı bulmuş tereddütlü bir bire yirmi kalayı gösteriyordu, çünkü Nikolka’nın aklı, şu iki şifreli kelimenin harekete geçirdiği bir kaos ve kargaşa ile doluydu: “Malo-Provalnaya...” Bu kelimeler, dün bir yol ağzında çatışma sonucu ölen bir adam tarafından söylenmişti. Bu kelimelerin ne anlama geldiği daha fazla geciktirilmeden, en geç birkaç gün içinde çözülmeliydi. Bu kaos ve güçlüklerin hareket noktaları arasında, kafa karıştırıcı ve ilginç bir kişi olan Lariosik’in damdan düşer gibi Turbinlerin hayatına girmesi ve başlarına gelen çok korkunç, büyük bir olayın da payı vardı: Petlyura şehri ele geçirmişti. Peltyura, herkesi, bütün şehri, her yeri ele geçirmişti. Şu anda şehirde neler olduğuna, en zeki insanlar tarafından bile akıl erdirilemezdi. Net olan bir şey vardı: Dün çok büyük bir felaket yaşanmış, bütün birliklerimiz yenilmiş, hazırlıksız ve savunmasız yakalanmışlardı. Şu anda kanlarının gökyüzünü kapladığı bir gerçekti. Asıl suçlular olan generaller, karargahtaki domuzlar, öldürülmeyi hak ediyorlardı. Bu da başka bir gerçekti. Fakat Nikolka’nın beyninde insanı hasta eden bu dehşetle birlikte başka bir konu daha vardı: Şimdi ne olacak? Yedi yüz bin kişi, “Petlyura” gibi korkunç derecede çirkin bir adı olan gizemli bir şahsiyetin yönetimindeki bir şehirde nasıl yaşayacaktı? Kimdi bu adam? Neden buradaydı? Canı cehennemeydi gerçi, bütün bunlar şu anki en önemli meseleyle karşılaştırılınca ikinci sırayı alıyordu: Aleksey’in kanayan yarası... Bu çok korkutucu bir durumdu. Hiçbir şey kesin olarak bilinemiyordu

elbette, fakat her türlü ihtimal dahilinde Mişlayevski ve Karas'ın da öldükleri kabul edilebilirdi.

Nikolka, kaygan ve yağlı mutfak masasının üzerinde geniş ağızlı bir baltayla buz kırıyordu. Nikolka'nın parmakları giderek uyuşurken hem kırılarak dağılan, hem de baltanın altından kayan buz parçaları mutfağın her tarafına saçılıyordu. Hemen yanında gümüş renkli bir şapka ile bir buz torbası duruyordu.

"Malo... Provalnaya..." dedi, Nikolka, sessizce. Gözlerinin önünden Nai-Turs'un, kızıl saçlı kapıcının ve Mişlayevski'nin görüntüleri geçti. Üzerinde yırtılmış paltosuyla Mişlayevski'nin görüntüsü Nikolka'nın gözlerinin önünde belirirken, üzgün ve perişan hayaller içinde fırınla ilgilenmekte olan Anyuta'nın yüzündeki kadran, çok belirgin bir şekilde beşe yirmi kalayı gösteriyordu -keder ve depresyon saati. O birbirinden farklı renkteki gözleri hâlâ açık mıydı, kendisi güvende miydi? Onun o uzun adımlarının sesini, mahmuzlarının şıngırtısını tekrar duyabilecek miydi?

"Buzu getir" dedi, Elena, mutfak kapısını açarak.

"Hemen getiriyorum" dedi, Nikolka telaşla. Şapkayı buruşturduktan sonra koşarak dışarı çıktı.

"Sevgili Anyuta" dedi, Elena. "Aleksey Vasiliyeviç'in yaralanmasından kimseye sakın söz etme. Eğer onlara karşı savaştığını öğrenirlerse, Tanrı esirgesin, başımız belaya girer."

"Anladım, Elena Vasiliyevna. Tabii ki kimseye söylemeyeceğim!" Anyuta kısık ve tedirgin gözlerle Elena'ya bakıyordu. "Yüce Tanrım, bu şehirde neler oluyor böyle? Bugün caddede yürüyordum. Yolda ayaklarında çizme bile olmayan iki ölü adam gördüm... ve her yerde, her yerde kan vardı! İnsanlar öylece durmuş bakıyorlardı... Birisi ölen iki adamın da subay olduğunu söyledi. Orada öylece yatıyorlardı. Ne başlarında şapkaları vardı, ne de başka bir şey... Bacaklarımda derman kalmadığını hissedince oradan hızla uzaklaştım. Neredeyse elimdeki sepeti yere düşürecektim..."

Anyuta, başka bir şeyi hatırlayınca sanki üşüyormuş gibi sırtını kamburlaştırdı. O anda elindeki kızartma tavası birden yere düştü.

"Lütfen, sessiz ol, Tanrı aşkına" dedi, Elena. Üzüntüyle ellerini ovuşturuyordu.

O gün saat öğleden sonra üçte Lariosik'in yüzündeki ibreler kuvvet ve

moralin zirvesini gösteriyordu: Saat on ikiyi. İki ibre de tam öğle vaktinin üzerinde, birbirine kenetlenmiş iki keskin bıçak gibi yukarıyı işaret ediyordu. Bu ruh halinin sebebi şuydu: Zhitomir'de yaşadığı ve Lariosik'in kırılgan ruhunu parçalayan deneyimden, hastane treninde geçirdiği on bir günden ve bir sürü şiddet olayından sonra Lariosik, Turbinlerin evinde yaşamayı gerçekten çok sevmişti. Onlara burayı neden bu kadar çok sevdiğini henüz söylememişti. Çünkü şimdiye kadar bunu kendine de tam anlamıyla açıklayamamıştı.

Güzeller güzeli Elena, sıra dışı bir saygı ve ilgiyi hak eden biri gibi görünüyordu. Ayrıca Nikolka'yı da çok sevmişti. Lariosik, bunu göstermek için Nikolka'nın Aleksey'in odasına hareketli bir şekilde girip çıkmalarının bitmesini bekledi. Sonra kütüphaneye çelik somyayı kurmasına yardım etmeye başladı.

Lariosik, nazikçe, "Yüzünde insanların sana güven duymasını sağlayan net bir ifade var" dedi, Nikolka'ya. Lariosik, Nikolka'nın yüzündeki bu açık ifadeye o kadar dikkatle baktı ki Nikolka'nın kolunun hızla kapanan karmaşık yatağın çerçevelerinin arasına sıkışmasına neden olduğunun farkına varmadı. Nikolka'nın canı öyle acıdı ki ne kadar sesini kısmaya çalışsa da Elena'yı koşarak kütüphaneye getirtecek kadar güçlü bir çığlık attı. Nikolka inlememek için bütün gücüyle kendini tutsa da gözlerinden yaşlar anında akmaya başladı. Elena ve Lariosik katlanır yatağı ortasından tuttular ve Nikolka'nın rengi maviye dönmüş bileğini yatağın arasından çıkartana kadar ters yönlere doğru çektiler. Lariosik, Nikolka'nın rengi ve şekli değişmiş ezilen kolu yatağın arasından çıktığında neredeyse gözyaşlarına boğulacaktı.

"Aman Tanrım!" dedi. Zaten sefil bir haldeki yüzü daha da berbat bir hal aldı. "Benim sorunum ne böyle? Neye dokunsam mahvediyorum! Çok acıyor mu? Lütfen beni bağışla, Tanrı aşkına..."

Nikolka tek kelime etmeden mutfağa koştu. Anyuta'dan bileğinin üst tarafına soğuk su dökmesini istedi.

Ortada duran bu şeytani yatak zorla da olsa açılıp düzleştirildiğinde Nikolka'nın kolunun çok kötü yaralanmadığı anlaşıldı. Bu duruma çok sevinen Lariosik, bir kez daha etrafının bu kadar çok kitapla çevrili olmasının verdiği hoş hislerle dingin bir sevincin etkisi altına girdi. Kuşlara olan tutkusu ve aşkının yanında kitaplara karşı da boş sayılmazdı. Burası, yerden tavana kadar sıralanmış açık kitap raflarıyla bir hazineydi. Kitaplar, yeşil ve kırmızı renkli,

altın işlemeli ciltleriyle, sarı renkli toz örtülerinin ve siyah kaplarının altından, odanın bütün duvarlarından Lariosik'e doğru bakıyorlardı. Yatağın yapılması uzun sürmüştü. Yatağın yanında, arkasına havlu asılmış bir sandalye vardı. Bu sandalyenin oturma yerinde ise bir erkeğin ihtiyaç duyacağı malzemelerin – sabun, tabla, sigara, kibrit ve saat– arasında dikine yerleştirilmiş gizemli bir kadın fotoğrafı duruyordu. Lariosik, kütüphanede bulunduğu süre boyunca, kitap raflarıyla kaplı duvarların arasında dolaştı. Alçak rafların önünde kalçalarının üzerine çöktü. Hevesli bir şekilde kitapların ciltlerine bakmaya başladı. *Pickwick Yazıları* mı, yoksa *Rusya Habercisi*'nin 1871 yılı sayılarının ciltlenmiş hali mi? Hangisinden başlayacağına karar veremiyordu. Yüzündeki saat ibreleri, on ikiyi gösteriyordu.

Fakat hava karardıkça Turbinlerin evindeki hava da ağır bir hal alıyor, bunun bir sonucu olarak da saat bir türlü on ikiye gelmiyordu. Akrep ve yelkovan, yarıya indirilmiş bir yas bayrağına sarılmış parıldayan bir kılıç gibi hareketsiz ve sessizce duruyordu.

Turbinlerin evinin tozlu, biraz modası geçmiş huzurunu kaçıran matem havasının ve insanların kadranlarındaki ahenksizliğin nedeni, ince bir cıva çubuğuydu. Saat üçte, Aleksey'in odasında bu çubuk 39,6 dereceyi gösteriyordu. Rengi bembeyaz olan Elena, dereceyi tam sallamak üzereydi ki Aleksey kafasını çevirdi, yukarı doğru baktı ve cılız fakat ısrarcı bir sesle konuştu:

"Göster onu bana." Elena sessiz ve isteksizce termometreyi ona gösterdi. Aleksey dereceyi görünce derin bir iç çekti.

Saat beş olduğunda başında gümüşi soğuk bir torbayla yatağında yatıyordu. Eriyen küçük buz parçaları torbanın dışına sızıyordu. Aleksey'in yüzü pembeleşmiş, gözleri parlamaya başlamıştı. Bu haliyle çok yakışıklı görünüyordu.

"Otuz dokuz nokta altı, güzel" dedi. Ara sıra kurumuş, çatlamış dudaklarını yalıyordu. "Ee-vet... Belki de iyileşirim... Doktorluk yapamayacağım ama. Hem de uzunca bir süre. Tabii kolumu kaybetmezsem... Kolum olmazsa hiçbir işe yaramam."

"Lütfen konuşma, Alyoşa" dedi, yalvaran bir ses tonuyla Elena. Omzunun çevresindeki battaniyeyi düzeltiyordu… Aleksey sessizdi, gözlerini kapattı. Sol koltukaltındaki yarasından bütün vücuduna kuru ve dağlayıcı bir sıcaklık

yayılıyordu. Ara sıra derin bir nefes alarak akciğerlerini dolduruyordu. Bu da kafasını biraz bulandırıyordu, fakat bacakları rahatsız edici derecede soğuyordu. Akşama doğru, bütün lambalar yanıp da evdeki diğer üçlü -Elena, Nikolka ve Lariosik– sessizce ve tedirgin bir şekilde yavaş yavaş akşam yemeklerini yedikten sonra, o çubuktaki cıva, gümüş küreciğinin içinde sihirli bir şekilde genleşip patlayarak 40,2'ye kadar çıkmıştı. O zaman Aleksey'in paniği ve sıkıntısı eriyerek dağıldı. Ona, gri bir yumrunun battaniyenin altında yayılması gibi gelen bunaltı hali artık sarı kordonlara dönüşmüş, suyun içindeki yosunlar gibi süzülüyordu. Doktorluğunu unuttu, gelecek endişesini unuttu, çünkü her şey bu sarı kordonlar tarafından yönetiliyordu. Göğsünün sol tarafındaki şiddetli acı uyuştu ve öylece kaldı. Ateş, yerini soğuğa bıraktı. Ara sıra göğsünde hissettiği yakıcı ateş buz gibi bir bıçağa dönüşmüş, ciğerinin içinde bir yerlerde dönüp duruyordu. Böyle olunca Aleksey kafasını sallayıp buz torbasını düşürdü ve battaniyenin altında daha derine doğru süzüldü. Yarasının verdiği acı donuk bir ağrıdan yoğun bir spazma dönüşmüştü. Yaralı adam cılız ve kuru bir sesle istem dışı sızlanmaya başladı. Göğsündeki bıçak ortadan kaybolup da yerini alevlere bıraktığında, ateş yeniden bütün bedenini dolaşmaya başlayarak pijamalarının altındaki oyuğu sardığında içecek bir şey istedi. Sisin ortasından Nikolka'nın, sonra Elena'nın, son olarak da Lariosik'in yüzleri göründü. Hepsi ona doğru eğilerek onu dinliyorlardı. Üçünün gözleri de birbirine korkutucu derecede benziyordu. Kaşları çatıktı. Üçü de kızgındı. Nikolka'nın yüzündeki ibreler aşağı doğru indi ve –tıpkı Elena'nınkiler gibi– orada, altı otuzda kaldı. Nikolka durmadan yemek odasına gidiyor –nedense o akşam bütün ışıklar kırpışıyor ve sönük görünüyorlardı– ve saate bakıyordu. Donghh... Donghh... diye çınladı saat kızgın ve uyaran bir sesle. Saat dokuzda, dokuz çeyrekte ve dokuz buçukta...

Nikolka, uykulu bir sinek gibi yemek odasından çıkıp koridordan geçerek misafir odasına giderken, "Ah, Tanrım" diye iç çekti. Oraya gelince tülü kenara alıp balkon kapısından dışarı, caddeye baktı. "Umalım da doktor cesaretini kaybedip gelmeye korkmasın..." diye geçirdi, aklından. Dik ve eğri büğrü cadde, son zamanlara göre daha boştu. Aynı zamanda daha az tehditkar görünüyordu. Ara sıra kızaklı bir fayton geçiyordu. Fakat bu çok seyrek oluyordu ve aralarındaki süre oldukça uzundu... Nikolka, gidip doktoru getirmek zorunda olduğunun farkına vardı ve Elena'yı gitmesine izin vermesi için nasıl ikna

edeceğini düşünmeye başladı.

“Eğer onu on geçeye kadar gelmezse” dedi, Elena. “Yanıma Larion Larionoviç’i alarak bizzat ben gideceğim ve sen burada kalıp Alyoşa’ya göz kulak olacaksın... Hayır, benimle tartışma... Farkında değil misin, fazlasıyla harbiyeliye benziyorsun... Lariosik’e Alyoşa’nın sivil kıyafetlerinden giydiririz, yanında bir kadın varken ona dokunmayacaklardır...”

Lariosik, tehlikeyi göze alarak tek başına gitmeye hazır olduğu konusunda onları temin etti ve sivil kıyafetleri giymeye gitti.

Aleksey’in göğsündeki bıçak tamamen gitmiş, fakat ateş geri dönmüştü. Tifüs başlangıcı ile daha kötü bir hale gelmişti. Ateşler içindeki Aleksey, sürekli olarak bir hayal perdesinin arkasında gri giysiler içinde gizemli bir adam görüyordu.

“Adamın takla attığını biliyorsunuz değil mi? Gri kıyafetli miydi?” dedi, Aleksey, sert ve net bir şekilde. Dikkatle Elena’ya bakıyordu. “Yaramaz... Bütün kuşlar aynı işte. Onu kilere koymalısınız, sıcak bir yere oturtun, kısa zamanda iyileşecektir.”

Elena. Aleksey’in yüzüne eğildiğinde kendi yüzüne vuran sıcaklık dalgasını hissettiğinde duyduğu korkuyla, “Sen neden bahsediyorsun, Alyoşa?” diye sordu. “Kuş mu? Ne kuşu?”

Siyah sivil takımın içindeki Larosik, kambur ve her zamankinden daha geniş yapılı görünüyordu. Korku içindeydi. Gözleri perişan bir halde fırıl fırıl dönüyordu. Sallana sallana, parmak uçlarında yatak odasından çıktı, koridordan geçerek yemek odasına, oradan kütüphaneye ve kütüphaneden geçtikten sonra da Nikolka’nın odasına geldi. Burada kollarını sallarken uzun adımlarla masanın üzerindeki kuş kafesinin yanına geldi ve üzerini siyah bir örtüyle kapattı. Fakat bu gerekli değildi, aslında –kuş uzun bir süre önce bir köşede uykuya dalmış, tüylü bir topun yanına kıvrılmıştı ve hiç sesi çıkmıyordu. Etrafta yaşanan telaş ve tedirginliklerden bihaberdi. Lariosik kütüphanenin giriş kapısını, sonra da kütüphaneden yemek odasına açılan kapıyı sıkıca kapattı.

“Pis bir iş... Çok pis” dedi, Aleksey sıkıntılı bir şekilde. Bunu söylerken odanın köşesine doğru bakıyordu. “Onu vurmamalıydım... Dinle...” Yaralı olmayan kolunu yatak örtülerinin altından çekip çıkarmaya çalıştı. “Yapılacak en iyi şey, onu buraya davet edip ona durumu açıklamak. Neden böyle aylaklık ettiğini sormak. Sorumluluğu ben üstleneceğim elbette... Bu da iyi bir şey değil

ya... Hepsi bitti artık, hepsi o kadar aptal ki...”

“Evet, evet” dedi, Nikolka, mutsuz bir ifadeyle. Elena da boynunu bükmüştü. Aleksey heyecanlanmaya başladı. Oturmaya çalışıyordu, ama keskin bir acı onu aşağı doğru çektiğinde Aleksey inledi. Sonra da sinirli bir şekilde konuştu:

“Çıkarın onu buradan!”

“Kuşu mutfağa mı koyayım? Üstünü bezle örttüm ve hiç ses çıkarmıyor” diye fısıldadı, Lariosik, tedirgin bir şekilde Elena’ya.

Elena ona doğru elini salladı: “Hayır, konu o değil, endişelenmeyin...” Nikolka uzun adımlarıyla yemek odasına doğru yürüdü. Saçları darmadağındı. Saate baktı: İbreler onu gösterir gibiydi. Mevcut durum yüzünden endişe içinde olan Anyuta, yemek odasına geldi.

“Aleksey Vasiliyeviç nasıl?” diye sordu.

Nikolka, derin bir iç çekerek, “Sayıklıyor” diye yanıtladı.

“Yüce Tanrım” diye fısıldadı, Anyuta. “Doktor neden gelmedi?”

Nikolka ona doğru baktı ve odaya geri döndü. Elena’nın kulağına eğilip hızlı bir şekilde fısıldadı:

“Ne dediğin umurumda değil, ben gidip bir doktor bulacağım. Saat on oldu. Cadde tamamen sessiz.”

“On buçuğa kadar bekleyelim” diye fısıldadı, Elena. Başını eğmiş elindeki mendili buruşturuyordu. “Başka bir doktor çağırmak doğru olmaz. Doktorumuz gelecek, biliyorum.”

Saat onu biraz geçe kalabalık odaya büyük, hantal ve ağır bir havan topu girdi. Aleksey çaresizlik içindeydi: Buradaki insanlar nasıl yaşayacaklardı? Şimdi de şu havan topu buradaydı. Duvardan duvara odanın tamamını doldurmuştu ve tekerleklerinden biri de yatağın üstüne basıyordu. Burada yaşamak imkansızdı, çünkü biri odada bir yerden bir yere gitmek isterse şu kalın tekerlek parmaklıkların arasından emekleyerek geçmesi ve sırtını kamburlaştırıp sol kolundan sallanan valizi ile birlikte diğer tekerden de sıkışık bir şekilde geçmesi gerekecekti. Valiz kolunu aşağı çekecek, koltukaltını bir iple ayıracaktı. Hiç kimse bu havan topunu yerinden oynatamazdı. Bütün ev topçularla doluydu. Verilen talimatlara göre Albay Malişev ile Elena’nın tek yapabildikleri topun tekerleklerinin arasından çaresizce bakmaktı. Hiçbir şey yapamıyorlardı, ne topu yerinden oynatabiliyor, ne de hasta bir adamı topçularla dolu olmayan, daha

tahammül edilebilir bir odaya taşıyabiliyorlardı. Bu kahrolası ağır ve soğuk metal yüzünden bütün ev ucuz bir otel odasına dönüşmüştü. Kapı zili sürekli çalıyordu... rrring... ve insanlar ziyarete geliyorlardı. Albay Malişev çok hızlı yürüyerek dolaşıyordu. Başında ona fazlasıyla büyük gelen bir şapkayla tuhaf görünüyordu. Üzerinde altın renkli apoletleri vardı. Elinde bir tomar kağıt taşıyordu. Aleksey ona bağırınca Malişev topun namlusunun içine girerek gözden kayboldu. Bu sefer de onun yerini alan Nikolka ortalıkta koşuşturuyor ve inatçılık ediyordu. Nikolka, Aleksey'e içecek bir şey verdi, fakat bu kaynağından yeni çıkmış soğuk ve temiz bir su değil, bulaşık suyu gibi kokan gayet ılık bir suydu.

"Iyy... İğrenç... Al götür şunu" diye homurdandı, Aleksey.

İrkilen Nikolka kaşlarını kaldırdı, fakat inatla ve beceriksizce ısrar etti. Elena'nın görüntüsü de sürekli olarak Sergey'in yeğeni Lariosik'in tanıdık olmayan görüntüsüne dönüşüyordu. Ardından bu görüntü yeniden Elena'ya doğru dönerken kız kardeşinin parmaklarını alnının yakınlarında bir yerde hissetti. Fakat bu, onu neredeyse hiç rahatlatmadı. Elena'nın genellikle sıcak ve maharetli olan elleri şu anda sert ve beceriksiz geliyor, hareket ettikçe şu kahrolası demirci bahçesinde yatmakta olan huzurlu adamın hayatını sefil bir hale getirmek için çabalıyordu. Zaten Aleksey'in yaralı bedeninin üzerinde yatmakta olduğu bu kalasın sorumlusu da Elena değil miydi? Şimdi de onun üzerinde oturuyordu... Bu kadının derdi neydi? Kalasın bir ucunda oturuyordu ve ağırlığından ötürü kalasın kendi etrafında dönmesine neden oluyordu... Bir adam, yuvarlak bir kalas bedenini keserken nasıl yaşayabilir? Hayır, hayır, davranışları çekilecek gibi değildi! Dışarıdan hafif bir fısıltı gibi duyulsa da Aleksey var gücüyle bağırdı:

"Julia!"

Fakat Julia, 1840'lardan kalma üniformasının üstünde altın renkli rütbeleri olan bir adamın portresinin bulunduğu odasından çıkmadı. Bu hasta adamın çığlığını duymadı. Ve bu zavallı hasta adamın odada kardeşlerinin arasında dolaşmaya başlayan gri suretler tarafından çılgına çevrilmesi yetmezmiş gibi bir de altın çerçeveli gözlükleriyle iri yarı, becerikli ve kendine güvenli bir adam peyda oldu, odada. Onun gelişi şerefine, odaya fazladan bir ışık daha getirildi – siyah renkli eski ve ağır bir şamdanda duran, titrek ışıklı bir mum. Işık, bir an

masanın üstünde parlıyor, hemen ardından Aleksey'in çevresinde dolaşıyordu. Lariosik'in çirkin, şekli bozulmuş gölgesi Aleksey'in üzerinde dolaşıyor, kanatları koparılmış bir yarasaya benziyordu. Mum öne doğru eğildi ve damlamaya başladı. Küçük oda iyot, ispirto ve eter kokuyordu. Masanın üzerinde parıldayan kutular, nikel bir plakadan yansıyan ispirto lambaları ve Noel zamanı karlarını andıran pamuk yığınlarından oluşan bir karmaşa vardı. İri yarı adam o sıcak elleriyle Aleksey'e sağlam olan kolundan bir iğne yaptı ve bir birkaç dakika içinde o gri suretler onu rahatsız etmeyi bıraktılar. Siyah namlusu perdeleri çekilmiş pencerede bir delik açtıktan sonra havan topu verandaya çıkarılmıştı ve artık rahatsızlık vermiyordu. Daha rahat nefes almaya başladı, çünkü o koca tekerlek yatağın üstünden kalkmıştı. Artık tekerlek parmaklıklarının aralarında emeklemek zorunda değildi. Mum söndürülüp Zhitomirli Larion Surzanski'nin sevimsiz ve kapkara gölgesi duvardan yok olurken, Nikolka'nın yüzü daha belirgin bir şekilde görünmeye başladı. Ayrıca o rahatsız edici sivri ifade giderek kayboldu suratından. Bu belki de saatin ibreleri yüzündendi. Altın çerçeveli gözlük takan iri yarı adamın yeteneklerinin verdiği umuttan ilham alarak ibreler birbirlerinden ayrılmış ve acımasız bir umutsuzlukla o sivri çeneyi göstermekten vazgeçmişti. Nikolka'nın yüzündeki ibreler, altı buçuktan beşe yirmi kalaya gelirken, yemek odasındaki saat aynı zamanı göstermeyip ısrarla ileri doğru gitse de yaşamışlığından kaynaklı tangırtıları çıkarmadan ilerliyordu. Eski terbiyesi ile saniyeleri temiz ve düzgün bir baritonla vuruyordu: Dong! Ve dongları, oyuncağa benzer bir kule olan Louis Quatorze şatosundan geliyordu: Bom! Bom! Gece yarısı, dinle... Gece yarısı, dinle... Çanlar uyarılarını yaptılar ve bir muhafızın baltalı kargısı gümüş renkli akrebe saldırmaya başladı. Muhafızlar bir ileri, bir geri gidip geliyor, kuleyi koruyorlardı. Kuleleri, tehlike çanlarını ve silahları yapan adamın bunları tek bir amaç uğruna yaptığından haberleri yoktu –yüreğindeki ve yuvasındaki barışı korumak. Bu amaçla savaşa gidiyordu. Gerçek bilinseydi, birinin savaşmak için tek gerekçesi bu olurdu.

Julia, o bencil, günahkar ve çekici kadın, ancak Aleksey sakinleşip rahatladıktan sonra görünmeyi kabul etti. Ve göründü -siyah çoraplar giydiği bacakları ile üst kısımları kürkle kaplı siyah çizmeleri küçük merdiven sahanlığında parladı. İvedi adımlarının çıkardığı seslere ve elbisesinin

hışırtılarına, Louis Quatorze'nin, zafer ve çekici kadınların varlığından sarhoş düştüğü ve güneşlendiği göl kıyısındaki o masmavi bahçeden gavot melodisinin tatlı çınlamaları eşlik ediyordu.

Saatler gece yarısını gösterdiğinde Nikolka en önemli ve zaman açısından gerekli görevi üstlendi. Önce mutfaktan ıslak bir bez aldı, sonra gidip çinili Hollanda sobasının üzerindeki yazıları sildi:

Yaşasın Rusya!

Tanrı Çar'ı korusun!
Kahrolsun Petlyura!

Bunun ardından Lariosik'in de istekli iştirakiyle daha da önemli bir görev ele alındı. Alyoşa'nın Browning marka otomatik tabancası, yanındaki iki yedek şarjör ve bir kutu mermiyle birlikte sessiz sedasız masasından alındı. Nikolka tabancayı kontrol etti ve şarjördeki yedi mermiden altısının ateşlenmiş olduğunu gördü.

"Aferin sana…" diye mırıldandı, Nikolka kendi kendine.

Lariosik'in bir hain olması gibi küçük bir ihtimal bile yoktu, elbette. Eğitimli birinin Petlyura'nın tarafında olması tasavvur bile edilemezdi. Bilhassa da yetmiş beş bin rublelik senetler imzalayan ve altmış üç kelimelik telgraflar gönderen bir centilmenin. Nai-Turs'un otomatik Colt'u ve Alyoşa'nın Browning'i, motor yağı ve parafin ile ayrıntılı bir şekilde yağlandı. Lariosik, Nikolka'yı taklit ederek kollarını kıvırdı ve tabancaları yağlayıp uzun ve derin bir pasta kutusuna koymasına yardım etti. Seri bir şekilde hareket ettiler. Bir devrimi tecrübe etmiş her düzgün adamın bileceği gibi –başa kim geçmiş olursa olsun– ev aramaları kışları sabaha karşı 2.30 ile 6.15 arası, yazları ise gece yarısı ile sabah 4.00 arası yapılırdı. Yine de iş Lariosik'in yüzünden biraz gecikmeye uğramıştı. On mermili otomatik Colt'un sistemini inceleyen Lariosik, şarjörü tabancanın kabzasına ters şekilde sokmuştu. Onu oradan çıkarmak için de bayağı bir gayret göstermek ve bol miktarda da yağ kullanmak gerekmişti. Bunun dışında beklenmedik başka engeller de vardı: İçinde tabancaların, Nikolka ve Aleksey'in rütbelerinin, Nikolka'nın kol şeritlerinin ve Aleksey'e ait öldürülmüş

Çarevi[13] resminin bulunduğu teneke kutu, içten su geçirmez bir muşambayla, dıştan da elektrik bandıyla sıkıca sarılmıştı. Fakat pencerenin kış yüzünden kapatılmamış tek bölümünün üst tarafındaki küçük bölme, bu teneke kutu için fazlasıyla küçüktü.

Kutu gerçekten çok iyi saklanmalıydı. Herkes Vasilisa kadar gerizekalı değildi. Nikolka o sabah kutuyu nasıl saklayacağını çoktan bulmuştu bile. 13 numaralı binalarının duvarı, hemen yandaki 11 numaralı binanın duvarıyla tamamen bitişik değildi. Arada altmış santimetre kadar bir boşluk vardı. 13 numaralı binanın sadece üç penceresi o duvara bakıyordu. -bir tanesi köşede Nikolka'nın odasında, iki tanesi de onun bitişiğindeki kütüphanedeydi ki burada pek bir işe yaramıyorlardı (burası sürekli olarak karanlıktı) ve alt tarafta küçük, loş, üzeri Vasilisa'nın kilerine ait bir ızgarayla kapalı bir pencere vardı. 11 numaralı binanın o tarafa bakan duvarında ise hiç pencere yoktu. Yarım metre genişliğinde, karanlık, caddeden görünmeyen hatta ara sıra ortalıkta görünen ufak tefek çocuklar haricinde hiç kimsenin arka bahçeden bile erişemediği yapay bir kanyon hayal edin. Nikolka küçükken bir keresinde hırsız polis oyunu sırasında iki bina arasındaki boşluğa sıkışmış, tuğla yığınlarına takılıp düşmüştü. O düşüşünden, 13 numaranın duvarında zemin kattan çatıya kadar uzanan iki sıra metal çubuk olduğunu hatırlıyordu. Daha eskiden, 11 numaralı bina yapılmadan önce muhtemelen bu metal çubuklara bağlı bir yangın merdiveni vardı. Daha sonra bina yapılınca merdiven sökülmüş, fakat çubuklar burada kalmıştı. O akşam elini pencerenin üst bölümünden çıkaran Nikolka'nın o demir çubuklardan birini bulması iki dakika bile sürmedi. Çözüm basitti, fakat kalın bir iple bir ucundan ilmek atılarak üç kat bağlanmış olan kutu o pencereden geçemeyecek kadar kalındı.

"Pencerenin geri kalanını da açmak zorundayız" dedi, Nikolka, pencerenin kenarından aşağı atlarken.

Nikolka'nın zekasına ve yaratıcılığına saygı duyan Lariosik, pencerenin büyük kanadının kilidini açmaya koyuldu. İnsanın belini fazlasıyla zorlayan bu iş, şişmiş pencerelerin açılmaya direnç göstermesi yüzünden yarım saatten fazla sürdü. Sonunda, önce bir tarafı, arkasından da diğerini açmayı başardılar. Fakat bu süreçte Lariosik'in tarafındaki pencerenin camında uzun, ağa benzer bir çatlak oluştu.

“Işığı söndür!” dedi, Nikolka. Emreder gibi bir hali vardı.

Işık söndüğünde odanın içine dondurucu bir hava doldu. Nikolka vücudunun yarısını buz gibi soğuk boşluğa doğru sarkıtarak ilmeği demir çubuklardan birine doladı. Kutu, bu ilmeğe bağlı yarım metrelik bir ipin ucunda asılı duruyor. 13 numaralı binanın alev geçirmez duvarı, caddeye ters açılı örüldüğü için o taraftan bakınca hiçbir şey görünmüyordu. 11 numaralı binadaki terzinin tabelası, iki bina arasındaki bu dar boşluğu kapatıyordu. Kutu ancak bu boşluktan yukarı tırmanacak biri tarafından görülebilirdi. Ancak küreklerle bahçeden dışarı atılmış, evin ön tarafında ideal bir avlu görevi gören devasa kar yığınları sayesinde, ilkbahardan önce hiç kimsenin bunu görmesi mümkün değildi. Bu gizleme yerinin asıl avantajı ise şuydu: Kutuyu kontrol etmek için yapılması gereken sadece pencerenin üst kısmındaki küçük bölmeyi açmak, elini oradan dışarı uzatmak ve bir viyolonsel teli gibi gergin duran ipi bulmaktı. Mükemmel.

Işık tekrar yandığında Nikolka, Anyuta’nın sonbahardan bu yana sakladığı macunu kullanarak açılan pencereyi yeniden sabitledi. Bir mucize eseri kutu bulunsa bile her zaman şu cevapları vermek için hazır olacaklardı: “Ne? Kimin kutusu? Ne tabancası, Çareviç mi...? Mümkün değil! Hiçbir fikrimiz yok. Onu oraya kimin koyduğunu ancak Tanrı bilir! Biri çatıya tırmanmış ve oradan asmış olmalı. Bu civarda fazla yaşayan yok mu? Eee, yani? Bizler barış yanlısı, kanunlara uyan insanlarız. Ne diye Çareviç’in resmini bulundurmak isteyelim ki...”

“Mükemmel bir fikir, kusursuz biçimde uygulandı yemin ederim” dedi, Lariosik. Daha iyisi yapılamazdı –erişilmesi kolay ama buna rağmen binanın da dışında.

Saat sabahın üçü olmuştu. Bu gece kimsenin gelmeyeceği belli olmuştu. Göz kapakları bitkinlikten ağırlaşan Elena, parmaklarının ucunda odadan çıkarak yemek odasına gitti. Aleksey’in başında tuttukları nöbeti devralma sırası Nikolka’daydı. Üçten altıya kadar Aleksey’in başında o duracaktı. Sonra da saat dokuza kadar Lariosik bekleyecekti.

Aralarında fısıldayarak konuşuyorlardı.

“Eğer biri sorarsa tifüs oldu diyeceğiz” diye fısıldadı, Elena. “Bu hikâyeye

bağlı kalmalıyız, çünkü alt kattaki Wanda çoktan Aleksey'in neyi olduğunu öğrenmek için ayaklanmış durumda. Şüpheli bir tifüs olduğunu söyledim. Bana inanmamış olabilir, çünkü ona bunu söyledikten sonra yüzüme çok tuhaf bir şekilde baktı ve sorular sormaya devam etti. Neredeymişiz, hepimiz nereye kaybolmuşuz, içimizden kimse yaralanmamış mı... Onun yaralanmasıyla ilgili tek kelime bile etmeyeceğiz."

"Evet, tabii ki etmeyeceğiz" dedi, Nikolka, sert bit jest yaparak. "Vasilisa dünyanın en büyük korkağıdır! En ufak bir terslikte kendi paçasını kurtarmak için herhangi birine Aleksey'in yaralandığını söyleyebilir."

"Pis domuz!" dedi, Lariosik. "Ne kadar aşağılık bir herifmiş."

Aleksey komada yatıyordu. Yapılan iğnenin ardından yüz ifadesi daha sakinleştiğini gösterirken, yüz hatları keskinleşmiş ve incelmişti. Sakinleştirici iğne kan dolaşımına girdi ve orada nöbet tuttu. Sanki bu odaya aitmiş gibi görünen gri suretler ortada görünmüyorlardı. Orada yaptıkları işleri bırakmışlardı. Nihayet havan topu da evden tamamen gitmişti. Artık ne zaman bir yabancı görünse hepsi doğru düzgün davranıyor, gerçekten Turbinlerin evine ait olan insanlar ve eşyalarla uyum içinde hareket ediyorlardı. Bir keresinde Albay Malişev ortaya çıkmış ve bir koltuğa oturmuştu. Bütün bu olanların sonunda her şeyin çok daha iyi olacağını gösterircesine gülümsüyordu. Artık tehditkar bir şekilde kükremiyor, odayı kağıt yığınlarıyla doldurmuyordu. Bazı belgeleri yaktığı doğruydu, fakat Aleksey'in çerçeveli diplomasını ve annesinin resmini yakmaktan imtina etmiş, yakma işini de ispirto lambasının güzel mavi alevinde yapmıştı. Bu da Aleksey'i rahatlatmıştı. Çünkü ispirto lambasının yanışının ardından genellikle bir iğne yapılıyordu. Bu arada Madam Anjou'nun mağazasındaki telefon durmadan çalıyordu.

"Rrring..." dedi Aleksey. Telefonun sesini koltukta oturan kişiye duyurmaya çalışıyordu. Bu, bazen Nikolka, bazen Moğol gözlü bir yabancı (aldığı ilacın etkisiyle Aleksey devamlı bu yabancının burada oluşuna karşı çıkıyordu), bazen de beyaz saçlı, titrek, zavallı okul hademesi Maksim oluyordu.

"Rrring" diye mırıldandı, yaralı adam usulca. Debelenen gölgelerden hareketli bir görüntü oluşturmaya çalışırken, zor, acı veren, alışılmamış ve güzel, fakat kötü sona sahip bir görüntü vardı.

Saatler hızla ilerliyordu. Aleksey, yemek odasındaki saatin beyaz kadranındaki akrep beşi gösterirken uykuya daldı. Arada sırada uyanıyor, kısık gözlerini aralayarak anlaşılmaz bir şeyler mırıldanıyordu:

“Asla başaramayacağım... O merdivenleri çıkmayı başaramayacağım, gittikçe güçsüzleşiyorum, düşeceğim... Hem kadın çok hızlı koşuyor... Botlar, kar üzerinde... İz bırakacaksın... Kurtlar... Rrring, rrring...

12 “Aleksey’ciğim” anlamında. (ç.n.)

13 Çar’ın oğlu. (ç.n.)

XIII

Aleksey, bir kapı zilinin çaldığını, en son Madam Anjou'nun parfüm kokulu mağazasının arka kapısından kaçtığı sırada duymuştu. Şimdi de kapı zili çalıyordu. Biri kapıya gelmişti. Büyük ihtimalle Aleksey gibi biriydi. Topçu Alayı'na bağlı, ama gruptan ayrı düşmüş biri. Fakat onu takip eden bir düşman da olabilirdi. Her iki durumda da tekrar mağazaya dönmek söz konusu bile değildi. Çünkü bu son derece gereksiz bir kahramanlık olurdu.

Aleksey, koşar adımlarla ve arada sırada buzda kayarak bahçeye indi. Burada çok yakından gelen ateş seslerini duyabiliyordu, Kreşçatik'e doğru inen geniş caddenin bir yerlerinden, yüksek bir ihtimalle müze kadar yakınlardan bir yerlerden geliyordu. O alacakaranlık mağazada, düşüncelere dalarak çok fazla zaman kaybettiği ve Malişev'in ona acele etmesini söylemekte ne kadar da haklı olduğu, artık çok açık bir şekilde ortadaydı. Kalp atışları yaşadığı endişe ile birlikte hızlandı.

Aleksey, etrafa bakınırken Madam Anjou'nun mağazasının da bulunduğu sarı renkli, upuzun, kare binanın arka taraftan çok geniş bir bahçeye doğru uzadığını gördü. Bu bahçe bitişikteki binayla aralarında duran alçak duvara kadar uzanıyordu. O bina da demiryollarının genel merkeziydi. Kısık gözleriyle etrafı kolaçan eden Aleksey, doğruca bu duvara giden bir açıklıktan ilerledi. Bir kapıya geldi. Kapının kilitli olmamasına şaşırmıştı. Kapıdan geçip, kör pencereleri ıssızlık hissini daha da artıran boş demiryolu binasının iç karartıcı bahçesine girdi. Yürürken ayak seslerinin yankılandığı bir kemeraltından binayı geçen Aleksey, asfalt geçitten bir caddeye açıldı. Karşı taraftaki binanın kulesinde bulunan saat, öğleden sonra dördü gösteriyordu. Hava da artık kararmaya başlamıştı. Cadde tamamen boştu. Ansızın içine doğan bir histen ötürü kendini rahatsız hisseden Aleksey, sıkıntılı bir şekilde etrafına bakındı. Yukarı değil,

aşağı tarafa dönerek, su birikintileri ve çamur içindeki meydanda bulunan, zar zor seçilen, üzeri karla kaplanmış Altın Kapılar'a doğru yöneldi. Bir adam gözlerindeki korku dolu bakışlarla Aleksey'e doğru koştu ve gözden kayboldu.

Boş bir cadde her zaman insana sıkıntı verir. Fakat bu his burada, Aleksey'in karın boşluğundaki huzursuzluk hissinin de etkisiyle daha belirgin bir hal almıştı. Kararsızlığının üstesinden gelebilmek için çatık kaşlarla düşüncelere dalan Aleksey –*herhangi* bir yöne doğru gitmeliydi, neticede eve uçarak ulaşma şansı yoktu– paltosunun yakalarını kaldırdı ve harekete geçti.

Çok geçmeden hissettiği huzursuzluğun nedenini kısmen de olsa anladı –silah sesleri birdenbire susmuştu. Son iki hafta boyunca aralıksız olarak, neredeyse hiç azalmamıştı, bu gümbürtüler. Şu anda ise gökyüzü tamamen sessizdi. Fakat şehirde, daha doğrusu tam olarak gittiği yön olan Kreşçatik'te, ateşlenen tüfeklerin seslerini açık bir şekilde duyabiliyordu. Aleksey'in Altın Kapılar'dan sola doğru tam bir dönüş yaparak yan caddeye çıkması ve oradan da Ayasofya Katedrali'nin arka tarafından ilerlemesi gerekiyordu. Buradan devam ederek ara sokakları kullanabilir ve kimselere görünmeden evine ulaşabilirdi. Eğer Aleksey böyle yapmış olsaydı, hayatı oldukça farklı bir yönde seyredebilirdi. Fakat o bunu yapmadı. Yeryüzünde bizi bazen bir dağın zirvesinden aşağı doğru baktırarak korkunun ürpertisini yaşamaya, dipsiz bir uçurumun kıyısına kadar gitmeye yönlendiren bir kuvvet vardır. Şu anda Aleksey'i müzeye doğru gitmeye yönlendiren içgüdü ile aynı şeydir bu. Uzak bir mesafeden bile olsa, orada neler olduğunu rahatlıkla görebilmesi gerekiyordu. Fakat oradan uzaklaşmak yerine, son derece gereksiz on adım atarak Vladimirskaya Caddesi'ne çıktı. Tam o anda içindeki uyarıcı ses ona bir hatırlatmada bulundu. Malişev'in ona fısıldayan sesini de aynı anda duydu "Kaç!" Aleksey sağ tarafına döndü, uzaktaki müzeye doğru baktı. Bir an için müzenin beyaz renkli duvarını, göğe yükselen kubbesini ve uzaklara doğru kaçan birkaç karanlık şekli gördü... Hepsi bu kadardı.

Belli belirsiz beyaz bir sisin içinden, üzerinde gri asker paltoları olan küçük bir grup adam caddeye yayılmış, Kreşçatik'ten Proreznaya Caddesi'ne çıkan yokuşun başındaki Aleksey'e doğru geliyordu. Çok uzakta değillerdi. En fazla otuz adım mesafedeydiler. Uzun bir süredir yolda oldukları belliydi ve yorgunluk belirtileri gösteriyorlardı. Gözleri değil, ama kalbindeki sıra dışı bir his Aleksey'e bunların Petlyura'nın adamları olduğunu söylüyordu.

Karın boşluğundan gelen Malişev'in sesi, çok net bit şekilde, "Yakalandın" dedi.

Sonraki birkaç saniye Aleksey'in hayatından silindi ve hiçbir zaman o sırada neler olduğunu hatırlayamadı. Tekrar kendine geldiğinde Vladimirskaya Caddesi'nin köşesinde koşuyordu. Başı önünde, bacaklarının onu götürebildiği kadar hızlı bir şekilde koşuyordu. Proreznaya Caddesi'nin ölümcül köşesinden uzakta, Fransız pastanesi La Marquise'in yanındaydı.

"Hadi, hadi, hadi, devam et... Devam et..." Şakaklarındaki kan, adımlarıyla birlikte tempo tutuyordu.

Kısa bir süre arkasından hiçbir ses gelmedi. Keşke bir jilete dönüşebilse ve duvardaki bir çatlağa girebilseydi. Fakat kaçınılmaz şekilde, sessizlik bozuldu:

"Dur!" diye gürledi, bir ses, kaçmakta olan Aleksey'in arkasından.

"Buraya kadar" dedi, karın boşluğundaki ses.

"Dur!" diye tekrar etti, ses, şiddetli bir tonda.

Aleksey Turbin etrafına bakındı. Hatta bir an için durdu. Çünkü aklına bir anlığına barış yanlısı bir vatandaşmış gibi davranabileceği gibi çılgınca bir düşünce gelmişti. Ben sadece kendi işime bakıyorum... beni rahat bırakın... Peşinden gelen adam on beş adım kadar uzaktaydı ve hızlı bir şekilde tüfeğini sırtından çıkarıyordu. Doktor ona doğru döndüğü anda takipçisinin gözlerinde şaşkınlık ifadesi belirdi. Doktor bu gözlerin kısık bakışlı bir mongolun gözleri olduğunu düşündü. İkinci bir adam koşarak köşeyi dönerken tüfeğinin kurma kolunu çekiyordu. İlk takipçinin gözlerindeki şaşkınlık anlaşılmaz derecede vahşi bir keyfe dönüşmüştü.

"Hey!" diye bağırdı, "Petro, bak bir subay!" O anda, bu adam hemen önünde tavşan görmüş bir avcı gibi duruyordu.

"Ne oluyor ve nereden anladılar bunu?" Bu düşünce Aleksey'e bir balyoz gibi çarptı.

İkinci adamın tüfeği bir anda bir kopeklik bozuk paradan daha küçük, kara bir delik gibi göründü. Aleksey o anda arkaya döndü ve adeta bir ok gibi fırlayarak Vladimirskaya Caddesi'ne doğru koşmaya başladı. Umutsuz bir durumdaydı, çünkü keçe botları onu yavaşlatıyordu. Arkasından ve yüksekten kırbaç şaklaması gibi bir ses geldi -bir çatırtı ve gümbürtü…

"Dur! Yakala şunu!" Bir çatırtı daha koptu. "Yakalayın şu subayı!"

Vladimirskaya Caddesi'nin her yanı intikam peşindeki grubun sesiyle çınlıyordu. İki kere daha bağrışmalar duyuldu.

Bir insanın kurnaz bir tilkiye dönüşebilmesi için ancak silahlı birileri tarafından kovalanması gerekir. Güçsüzlüğünün ve gerçekten umutsuz durumlarda devre dışı kalan zekasının yerini aniden hayvani bir içgüdünün bilgeliği alır. Aleksey, tıpkı avlanmakta olan bir kurt gibi Malo-Provalnaya Caddesi'nin köşesini dönerken arkasında patlayan bir silahın kapkara namlusundan çıkan beyaz ateş çemberini gördü. Son beş dakika içinde ikince defa bir ölüm kalım kararı vererek olağanüstü bir çabayla Malo-Provalnaya Caddesi'ne döndü.

İçgüdüleri var güçleriyle, bıkmadan usanmadan onu kovalayan adamların bundan vazgeçmeyeceklerini ve eğer onu yakalarlarsa, öldürülmesinin kaçınılmaz olduğunu söylüyordu. Onu arkasını dönüp kaçtığı için, cebinde bir tane bile kimlik belgesi olmadığı için, bir tabancası olduğu ve gri renkli bir palto giydiği için öldüreceklerdi. Onu öldüreceklerdi, çünkü peşindeki adamlar ilk ve ikinci seferde ıskalamış olabilirlerdi, fakat üçüncü sefer onu vuracaklardı. Üçüncüden kaçış yoktur. Bu, insanlığın tarihi kadar eski bir kuraldır. Yani ayağındaki bu ağır, keçe botlarla yaklaşık yarım dakika kadar zamanı kalmıştı. Ondan sonra her şey sona erecekti. Bunun geri dönüşü olmadığının farkına varınca, vücudundan bir korku dalgası geçip ayaklarından çıkarak toprağa ulaştı. Ve bunun yerini, bacaklarını saran buz gibi soğuk suya benzeyen vahşi bir öfke aldı. Nefes nefese kalan Aleksey, bu hissi nefesiyle birlikte dışarı attı. Bir yandan koşarken, bir yandan da bir kurt gibi göz ucuyla etrafına bakıyordu. Peşindeki iki gri giysili adama katılan üçüncü bir adam da, Vladimirskaya Caddesi'nin köşesini döndü ve üç tüfek de sırayla parladı. Yavaşlayan Aleksey dişlerini gıcırdatarak onlara doğru dönüp nişan almadan üç el ateş etti. Adımlarını tekrar hızlandırırken ilerisindeki duvarda su borusunun yanına yaslanmış siyah bir gölge görür gibi oldu. O anda sanki birisi tahta bir kerpetenle sol koltukaltını aşağıdan çekiyormuş gibi bir şey hissetti. Bu his onun düzensiz, çarpık çurpuk ve yan yan koşmasına neden oldu. Yeniden arkasını dönerek bu defa dikkatlice üç el daha ateş etti. Altıncı kurşundan sonra özellikle durdu:

"Son kurşunu kendime saklayayım. Elena ve Nikolka'yı düşün. Hapı yuttum. Yakalanırsam bana işkence ederler, omuzlarıma bıçaklarıyla rütbelerimi kazırlar.

Yedinci kurşunu kendim için saklamalıyım.”

İki yana doğru aksayarak ilerlerken tuhaf bir hisse kapıldı. Tabancanın ağırlığını sağ elinde hissediyor olsa da sol kolu gittikçe daha da ağırlaşıyordu. Durmak zorundaydı. Nefes almakta zorlanıyordu. Artık asla kaçamayacaktı. Buna rağmen Aleksey bir şekilde dünyanın en güzel caddesinin köşesini dönerek gözden kayboldu. Kısa bir süre durarak nefes alabilmek için zaman kazandı. Durum umutsuz görünüyordu. Şu ferforje demir kapı sımsıkı kapatılmış, şu kocaman çifte kapının da sürgüleri çekilmiş gibiydi... Aptal bir atasözü aklına geldi: “Vazgeçme dostum, ta ki en dibe vurana kadar.”

O sırada, mucizevi bir anda onu gördü. Siyah eski bir duvarın yanında duruyordu. Arkasındaki bahçedeki ağaç yığını tarafından neredeyse görülemeyecek haldeydi. Duvarın üstüne doğru biraz çökmüş, bir melodramın kadın kahramanı gibi dehşetle kocaman açılmış gözleri parlarken kollarını açıp ona doğru haykırıyordu;

“Hey, asker! Bu tarafa! Bu tarafa...”

Aleksey, yolda koşmaya çalışırken kayan keçe botlarıyla, acılı ve çatlak yutkunmalarla güçlükle nefes alarak kendisini kurtarmak için açılan o kollara doğru düşe kalka ilerlemeye başladı. Onun peşinden giderek siyah, ahşap avludaki dar bahçe kapısından geçti. Her şey bir anda değişmişti. Kadın kapıyı iterek duvardaki boşluğu kapattı. Kapı bir klik sesiyle kilitlendi. Aleksey kadının kendisine yaklaşarak gözlerine baktığını hissetti. Kadın onun gözlerinde belli belirsiz bir kararlılık, enerji ve karanlık görmüştü.

Kadın, arkasını dönerek tuğla döşeli dar yolda ilerlemeye başlarken, “Beni takip et” diye fısıldadı. Aleksey oldukça yavaş bir tempoda kadının arkasından koşmaya başladı. Koşarken sol tarafında bahçelerin duvarları görünüyordu, derken kadın döndü. Sağ tarafta beyaz bir terası olan çok güzel bir bahçe vardı. Kadın alçak bir çite gelince durdu ve başka bir kapıdan daha geçti. Aleksey de nefes nefese onu takip ediyordu. Kadın kapıyı çarparak kapattı. Bir an Aleksey’in gözüne, kadının siyah çoraplı düzgün bacakları çarptı. Paltosunda bir yırtmaç vardı ve hızlı hareketlerle tuğladan yapılmış bir merdivene tırmanıyordu. Aleksey’in iyice keskinleşen kulakları arkada bıraktıkları caddedeki takipçilerinin seslerini duyuyordu. İşte... Şu anda köşeyi döndüler ve onu arıyorlar. “Bu kadın hayatımı kurtarmaya çalışmış olabilir, sadece olabilir...”

diye düşündü Aleksey. “Ama bunu başarabileceğimi hiç sanmıyorum... Kalbim.” Merdivenin en üst basamağına geldiği anda sol dizinin ve sol elinin üzerine yığıldı. Her şey etrafında dönmeye başlamıştı. Kadın eğilerek Aleksey’i sağ kolunun altından kavradı.

“Az kaldı... Birazcık daha ileride!” diye bağırdı. Sol elini kullanarak telaşlı hareketlerle, el yordamıyla üçüncü kapıyı açtı. Bu küçük bir kapıydı. Sendeleyerek yürüyen Aleksey’i kolundan çekti ve küçük, dar bir ara sokakta koşmaya başladı. “Tam bir labirent... Bunun için Tanrı’ya şükretmeliyiz, elbette” diye düşündü, puslu zihninde, kendini beyaza bürünmüş bir bahçede bulan Aleksey. Fakat bu defa daha yüksek bir yerde ve neyse ki Malo-Provalnaya Caddesi’nden olabildiğince uzaktaydı. Kadının onu çektiğini fark etti. Vücudunun geri kalanı buza tutmuş ve kalbi güçlükle atarken sol tarafının ve sol kolunun çok sıcak olduğunu hissetti. “Beni kurtarmış olabilir, ama artık sonum geldi... Bacaklarım gittikçe güçsüzleşiyor...” Hayal meyal kar altında kalmış leylakları gördü, bir kapı ve üzeri karla kaplanmış eski moda bir verandanın dış tarafında asılı duran bir fener gözüne ilişti. Bir anahtar sesi duyuldu. Kadın hâlâ yanında, sağ tarafındaydı. Kalan son gücüyle Aleksey’i o fenere doğru çekmeye çalışıyordu. Derken ikinci bir anahtar sesinin ardından yaşanmışlık kokusu duyulan loş eski bir yere geldiler. Başının üstünde küçük, pek parlak olmayan bir ışık yandı. Zemin ayağının altından sola doğru kayıyordu... Gözlerinde, ona hiç de tanıdık gelmeyen zehir yeşili damlaların parladığını hissetti. Bunun ardından karanlığın içinde büyük bir rahatlama hissine kapıldı...

Loş, kırpışan ışıkta bir sıra paslanmış pirinç topuz gördü. Gömleğinin açık olan ön tarafından aşağı doğru soğuk bir şeyler akıyordu, fakat sol kolu nemli, kaygı verici ve ruhsuz bir sıcaklıkla doluydu. “Hepsi bu kadar. Yaralandım.” Aleksey yerde yatmakta olduğunu fark etti. Başı acı verici bir şekilde sert ve rahatsız bir şeye dayalı duruyordu. Önünde duran pirinç topuzlar bir sandığa aitti. Nefes almasına mani olan o soğuğun nedeni, kadının üzerine döktüğü suydu.

“Tanrı aşkına” dedi cılız, boğuk bir ses. “İç şunu. Nefes alıyor musun? Şimdi ne yapacağım?”

Aleksey, dişlerine bir bardağın çarptığını hissedince sesli bir şekilde

yutkunarak buz gibi soğuk suyu içti. Artık ona çok yakında duran kadının saçlarının güzel kıvrımlarını ve kara, kapkara gözlerini görebiliyordu. Yere çömelmiş olan kadın bardağı yere koyup kolunu Aleksey'in boynuna dolayarak onu kaldırmaya çalıştı.

"Kalbim ne durumda acaba?" diye merak etti, Aleksey. Kendine geliyor galiba... Belki de o kadar fazla kan kaybetmemişimdir, mücadele etmeliyim." Kalbi atıyordu, fakat biraz hızlıydı. Ani ve dengesiz şekilde çarpıyordu. Aleksey halsiz bir şekilde konuşmaya çalıştı:

"Gerekiyorsa giysilerimi kesip parçala, fakat ne yaparsan yap bir an önce bir turnike yap..."

Kadın onu duyabilmek için kendini zorlarken gözleri kısıldı. Sonra ne söylediğini anlar anlamaz çabucak doğruldu ve koşarak bir dolaba doğru gitti. Dolabın içinden bir yığın malzeme çıkardı.

Aleksey dudağını ısırmış, düşünüyordu: "En azından yerde kan lekesi yok, şansım yaver gittiyse fazla kan kaybetmemiş olabilirim." Kadının yardımıyla kıpırdanarak paltosundan kurtuldu ve oturdu. Başındaki dönmeyi yok saymaya çalışıyordu. Kadın Aleksey'in tuniğini çıkarmaya başladı.

"Makas" dedi, Aleksey.

Nefes nefeseydi ve konuşmakta çok zorlanıyordu. Kadın, elbisesinin ipekli kumaştan eteğiyle yerdeki kanları süpürerek gözden kayboldu. Hole giderek şapkasını ve kürk mantosunu astı. Sonra geri geldi ve tekrar yere çöktü. Makası acemice kullanarak ve acıtarak Aleksey'in giysisinin kanla sırılsıklam ve yapışkan bir hale gelmiş olan kolunu keserek kopardı. Böylece Aleksey'in kolu serbest kaldı. Gömlekten kurtulmak daha da kolaydı. Sol kolu ve sol tarafının tamamı koyu kırmızıydı ve hâlâ sıvı emiyordu. Yere kan damlamaya başladı.

"Uğraşma, kes gitsin..."

Gömlek parçalar halinde ayrıldı ve yüzü bembeyaz olmuş, gövdesinin üst kısmı çıplak, kanlı ve sarımsı bir renge bürünen Aleksey, hayatta kalmaya ve bir kez daha kendinden geçmemeye kararlı, dişlerini sıkıp sağ eliyle sol omzunu dürterek kontrol etti.

"Tanrıya şükür... Kemiğim kırılmamış. Kare ya da şerit halinde bir parça kumaş yırt."

"Bandaj var bende" dedi, cılız bir ses, mutlu bir ifadeyle. Gözden kayboldu,

geri döndüğünde bir yandan elindeki bandajın paketini yırtarken, bir yandan da onunla konuşuyordu:

“Burada başka hiç kimse yok... Sadece ben varım...”

Tekrar Aleksey’in yanına oturdu. Aleksey yarasının halini görmüştü. Kolunun üst tarafında küçük bir delik vardı. İç yüzeyine yakındı. Kolun vücuda en yakın duran kısmındaydı. Deliğin içinden ince bir şerit halinde kan sızıyordu.

“Diğer tarafta da yara var mı?” diye sordu, Aleksey, inişli çıkışlı bir ses tonuyla. İçgüdüsel olarak nefesini idareli kullanıyordu.

“Evet, var” dedi, kadın korkuyla.

“Üstüne turnike yap... Evet, oraya... Tamam.”

Daha önce olmayan şiddetli bir acı hissetti. Gözlerinin önünde yeşil renkli halkalar dans ediyordu. Aleksey, alt dudağını ısırdı.

O acı veren ilmek, kolundaki yaranın üzerini tamamen sarana kadar kadın bir tarafından çekti, Aleksey de diğer tarafından dişleri ve sağ eliyle çekerek ona yardım etti. Kanaması hemen durdu.

Kadın onu şu şekilde taşıdı: Aleksey dizlerinin üzerindeydi. Sağ kolunu kadının omzuna doladı, kadın da onun titreyen, dermansız bacaklarının üzerinde kalkmasına yardım etti. Bütün vücuduyla ona destek vererek yan odaya kadar götürdü. Aleksey çok alçak tavanlı ve eski moda olan bu odanın alacakaranlığında etrafında anlaşılmaz, karanlık gölgeler gördü. Kadın onu yumuşak ve tozlu bir şeyin üzerine oturttuktan sonra yan tarafa döndü ve kiraz kırmızısı abajuru olan bir lambayı yaktı. Aleksey duvarda asılı duran kruvaze bir redingotun kadife kenarını ve çerçevelenmiş, sarımsı altın rengi bir apoleti gördü. Kadın, hem heyecan, hem de aşırı güç sarfı nedeniyle güçlükle nefes alarak kollarını Aleksey’e doğru uzattı ve sordu:

“Biraz konyak olacaktı... Biraz ister misin?... Konyak içer misin?”

Aleksey cevapladı:

“Evet, bir an önce...”

Ve sağ dirseğinin üzerine doğru yıkıldı.

Konyak işe yaramış gibi görünüyordu. En azından Aleksey ölmeyeceğini ve omzunu kemirip içini oyan bu acıyla başa çıkabileceğini düşünmeye başlamıştı.

Kadın dizlerinin üstüne çökerek Aleksey'in yaralı koluna pansuman yaptı. Sonra ayaklarına doğru eğildi ve keçe botlarını ayağından çıkardı. Daha sonra ona bir yastık ve uzun zaman önce sürülmüş bir parfümün hoş kokusunun hafifçe hissedildiği, üzeri çiçekler ve dallarla işlenmiş bir Japon sabahlığı getirdi.

"Hadi uzan" dedi, kadın.

Aleksey, kadının dediğini yaptı ve uzandı. Kadın sabahlığı üzerine serdi. Onun üzerine de bir battaniye örttü. Yatağın ucundaki dar bir sedirin yanında ayakta durarak yüzüne baktı.

Aleksey konuşmaya başladı:

"Sen... sen eşsiz bir kadınsın." Kısa bir sessizlikten sonra:

"Bir süreliğine, Gücümü yeniden kazanana kadar yatacağım, sonra kalkıp evime gideceğim... Bana bir süre daha katlanman gerekiyor."

Bir anda korku ve umutsuzluğa kapıldı. "Elena'ya ne oldu? Tanrım, peki ya Nikolka'ya? Neden Nikolka'nın ölmesi gerekiyordu ki? Öldüğüne eminim..."

Kadın usulca küçük bir pencereyi işaret etti. Üzerinde ponponlar olan, dantellerle süslenmiş bir perde vardı, bu pencerede. Aleksey, uzaklardan gelen silah seslerini duyuyordu.

"Eğer şimdi dışarı çıkıp eve gitmeye çalışırsan, seni hemen öldürürler" dedi.

"Seni bu işe bulaştırmak istemezdim... Aniden evine gelebilirler, tabancayı ve kanı görebilirler... Tabanca paltomun cebinde..." Kurumuş dudaklarını yaladı. Kan kaybının ve konyağın etkisiyle hafif bir baş dönmesi hissediyordu. Kadının yüzü önce korkulu, sonra da düşünceli bir hal aldı.

"Hayır" dedi, cesur bir ifadeyle. "Hayır, eğer seni bulacak olsalardı, şimdiye kadar çoktan burada olurlardı. Buralar öyle bir labirent ki, hiç kimse izimizi bulamaz. Üç ayrı bahçeden geçtik. Ama yine de bir an önce evi temizlemeliyim..."

Sıçrayan suların, gıcırdayan eşyaların ve dolaplarda yerlerine yerleştirilen malzemelerin seslerini duydu, Aleksey.

Kadın, otomatik Browning'in kabzasını sanki sıcakmış gibi iki parmağıyla tutarak geri döndü ve sordu:

"Dolu mu bu?"

Yaralanmamış olan kolunu battaniyenin altından çıkaran Aleksey, emniyeti kontrol etti ve cevap verdi:

“Sana zarar vermez, ama kabzasından tutmaya devam et.”

Kadın gitti, tekrar geri geldi. Utangaç bir şekilde konuşmaya başladı:

“Gelmeleri ihtimaline karşı... Pantolonunu da çıkarsam iyi olur... Yine yatmaya devam edersin, ben de onlara kocam olduğunu ve hasta olduğunu söylerim...”

Aleksey, kaşlarını çatıp yüzünü buruşturarak pantolonunun düğmelerini çözmeye başladı. Kadın, ifadesiz bir şekilde sedirin yanına kadar geldi, dizlerinin üzerine çöktü ve ellerini battaniyenin altına soktu. Paçalarından tutup pantolonunu çekip çıkardı, katladı ve göz önünden kaldırdı. Kadının odada olmadığı o kısa süre içinde Aleksey, evin bir kemerle iki odaya ayrıldığını fark etti. Tavanlar o kadar alçaktı ki yetişkin bir adam parmak uçlarında dursa elleriyle tavana dokunabilirdi. Kemerin altındaki diğer oda karanlıktı. Fakat eski bir piyanonun cilalanmış kenarı parıldıyordu. Odada parlayan başka bir şey daha vardı. Bu şey, çiçek açmış bir kaktüse benziyordu. Duvarda ise altın rengi apoletleri olan bir adamın portresi vardı. Duvarda hatırı sayılır bir yer kaplıyordu.

Tanrım, burada ne kadar çok antika var, tıpkı bir müzeye benziyor! Portredeki adamın apoletleri onu büyülemişti. Bir şamdanın üzerinde duran donyağından yapılmış mum odaya hoş bir ışık veriyordu. Bir zamanlar buralarda barış hüküm sürüyordu, fakat artık barış sona ermişti. O yılları hiç kimse geri getiremezdi. Aleksey’in arka tarafında iki tane küçük ve alçak pencere vardı. Bir tanesi de onun bulunduğu taraftaydı. Bu küçük, komik ev de neyin nesiydi? Kadın burada yalnız yaşıyordu. Kimdi bu kadın? Onu kurtarmıştı... Barış sona ermişti... Sokaklardan silah sesleri geliyordu...

Kadın kucağında bir odun yığınıyla geri geldi ve odunları köşeye, sobanın yanına gürültülü bir şekilde bıraktı.

“Ne yapıyorsun? Ne gerek var?” diye sordu, sinirli bir şekilde Aleksey.

“Zaten yakacaktım” diye yanıtladı, kadın. Gözlerinde hafif bir gülümseme belirtisi vardı. “Becerebilirim...”

“Buraya gel” dedi, Aleksey kadına usulca. “Bak, yaptığın her şey için yeterince... Teşekkür edemedim... Ve bunu nasıl yapacağımı da...” Elini uzattı ve kadının parmaklarını tuttu. Kadın itaatkar bir şekilde ona doğru yaklaşınca

Aleksey onu iki defa bileğinden öptü. Kadının yüzü, sanki bir endişenin gölgesinden kurtulmuşçasına yumuşadı ve o anda gözleri inanılmaz derecede güzelleşti.

“Eğer sana rastlamasaydım” diye devam etti, Aleksey. “Kesinlikle ölmüştüm.”

“Evet, öyle” diye yanıtladı, kadın. “Kesinlikle seni öldürürlerdi... Neticede sen de içlerinden birini öldürdün.”

“Birini mi öldürdüm?” Aleksey’in başı dönmeye başlamıştı ve yeniden kendini güçsüz hissediyordu.

“Hıhı” diye onayladı ve korku ile merak karışımı bir duyguyla Aleksey’e baktı. “Ah, çok korkunçtu... Neredeyse beni de vuracaklardı.” Kadının tüyleri ürpermişti.

“Nasıl öldürdüm o adamı?”

“Adamlar köşeyi dönüyorlardı ve sen ateş etmeye başladın. En öndeki adam da yere düştü... Belki de sadece yaralanmıştır. Her neyse, çok cesurdun orada... Bir an bayılacağımı zannettim. Koşuyordun, arkanı döndün ve onlara ateş ettin. Sonra koşmaya devam ettin... Rütben ne senin, yüzbaşı mısın?”

“Neden asker olduğumu düşünüyorsun? Neden bana “asker” diye bağırdın ki orada?

Kadının gözleri parlıyordu.

“Kürklü kalpağındaki rozeti gördüğüm anda bir subay olduğuna hükmettim. Ne diye rozetini takarak böylesi bir riske girdin ki?”

“Rozet mi? Aman Tanrım, tabii ya... Şimdi anlıyorum...” Mağazanın kapı zilinin çalışını hatırladı... Tozlu aynayı... “Aslında her şeyi koparmıştım, fakat acilen çıkmam gerekiyordu ve rozetimi unutmuşum! Ben subay falan değilim. Sadece askeri bir doktorum. Adım Aleksey Vasiliyeviç Turbin... Rica etsem sen de bana adını söyler misin?”

“Julia Aleksandrovna Reiss.”

“Neden yalnızsın?”

Cevabı her nedense gergindi ve konuşurken başka bir tarafa baktı:

“Kocam şu anda burada değil. Gitti. Annesi de onunla birlikte gitti. Ben yalnızım...” Kısa bir duraksamanın ardından ekledi: “Burası çok soğudu. Brrr... Ben sobayı yakayım.”

Odunlar sobada yanarken Aleksey'in başı giderek artan bir şiddetle ağrımaya başladı. Yarası artık acımıyordu, çektiği bütün acı başında toplanmıştı. Önce sol şakağından başladı, oradan başının üst kısmına sıçradı, sonra da ensesine geçti. Sol kaşının altındaki bir kan damarı gerginleşti ve her yöne doğru dayanılmaz ağrı dalgaları yaymaya başladı. Julia Reiss sobanın önünde diz çökerek maşa ile ateşi karıştırdı. Hissettiği ağrı nedeniyle gözlerini dönüşümlü olarak açıp kapatan Aleksey, Julia'nın başını sıcaktan bunalıp yana çevirdiğini ve solgun bileğini yüzüne siper ettiğini gördü. Saçlarının belirli bir rengi yok gibiydi. Bir an için aralarına alev serpiştirilmiş küllü sarı gibi görünüyor, sonra neredeyse altın rengini alıyordu. Fakat kaşları, tıpkı gözleri gibi kömür karasıydı. O kemerli burnunun oluşturduğu orantısız çehrenin güzel olup olmadığına karar veremiyordu. Gözlerindeki bakış tam bir muammaydı. Bakışlarında korku, endişe, hatta şehvet vardı... Evet, şehvet.

Üzerine yansıyan sıcak dalgasıyla birlikte orada otururken mucizevi şekilde çekiciydi. O kadın, Aleksey'in hayatını kurtarmıştı.

O gece, sobanın sönmesinin üzerinden uzun bir zaman geçtikten sonra saatler boyunca, sobada yanan odunların yerini Aleksey'in alev alev yanan başı ve kolu aldı. Birileri kızgın bir çiviyi döndüre döndüre Aleksey'in başına sokup beynini yok etmeye çalışıyordu sanki. "Ateşim var" deyip duruyordu, Aleksey kuru ve zayıf bir sesle. Bir yandan da aklına sabah olduğunda kalkması ve bir şekilde eve gitmesi gerektiği fikrini aşılamaya çalışıyordu. Çivi kafatasını delerek beynine ulaşırken nihayet Elena'yı, Nikolka'yı, evini ve Petlyura'yı aklından çıkardı. Hiçbir şeyin önemi yoktu artık. Peturra... Peturra... Tek bir şeyi arzuluyordu: Hissettiği bu acının dinmesini.

Gecenin ortasında Julia Reiss ayağında kısa tüylü terlikleriyle odaya geldi ve Aleksey'in yanına oturdu. Aleksey yine kolunu kadının boynuna doladı, iki küçük odanın yanından geçtiler. Bunu yapmadan önce Julia cesaretini toplayarak ona şunları söyledi:

"Eğer yapabilirsen kalkmanı istiyorum. Bana aldırış etme. Sana yardım edeceğim. Sonra yine yatıracağım seni... Şayet kalkamıyorsan..."

Aleksey cevap verdi:

"Hayır, kalkarım... Ama biraz yardımın gerekli..."

Julia bu gizemli evin küçük kapısından geçerken ona yardım etti. Sonra da geri getirdi. Aleksey, yeniden yatağa uzanırken dişleri soğuktan titriyordu. Başındaki ağrıda bir hafifleme ve rahatlama hissetti:

“Yemin ederim bu yaptığını unutmayacağım. Hadi yatağına git...”

“Sessiz ol, ben başını rahatlatacağım.”

Çok geçmeden başındaki o kızgın, sersemletici ağrı uçup gitti. Ağrı şakaklarından akarak Julia’nın yumuşak ellerine doğru ilerledi. Oradan vücuduna, oradan da odanın tozlu ve tüylü bir halıyla kaplı zeminine doğru aktı ve yok olup gitti. Acının yerine leziz ve dengeli bir sıcaklık dalgası bedenini sarıyordu. Kolu uyuşmuş, dökme demir gibi ağırlaşmıştı. Bu yüzden kolunu kıpırdatmadı, sadece gözlerini yumdu ve kendini bu sıcak dalgasına bıraktı. Orada öylece ne kadar yattığını söyleyemezdi: Belki dakikalar sürmüştü, belki de saatler. Fakat burada bu şekilde sonsuza kadar yatabileceğini, bu sıcaklıkla yıkanabileceğini hissediyordu. Ne zaman gözlerini açsa –ki bunu yanında oturan kadını endişelendirmemek için çok yavaş ve dikkatlice yapıyordu– aynı manzarayı görüyordu: Küçük lamba, kırmızı abajurun altından huzur verici bir ışık yayıyordu. Julia’nın uykusuz çehresi de hemen yanındaydı. Dudakları, mutsuz bir çocuğun dudakları gibi bükülmüş pencereden dışarı bakıyordu. Hissettiği sıcaklığın tadını çıkaran Aleksey, hareketlendi ve ona doğru yanaştı...

“Bana doğru eğil” dedi. Sesi kuru, güçsüz ve yüksek perdeden çıkmıştı. Julia ona doğru döndü, gözlerinde korkmuş ve savunmaya geçmiş bir bakış vardı. Gözlerinin etrafındaki gölgeler de derinleşmişti. Aleksey sağ kolunu Julia’nın boynuna doladı, onu kendine doğru çekti ve dudaklarından öptü. Sanki soğuk ve şekerli bir şeye dokunuyormuş gibi hissettirdi, bu öpücük Aleksey’e. Kadın, Aleksey’in yaptığı şey karşısında şaşırmadı, fakat gözlerinde daha inceleyici bakışlarla Aleksey’in yüzünü tarayarak;

“Tanrım, ne kadar sıcaksın. Ne yapacağız? Bir doktor çağırmamız gerek ama bunu nasıl yapacağız?” dedi.

“Gerek yok” diye yanıtladı, Aleksey, nazikçe. “Doktora ihtiyacım yok. Yarın ayağa kalkıp evime giderim.”

“Çok korkuyorum” diye fısıldadı. “Ya daha kötü olursan? O zaman nasıl yardım edebilirim sana? Artık kanamıyor, değil mi?” Bandajlı koluna dokundu. Bu öyle hafif bir dokunuştu ki Aleksey bunu hissetmedi bile.

“Merak etme, bana hiçbir şey olmayacak. Hadi yat uyu.”

“Seni bırakıp gidemem” diye yanıtladı, Julia, ellerini okşayarak. “Ateşin çok yüksek.”

Aleksey kendini tutamadı ve ona yeniden sarılarak kendine doğru çekti. Julia da ona direnmedi. İyice yakınına gelene kadar çekmeye devam etti. Ve Julia yanına uzanırken vücudundaki hastalık seviyesindeki ateşe rağmen onun bedeninin berrak ve hayat dolu sıcaklığını hissetti.

“Öylece yat ve kıpırdama” diye fısıldadı. “Ben başını rahatlatırım.”

Aleksey’in yanına boylu boyunca uzandı ve Aleksey onun dizlerinin kendi bedenine dokunuşunu hissetti. Julia, Aleksey’in şakaklarındaki saçlarını arkaya doğru düzeltmeye başladı. Aleksey bundan o kadar büyük bir zevk aldı ki düşünebildiği tek şey uyumamak için kendini nasıl tutabileceğiydi.

Fakat uykuya daldı ve uzun, huzurlu bir uyku uyudu. Uyanınca kendisini sıcaklık nehrinde yüzen bir tekne gibi hissediyordu. Bütün ağrıları geçmişti sanki ve dışarıda gecenin rengi gittikçe daha da soluklaşıyormuş gibi hissetti. Sadece bu küçük ev değil, Kiev şehri ve bütün dünya tamamen sessizliğe gömülmüştü. Perdelerin arasındaki aralıklardan donuk, şeffaf, mavi bir ışık sızıyordu. Aleksey’in vücudunun sıcaklığıyla ısınmış olan kadın, yüzünde mutsuz bir ifade ile onun yanında uyuyordu. Aleksey tekrar uykuya daldı.

Sabah saat dokuz sularında, seyrek görülen faytonculardan biri tamamen terk edilmiş Malo-Provalnaya Caddesi’nden iki yolcu aldı – siyah renkli sivil bir palto giymiş, son derece solgun görünen bir adam ve bir kadın. Adamı kolundan dikkatlice destekleyerek faytona bindiren kadın, arabacıya onları Aziz Aleksey Tepesi’ne götürmesini söyledi. Tepede kimseler yoktu. Sadece 13 numaralı binanın önünde, elinde bir valiz, bir bohça ve bir de kafes olan garip bir adamı indiren bir fayton vardı.

XIV

O akşam 13 numaralı binanın bütün müdavimleri kendiliğinden yine orada buluştular. Hiçbiri yok olmamış ya da kovulmamıştı.

“Bu o” diye yankılandı, Anyuta’nın göğsünden çıkan haykırışı. Yüreği Lariosik’in kuşu gibi pırpır ediyordu. Turbinlerin mutfağının karla kaplanmış küçük penceresi temkinli bir vuruşla tıklandı. Anyuta gelenin yüzünü görebilmek için kendi yüzünü cama yapıştırdı. Bu oydu, fakat bıyıkları yoktu... Oydu... Anyuta, iki elini siyah saçlarının üzerinden aşağı doğru kaydırdı, kapıyı açıp verandaya, oradan da karla kaplı bahçeye baktı. Kendisine inanılmaz derecede yakında duran Mişlayevski’yi gördü. Üzerinde kunduz yakalı bir öğrenci paltosu ve siperli bir öğrenci kasketi vardı... Bıyıkları ise gitmişti... Fakat gözlerine bakınca yanılmaya imkan yoktu, verandanın karanlığında bile. Sağ gözünde yeşil kıvılcımlar vardı, Ural dağlarından değerli bir taş gibi. Sol gözü ise kara ve baştan çıkarıcıydı... Ve olduğundan daha kısaymış gibi görünüyordu.

Anyuta titreyen eliyle sürgüyü çekti ve o anda bahçe gözden kayboldu. Mutfak kapısından gelen ışık demeti de karardı, çünkü Mişlayevski’nin paltosu Anyuta’yı sarmalamıştı ve çok tanıdık bir sesin fısıltısı duyuldu:

“Selam, Anyutoçka... Üşüteceksin... Mutfakta kimse var mı?”

“Kimse yok” diye cevapladı, Anyuta, ne söylediğinin farkında olmadan. Her nedense fısıldayarak konuşuyordu. “Bu adamın dudakları ne kadar da tatlı olmuş...” diye geçirdi aklından keyifli bir şekilde ve fısıldadı: “Viktor Viktoroviç... Bırak beni... Elena...”

“Elena’nın bununla ne alakası var?” diye fısıldadı, kolonya ve tütün kokan tanıdık ses sitemle. “Senin neyin var Anyutoçka?...”

“Bırak beni, çığlık atarım yoksa. Gerçekten yaparım bunu” dedi, Anyuta,

tutkulu bir şekilde Mişlayevski'nin boynuna sarılırken. "Korkunç bir şey oldu, Aleksey Vasiliyeviç yaralandı..."

Boğa yılanı kadını anında bıraktı.

"Ne, yaralandı mı? Peki, ya Nikolka?"

"Nikolka iyi ve güvende. Fakat Aleksey Vasiliyeviç yaralandı."

Mutfaktan gelen ışık demetinin içinden, sonra da başka kapılardan geçtiler...

Yemek odasına geldiklerinde Elena, Mişlayevski'yi görünce gözyaşlarına boğuldu ve konuşmaya çalıştı:

"Vitka, hayattasın... Tanrıya şükür... Ama biz o kadar şanslı değiliz..." Hıçkırdı ve Aleksey'in odasını işaret etti. "Ateşi kırk derece... Kötü yaralanmış..."

"Yüce Meryem" dedi, Mişlayevski, kasketini kaldırıp geriye doğru iterken. "Nasıl yaralanmış peki?"

Masanın üzerindeki şişelerin ve birkaç metal kutunun üzerine doğru eğilmiş olan adama döndü:

"Bir soru sorabilir miyim, siz doktor musunuz?"

"Hayır, ne yazık ki" diye yanıtladı üzgün ve kısık bir ses. "İzninizle size kendimi tanıtayım. Adım Larion Surzhanski."

Misafir odası. Seslerin ve gürültülerin Aleksey'e gitmemesi için koridora açılan kapı kapatılmış, kapı perdesi de indirilmişti. Üç adam az önce onun odasından çıkmış ve uzaklaşmışlardı – biri keçi sakallı ve altından kelebek gözlüklü, biri temiz tıraşlı ve genç, sonuncusu ise kır saçlı, yaşlı, bilge ve üzerinde ağır bir kürk paltoyla uzun bir kalpak olan bir profesördü. Aleksey'in eski hocası. Elena onları odadan çıkarlarken gördü. Yüzü kireç gibi olmuştu. Soranlara Aleksey'in tifüs olduğunu söylüyordu. Şimdi ise Aleksey gerçekten tifüs olmuştu.

"Yarasının üstüne bir de tifüs..."

Cıva çubuğu kırk dereceyi gösteriyordu ve... "Julia" ... heyecanlı bir yüz kızarması, sessizlik ve bu sessizliğin içinde merdiven boşluğu ve çalan bir telefonla ilgili mırıldanmalar...

"İyi günler, bayım" dedi, Mişlayevski bacakları iki yana açık bir vaziyette.

Ukrayna dilinde fısıldıyordu. Kırmızı suratlı Şervinski, gözlerini ondan kaçırdı.

Siyah takım elbisesi üzerine tam oturuyordu. Mükemmel bir gömlek giymiş, ona uygun bir papyon takmıştı. Ayağında ise rugan ayakkabılar vardı. “Kramski Opera Stüdyosu Sanatçısı.” Cebinde duran yeni kimlik kartı bunu kanıtlıyordu. “Neden apoletlerinizi takmadınız efendim?” diye devam etti, Mişlayevski. “‘Rus İmparatorluğu’nun bayrağı Vladimirskaya Caddesi’nde dalgalanıyor... Odessa Limanı’nda Senegallilerden oluşan iki tümen ve Sırp konakçı subayları var... Ukrayna’ya gidin beyler ve alaylarınızı büyütün...’ Bütün bunları hatırlıyor musun, Şervinski? Neden, seni orospu ço...”

“Senin derdin ne?” diye sordu, Şervinski. “Bu benim hatam değil, öyle değil mi? Benim bunlarla ne alakam var? Az kalsın kendimi vuracaktım. Karargahtan en son ayrılan bendim, tam öğle saatiydi, düşman birlikleri Peçorsk’a ulaşmıştı.”

“Sen bir kahramansın” dedi, Mişlayevski, “Ama umarım ekselansları, başkomutanımız daha erken kaçmayı başarmıştır. Tıpkı majesteleri, Ukrayna Atamanı gibi... Baş orospu çocuğu... Umarım güvenli bir yerdedir. Ülkenin onun gibi adamlara ihtiyacı var. Evet, belki de *sen* bana onun tam olarak nerede olduğunu söyleyebilirsin.”

“Bunu neden bilmek istiyorsun?”

“Sana nedenini söyleyeyim.” Mişlayevski sağ yumruğunu sıkıp sol elinin avuç içine sertçe vurdu. “Eğer o *ekselansları* ve *majesteleri* benim elime geçerlerse birini sol ayağından, diğerini sağ ayağından tutup baş aşağı çevireceğim ve bundan sıkılana kadar kafalarını yere çarpacağım. Karargahta geriye kalan serseri arkadaşlarının da tuvalete götürülüp orada boğulmaları gerekiyor tabii...”

Şervinski mosmor olmuştu.

“Rica etsem söylediklerine dikkat eder misin?” diye söze başladı. “Ataman’ın karargahtaki personelini de yüzüstü bıraktığını unutma. Yanına sadece iki tane özel yardımcısını aldı. Geri kalanımız orada kaderimize terk edildik.”

“Şu anda bin kadar adamımızın makinalılarla korunan müzede, aç susuz esir tutulduğundan haberin var mı senin? Ve Petlyura’nın adamları ne zaman canları isterse onları böcek gibi eziyor. Albay Nai-Turs’un öldürüldüğünü biliyor muydun? O, tek kişiydi ki...”

“Resmiyetini koru!” diye bağırdı, Şervinski. Bu defa iyice sinirlenmişti. “Benimle o tonda konuşarak nereye varmaya çalışıyorsun? Ben de en az senin

kadar bir Rus subayıyım!”

“Beyler lütfen kesin şunu!” diyerek kendini Mişlayevski ile Şervinski’nin arasına attı, Karas. “Bu tamamen anlamsız bir münakaşa. Şervinski haklı Viktor, fazla kişisel saldırıyorsun. Kes şunu, bu şekilde bir yere varamayız...”

“Sessiz olun, sessiz” diye fısıldadı, Nikolka çaresiz bir halde. “Sizi duyacak...”

Bunun üzerine utanan Mişlayevski ses tonunu değiştirdi.

“Kendini üzme Bay Opera Sanatçısı. Kendimi kaptırdım işte... Beni tanırsın.”

“Bu çok komik, senin...”

“Beyler, lütfen sessiz olun...” Nikolka, onlara uyaran bir bakış attı ve ayağını da yere vurdu. Hepsi sustular ve dışarıdan gelen sesleri dinlemeye başladılar. Sesler aşağıdaki Vasilisa’nın dairesinden geliyordu. Vasilisa’nın neşeli -biraz da histerik- bir şekilde kahkahalar attığının ayırdına vardılar. Sanki ona cevap verir gibi Wanda da kendine güvenen, evin duvarlarında çınlayan bir sesle bir şeyler söyledi. Ardından mırıldana mırıldana sesleri biraz azaldı.

“Ne kadar alışılmadık bir durum” dedi, Nikolka düşünceli bir şekilde. “Vasilisa’nın misafiri var. İnsanlar onu görmeye gelmiş. Hem de böyle bir zamanda. Üstelik gelen seslere bakılırsa alem yapıyorlar.”

“Senin şu Vasilisa, gerçekten garip biri” diye homurdandı, Mişlayevski.

Gece yarısı gibi Aleksey, kendisine yapılan iğnenin ardından uykuya daldı. Elena da onun yatağının başucundaki koltuğa yerleşti. Bu sırada misafir odasında bir savaş konseyi toplanmıştı.

O gece hep birlikte orada kalmaları gerektiğine karar vermişlerdi. Öncelikle, ellerinde geçerliliği olan kağıtlarla bile olsa, gece gece bir yerlere gitmeye çalışmak anlamsızdı. İkincisi, kalmaları Elena için daha iyi olacaktı. Yardıma ihtiyacı olursa yanında olurlardı. Ve hepsinden önemlisi böyle bir zamanda evde *olmamak*, onun yerine bir yerlerde misafirlikte olmak daha akıllıcaydı. Daha baskın bir neden ise başka seçenekleri olmamasıydı. Burada en azından iskambil oynayabilirlerdi.

“Oynar mısın?” diye sordu, Mişlayevski Lariosik’e.

Lariosik’in yüzü kızardı, utanmış görünüyordu. Telaşlı bir şekilde, oynadığını söyledi ama kötü, çok kötü oynadığını... Ona, Zhitomir’deki eski oyun ortağı

vergi denetçisinin ettiği gibi küfür etmemelerini umdu... O zamanlar korkunç şeyler yaşanıyordu. Fakat burada, Elena Vasiliyevna'nın evinde yeniden güç topluyordu. Elena Vasiliyevna oldukça müstesna bir insandı. Burası da çok sıcak ve samimi bir ortamdı. Özellikle de evin bütün pencerelerinde asıl duran krem rengi perdeler insana dış dünyadan soyutlanmış hissi veriyordu... Ve dış dünyaya gelince… Kabul etmelisiniz ki orası iğrenç, kanlı ve duygusuzdu.

"Şiir yazıp yazmadığınızı sorabilir miyim acaba?" dedi, Mişlayevski. Dikkatle Lariosik'e doğru bakıyordu.

"Evet, yazıyorum" dedi, Lariosik, mütevazı bir şekilde. Yüzü kızarmıştı.

"Anlıyorum... Araya girdiğim için kusura bakmayın... Duygusuz diyordunuz. Lütfen devam edin."

"Evet, duygusuz. Ve yaralı ruhlarımız burası gibi bir yerde, krem rengi perdelerin ardında, ihtiyaç duyduğu huzuru arıyor..."

"Huzur deyince, Zhitomir'in nasıl bir yer olduğunu bilmiyorum, fakat onu burada, Kiev'de bulacağınızı hiç sanmıyorum... Başlamadan önce boğazınızı votkayla iyice bir ıslatmanız iyi olur, yoksa boğazınızın çok fazla kuruduğunu hissedersiniz. Birkaç tane mum alabilir miyiz? Mükemmel. Bu durumda birinin feragat etmesi gerekecek. Biri kötü oynayan beş kişiyle oynamak pek hoş olmaz..."

"Nikolka zaten kötü oynuyor" dedi, Karas.

"Ne? Ne kadar büyük bir iftira bu! En son oynadığımızda kim kaybetti? Sen çekilmiştin."

"Yaşamak için uygun olan yer krem rengi perdelerin ardıdır. Neden bilmem ama herkes şairlere gülüyor gibi görünüyor..."

"Tanrı esirgesin... Neden sorumu yanlış algıladınız? Şairlerle bir derdim yok benim. Şiir okuyan biri olmadığımı itiraf ediyorum ama..."

"Ve havan topu el kitabından başka bir kitap da okumadın, bir de Roma Hukuku'nun ilk on beş sayfası... On altıncı sayfada savaş başladı ve sen de okumaktan vazgeçtin..."

"Saçmalık, ona bakma sen... Adın ve soyadın tam olarak nedir, Larion Ivanoviç mi?"

Lariosik, tam adının Larion Larionoviç olduğunu, fakat bu arkadaş grubunu çok cana yakın bulduğunu, böylesi dostane bir aile ortamının fazla

görülmediğini ve kendisine soyadı kullanılmadan sadece “Larion” denmesinden çok memnun olacağını söyledi... Tabii kimsenin buna bir itirazı yoksa.

Çoğunlukla sessiz duran Karas, “Düzgün birine benziyor...” diye fısıldadı, Şervinski’ye.

“Güzel… Hadi oyuna başlayalım o zaman... Bu arada söyledikleri yalandı tabii ki. Eğer gerçekten bilmek istiyorsan *Savaş ve Barış*’ı okudum. İşte sana gerçek bir kitap. Baştan sona okudum ve çok beğendim. Neden mi? Çünkü eski bir yazar bozuntusu tarafından değil, bir topçu subayı tarafından yazılmış. Onlu mu attın sen? Tabii ya sen benim ortağımsın... Karas, Şervinski ile ortak... Sen dışarıda kaldın Nikolka.”

“Yalnız, rica ediyorum bana küfür etmeyin” dedi, gergin bir sesle yalvarır gibi Lariosik.

“Senin neyin var dostum? Bizi yamyam falan mı sandın, korkma seni yemeyiz! Görüyorum ki Zhitomir’deki vergi denetçileri çok korkunç insanlarmış. Korkudan ödünü koparmışlar senin... Biz burada kurallara son derece bağlı şekilde oynarız.”

“Yani endişelenmene gerek yok” dedi, Şervinski masaya otururken.

“Maça ikili... Evvet... Gerçek bir yazar diye ben buna derim, Topçu Teğmen Kont Lev Nikolayeviç Tolstoy... Ordudan ayrılması yazık olmuş -pas- generalliğe kadar yükselebilirdi... Herkesin can sıkıntısından roman yazmaya başlayabileceği emeklilik yerine bunu yapabilirdi... O uzun kış gecelerinde yapacak başka hiçbir şey yoktur. Şehir dışında bunu yapmak oldukça basit. As yok...”

“Karo üçlü” dedi, Lariosik utangaç bir ifadeyle.

“Pas” dedi, Karas ona cevaben.

“Kötü bir oyuncu olduğunla ilgili o laflar da neyin nesiydi? Gayet iyi oynuyorsun. Küfür değil, takdir edilmeyi hak ediyorsun. Pekala, sen karo üçlü attıysan ben de maça dörtlü atıyorum. Kendi başıma evime gidebilirim şu anda, sorun olmaz...”

“Karo dörtlü mü” diyerek Lariosik’e bir hatırlatma yaptı, Nikolka, Lariosik’in elindeki kağıtlara bakarak.

“Dört mü dedin? Pas.”

“Pas.”

Lariosik, mumun titrek ışığıyla aydınlanan odada, sigara dumanlarının arasında gergin bir halde birkaç tane daha kart aldı. Mişlayevski, tüfekten şarjör çıkarır gibi oyunculara teker teker kartlarını dağıttı.

“Küçük bir maça” diye duyurdu, Lariosik’i de cesaretlendirerek: “Çok güzel!”

Kartlar Mişlayevski’nin elinden akçaağaç yapraklarının dökülmesi gibi sessizce çıktı. Şervinski kartları düzgünce atarken, Karas daha sert ve düzensiz bir şekilde atıyordu. Lariosik ise iç çekerek kartlarının her biri sanki bir kimlik kartıymış gibi nazik bir şekilde elini açtı.

“A-ha” dedi, Karas. “Demek elin buydu. Papaz ve kız.”

Mişlayevski’nin yüzü mosmor oldu. Kartlarını masaya fırlattı ve Lariosik’e dönerek öfkeli bir şekilde bakarak gürledi:

“Ne halt yemeye koz ile benim kızımı aldın? Ha, Larion?!”

“Güzel, ha, ha, ha!” diye şeytani bir şekilde sevindi, Karas. “Bu da bizim numaramız sanırım!”

Yeşil renkli masadan korkunç ve gürültülü sesler yükseliyordu. Mum alevlerinin titreşimleri iyice şiddetlenmişti. Nikolka, kollarını savurarak diğerlerini sakinleştirmeye çalıştı ve koşarak kapıyı kapatıp perdesini örttü.

“Fyodor Nikolayeviç’te papaz olduğunu düşündüm” diye mırıldandı, cılız bir sesle Lariosik.

“Bunu nasıl düşünebilirsin...” Mişlayevski bağırmamaya çalışıyordu. Bu da sesine boğuk bir hırıltı veriyor ve kulağa daha ürkütücü geliyordu: “Kendin için alıp sonra da bana mı verdin? Ha? Ne biçim oynamak bu böyle” -Mişlayevski bakışlarını masadakilerin hepsinde dolaştırdı– “Haksız mıyım? Buraya huzur ve sükunet için geldiğini söylüyordu, yanılıyor muyum? Ortağının numarasını bozmak huzurlu bir hayat aramak için sıra dışı bir yol, bunu söylemek zorundayım! Bu bir yetenek oyunu, kahrolası! Kafanı kullanmalısın, anladın mı, bu şiir yazmaya benzemez!”

“Bir dakika. Belki de Karas...”

“Belki de, ne? Belkisi falan yok. Eğer Zhitomir’de böyle oynuyorlarsa kusura bakma ama bana göre bu düpedüz cinayet! Beni yanlış anlama... Puşkin ve Lomonosov şiir yazarlardı, onlar asla böyle bir dümen yapmazlardı...”

“Ah, kapa çeneni Viktor. Neden ona bu kadar kızıyorsun? Bu herkesin başına gelebilir.”

“Biliyordum” diye mırıldandı, Lariosik. “Şanssız olduğumu biliyordum...”

“Şşş. Kes şunu...”

Bir an, tam bir sessizlik oldu. Uzakta, çok sayıda kapalı kapının ardındaki mutfakta bir zil çaldı. Bir duraksama oldu. Ardından ayak seslerinin tıkırtıları, kapıların açılma sesleri duyuldu ve Anyuta odaya geldi. Elena hızlıca koridordan geçti. Mişlayevski yeşil çuha masanın üzerine davula vurur gibi vurarak konuştu:

“Biraz erken gibi, değil mi?”

“Evet, öyle” dedi, kendini ev aramaları konusunda bir uzman olarak gören Nikolka.

“Kapıyı açayım mı?” diye sordu, Anyuta endişeli bir ifadeyle.

“Hayır, Anna Timofeyevna” diye cevapladı, onu Mişlayevski. “Bekle biraz.” Homurdanarak sandalyesinden kalktı.

“Ben bakarım kapıya, sen zahmet etme.”

“Birlikte bakalım” dedi, Karas.

“Doğru” dedi, Mişlayevski. Bir an için tam olarak bir müfreze askerin önünde duruyormuş gibi göründü. “Yatak odasında her şeyin ayarlanmış olduğunu farz ediyorum... Doktor Turbin tifüse yakalandı. Elena, sen onun kız kardeşisin... Karas, sen de doktor gibi davran... Yok hayır, tıp öğrencisi ol. Yatak odasına git ve ikna edici bir görüntü ayarla. Hipodermi falan bir şeyler zırvala... Oldukça kalabalığız burada... Bir şey olmaz...”

Kapı zili sabırsız bir şekilde yeniden çaldı. Anyuta harekete geçti. Hepsinin endişeli olduğu yüzlerinden anlaşılıyordu.

“Acele etme” dedi, Mişlayevski, pantolonunun arka cebinden oyuncağa benzer siyah bir tabanca çıkarırken.

“Bu çok riskli” dedi, Şervinski kaşlarını çatarak. “Beni çok şaşırttın. Senin, herkesten daha dikkatli olman gerek. Sokaklarda cebinde bununla dolaştığını mı söylüyorsun yani?”

“Korkmana gerek yok” diye yanıtladı, onu Mişlayevski sakin ve kibar bir şekilde. “İcabına bakarız. Şunu al Nikolka ve gerekirse pencereden ya da arka kapıdan dışarı fırlat. Eğer gelenler Petlyura’nın adamlarıysa, öksürürüm. O zaman fırlatırsın fakat dikkatli bir şekilde at ki sonrasında arayıp bulabilelim. O küçük şey benim için önemli, benimle Varşova’ya kadar geldi... Herkes hazır

mı?”

“Hazırız” dedi, Nikolka. Tabancayı Mişlayevski’nin elinden alırken sert ve gururlu bir ifade takınmıştı.

“Pekala.” Milayevski Şervinski’yi göğsünden dürttü ve şöyle dedi:

“Sen bir şarkıcısın, buraya bir resital vermek için davet edildin.”

Karas’a döndü:

“Sen doktorsun, Aleksey’i muayene etmeye geldin.”

Nikolka’ya:

“Sen kardeşisin.”

Lariosik’e dönerek sordu:

“Sen öğrencisin ve burada kiracısın. Kimliğin var mı?”

“Çarist pasaportum var” dedi, Lariosik rengi atarak. “Bir de Karkov Üniversitesi’nden öğrenci kimliğim var.”

“Çarist olanı sakla. Sadece öğrenci kimliğini göster.”

Lariosik kapı perdesini kavradı, kenara çekti ve odadan çıktı.

“Kadınlar önemli değil” diye devam etti, Mişlayevski. “Pekala, herkesin kimlikleri hazır mı? Ceplerinizde şüphe uyandıracak bir şey yok, değil mi? Hey, Larion! Biri ona silahı olup olmadığını sorsun.”

“Larion!” diye seslendi, Nikolka yemek odasından dışarı doğru. “Silahın var mı?”

“Hayır, Tanrı esirgesin” diye yanıtladı, Larion, evin uzak köşelerinde bir yerlerden.

Kapı zili bir kez daha uzun, tehlikeli ve sabırsız bir şekilde çaldı.

“İşte başlıyor” dedi, Mişlayevski ve kapıya doğru gitti. Karas, Aleksey’in odasına doğru gözden kayboldu.

Şervinski, “Fal bakıyormuş gibi yapayım kağıtları” dedi ve mumları söndürdü.

Turbinlerin dairesinin kapısına gelebilmek için üç tane kapıdan geçmek gerekiyordu. Birincisi merdivenlerin başında, koridordaydı. İkincisi, Turbinlerin dairesinin sınırlarını belirleyen cam kapıydı. Cam kapının ardında ve aşağıda soğuk ve karanlık bir giriş koridoru vardı. Bu koridorun bir tarafında Lisoviçlerin ön kapısı bulunuyordu. Koridorun sonundaki üçüncü kapı da caddeye açılıyordu.

Kapı çarptı ve Mişlayevski aşağıdan duyulacak şekilde bağırdı:

“Kim o?”

Arkasında, merdivenlerin en üstünde arkadaşlarının gölgelerinin kıpırdadığını hissediyordu, hepsi dinlemedeydi. Dışarıdan rica eder tonda bir ses duyuldu:

“Kapıyı daha kaç kere çalmam gerekiyordu? Bayan Talberg-Turbin burada mı yaşıyor? Kendisine bir telgraf var. Kapıyı açın.”

“Bu çok eski bir numaradır” diye geçirdi aklından, Mişlayevski. Güçlü bir şekilde öksürmeye başladı. Merdivendeki gölgelerden biri içeri doğru giderek gözden kayboldu. Mişlayevski dikkatlice sürgüyü çekti, anahtarı çevirdi ve kapıyı açtı. Zinciri yerinden çıkarmamıştı.

“Telgrafı bana ver” dedi, kapıya doğru yanlamasına durarak. Bu şekilde dışarıdan gelen kişi onu göremezdi. Gri bir palto kolunun içinden uzanan bir el, telgrafı Mişlayevski’ye uzattı. Mişlayevski bunun gerçek bir telgraf olduğunu fark edince hayretler içinde kaldı.

“İmzalayın lütfen” dedi, kapının ardındaki ses, sinirli bir şekilde.

Dışarı bir anlığına bakan Mişlayevski, kapıda sadece bir kişi olduğunu gördü.

“Anyuta, Anyuta” diye bağırdı neşeyle. Bronşiti mucizevi bir şekilde iyileşmişti. “Bana bir kalem ver.”

Anyuta yerine Karas koşarak geldi ve ona bir kalem verdi. Mişlayevski, zarfın kapağından yırtılmış bir kağıt parçasına “Tur” yazdı ve Karas’ın kulağına fısıldadı:

“Bana yirmi beş kopek ver...”

Kapı çarparak kapandı ve kilitlendi. Mişlayevski ve Karas son derece şaşkın bir halde merdivenleri çıktılar. Geri kalan herkes koridora toplanmıştı. Elena zarfı yırtarak açtı ve mekanik bir ses tonuyla, yüksek sesle telgrafı okumaya başladı:

“Lariosik büyük bir talihsizlik yaşadı, stop. Lipsky adındaki operet şarkıcısı...”

“Tanrım!” diye haykırdı, Lariosik. Yüzü kıpkırmızıydı. “Bu annemden gelen telgraf!”

“Altmış üç kelimelik” diye homurdandı, Nikolka. “Bak, kağıdın her tarafını yazıyla doldurmak zorunda kalmışlar, arkasını bile!”

“Ah, Tanrım!” diye inledi Elena. “Ne yaptım ben? Lariosik, lütfen yüksek

sesle okumaya başladığım için beni bağışla. Tamamen aklımdan çıkmış...”

“Ne hakkında bu telgraf?” diye sordu, Mişlayevski.

“Karısı onu terk etmiş” diye fısıldadı, Nikolka onun kulağına. “Feci bir skandal...”

Evi bir anda kulakları sağır eden bir ses sardı. Biri cam kapıya var gücüyle aralıksız olarak vuruyordu. Sanki kapıda bir göçük açıyordu. Anyuta çığlık attı. Elena bembeyaz oldu ve duvara doğru yıkıldı. Ses o kadar yüksek, o kadar korkutucu ve o kadar saçmaydı ki Mişlayevski’nin yüz ifadesi bile değişti. Kendi de bembeyaz olan Şervinski, Elena’yı tuttu... Aleksey’in odasından bir inleme duyuldu.

“Kapı çalıyor” diye haykırdı, Elena.

Stratejik planlarını tamamen unutan Mişlayevski, koşarak merdivenlerden indi. Karas, Şervinski ve ölümüne korkmuş olan Lariosik de onu takip etti.

“Bu ses hayra alamet değil” diye mırıldandı, Mişlayevski.

Buzlu camdan yapılmış kapının arkasında tek bir siyah gölge görülüyordu. Gürültü kesildi.

“Kim o?” diye gürledi, Mişlayevski, merasim alanı sesiyle.

“Tanrı aşkına, açın. Benim, Lisoviç... Lisoviç!” diye haykırdı, siyah siluet. “Benim, Lisoviç...”

Vasilisa’nın berbat bir hali vardı. Aralarından pembe kellikler görülen saçları çok kötü dağılmıştı. Kravatı yana çekilmişti. Ceketinin kuyruğu kırık bir klozet kapağı gibi sarkıyordu. Gözlerinde, zehirlenmiş birinin gözlerinde görülen türden bulanık, odağını kaybetmiş bir bakış vardı. İlk basamağa adımını attı, sonra bir anda Mişlayevski’nin kollarına yığıldı. Mişlayevski onu yakaladı, fakat dengesi bozulmuştu. Sert bir şekilde merdivenlere kıçının üstüne oturdu ve boğuk bir sesle bağırdı:

“Karas! Su getir...”

XV

Akşam olmuştu, saat neredeyse on birdi. Hiçbir zaman fazla kalabalık olmayan cadde, olaylar nedeniyle her zamankinden de erken boşalmıştı.

Dışarıda kar, inceden yağıyordu. Kar taneleri, dengeli ve sakin bir şekilde hem pencerenin önünden, hem de yazları Turbinlerin penceresine gölge yapan, üzerine yığılan karlarla gittikçe aşağı doğru eğilen akasya ağacının dalları arasından yere doğru süzülüyordu.

Kar yağışı öğle vakti başlamıştı. Kar o zamandan beri devam ederken gün de uğursuz olaylarla dolu kasvetli ve kötüye giden bir akşama evrilmişti. Elektrik akımı da yarı yarıya azaltılmıştı. Böyle bir akşamda Wanda, akşam yemeği olarak beyin yapmıştı. Yeterince kötü görünen bir yiyecek olan beyini, bir de Wanda pişirince, iyice iğrenç bir hal alıyordu. Wanda, beyinden önce yenmesi için sıvı yağ ile çorba pişirmişti. Bu yemekleri gören Vasilisa, hiçbir şey yiyememiş olmanın verdiği rahatsızlıkla, sinirli bir şekilde masadan kalkmıştı. O gece Vasilisa'nın yapacağı sayısız şey vardı. Hepsi de zor ve rahatsızlık vericiydi. Yemek odasındaki masa tersi çevrilmiş bir vaziyette duruyor, yerde bir tomar Lebid-Yurçik parası göze çarpıyordu.

"Sen aptalın tekisin" dedi, Vasilisa karısına.

Wanda ona doğru dönerek;

"Senin aşağılık bir hayvan olduğunu hep biliyordum, ama son zamanlarda kendini de aşmaya başladın" dedi.

Vasilisa, karısının suratına var gücüyle bir tane patlatıp onu yere devirmek ve kafasını büfenin köşesine çarptırmak için zapt edilmesi zor bir istek duydu. Ve bir daha, bir daha vurmak, ta ki o kahrolası sıska yaratık çenesini kapatıp yenilgiyi kabul edene kadar. Vasilisa bitkindi, adeta bir köle gibi çalışıyor, karısından evde ona itaat etmesini istemeye hakkı olduğunu düşünüyordu.

Vasilisa dişlerini sıkarak kendini tuttu. Wanda'ya saldırmak, düşünüldüğünden daha da tehlikeli bir teşebbüs olabilirdi.

Vasilisa, kenetlenmiş dişlerinin arasından, "Sadece dediğimi yap" dedi. "Anlamıyor musun, büfeyi yana çekebilirler, o zaman ne olacak? Ama masanın altına bakmak asla akıllarına gelmez. Şehirdeki herkes böyle yapıyor."

Wanda sonunda pes etti. Ve birlikte çalışmaya koyuldular. Ellerindeki raptiyelerle banknotları masanın alt tarafına tutturuyorlardı. Çok geçmeden masanın alt kısmı güzel bir şekilde dokunmuş ipek bir halı gibi rengarenk bir desenle kaplanmıştı.

Yüzü ter içinde kalan Vasilisa, dişlerini gıcırdatarak ayağa kalktı ve yayılmış haldeki kağıt paralara baktı.

"Bu bizi çok uğraştıracak" dedi, Wanda. "Ne zaman para lazım olsa yemek masasını tersine çevirmek zorunda kalacağım."

"Ne olmuş, ölmezsin ya" diye cevapladı onu, Vasilisa, boğuk bir sesle. "Masayı ters çevirmek elindeki her şeyi kaybetmekten daha iyidir. Şehirde olanları duymuyor musun? Bunlar Bolşeviklerden de betermiş. Hiçbir ayrım gözetmeksizin evlerde arama yapıp, kendilerine karşı savaşan subayları arıyorlarmış."

Saat on birde, Wanda elinde bir semaverle mutfaktan çıkarak yemek odasına geldi ve dairenin diğer bütün ışıklarını söndürdü. Büfenin içinden bir kutu bayat ekmek ve bir parça lor çıkardı. Masanın üzerinde asılı duran üçlü avizenin tek bir yuvasından kırmızımsı renkte loş bir ışık yayılıyordu.

Vasilisa, ağzına küçük bir ekmekle bir parça lor attı. Fakat bunlar o kadar kötüydüler ki şiddetli bir diş ağrısı çekiyormuş gibi gözleri sulandı. Her ısırıkta, bu mide bulandırıcı yiyeceklerin küçük kırıntıları ceketine, kravatına dökülüyordu. Vasilisa, tedirgin bir halde, nedenini bilmeden Wanda'nın ağzındakileri çiğneyişini izlemeye koyuldu.

Wanda, yukarıya doğru Turbinlerin dairesine bakarak, "Bundan nasıl bu kadar kolayca sıyrıldıklarına hayret ediyorum" dedi. "İçlerinden birinin öldürüleceğinden emindim. Ama hayır, hepsi geri döndü ve apartman yine subaylarla doldu..."

Başka bir zaman olsa Wanda'nın yorumları Vasilisa'nın üzerinde en ufak bir etki yapmazdı, fakat şu anda, korku ve huzursuzlukla kıvranıyorken, Wanda'nın

söylediklerinin son derece kinle dolu olduğunu düşündü.

Vasilisa, ona bakmanın verdiği rahatsızlıktan kaçınmak için başka bir yöne bakarak, “Doğrusu şaşırttın beni” dedi. “Onların doğru olan şeyi yaptıklarını gayet iyi biliyorsun. Birileri şehri o (Sesini alçalttı) domuzlara karşı savunmalıydı… Ayrıca bundan kolayca kurtulduklarını düşünüyorsan yanılıyorsun... Sanırım o...”

Wanda düşünceli bir ifadeyle Vasilisa’ya bakarak kafa salladı.

“Evet, yukarı çıktığımda zaman ben de öyle düşünmüştüm… Doğru söylüyorsun, yaralanmış...”

“O halde memnun olunacak bir durum yok ortada -gerçekten de paçayı kurtarmışlar yani...”

Wanda dudaklarını yaladı.

“Ben memnun falan olmadım, ‘paçayı kurtardıklarını’ söylememin tek nedeni şu: Petlyura’nın adamları gelip –ki Tanrı esirgesin umarım gelmezler– apartman yöneticisi olarak sana yukarıdaki insanların kim olduklarını sorarlarsa, onlara ne diyeceğini bilmek istiyorum. Ataman’ın ordusuna mensup olduklarını söyleyecek misin, söylemeyecek misin?”

Vasilisa Wanda’ya sert sert baktı.

“Onun bir doktor olduğunu söylerim ki bu kesinlikle doğru. Ayrıca ortada onun hakkında başka bir şey bilmem için bir neden yok. Ne yaptığını nereden bilebilirim ki?”

“Mesele de bu işte. Konumun gereği bilmen *gerekiyor*.”

Tam o sırada kapı zili çaldı. Zili duyan Vasilisa beyaza kesti. Wanda da cılız boynunu kapıya doğru çevirdi.

Burnu seğiren Vasilisa ayağa kalkarak,

“Biliyor musun belki de doğrudan koşa koşa Turbinlere gidip onlara haber vermeliyim” dedi.

Wanda, Vasilisa’ya cevap verecek zamanı bulamadan, zil tekrar çaldı.

“Aman Tanrım” dedi, Vasilisa, gergin bir şekilde. “Başka yapacak bir şeyim yok –Kapıyı açmak zorundayım.”

Dehşete kapılan Wanda da onun peşinden gitti. Apartmanın koridoruna çıkan kapılarını açtılar. Koridorda soğuğun kokusu hissediliyordu. Wanda’nın kemikleri belli olan sevimsiz yüzü, korku dolu gözlerle kapıdan dışarı uzandı.

Kafasının üzerindeki elektrikli zil, ısrarcı bir şekilde tekrar çaldı.

Bir an için Vasilisa'nın aklından Turbinlerin cam kapısını çalma fikri geçti – biri aşağı inmek zorunda kalabilir ve işler o kadar da kötü gitmeyebilirdi. Fakat bunu yapmaya korktu. Gelenler ona sorular sorabilirlerdi: "Neden o kapıyı çaldın? Bir şeyden mi korkuyorsun? Suçluluk psikolojisi mi?" O anda umut vadeden bir düşünceye kapıldı. Her ne kadar zayıf bir ihtimal olsa da, gelenlerin bir arama ekibi değil de başka birileri olabileceğini geçirdi aklından...

"Kim o?" diye sordu, Vasilisa, kapıya doğru cılız bir sesle.

Vasilisa'nın karnının hizasındaki anahtar deliğinden gürleyen bir sesin bağırışı duyuldu. Wanda'nın kafasının üzerindeki kapı zili bir kere daha çaldı.

"Açın kapıyı" diye bağırdı, kulak tırmalayan bir ses, Ukraynaca. "Karargahtan geliyoruz. Ve sakın kaçmaya kalkma, yoksa seni kapının dışından bile vururuz."

"Ah, Tanrım..." diye iç çekti, Wanda.

Vasilisa, hayat belirtisi barındırmayan elleriyle sürgüyü çekerek açtı. Ona saatler sürmüş gibi gelen zincirle girdiği beceriksizce bir uğraşın ardından ağır mandalı kaldırdı.

"Acele et..." dedi, anahtar deliği, acımasız bir tonda.

Vasilisa dışarı bakınca gri gökyüzünden bir bölümü, bir akasya dalını ve havada süzülen kar tanelerini gördü. Vasilisa'ya daha kalabalıkmış gibi görünseler de, içeriye üç adam girdi.

"Rica etsem bana..."

"Arama" dedi, ilk adam kurda benzer sesiyle. Doğrudan Vasilisa'nın üzerine yürümüştü. Koridor, Vasilisa'nın etrafında dönmeye başlamıştı. Wanda'nın ışıkla aydınlanan kapı girişindeki yüzü de tebeşir tozuyla pudralanmış gibiydi.

"O halde sakıncası yoksa" Vasilisa'nın sesi donuk ve ifadesizdi. "Rica etsem bana arama emrinizi gösterir misiniz? Ben barıştan yana bir vatandaşım. Evimi neden aramak istediğinizi bilmiyorum. Burada hiçbir şey yok" dedi, Vasilisa. Ukraynacasının onu ansızın yalnız bıraktığını acı bir şekilde fark etti.

"Peki, biz arama yapmaya geldik" dedi, ilk adam.

Adamlar üzerine geldikçe geri geri giden Vasilisa, onları rüyasında gördüğü hissine kapıldı. Vasilisa'ya göre ilk adamın bütün hal ve hareketleri bir kurda benziyordu. İnce bir yüz, küçük, derin gözler, gri bir cilt, uzun ve dağınık bıyıklar, derin çukurları olan tıraşsız yanaklar. Gözlerinde meraklı, değişken bir

bakış vardı. Küçük ve etrafı duvarlarla çevrili bu yerde bile, bir yaratığın karda ve çimen üzerinde uzun adımlar atarak yaptığı insana hiç benzemeyen yürüyüşün yarattığı etkiyi karşısındakine hissettirebiliyordu. Ukraynaca ve Rusçanın birbirine girdiği felaket bir dilde konuşuyordu. Podol'daki nehir kıyısını bilen yerlilerin aşina olduğu bir dildi bu. Çünkü orada yazları rıhtımın yakınlarında harala gürele çalışan vinçler ve mavnalardan karpuz boşaltan kılıksız adamlar olurdu. Kurt adamın başında bir kürk şapka ve bu şapkanın bir tarafından sallanan cicili bicili şeritlere sahip mavi renkli bir dokuma vardı.

İkinci adam, bir devdi. Neredeyse Vasilisa'nın koridorunun tavanına değecekti. Cildinin rengi, neşeli, gül yanaklı köylü kadınlarınki kadar kırmızıydı. O kadar gençti ki henüz yüzündeki kıllar bile çıkmamıştı. Kaba saba duran, güve yemiş kulaklıkları olan, koyun postundan bir şapkayla gri bir palto giyiyordu. Doğal olmayacak kadar küçük ayakları ise pis, parça parça paçavralarla sarılmıştı.

Üçüncü adamın kırık bir burnu vardı. Bunun bir tarafında irinlenmiş bir yara vardı. Üst dudağındaki yaraya da kabaca bir dikiş atılmıştı. Başında, üzerinde kırmızı bir şeritin ve eskiden rozetin olduğu yerde soluk bir izin bulunduğu eski bir subay şapkası vardı. Eski model, kruvaze bir ordu tuniği giyiyordu. Tuniğin pirinç düğmeleri paslanmıştı. Siyah bir pantolonu ve ayağının üst kısmında gri kalın askeri çoraplarının üzerine giydiği ayak bezleri vardı. Gözlerinde öfke ve kendine acıma duygusu barındıran bir bakışa sahipti. Lambadan yansıyan ışık, yüzünde iki ayrı renk ortaya çıkarıyordu -balmumunu andıran bir sarı ile mat bir menekşe rengi.

"Arama yapmak için geldik" diye tekrarladı, kurt adam. "İşte, emrimiz de burada."

Bunu söylerken elini pantolonunun cebine atıp oradan buruşuk bir kağıt parçası çıkararak Vasilisa'ya uzattı. Bir gözü ile Vasilisa'yı yerinden kıpırdamaması için göz hapsinde tutarken diğeriyle, yani sol gözüyle koridordaki mobilyaları gelişigüzel kontrol ediyordu.

Buruşuk kağıt dörde katlanmıştı ve üzerinde kabartmalı bir şekilde şöyle yazıyordu: "1. Kazak Kolordu Karargahı." Onun altında da kalıcı bir kalemle, büyük harflerle ve italik olarak Ukraynaca bir emir yazılıydı:

Aziz Aleksey Tepesi, 13 numarada oturan Vasili Lisoviç adındaki vatandaşın evini aramakla görevlendirildiniz. Bu emre karşı gelen kişiler yargılanmadan infaz edilecektir.

İmza:
Protsenko, Kurmay Başkanı
Miklun'un Emir Subayı

Kağıdın sol alt köşesinde ne yazdığı anlaşılamayan mavi bir mühür bulunuyordu. Emri okuyan Vasilisa'nın gözlerinin önünde koridordaki duvar kağıdının çiçekli desenleri dalgalanmaya başladı. Kurt adam kağıdı onun elinden alırken Vasilisa;

"Buyrun, içeri gelin ama burada hiçbir şey yok..." dedi.

Kurt adam cebinden siyah renkli, üzerinde yağ lekesi olan otomatik bir tabanca çıkartarak Vasilisa'ya doğrulttu. Bunu gören Wanda sessiz bir çığlık attı. Yüzünün şekli bozuk olan diğer adamın elinde de ciddi görünüşlü, uzun namlulu ve üzerindeki yağ sayesinde parlayan bir tabanca vardı. Vasilisa'nın dizlerinin bağı çözülmüştü. Sanki boyu kısalmış gibiydi. Elektrikli lamba bir anda eski parlaklığına döndü.

"Burada kimler var ?" diye sordu, kurt adam, boğuk bir sesle.

"Kimse yok" diye yanıtladı, Vasilisa. Dudakları bembeyaz olmuştu. "Sadece ben ve karım."

"Hadi beyler, bir göz atalım. Ve çabuk olun" diye hırıldadı, kurt adam yanındakilere. "Harcayacak fazla zamanımız yok."

Şekilsiz suratlı adam, sobaya doğru atılırken, dev adam da ağır, tahta bir sandığı yerden kaldırıp kibrit kutusu sallar gibi salladı. Tabancasını cebine koyan şekilsiz suratlı, iki elini yumruk yaparak duvara vurdu. Sobanın kapağı gürültüyle açılınca odaya ılık bir dalga yayıldı.

"Silahın var mı?" diye sordu, kurt adam.

"Hayır, şerefim üzerine yemin ederim... Neden bir silahım olsun ki?..."

"Hayır" diye tekrarladı, Wanda'nın gölgesi, nefes nefese.

"Eğer varsa, söylemeniz sizin için daha iyi olur. Birini vurulurken hiç gördünüz mü?" diye sordu, manalı bir şekilde.

"Silahı ne yapacağım ben?"

Yeşil abajurlu lamba, II. Aleksander'in demir gibi sağlam ruhunun derinliklerinden bu üç davetsiz misafire öfkeyle dik dik bakmakta olduğu çalışma odasında parlak bir şekilde yanıyordu. Vasilisa, çalışma odasının yeşil ışığında hayatında ilk defa baş dönmesi hissinin baygınlıktan önce geldiğini keşfediyordu. Üç adam doğrudan duvar kağıdını incelemeye başladılar. Dev adam kitaplıktaki kitapları sanki oyuncakmış gibi büyük öbekler halinde yere fırlatıyordu. Üçü de ellerini duvar kağıdının üzerinde vura vura gezdiriyordu. Pat, pat, pat... Duvardan boğuk sesler geliyordu. Birden gizli bölmedeki kutunun sesi duyuldu: Tonk. Kurt adamın gözleri keyifle ışıldadı.

"Ne dedim ben size?" diye fısıldadı, sessizce. Dev adam ayağıyla koltuğun üzerine basarak neredeyse tavana kadar yükseldi. Dev adam parmaklarıyla bu gizli yeri açarken çatırtılar duyuldu. Teneke kutuyu dışarı çıkarıp iple bağlanmış gazete öbeğini kurt adama doğru fırlattı. Kurt adam kafasını sallıyordu. Yarı ölü haldeki Vasilisa'ya bakarak uzun süre buna devam etti.

"Vay canına, " dedi, acı bir ifadeyle. "Bunlar da ne böyle? Burada hiçbir şey olmadığını söylemiştin, ama görünüşe bakılırsa paranı duvara gömmüşsün. Şimdi seni vurmam gerekiyor!"

"Oh, hayır!" diye haykırdı, Wanda.

Vasilisa'ya tuhaf bir şey oldu. Birden sarsılarak kahkaha atmaya başladı. Bu korkunç bir kahkahaydı, çünkü Vasilisa'nın gözleri korku içindeydi. Gülen sadece dudakları, burnu ve yanaklarıydı.

"İyi ama ben kanunları çiğnemedim ki. Orada sadece bankadan aldığım birkaç kağıt ve birkaç küçük şey var. Fazla bir para da yok... Onların hepsini ben kazandım... Hem Çar dönemine ait paralar zaten. Artık onlar tedavülden kalktı..."

Vasilisa konuşurken, görünüşü ona sağlıksız ve tuhaf bir keyif veriyormuş gibi kurt adama doğru bakıyordu.

"Senin tutuklanman lazım" dedi, kurt adam azarlayıcı bir tonda. Paketi salladıktan sonra eski püskü paltosunun derin mi derin cebine atmıştı. "Hadi beyler, bir de şu masaya bakalım."

Vasilisa'nın elleriyle açtığı masa çekmecelerinden dört tomar kağıt, mühürler, kaşeler, kartpostallar, kalemler ve sigara tabakaları çıktı. Yeşil renkli halı ve masanın üstündeki kırmızı örtünün üzeri kağıtlarla doluydu. Sayfalarca kağıt

yerde hışırdıyordu. Şekilsiz suratlı adam çöp kutusunu tersine çevirdi. Misafir odasında duvar kağıtlarını üstünkörü bir şekilde, hatta isteksizce vurarak kontrol ettiler. Dev adam yerdeki halıyı kaldırdı ve yere ayağıyla vurdu, tahta zeminde yanık gibi duran ayak izlerini özellikle bırakıyor gibiydi.

Geceyle birlikte elektriğin gücü de artmıştı. Cızırdayan elektrik akımı gramofona ulaştığında gramofon ışıl ışıl parladı. Vasilisa, tökezleyerek, oyalanarak üç adamı takip etti. Üzerine bir sakinlik çökmüştü. Düşünceleri artık daha tutarlı bir haldeydi. Derken yatak odasına geldiler. Bir anda kıyafetler, çarşaflar ayna kapaklı dolaptan dışarı fırlatılmaya başlandı. Yatak da ters çevrildi. Yüzünde utangaç bir sırıtış beliren dev adam birden durdu ve aşağıya doğru baktı. Tersyüz edilmiş yatağın altından Vasilisa'nın yepyeni, parmak uçları lekeli, oğlak derisi botları ortaya çıkmıştı. Dev adam utana sıkıla Vasilisa'ya doğru baktı ve güldü.

"Güzel botlar" dedi, yüksek tonda bir sesle. "Acaba bana olurlar mı?"

Dev adam eğilip botları dikkatlice yerden almadan önce Vasilisa'nın vereceği cevabı düşünecek kadar zamanı olmadı. Vasilisa omuz silkti.

"Oğlak derisidir" dedi öylesine, belli belirsiz bir sesle.

Kurt adam ona doğru dönerken kısık gözlerinde şiddetli bir öfke belirdi:

"Kes sesini, seni piç kurusu" dedi, acımasız bir sesle. "Kapa çeneni!" dedi, bir kere daha. Bir anda tepesi atmıştı. "Servetini saklamaya çalışmandan ötürü seni bir hırsız ve haydut olarak vurmadığımız için bize teşekkür etmelisin. Onun için sesini kes." Rengi bir ölü gibi solan Vasilisa'ya doğru yürürken gözleri tehditkar bir şekilde parladı. "Burada oturmuş, bir yandan stok yapıyor, bir yandan da o çirkin sıfatınla bir domuz gibi pembeleşene kadar yiyip içiyorsun. Bizim gibi insanların da ayaklarına neler giymek zorunda kaldıklarını görüyorsun. Bak gördün mü? Adamın ayakları soğuk ısırığı olmuş ve paçavralarla sarılmış. Sen burada oturup gramofonunu dinlerken o siperlerde çürüyor. Ah seni orospu ço..." Bir anda içinde Vasilisa'nın kulağına bir yumruk atma isteği oluşunca kolunu savurdu. Wanda, "Hayır..." diyerek çığlık attı. Kurt adam saygıdeğer Vasilisa'ya yumruk atmaya cesaret edemedi. Sadece yumruğuyla göğsünden dürttü onu. Yüzü kireç gibi bembeyaz olan Vasilisa adamın kemikli yumruğu göğsüne vurunca hissettiği keskin acıyla sendeledi.

"Sizin devrimden anladığınız bu" diye geçirdi, o pembe renkli, düzgün

kafasının içinden. “İşler boka sardı. Şunların hepsini ipte sallandırmalıydık, ama artık çok geç...”

Kurt adam, yaylı yatağın üstüne oturmuş ayağındaki ayak bezini çıkaran dev adama, kibar bir ses tonuyla, “Giy şu botları, Vasilko” dedi. Botlar o kalın gri çorapları yüzünden ayağına olmuyordu.

Kurt adam sert bir şekilde Wanda’ya dönerek, “Şu Kazak’a ince bir çift çorap ver” dedi. O da hemen yere çökerek şifonyerin en alt çekmecesinden bir çift çorap çıkardı. Dev adam gri çoraplarını bir tarafa savurup kırmızı başparmaklarını ve kararmış nasırlarını göstererek yeni çorapları ayağına geçirdi. Botlar ayağına güçlükle oldu. Hatta sol tekinin bağcıkları pat diye koptu. Dev adam bir çocuk gibi sırıtarak kopan bağcıkların püskül püskül olmuş uçlarını bağladı ve ayağa kalktı. Birbiriyle son derece alakasız olan bu beş kişinin arasındaki gergin ilişkide, bir anda bir şeyler çatırdamış gibi oldu. Daha doğal davranışlar sergilemeye başladılar. Dev adamın ayağındaki botlara bakan şekilsiz suratlı adam, aniden Vasilisa’nın lavabonun yanında asılı duran pantolonuna uzandı. Ustaca bir hareketle onu askısından aldı. Kurt adam Vasilisa’ya şüpheci bir bakış daha attı. Acaba ağzını açıp bir şey söyleyecek miydi? Vasilisa da, Wanda da tek kelime etmediler. İkisinin yüzünde de huzursuz bir beyazlık vardı ve gözleri yuvalarından fırlamıştı. Yatak odası bir hazır giyim mağazası gibi görünmeye başlamıştı. Şekilsiz suratlı adam üzerinde sadece lime lime olmuş, çizgili iç çamaşırıyla orada öylece durarak, ışığın altında Vasilisa’nın pantolonunu inceliyordu.

“Güzel bir yünlü kumaş bu...” dedi, burnundan konuşarak. Mavi koltuğa oturarak pantolonu giymeye koyuldu. Kurt adam üzerindeki kirli tuniği Vasilisa’nın gri ceketiyle değiştirdi. Elindeki kağıtların bir kısmını da Vasilisa’ya uzatarak, “Al bakalım, bayım, bunlara ihtiyacın olabilir” dedi. Masadan küre şeklinde cam bir saat aldı. Saatin kadranında büyük Roma rakamları vardı. Kurt adam paltosunu giyerken saatin sesi paltosunun altından duyulabiliyordu.

“Kullanışlı bir araç, saat. Saatinin olmaması, ellerinin olmaması gibi bir şey” dedi, kurt adam, kırık burunlu olana. Vasilisa’ya karşı tutumu giderek yumuşuyordu. “Geceleri saatin kaç olduğunu görebilmek iyi olur.”

Bir süre sonra üç adam da buradan çıkarak misafir odasına, oradan da çalışma odasına geçtiler. Vasilisa ile Wanda da onların peşinden gitti. Çalışma odasına

geldiklerinde kurt adam gözlerini iyice kıstı. Düşünceli bir şekilde onlara bakarak Vasilisa'yla konuşmaya başladı:

"Bize bir makbuz verirsen iyi olur, Bayım..." (Aklındaki rahatsız edici düşüncelerle mücadele ederken alnı bir akordeonun körüğü gibi kat kat olmuştu.)

"Ne?" dedi, Vasilisa, fısıltıyla.

"Makbuz. Bu eşyaları bize senin verdiğini gösteren bir belge yani" diye açıkladı, kurt adam, yere bakarken.

Vasilisa'nın yüz ifadesi değişti. Yanakları pembeleşti.

"İyi ama ben bunu nasıl... Yani..." ("Size bir de makbuz vermek zorundayım da ne demek?" diye bağırmak istedi. Fakat dudaklarından oldukça farklı kelimeler döküldü.) "Neden bir makbuza ihtiyacınız olsun ki?"

"Seni tıpkı bir köpek gibi vurmalıydım, seni… seni kan emici! Neler düşündüğünü biliyorum, çok iyi biliyorum. Eğer sizinkiler iktidarda olsaydı bizi böcek gibi ezerdiniz. Anlaşılan size iyilik yaramıyor. Çocuklar, onu duvara dayayın. Sana hak ettiğin gibi..."

Öfkeden titreyene kadar bekleyen kurt adam, Vasilisa'yı duvara doğru iterek boğazına yapıştı. O anda Vasilisa kıpkırmızı olmuştu.

"Oh!" diye feryat etti, Wanda korkuyla. Kurt adamın kolunu çekiştirmeye başladı. "Kesin şunu! Tanrı aşkına merhamet edin! Vasya, ne diyorsa yap ve yaz şunu!"

Kurt adam, mühendisin boğazını bıraktı. Vasilisa'nın yakalarından biri tam dikiş yerinden çatırdayarak kopmutu. Vasilisa koltuğuna nasıl gelip oturduğunu hatırlamıyordu. Titreyen elleriyle defterden bir yaprak yırttı, kalemini mürekkebe batırdı. Odanın sessizliğinde kurt adamın cebindeki kristal kürenin tiktakları duyulabiliyordu.

"Ne yazmam gerekiyor?" diye sordu, Vasilisa, cılız ve çatlak bir sesle.

Kurt adam düşünmeye başladı. Gözlerini kırpıştırıyordu.

"Yaz... 'Kazak Tümen Karargahı'nın emri ile... Şu, şu, şu eşyaları… Çavuşa teslim ettim… Aşağıda belirtildiği gibi...'"

"Aşağıda belirtildiği gibi..." dedi Vasilisa, sonra sustu.

"Oraya ne olduklarını yaz... 'Arama sırasında teslim ettim. Hiçbir şikayetim yoktur.' Sonra da imzala..."

O anda Vasilisa, içinde kalan son nefes kalıntılarını bir araya getirdi ve bakışlarını kurt adamdan ayırarak sordu:

“Kime veriyorum diyeceğim?”

Kurt adam şüpheci bakışlarla Vasilisa’ya baktı. Fakat memnuniyetsizliğini belli etmeden sadece iç çekti.

“Yaz: Çavuş Nemolyak...” Bir an arkadaşlarına bakarak düşündü. “... Çavuş Kirpati ve Ataman Uragan.”

Sersem sersem kağıda bakan Vasilisa, kurt adamın söylediklerini yazdı. Yazmayı bitirdikten sonra her zaman attığı imzayı atmak yerine “Vasilis” yazdı ve kağıdı kurt adama uzattı. O da kağıdı eline alıp inceledi.

Tam o anda merdivenin üst tarafındaki cam kapı çarptı. Ayak sesleriyle birlikteuyuldu ve Mişlayevski’nin gür sesi işitildi.

Sesleri duyan kurt adam kaşlarını çattı. Arkadaşları da huzursuz bir şekilde kıpırdandılar. Yüzü kızaran kurt adam hırlayarak, “Sessiz olun!” dedi. Cebindeki otomatik tabancayı çıkartıp korkuyla ona bakan Vasilisa’ya doğrulttu. Koridordan başka ayak sesleri ve kısık sesli konuşmalar da geliyordu. Derken açılan bir sürgünün, kapı kolunun ve zincirin sesleri duyuldu. Sonra kapı tekrar kilitlendi. Şekilsiz suratlı adam koridora çıktı, kapıya doğru eğildi ve dışarıyı dinlemeye başladı. Geri döndüğünde kurt adamla manalı manalı bakıştılar ve üçü birden itişe kakışa koridora gittiler. Oraya gelince dev adam botlarının içinde sımsıkı duran ayak parmaklarını kımıldattı.

“Üşüyecekler.”

Ve Vasilisa’nın lastik ayakkabılarını giydi.

Kurt adam Vasilisa’ya dönerek alçak bir sesle, kurnazca konuştu:

“Durum şu, bayım... Buraya geldiğimizi hiç kimseye söylemeyeceksin. Eğer bizi şikayet edersen, bizimkiler senin kemiklerini kırarlar. Yarına kadar evden çıkmayın, yoksa başınız derde girer...”

“Üzgünüm” dedi, kırık burunlu adam.

Kırmızı yanaklı dev hiçbir şey söylemedi. Sadece utangaç bir şekilde önce Vasilisa’ya, sonra da mutlu bir yüz ifadesiyle, parlayan lastik ayakkabılarına baktı. Vasilisa’nın kapısından hızlıca çıkıp ön kapıya doğru koridorda ilerlerken nedense parmak uçlarında yürüdüler ve sürekli birbirlerine çarptılar. Kapının kilidi gürültüyle açıldı. Dışarıda karanlık bir gökyüzü vardı. Onlar dışarı

çıktıktan sonra Vasilisa üşüyen elleriyle kapıyı kilitledi. Başı dönen Vasilisa bir an için rüya gördüğünü sandı. Neredeyse duracak olan kalbi giderek daha hızlı atmaya başladı. Wanda, koridorda hıçkırarak ağlıyordu. Bir anda orada bulunan bir sandığın üzerine yığıldı. Başını duvara çarptı ve gözyaşları yüzünden aşağı, bir nehir gibi akmaya başladı.

“Tanrım, bize ne oldu böyle? Tanrım, aman Tanrım, Vasya... Güpegündüz. Ne yapacağız şimdi?”

Bir yaprak gibi titreyen Vasilisa, Wanda’nın önünde duruyordu. Yüzü buruş buruştu.

“Vasya” diye bir çığlık attı, Wanda. “Onlar asker falan değildiler, karargahtan falan da gelmiyorlardı! Sadece üç serseriydiler!”

“Biliyorum, anladım orasını” diye homurdandı, Vasilisa. Ellerini çaresizlik içinde iki yana açmıştı.

“Tanrım!” diye inledi. “Hemen şimdi gitmelisin. Bir an önce şikayet et ki yakalansınlar! Yüce Meryem! Her şeyimiz gitti! Her şey! Keşke başka biri...” Tüyleri ürperdi ve elleriyle yüzünü kapatarak sandığın üstünden yere doğru kaydı. Saçları darmadağın olmuş, bluzunun düğmeleri açılmıştı.

“İyi de nereye şikayet edeceğim?” diye sordu, Vasilisa.

“Karargaha. Tabii ki, polise! Resmi bir şikayet olsun. Acele et. Sorunun ne senin?”

Ayakta huzursuz bir şekilde kıpırdanan Vasilisa aniden hızlı adımlarla kapıya doğru yürüdü. Turbinlerin cam kapısına doğru koştu ve gürültülü bir şekilde kapıya vurmaya başladı.

Şervinski ve Elena dışındaki herkes Vasilisa’nın dairesindeydi. Solgun görünümlü Lariosik de kapı girişinde kalmıştı. Bacakları açık şekilde duran Mişlayevski, kimlikleri belirsiz ziyaretçilerin bıraktıkları ayak bezini ve diğer paçavraları inceledi. Sonra Vasilisa’ya dönerek;

“Korkarım eşyalarını bir daha göremeyeceksin” dedi. “Onlar asker falan değil. Birer soyguncularmış. Hâlâ hayatta olduğun için şükretmelisin. Doğrusunu söylemek gerekirse bu kadar ucuz kurtulmana çok şaşırdım.”

“Tanrım -bize neler yaptıklarını bilsen!” dedi, Wanda.

“Beni ölümle tehdit ettiler.”

“Tanrıya şükür ki sadece bir tehdit olarak kalmış. Böyle bir şeyi ilk defa

görüyorum.”

“Basit ama zekice bir plan” diye ekledi, Karas.

“Şimdi ne yapacağız?” diye sordu, Vasilisa, çaresiz bir şekilde. “Gidip şikayet mi edeyim? Hem kime şikayet edeceğim ki? Tanrı aşkına bana bir akıl ver Viktor Viktoroviç.”

Mişlayevski düşünceli bir şekilde homurdandı.

“Sana tavsiyem hiç kimseye bir şikayette bulunmaman” dedi. “Birincisi, onları asla yakalayamazlar.” Orta parmağını kıvırdı. “İkincisi...”

“Unuttun mu Vasya, eğer şikayette bulunursan seni öldüreceklerini söylediler ya.”

“Bu tamamen saçmalık.” Mişlayevski kaşlarını çattı. “Kimse sizi öldürmeyecek ama dediğim gibi, asla da yakalanamayacaklar. Hiç kimse onları yakalamaya çalışmayacak ve ikincisi...” İkinci parmağını da kıvırdı. “Sizden çaldıkları şeyleri söylemek zorunda kalacaksınız, bu da elinizde Çar dönemine ait para bulundurduğunuzu itiraf etmeniz demek olur... Hayır, eğer onların karargahına ya da başka bir yere şikayette bulunursanız, kesinlikle evinizde bir kere daha arama yapacaklardır.”

“Evet, bu çok yüksek bir ihtimal” dedi, konunun uzmanı olan Nikolka.

Harap olan, kendinden geçtiğinde üzerine su atılan Vasilisa, boynunu bükmüştü. Duvara yaslandı Wanda sessizce ağlamaya başladı. Hepsi onlar için üzüldüler. Lariosik, kapının girişinde derin bir iç çekerek cansız gözlerini çevirdi.

“Hepimizin katlanması gereken acılar var” diye mırıldandı.

“Ne tür silahları vardı?” diye sordu, Nikolka.

“Tanrım, iki tanesinde tabanca vardı. Üçüncü adamda bir şey var mıydı, Vasya?”

“Evet, ikisinin tabancaları vardı” diye onayladı, Vasilisa, halsiz bir şekilde.

Nikolka, meseleden anlayan birinin ses tonuyla, “Ne tür silahlar olduklarını anlayabildin mi?” diye bastırdı.

“Aslına bakarsan bilmiyorum” dedi, Vasilisa, iç çekerek. “Silahlardan anlamam ben. Bir tanesi büyük ve siyahtı. Diğeri daha küçüktü. Kabzasına da bir zincir takılıydı.”

“Evet, doğru” dedi, Wanda. “Bir tanesinde zincir vardı.”

Nikolka kaşlarını çattı. Vasilisa'ya bakarken başını tıpkı bir kuş gibi yana doğru eğmişti. Bir anlığına huzursuzca kıpırdandı. Sonra sıkıntılı bir hareketle ve dikkat çekmeden kapıdan dışarı çıktı. Lariosik de onu takip etti. Yukarıda, Lariosik daha yemek odasına bile varamadan Nikolka'nın odasından bir cam kırılması sesi ve feryat duyuldu. Lariosik aceleyle o tarafa doğru gitti. Nikolka'nın odasındaki ışık parlak bir şekilde yanıyordu. Pencerenin açık olan üst bölümünden içeri doğru soğuk hava geliyordu. Aşağıya açılan kanatta, Nikolka'nın çaresizlik içinde pencere kenarından sıçrarken açtığı bir delik göze çarpıyordu. Gözlerinde çok sinirli bir bakış vardı.

"Olamaz!" diye bağırdı, Lariosik, ellerini kavuşturarak. "Bu düpedüz sihirbazlık!"

Nikolka hışımla odadan çıktı, kütüphaneden geçerek mutfağa girdi ve dehşet içindeki Anyuta'nın yanından geçti. Anyuta da ona bağırıyordu: "Nikol, Nikol, şapka bile takmadan nereye gidiyorsun? Tanrım, sakın başka bir şey daha olduğunu söyleme!" O bunları söylerken Nikolka verandadan inip bahçeye çıkmıştı. İstavroz çıkaran Anyuta veranda kapısını kapattı. Koşarak mutfağa dönüp yüzünü pencereye dayadı. Fakat Nikolka çoktan gözden kaybolmuştu.

Sola doğru keskin bir dönüş yaptı. Evin köşesine doğru koştuktan sonra iki evin arasındaki boşluğu kapatan kar yığınının önünde durdu. Kar yığınına hiç el değmemişti. "Anlamıyorum" diye mırıldandı, Nikolka, çaresizlik içinde. Sonra cesur bir hareketle yığının içine daldı. Boğulacak gibi hissediyordu. Uzun bir süre bata çıka yürüdü, neredeyse karın içinde yüzüyor, burnundan soluyordu. Sonunda kardan bariyeri geçti ve iki duvar arasındaki karı temizledi. Yukarı doğru baktığında uzakta, odasının o hayati öneme sahip penceresinden sızan ışığın olduğu yerde, siyah demir çubukları ve o çubukların geniş ve sivri uçlu gölgelerini gördü. Ancak teneke kutudan hiçbir iz yoktu.

Son bir umutla, belki ip kopmuştur diye düşünerek dizlerinin üzerine çöktü ve el yordamıyla kırık tuğla parçalarının arasını kontrol etmeye başladı. Kutu burada da yoktu.

Tam o anda aklına bir fikir gelen Nikolka, "Buldum!" diye haykırdı. İki binanın arasındaki boşluğun caddeye bakan tarafını kapatan çite doğru emekleyerek ilerledi. Çite ulaşınca tutup sarstı. Birkaç tahta parçası yere düşünce Nikolka kendini karanlık caddeye açılan büyük bir deliğe bakarken buldu. Neler

olduğu çok açıktı. Adamlar boşluğa bakan çitin tahtalarını söküp yukarı tırmanmışlardı -ve tabii ki!- Vasilisa'nın dairesine tavan arasından girmeye çalışmışlardı ama pencerenin önü kapatılmıştı.

Her yeri bembeyaz haldeki Nikolka sessizce mutfağa döndü.

"Tanrım, her tarafın batmış -dur seni temizleyeyim" dedi, Anyuta.

"Tanrı aşkına beni rahat bırak!" diyen Nikolka, dairenin iç tarafına doğru ilerledi. Bir yandan da donmuş ellerini pantolonuna siliyordu. "Larion, suratıma bir tane yapıştırabilirsin" dedi, Lariosik'e. O da gözlerini kırpıştırarak ona baktıktan sonra;

"Neden, Nikolaşka? Umutsuzluğa kapılmak için bir neden yok" diye söze başlarken bir yandan da elleriyle Nikolka'nın sırtındaki karları temizliyordu. "Alyoşa'nın iyileşip iyileşmeyeceğinin belli olmaması gerçeği bir yana –ki Tanrıya iyileşmesi için dua ediyorum– beni hiç affetmeyecek" diye devam etti, Nikolka. "Ayrıca Nai-Turs'un Colt'unu da kaybettiğim anlamına geliyor bu! Kendimi öldürmeyi tercih ederdim! Vasilisa ile alay ettiğim için Tanrı beni böyle cezalandırıyor. Zaten Vasilisa'nın durumu için yeterince kötü hissediyordum, ama şimdi benim için çok çok daha kötü bir hal aldı bu. Çünkü onu soymak için de o silahları kullandılar. Gerçi elinde silah olmayan biri bile onu soyabilirdi ya, kendisi çok çıtkırıldım biridir... Ne adam yahu! Tanrım, bu berbat bir durum… Hadi Larion, biraz kağıt getir de şu pencereyi onaralım."

O gece Nikolka, Mişlayevski ve Lariosik emekleyerek iki bina arasındaki boşluğa girip balta, çekiç ve çivilerle çiti tamir ettiler. Nikolka uzun ve kalın çivileri öyle çılgınca çaktı ki uçları çaktığı yerin diğer tarafından çıktı. İlerleyen saatlerde, hâlâ ellerinde mumlarla verandadalardı. Buradan tavan arasındaki soğuk ardiyeye çıktılar. Burada, apartmanın tepesinde sıcak su borularının ve içleri giysilerle dolu sandıkların aralarında dolaşarak tavana bir dinleme deliği açtılar.

Tavan arasında yapılan çalışma, Vasilisa'nın çok ilgisini çekince, o da kirişlerin arasında emekleyerek dolaşan bu ekibe dahil oldu. Mişlayevski'nin yaptığı her şeyi baştan sona onaylamaya başladı.

"Bize bir şekilde haber vermemen yazık olmuş. Wanda Mikhailovna'yı arka kapıdan bize göndermeliydin" dedi, Nikolka, elindeki mum damlarken.

“Bunun pek faydası olmazdı” diye itiraz etti, Mişlayevski. “Onlar daireye girdikleri anda oyun bitmişti. Onların kurtulmak için mücadele etmeyeceklerini sanıyorsun, değil mi? Elbette edeceklerdi, peki nasıl olacaktı bu? Bize haber vermeye zaman bulamadan karnına kurşunu yerdin. Hepsi bu kadar, her şey biterdi. Hayır, senin yapabileceğin en iyi şey onlara ön kapıyı hiç açmamak olurdu.”

“Ama kapının diğer tarafından beni vurmakla tehdit ettiler Viktor Viktoroviç” dedi, Vasilisa, acınacak bir halde.

Mişlayevski, elindeki çekiçle harıl harıl çalışırken, “Bunu asla yapmazlardı” diye cevap verdi. “Böyle bir ihtimal yok. Öyle yapsalar bütün sokak başlarına üşüşürdü.”

Aynı gecenin ilerleyen saatlerinde Karas kendini Lisoviçlerin dairesinde tıpkı XIV. Louis gibi keyif çatarken buldu. Bu, aşağıdaki konuşmanın ardından gerçekleşmişti:

“Yo, hayır, bu gece bir daha geri gelmezler” dedi, Mişlayevski.

“Hayır, hayır, hayır” dedi, Wanda ve Vasilisa bir ağızdan, merdivenlerde dikilirken. “Lütfen, yalvarıyoruz siz ya da Fyodor Nikolayeviç aşağı gelip bu gece bizde kalın, lütfen! Sizin için sorun olmayacaktır. Wanda Mikhaliovna size çay yapar ve rahat bir yatak hazırlarız. Lütfen biriniz bu gece bizde kalın, yarın gece de. Evde bir erkeğe daha ihtiyacımız var.”

Wanda, angora şalına sarınarak, “Yoksa ben gözümü bile kırpamam” diye ekledi.

“Ayrıca sıcaktan korunmak için birazcık konyak da olacaktı” dedi, Vasilisa. Kendisinden beklenmeyecek derecede kaygısız bir ses tonuyla konuşuyordu.

“Hadi git, Karas” dedi, Mişlayevski.

Karas da gitti ve rahatına baktı. Beyin ve sıvı yağ ile yapılmış, olması gerekenden daha sulu bir kıvamı olan çorba, tahmin edilebileceği gibi, Vasilisa’nın karısına bulaştırdığı iğrenç cimrilik hastalığının belirtilerinden başka bir şey değildi. Aslında evlerinin kıyısında köşesinde sadece Wanda tarafından bilinen, kıymetli bir şeyler vardı. Bunlar yemek odası masasında ortaya çıktılar. Bir kavanoz mantar turşusu, dana eti, vişne reçeli ve bir şişe orijinal, etiketinde bir çan resmi bulunan Şustov marka iyi kalite bir konyak. Karas, Wanda Mihailovna’nın kendisi için bir bardak istedi ve ona biraz konyak doldurdu.

“Bardağı tam doldurma!” dedi, Wanda.

Vasilisa, çaresiz bir duruşla Karas’a itaat ediyordu. Bir bardak dolusu konyağı içti.

“Senin için zararlı bu Vasya, unutma” dedi, Wanda, nazikçe.

Karas otoriter bir tonda konyağın hiç kimseye bir zararı olmayacağını, hatta sütle karıştırıldığında kansızlığa bile iyi geldiğini söyleyince, bir bardak daha içen Vasilisa’nın yanakları pembeleşmeye, alnından terler dökülmeye başladı. Beş kadeh içen Karas’ın keyfi, çok geçmeden iyice yerine geldi. Wanda’ya bakarken “Şu kadına biraz yemek yedirsen, hiç fena değil aslında” diye düşündü.

Bir süre sonra Karas, Lisoviçlerin dairesinin planını övdü. Turbinlere nasıl haber verebilecekleri konusunu konuştular: Mutfağa ve koridora birer zil yerleştirildi. En küçük bir şüphede yukarıya işaret vereceklerdi. Ve eğer dış kapı açılacaksa bunu, kriz anlarında ne yapılacağını iyi bilen Mişlayevski yapacaktı.

Karas daireyi iyiden iyiye övüyordu: Daire rahattı ve iyi döşenmişti. Tek bir sorun vardı: Soğuktu.

O gece Vasilisa bizzat gidip odun getirdi ve kendi elleriyle misafir odasındaki sobayı yaktı. Elbiselerini çıkaran Karas, hem altına, hem de üstüne örttüğü iki kaliteli çarşafın arasına girerek kanepeye uzandı. Kendini çok iyi ve rahat hissediyordu. Vasilisa, üzerinde gömleği ve pantolon askısıyla odaya gelip bir koltuğa oturarak;

“Uyuyamıyorum, biraz oturup konuşabilir miyiz?” dedi.

Soba ağır ağır yanıyordu. Sonunda sakinleşen Vasilisa, koltuğa yerleşip iç çekerek;

“İşte böyle Fyodor Nikolayeviç” dedi. “Hayatım boyunca çok çalışarak kazandığım her şey bir gecede yok oldu. O alçakların cebine girdi... Hem de şiddetle yaptılar bunu. Devrime karşı olduğumu düşünme, hayır, buna yol açan tarihi nedenleri çok iyi anlıyorum.”

Vasilisa’nın yüzünde ve askılarının tokalarında kızıl bir alev parladı. Konyağın etkisiyle keyifle süzülen Karas, nezaket gereği dikkatini vermeye çalışırken, bir yandan hafif hafif uyukluyordu.

“Fakat kabul etmelisin ki burada, bu en hızlı şekilde geriye doğru gitmekte olan Rusya’da devrim çoktan vahşilik ve kargaşa ile yozlaştı... Neler olduğuna bakalım: İki yıldan daha kısa bir süre içinde hem insan, hem de vatandaş olarak

kanunla korunan bütün haklarımızdan mahrum edildik. İngilizlerin bir deyişi vardır...”

“Hmm, evet, İngilizler... Tabii ya, onlar...” diye mırıldandı, Karas. Yumuşak bir duvarın Vasilisa’yla arasına girerek onları birbirinden ayırdığını hissediyordu.

“... Ama burada, bir insan kendi dairesine, yedi tane kilidin ardındayken bile bugün gelenler gibi bir çete tarafından sadece malı mülkü değil, kim bilir belki de canının bile alınmayacağının garantisi yokken, “Evim benim kalemdir” cümlesini nasıl kurabilir!”

“Kurduğumuz işaret verme sistemiyle bir daha olmamasını sağlayacağız” diye karşılık verdi, ona Karas, hayal meyal, uykulu bir sesle.

“Ama Fyodor Nikolayeviç! Sorunun bir işaret sisteminden çok daha farklı boyutları var! Hiçbir işaret sistemi, insanların ruhlarını yiyip bitiren çöküşün ve çürümenin önüne geçemez. Bizim yaptığımız işaret sistemi özel bir durum, peki ya bir aksilik olursa?”

“O zaman tamir ederiz” diye cevapladı, bu soruyu Karas, mutlu bir ifadeyle.

“Ama bütün yaşam tarzını bir uyarı sistemi ve birkaç tabanca üzerine kuramayız. Mesele bu değil. Daha geniş kavramlardan söz ediyorum. Münferit bir olaydan yola çıkarak genelleme yapıyorum, sakıncası yoksa. Gerçek şu ki en önemli olgu ortadan kayboldu. -Kişinin mülküne saygıdan söz ediyorum. Ve bu bir kere olduğunda, sonumuz geldi demektir. İşimiz biter. Ben, değerlerini inanarak savunan bir demokratım ve geçmişte fakir biriydim. Babam demiryollarında bir ustabaşıydı sadece. Burada gördüğünüz her şey ve o hırsızların bugün benden çaldıklarının tamamı, kendi gayretlerimle kazanılmıştır. Ve inanın bana, ben eski rejimi asla savunmadım. Tam aksine, size gizlice Anayasal Demokrat Parti’nin destekçisi olduğumu itiraf edebilirim. Ancak artık kendi gözlerimle bu devrimin nasıl bir şeye dönüştüğünü gördüm ve size yemin ederim bizi kurtaracak tek bir şey olduğuna korkarak da olsa ikna olmuş durumdayım...” Karas’ın sarındığı o kabarık kozanın içinde, bir yerlerden fısıltıyla söylenen bir kelime duyuldu: “...Otokrasi. Evet, bayım... Hayal edilebilecek en acımasız diktatörlük rejimi... Tek umudumuz bu... Otokrasi...”

“Tanrım, nasıl da devam ediyor” diye geçirdi aklından, Karas, keyifli bir şekilde. “Mmm, evet... Otokrasi, iyi fikir. Hah... Hı-hı” diye mırıldandı,

kendisini sarıp sarmalayan ham pamuğun içinden.

“Evet, mırıl mırıl mırıl... habeas corpus[14] mırıl... Mırıl... Evet, mırıl mırıl...” Ses pamuklu örtünün arasından vızıldayarak geçiyordu. “Mırıl, mırıl, bu gidişatın uzun süreceğini sanıyorlarsa yanılıyorlar, mırıl mırıl ve yaşasın diye bağırıp ‘Çok Yaşa’ diye şarkı söylüyorlar. Hayır bayım! Uzun falan *yaşamayacak* ve böyle olacağını düşünmek de çok saçma...”

“İvangorod Kalesi çok yaşasın.” Vasilisa’nın sözü beklenmedik bir şekilde Karas’ın savaş döneminde emrinde görev yaptığı kalenin ölmüş komutanı tarafından kesildi.

“Ve çok yaşa Ardahan ve Kars!” diye tekrarladı, Karas sislerin arasından.

Uzaklarda bir yerlerden Vasilisa’nın nazik kahkahasının ince sesi duyuldu.

Karas’ın kafasının içindeki neşeli sesler, “O çok yaşasın!” diye şarkı söylemeye başladılar.

14 Birey özgürlüğünün çiğnenmesini önlemek adına, tutuklama ya da alıkoyma kararını yargısal bir emre bağlamak. (ç.n.)

XVI

“Çok yaşasın. Çok yaşasın. Ço-o-ok ya-şa-a-a...” diye şarkıya devam etti, Tolmaşevski’nin meşhur korosundaki dokuz kişilik bas grubu.

“Çok yaşası-ı-ın...” diye çınladı, billur gibi sesler.

“Çok ya... Çok ya... Çok ya...” diye yükseldi, sopranonun sesi katedralin kubbesine doğru.

“Bakın! Bakın! Bu Petlyura!”

“Bak, Ivan...”

“Hayır, seni aptal. Petlyura şu anda dışarıda, meydanda...”

Katedraldeki koro bölümünde yüzlerce kişi birbirini sıkıştırıyor, itişip kakışıyor, yakılan tütsülerin dumanlarıyla kararmış fresklerle süslü kolonların arasındaki korkuluklardan aşağı sarkıyordu. Kafalarını uzatıyor, heyecanla öne doğru sarkıyor, birbirlerini itiyor, akın akın korkuluğa doğru gidiyor ve aşağıya, katedralin merdiven boşluğuna bakmaya çalışıyorlardı. Fakat sıra sıra dizilmiş sarı elmalar gibi görünen yüzlerce kafadan başka bir şey göremiyorlardı. Aşağıdaki boşlukta sallanan bin kişilik kalabalığın bulunduğu yerden neredeyse akkor bir dalga halinde yoğun bir ter kokusu, buhar, tütsü dumanı, yanan yüzlerce mumun isi ve zincirlerle asılmış, ikon lambalarından yayılan is yukarı doğru çıkıyordu. Ağır, mavi-gri renkli perde, halkalarının üzerinde gıcırdayarak mihrap kafesinin kapılarını kapattı. Gösterişli bir biçimde dövülmüş yüzlerce yıllık metal, kasvetli Ayasofya Katedrali’nin kendisi kadar karanlık ve iç karartıcıydı. Şamdanlardaki kandillerin hafif hafif cızırdayarak ve titreyerek alev alev yanan dillerinden yukarı doğru, ince ipliklere benzer dumanlar yükseliyordu. İçeride onlara yetecek kadar hava yoktu. Mihrabın çevresinde inanılmaz bir kargaşa yaşanıyordu. İçerisi yan taraflardaki şapellerin kapılarından yıpranmış granit merdivenlere kadar altın renkli papaz cübbeleri ve

dalgalanan atkılarla dolup taşıyordu. Papazların kullandığı, kısa menekşe renkli soba borularına benzeyen başlıklar karton kutularından çekilip çıkarılıyor, dini semboller duvarlardan sökülüp alınıyordu. Yoğun kalabalığın içinde bir yerlerde Başrahip Seryebrakov'un muhteşem kalın sesi gürledi. Kafası ve kolları olmayan bir papaz cübbesi, kalabalığın üstünde dalgalandı, sonra yeniden gözden kayboldu. Derken bir cübbenin bir kolu göründü. Diğer kol ise cübbeyi giymiş birinin üzerindeydi. Kareli atkılar dalgalanıyor, kat kat oluyordu.

"Atkılarınızı sıkı bağlayın, Peder Arkady. Dışarıda berbat bir soğuk var. Lütfen izin verin size yardım edeyim."

Kutsal sancaklar, onlar kapıdan geçerken, yenilgiye uğramış bir ordunun bayrakları gibi yerlere düşüyor, üzerlerindeki kahverengi yüzler ve altınla işlenmiş gizemli kelimeler sallanıyor, püsküllleri yerde parçalanıyordu.

"Yolu açın, şu tarafa..."

"Nereye gidiyorlar?"

"Manya, dikkat et! Ezileceksin..."

"Neyi kutluyor bunlar? (Fısıldayarak): Ukrayna Halk Cumhuriyeti'ni mi?

"Tanrı bilir… (fısıldayarak).

"O bir rahip değil, bir piskopos..."

"Şuraya bak, dikkat et..."

"Çok yaşasın...!"

diye devam etti, şarkıya koro. Sesi tüm katedrali dolduruyordu. Şişman, kırmızı suratlı kilise korosu şefi Tolmaşevski, yağlı bir mumu söndürüp diyapazonunu cebine koydu. Altın rengi örgülerle süslenmiş, topuklarına kadar uzanan kahverengi cübbeleriyle koro üyeleri, yine korodaki, kısa kesilmiş sarı saçları onları neredeyse kelmiş gibi gösteren çocuklar ve Adem elmaları ile ata benzeyen kafaları aşağı yukarı hareket eden basların sesleri, o karanlık, ürkütücü koro balkonundan çıkarak etrafa yayıldı. Gittikçe daha da artarak, itişe kakışa bütün kapılardan geçerken tıpkı bir çığ gibi büyüyen ve uğuldayarak ilerleyen kalabalık, patlayan bir borudan fışkıran sular gibi akıyordu.

Kutsal eşyalar odasının kapılarından dışarı doğru bir cübbeli akını başladı. Bunların başları sanki dişleri ağrıyormuş gibi sarılı, oyuncağa benzeyen, mor renkli silindir şapkalarının altındaydı. Gözlerindeki bakışlarsa gergindi. Katedralin başpapazı olan zayıf ve çelimsiz Peder Arkady, başına sardığı gri

renkli damalı atkısının üzerine bir piskoposluk tacı takmış, minik ve nazik adımlarla ilerliyordu. Gözlerinde çaresiz bir bakış vardı. Bir tutam sakalı titriyordu.

“Katedralin etrafında bir geçit töreni olacak. Yoldan çekilin, Mitya.”

“Hey, sen -o kadar acele etme! Geri dön! Rahiplere yürümeleri için yol aç.”

“Burada geçebilecekleri kadar yer var.”

“Tanrı aşkına, bu çocuk boğuluyor...”

“Neler oluyor?”

“Eğer burada neler olduğunu bilmiyorsan, evine git. En azından oradan bir şey çalmazsın...”

“Birisi el çantamın askısını kesti!”

“İyi de Petlyura’nın sosyalist olduğu söyleniyordu, değil mi? O zaman neden bütün rahipler ona dua ediyorlar?”

“Dikkat et!”

“Rahiplere yirmi beş ruble versen, şeytana bile dua ettirirsin.”

“Doğruca çarşıya gidip Yahudilerin dükkanlarının camlarını indirelim. Ben bir kere yapmıştım...”

“Rusça konuşma.”

“Kadın boğuluyor! Biraz yer açın!”

“Kha-a-a-a…”

Kalabalık, herhangi bir yöne dönemeyecek kadar sıkışık bir halde, omuz omuza, kenarlardaki şapellerden ve koro balkonundan adım adım inerek kabaran bir kütle halinde ağır ağır katedralden çıktı. Duvarlardaki fresklerde kahverengi boyanmış, eski çağlardan hangisine ait olduğu bilinmeyen kalın bacaklı soytarı figürleri, gaydalar eşliğinde dans ediyordu. Biraz boğulmuş, biraz da karbondioksit, duman ve tütsülerden zehirlenmiş kalabalık, gürültülü bir şekilde kapılardan dışarı akıyordu. Ortama hakim olan uğultu arada sırada canı yanan bir kadının kulakları tırmalayan feryatlarıyla bölünüyordu. Şapkalarının siperleri inik duran yan kesiciler, tam bir konsantrasyonla, çok sıkı çalışıyorlar, hünerli elleri, birbirini ezmekte olan yapışkan insan eti yığınlarının arasında ustaca dolaşıyordu. Kalabalık, yürümeye çalışan binlerce ayağın çıkardığı sese ek olarak bir de uğulduyordu.

“Aman Yarabbi...”

“Yüce İsa... Kutsal Meryem, cennetin kraliçesi...”

“Keşke gelmeseydim. Ne oluyor burada?”

“Ben ezildikten sonra ne olduğu umurumda bile değil...”

“Saatim! Gümüş saatim! Çalınmış! Daha dün almıştım...”

“Katedraldeki son ayin olabilir bu...”

“Ayin hangi dildeydi, ben bir şey anlamadım?”

“Tanrı’nın dilindeydi, hayatım.”

“Artık kiliselerde Rusça konuşmak kesinlikle yasak.”

“Bu da ne böyle? Kendi Ortodoks dilimizi kullanmamıza izin yok mu artık?”

“Kadının kulağındaki küpeleri çalarken kulağının yarısını da parçaladılar...”

“Hey, Kazaklar, şu adamı durdurun! O bir casus! Bir Bolşevik casusu!”

“Burası artık Rusya değil, bayım. Burası artık Ukrayna.”

“Aman Tanrım, şu askerlere bakın, saç örgülü şapkalardan giyiyorlar...”

“Ay, galiba... Bayılacağım...”

“Kadın kendini iyi hissetmiyor.”

“Hiçbirimiz kendimizi iyi hissetmiyoruz, hayatım. Herkes kendini berbat hissediyor. Dikkat et, gözümü çıkaracaksın. İtmeyi bırakır mısın? Senin derdin ne? Kafayı mı yedin?”

“Kahrolsun Rusya! Yaşasın Ukrayna!”

“Buralarda bir polis kordonu olmalı, Ivan Ivanoviç. 1912 yılındaki kutlamaları hatırlıyor musun? Ah, ah, ne günlerdi ...”

“Kanlı Nikolay’ı geri istiyorsunuz, değil mi? Sizin gibileri çok iyi biliriz biz... Neler düşündüğünüzü biliyoruz.”

“Benden uzak dur, Tanrı aşkına. Ben senin önünü falan kapatmıyorum, ellerine sahip ol...”

“Tanrım, umarım buradan bir an önce çıkarız... Biraz temiz hava alırız.”

“Bunu başaramayacağım. Burada boğulup gideceğim.”

Kalabalık, mineralli su şişesinden dökülür gibi ana kapılardan akarak dışarı çıktı. Şapkalar düşüyor, insanlar hissettikleri rahatlama ile inliyor, istavroz çıkarıyorlardı. İki tane penceresi kırılan yan kapıdan, dini geçit töreni çıkıyordu. Gümüş ve altın renklerle donanmış rahipleri koro takip ediyordu. Siyah renkli merasim elbiselerinin altın işlemeleri parlıyor, piskoposluk tacı aşağı yukarı inip kalkıyordu. Kapıdan geçebilmesi için öne doğru eğilen kutsal sancaklar, dışarı

çıkınca yeniden yukarı doğru kaldırılıyordu.

Dumanın yavaşça ve ağır bir şekilde göğe yükseldiği bir gündü ve çok sert bir soğuk vardı. Katedralin bahçesi binlerce ayağın sürekli hareketiyle inliyordu. Soğuk hava bulutları dondurucu soğukta salına salına çan kulesine doğru tırmanıyordu. Ayasofya'nın en yüksek çan kulesindeki büyük çan çalıyor, bu korkunç, çığlık çığlığa kargaşayı bastırmaya çalışıyordu. Daha küçük çanlar ise rastgele, ahenksiz bir şekilde çalıyordu. Şeytan sanki çan kulesine tırmanmış, cübbe giymiş bir iblis de kıyameti çağırarak kendini eğlendiriyor gibiydi. Bir zamanlar çekik gözlü Tatarların gelişini haber veren çok katlı çan kulesinin siyah çıtalarının arasından küçük çanların sallandığı görülüyor, zincire vurulmuş saldırgan bir köpeğin havlamaları gibi çınlamaları duyuluyordu. Yerdeki karlar çatırdıyor, üzerlerinden dumanlar yükseliyordu. Gürültü ve soğuktan şoke olan siyahi kalabalık, katedralin bahçesine akın ediyordu.

Acımasız soğuğa rağmen, geçimlerini kiliseye yapılan bağışlarla sağlayan bazıları olgun balkabağı gibi kel, bazıları ise kafalarının kenarlarında portakal rengi saçakları bulunan keşişler, çoktan Ayasofya'nın eski çan kulesine giden taş plakalı yol boyunca bağdaş kurarak oturmuş, burundan gelir gibi hımlayan bir sesle ilahiler söylüyorlardı.

Görme engelli balad şarkıcıları, Mahşer Günü ile ilgili tüyler ürpertici şarkılarını söylüyorlardı. Yırtık pırtık siperli kasketleri de arada sırada atılan kirli kağıt ve metal paraları toplamak için yerde ters şekilde duruyordu.

Ah, o gün, o korkutucu gün,
Dünyanın sonunun geleceği o heybetli gün.
Kıyamet günü...

Sararmış dişleri, yamulmuş eğri büğrü uzuvları olan insanlardan oluşan bu kalabalığın ayakları altında çıtırdayan karlarla kaplı yerden, korkunç, yürekler acısı sesler yükseliyordu.

"Ah, benim din kardeşlerim, acıyın bana, açım, İsa aşkına bir sadaka verin."

"Hemen meydana doğru koş ve bir yer bul, Fedosey Petroviç. Yoksa çok geç kalacağız."

"Meydanda bir açık hava ayini yapılacak."

"Geçit töreni..."

“Ukrayna devrimcilerinin zaferi için dua edecekler.”

“Ne zaferi? Zaten kazanmadılar mı?”

“Evet kazandılar. Ve bir kere daha kazanacaklar.”

“Bir sefere çıkacaklar.”

“Nereye doğru?”

“Moskova’ya.”

“Hangi Moskova’ya?”

“Bildiğimiz Moskova işte.”

“Bunu asla başaramazlar.”

“Ne dedin sen? Bir daha söyle bakayım! Hey, arkadaşlar, şu Rus’un söylediklerine bakın!”

“Ben bir şey demedim!”

“Tutuklayın şunu! Dur, hırsız!”

“Kapıya doğru koş, Marusya. Yoksa bu kalabalıktan katiyen kurtulamayız. Petlyura’nın meydanda olduğunu söylüyorlar. Hadi gidip onu görelim.”

“Seni aptal, Petlyura katedralde.”

“Sensin aptal. Beyaz bir atın üzerinde olduğunu söylüyorlar.”

“Yaşasın Petlyura! Yaşasın Ukrayna Halk Cumhuriyeti!”

Gong... Gong...Gong...çın- şlank-şlank... Gong-şlank-gong... diye çalıyordu çanlar.

“Şu yetime acıyın, Hıristiyan kardeşlerim, iyi insanlar... Şu kör adama... Şu zavallı adama...”

Siyah giyimli, alt tarafından ezilmiş pantolonunun kalça kısmı böcek gibi bir deriyle kapatılmış, bacakları olmayan bir adam kalabalığın bacakları arasından eğile büküle geçiyor, ilerlemek için kalabalığın ayaklarının altında ezilmiş karları elleriyle sıkıca kavrayarak güç alıyordu. Topal dilenciler, sakat olan bacaklarındaki yaralarını gösteriyor, kafalarını *tic douloureu*[15] hastası ya da felç geçirmiş gibi sallıyor, gözlerinin beyazını ortaya çıkararak kör taklidi yapıyorlardı. Kalabalıktaki insanların yüreklerinin en hassas yerlerine hitap ediyor, onlara açlığı, yalanı, çaresizliği, umutsuzluğu tamamen hayvani sefaleti hatırlatıyor, ağlayıp sızlıyor, lanetlenmişlerin söylediği nakaratları tekrar ediyorlardı.

Saçı başı darmadağın halde tir tir titreyen koltuk değnekli yaşlı kadınlar, bir

yandan inleyerek konuşmaya çalışırken, bir yandan da kurumuş, buruşuk bir kağıda dönen ellerini uzatıyorlardı:

“Tanrı sana sağlık versin, yakışıklı beyefendi!”

“Şu yaşlı kadına acıyın...”

“Şu fakire yardım et, yavrum evladım, Tanrı da sana yardım eder...”

Pelerinler, paltolar, kulaklıklı boneler, kuzu derisi şapkalar giymiş köylüler, kırmızı yanaklı kızlar, söktükleri rozetlerinin eski yerlerinde soluk izler olan emekli sivil memurlar, dışarı fırlamış göbekleriyle yaşlı kadınlar, yerlerinde duramayan çocuklar, paltoları, üzerleri farklı renklerdeki –mavi, kırmızı, yeşil, altın ve gümüş fitilli kızılımsı mor - kabarık tüylü kalpakları ve cenaze şalı püsküllerile Kazaklar… Hepsi birden katedralin bahçesini kapkara bir deniz gibi doldururken katedral kapılarından dışarı doğru hâlâ dalgalar halinde insanlar akıyordu.

Temiz havanın etkisiyle canlanan tören alayı gücünü yeniden topladı. Bir araya gelerek yeniden sıra oldu, tekrar düzen aldı ve damalı atkılar, piskoposluk taçları, silindir şapkalar, uzun ve uçuşan saçlarıyla şapkasız papaz yardımcıları, bereli keşişler, altın varaklı direklerde renkli haçlar, Kurtarıcı İsa’nın ve Kutsal Bakire ile Çocuğun resimlerinin bulunduğu altın, magenta renkli, Slav harfleri işlemeli dövizlerle yürümeye devam ettiler.

Gri renkli bir yılan gibi Kiev’in içinde kıvrılarak ilerliyorlardı. Petlyura’nın sayısı belirsiz kuvvetleri de kahverengi girdaplı bir nehir gibi şehrin eski sokaklarında dolaşıyor, Ayasofya Meydanı’ndaki geçit törenine doğru gidiyorlardı. En önde, trampetlerinin gümbürtüsü ve çınlayan zilleriyle soğuğu delip geçerek kalabalığın meydana getirdiği siyah renkli nehri ortadan kesercesine ilerleyen Mavi Tümen vardı.

Mavi renkli paltoları ve üstleri mavi renkli astragan şapkaları havalı bir şekilde hafifçe yan takılmış Galiçyalılar geçti. Kınından çıkmış kılıçların arasında öne doğru eğilmiş mavi ve sarı renkli sancaklar, büyük bir fanfarı[16] arkasında süzülerek ilerlerken, sancakların arkasından üzerlerinde iyi kalite Alman kumaşından yapılmış giysileriyle sıra sıra askerler fiyakalı bir şekilde ilerleyerek kristalleşmiş karları ritmik bir şekilde eziyorlardı. Birinci bataryanın arkasında, üzerlerinde gövde kısmından iplerle bağlı uzun, siyah pelerinler, başlarında Alman yapımı çelik miğferleri ile bir grup asker ağır ağır yürüyor,

süngülerinin meydana getirdiği kahverengi çalılığa benzer görüntü dalga dalga ilerliyordu.

Sayısı belirsiz olan gri renkli giysileri yırtık pırtık Kazak nişancıları ve batarya batarya *haydama*[17] piyadelerinin arasındaki boşluklarda da batarya ve bölük komutanları atlarıyla kasıla kasıla ilerliyorlardı. Cesur, küstah ve kendinden emin bir şekilde hep birlikte söylenen marşlar altın külçeleri kadar parlak bir nehir gibi ağızlardan dökülüyordu.

Piyade alaylarının arkasından gelen süvarilerin atları da tırıs tırıs yürüyordu. Mavi, yeşil ve kırmızı renkli yıpranmış kalpakları ve altın renkli püsküllleriyle yürüyen bu sıra sıra askerler karşısında, heyecanlı kalabalığın gözleri kamaşmıştı. At üstündeki binicilerin sağ ellerine bağlanmış kargıları sıra sıra dizilmiş iğneler gibi ritmik bir şekilde inip kalkıyordu. Üzerine çanların asıldığı sancaklar, atlıların oluşturduğu sıraların önünde neşeli bir şekilde şıngırdıyor, subaylarla trompetçilerin atları da savaşa özgü bu sesle birlikte gayretli bir şekilde ilerliyorlardı. Albay Bolbotun, lastik bir top gibi şişkin ve neşeli bir halde alayının önünde kasıla kasıla ilerliyordu. Ter içindeki küçük alnı ve tombul yanakları buz gibi havayı yarıyordu. Kestane rengi kısrağı, kanlanmış gözlerini deviriyor, yerinde duramıyor ve ağzından köpükler çıkararak ara sıra arka ayaklarının üzerinde şaha kalkıyordu. Bolbotun'un doksan kiloluk gövdesini bile sallıyor ve Albay mahmuzlarıyla böğrüne vururken kıvrık kılıcının, kılıfının içinde sallanmasına neden oluyordu.

Dört komutanımız yanımızda,
Yürüyoruz kardeşler gibi
Omuz omuza...

diye şarkı söylüyordu, cesur *haydamaklar*, saç örgülü şapkaları sallanarak yollarına devam ederken.

Ellerinde, kurşunlarla delinmiş sarı ve mavi sancakları dalgalanan ve akordeon çalan alayın yanında, esmer, bıyıklı Albay Kozir Leşko, büyük bir savaş atının üzerinde ilerliyordu. Albay, son derece sert görünüyor, kaşlarını çatmış elindeki kırbaçla aygırı kamçılıyordu. Albay'ın kızgın olmak için bir nedeni vardı. O günün sisli sabahının erken saatlerinde, Brest-Litovsk anayolunda, Nai-Turs'un müfrezesinin açtığı tüfek ateşi, Kozir'in en iyi

askerlerini feci şekilde vurmuştu. Bu yüzden alay meydana doğru ilerlerken sıralar, aralarındaki boşlukları kapatmak için sıklaştırılmıştı.

Kozir'in arkasından şimdiye kadar yenilgi yüzü görmemiş cesur, "Ataman Mazeppa" süvari alayı geliyordu. Poltava Savaşı'nda Büyük Petro'yu yenmesine ramak kalan bu şanlı Ataman'ın adı, gök mavisi rengindeki ipek sancağa altın harflerle işlenmişti.

Gri ve sarı renkli duvarların arasından insan seli akıyordu. İnsanlar birbirlerini itiyor, reklam panolarına tırmanıyorlardı. Küçük çocuklar lamba direklerinin üzerine çıkıyor, boruların üstünde duruyor, çatılara çıkıp oralarda oturuyor, ıslık çalıyor ve "Hurra" diye haykırıyorlardı...

"Hurra! Hurra!" diye bağırıyordu, insanlar, kaldırımlardan.

Balkonlarda ve pencerelerde insan yüzleri beliriyordu.

Faytoncular arabalarının üzerine çıkmış, bir yandan dengede durmaya çalışırken, bir yandan da kırbaçlarını savuruyorlardı.

"Petlyura'nın askerlerinin kuru kalabalık olduğunu söylüyorlardı... O kadar da kuru değilmiş anlaşılan. Hurra!"

"Hurra!"

"Bak Manya, bak! İşte Petlyura, bak, gri atın üzerinde. Ne kadar yakışıklı, değil mi?..."

"O Petlyura değil hanımefendi, o bir albay."

"A-a, öyle mi? Peki, Petlyura nerede o zaman?"

"Petlyura sarayda, Odessa'dan gelen Fransız temsilcileri kabul ediyor."

"Sizin neyiniz var bayım, delirdiniz mi? Ne temsilcisi?"

"Fiyodor Vasiliyeviç, Petlyura'nın Paris'te olduğunu söylüyorlar, bunu biliyor muydunuz?"

"Kuru kalabalık ha?... Bu orduda bir milyon adam var."

"Petlyura nerede? Bir kerecik görebilseydik bari."

"Hanımefendi, Petlyura şu anda meydanda, oradan geçen tören alayını selamlıyor."

"Öyle bir şey yok. Petlyura Berlin'de şu anda, bir antlaşma imzalamak için başkanla buluşacak."

"Ne başkanı? Bir söylenti yaymaya mı çalışıyorsunuz, bayım?"

"Almanya Devlet Başkanı. Haberin yok mu? Almanya'da cumhuriyet ilan

edildi.”

“Onu gördünüz mü? Gördünüz mü onu? Muhteşem görünüyor... Az önce altı atlı bir arabayla Rilski Caddesi’nden geçti.”

“İyi ama Ortodoks Kilisesi’ni tanıyacaklar mı?”

“Bilmiyorum. Kendin araştırıp öğren bunu...”

“Görünen gerçek şu ki rahipler şu anda onun için dua ediyor...”

“Eğer rahipleri de kendi tarafına çekerse daha güçlü olacaktır...”

“Petlyura. Petlyura. Petlyura. Petlyura...”

Ağır tekerleklerin ve zangırdayan top arabalarının neden olduğu korkutucu bir gümbürtü duyuluyordu. Onların arkasından gelen on süvari alayını sonu gelmeyen bir topçu akını izledi. Küt namlulu, kocaman havan topları, küçük kalibreli obüsler geçiyordu. İyi beslendikleri belli olan personelleri, keyifli ve muzaffer bir ifadeyle topların ön taraflarında oturmuşlardı. Sürücüler ise gayet sakin ve ağırbaşlı bir şekilde ilerliyorlardı. On beş santimetrelik toplar, gıcırdaya gıcırdaya, zorlanarak ve gümbürdeyerek geçtiler. Bu topları, iriyarı, besili, güçlü atlar ve onlardan daha küçük olan ve hamile pireler gibi görünen çalışkan köy midillilerinden oluşan gruplar çekiyordu. Hafif dağ topçuları hareketli bir şekilde, tangırdayarak geçiyorlar, küçük ebattaki topları gösterişli askerlerin arasında hoplaya zıplaya yürüyordu.

“Kim dedi Petlyura’nın sadece on beş bin adamı var diye? Bu tamamen yalan. Kuru kalabalıkmış diyorlardı, on beş binden daha fazla değilmiş ve ahlaksızlarmış... Tanrım, o kadar kalabalıklar ki artık sayamıyorum. Birliklerinin ardı arkası kesilmiyor... Biri gitmeden diğeri geliyor... Onlar gitmeden de bir başkası.”

Sivri burnunu, üzerine giydiği öğrenci paltosunun yukarı kaldırdığı yakalarının arasına gömmüş olan Nikolka, kalabalıktaki itiş kakışın arasında bir duvarın üstündeki boşluğa tırmanıp oraya yerleşene kadar ilerledi. Aynı duvar boşluğuna Nikolka gelmeden önce yerleşmiş, ayağında keçe botlarıyla şen şakrak, ufak tefek bir köylü kadın neşeyle;

“Bana tutunun bayım, ben de şu tuğladan destek alırım, sorun olmaz” dedi.

Nikolka, keyifsiz bir şekilde, “Teşekkürler” diyerek buz gibi yakasının içindeki burnunu çekti. “Ben şu kancaya tutunurum.”

“Petlyura nerede?” diye sorarak konuşmaya devam etti, konuşkan kadın. “Ben

Petlyura’yı görmek istiyorum. Dünyanın en yakışıklı erkeği olduğunu söylüyorlar.”

Nikolka, kunduz kürkünün arasından anlaşılmaz bir şekilde, “Evet” diye homurdandı. “Öyle diyorlar...” (Bir batarya daha... Tanrım, şimdi anlıyorum...)

“Bak, işte orada, şu üstü açık arabada... Gördün mü?”

“Petlyura, Vinnitsa’da” diye karşılık verdi, Nikolka ona, kuru ve boğuk bir sesle. Soğuktan donmakta olan ayak parmaklarını botlarının içinde kımıldattı. “Hangi akla hizmet keçe botlarımı giymedim ki? Felaket bir soğuk var.”

“Bak, bak, işte Petlyura.”

“O Petlyura değil, o korumaların komutanı.”

“Petlyura’nın Belaya Çerkov’da bir sarayı var. Artık başkent Belaya Çerkov olacak.”

“Kiev’e gelmeyecek mi peki?”

“Ne zaman canı isterse o zaman gelir.”

“Anladım. Anladım...”

Tangır tungur tangır tungur. Kösün[18] sesi Ayasofya Meydanı’ndan gümbürdeyerek geçti. O sırada caddede, yuvalarında tehditkar bir görüntü sergileyen makinalılar, döner başlıklarının ağırlığıyla hafif hafif sallanarak, korkunç görünüşlü dört zırhlı aracın üzerinde ilerliyordu. Fakat bu grubun başını çeken araçta pembe yanaklı, hevesli Teğmen Straşkiyeviç yoktu artık. Pembe yanaklı halinden eser kalmamış Straşkiyeviç, bir mumya gibi gri bir renk almış, saçı başı darmadağın bir halde Peçorsk’taki Mariinski Parkı’nın hemen girişinde yerde yatıyordu. Straşkiyeviç’in alnında küçük bir delik vardı. Bir delik de kulağının arka tarafında ve pıhtılaşmış kanla kapanmış haldeydi. Teğmenin çıplak yüzü kardan çıkıntılı bir şekilde duruyor, donuk gözleri, bir akçaağacın yapraksız dallarının arasından gökyüzüne doğru bakıyordu. Etraf çok sessizdi, parkta hiçbir hayat belirtisi yoktu. Caddede de herhangi birine rastlamak pek olası değildi. Ayasofya Meydanı’ndan gelen müziğin sesi bu kadar uzaktan duyulmuyordu. O yüzden Teğmen’in yüzündeki sakinleşmiş ifadeyi rahatsız edecek hiçbir şey yoktu.

Zırhlı araçlar, elinde gürzüyle meydanda durmuş, soluk renkli gökyüzü ile tezat oluşturan simsiyah rengiyle kuzeydoğu yönüne bakan Bogdan Hmelnitski’nin bulunduğu yere doğru kornalar çalıp kalabalığı dağıtarak

ilerlediler. Büyük çan hâlâ o tok, dolgun ses dalgalarını şehrin karlarla kaplı tepelerine ve evlerin çatılarına doğru gönderiyordu. Geçit töreninin kalabalığında davullar yorulmak bilmeden çalmaya devam ederken heyecandan deliye dönmüş küçük çocuklar, Bogdan'ın atının toynakları etrafına üşüşüyorlardı. Geçit töreninde sıra, tekerleklerine takılmış kar zincirleri tangırdayan, üzerinde koro ve Ukrayna geleneksel kıyafetleri içindeki dansçıları taşıyan kamyonlardaydı -koyun derisi tuniklerin altına giyilmiş parlak renkli işlemelerle süslenmiş etekler ve yuvarlak hasır taçlar giymiş kızlar ve mavi renkli bol pantolonlarının paçalarını çizmelerinin içine sokmuş erkekler...

Tam bu kamyonların geçişi sırasında Rilski Caddesi'nden tüfeklerle yapılan bir yaylım ateşi sesi duyuldu. Bundan hemen önce, kalabalığın içindeki köylü kadınların bir fırtınayı andıran çığlıkları duyulmuştu. Birinin acı feryatlarından sonra biri koşmaya başladı. Kesik kesik, nefes nefese ve boğuk bir ses haykırdı:

"Bu adamları tanıyorum! Öldürün onları! Bunların hepsi subay! Onları üniformalarıyla görmüştüm!"

Meydana doğru yürümek için sıralarının gelmesini bekleyen 10. Süvari Alayı'ndan bir asker, bir adamı yakalamak için kalabalığın arasında biraz da güç kullanarak ilerledi. Kadınlar çığlık çığlığaydı. Yakalanan adam, Yüzbaşı Pleşko'ydu. Cılız ve detone bir sesle haykırdı:

"Ben subay değilim! Alakası bile yok. Ne yapıyorsunuz? Ben bir banka memuruyum."

Onun yanındaki başka bir adam da tutuklandı. Kendisini yakalayan askerlerin elinden kurtulmak için debelenen, beyaz tenli ve sessiz bir adamdı bu.

O anda kalabalık caddeye dağıldı. İplerinden salınmış hayvanlar gibi birbirlerini ite kaka, çarpışa çarpışa dehşet içinde kaçışıyorlardı. İnsanların boşalttığı caddenin ortasında birinin düşürdüğü şapkanın oluşturduğu küçük siyah leke dışında hiçbir şey yoktu. Ani bir parlama ile birlikte bir gümleme duyuldu. Kimliğini üç defa inkar eden Yüzbaşı Pleşko, geçit törenini görme merakının bedelini ödemişti. Ayasofya Katedrali'ne ait papaz evinin kenarındaki çitin yanında yerde kolları ve bacakları açık bir vaziyette sırtüstü yatıyordu. Sessiz adam ise Pleşko'nun bacaklarının çaprazında yüzü karlara gömülmüş bir pozisyondaydı. Tam o anda meydanın köşesinden gümbürdeyen davulların sesi duyuldu. Kalabalık yeniden toplanmıştı. Bando, davul ve zillerin sesleriyle

meydanı inletmeye devam etti. Kendinden emin bir ses, “İleri-Marş!” diye gürleyince 1. Süvari Alayı, parlayan altın renkli püsküllleriyle, sıra sıra harekete geçti.

Bir anda katedralin kubbeleri arasında gri renkli bir yırtılma oldu. Bulutlarla kaplı, boğucu gökyüzünde güneş yüzünü gösterdi. Güneş, Ukrayna’daki hiç kimsenin daha önce görmediği kadar büyük ve kıpkırmızıydı, tıpkı kan gibi. Bu uzaktaki küre, bulutlardan oluşan bir perdenin ardından parlamaya çalışırken pıhtılaşmış kan ve plazmadan oluşan ışık çizgileri istikrarlı bir şekilde akıyordu. Güneş, Ayasofya’nın kubbesini kızıla boyarken, meydana da tuhaf bir gölge düşürüyordu. Bu gölge Bogdan’ın rengini mora dönüştürürken, aşağıdaki mahşeri kalabalığın da daha karanlık, daha yoğun, hatta daha karmaşık görünmesine neden oluyordu. Ve üzerlerinde gri renkli, bellerinden iple bağlı uzun paltoları olan adamların ellerinde tutarak salladıkları süngüleriyle heykelin yanındaki merdivenleri tırmanarak, siyah mermer kaideden aşağı bakan yazıyı parçalamaya çalıştıkları görülebiliyordu. Fakat granite işlemeyen süngülerin bazıları kırılırken, bazıları da kullanılamaz hale geldiler. Bu sırada Bogdan atını, bağlı olduğu kayadan ayırdı ve nallarına tutunmuş, onu aşağı çekmeye çalışan insanlardan uçarak uzaklaşmaya çalışırken dörtnala koşturdu. Yüzü, tamamen kızıl küreye dönük ve öfkeliydi.Bir yandan da gürzünü kararlı bir şekilde uzaklara doğru tutuyordu.

Tam bu sırada bir adam fıskiyenin donmuş ve kaygan havuzuna tırmanmış, hareketli ve gürültülü kalabalığın üzerindeki Bogdan’ın heykelinin karşısında duruyordu. Üzerinde yakası kürklü, koyu renk bir palto vardı. Soğuğa rağmen kalpağını çıkararak eline almıştı. Meydan hâlâ karınca yığını gibi kıpır kıpır olsa da Ayasofya’nın çan kulesinin çanları artık çalmıyordu. Bando da karlarla kaplı caddelere doğru farklı yönlerde ilerleyerek gözden uzaklaşıyordu. Fıskiyenin etrafında ise mahşeri bir kalabalık toplanmıştı:

“Petka, fıskiyenin tepesindeki kim?”

“Petlyura’ya benziyor.”

“Petlyura bir konuşma yapacak.”

“Saçmalık... Bu sadece sıradan bir konuşmacı...”

“Bak Marusya, adam konuşma yapacak. Bak, bak...”

“Bir bildiri okuyacak...”

“Hayır, Evrensel’i okuyacak...”

“Özgür Ukrayna çok yaşa!”

Güneşin bir disk gibi artık daha da net görünmeye başladığı ve haçları koyu kırmızı bir altın rengiyle parlattığı gökyüzündeki o noktaya doğru bakan binlerce insana doğru heyecanlı bir bakış atan adam, bir kolunu havada sallayarak güçsüz bir sesle haykırdı:

“Ukrayna halkı çok yaşa!”

“Petlyura... Petlyura...”

“O, Petlyura değil. Sen neden bahsediyorsun?”

“Petlyura ne diye bir fıskiyenin üstüne çıksın ki?”

“Petlyura Karkov’da.”

“Petlyura resmi bir ziyafete katılmak üzere saraya gitti...”

“Saçmalık, ziyafet falan verilmeyecek.”

“Ukrayna halkı çok yaşa!” diye tekrar etti adam. O anda bir tutam sarı saç alnının üzerine düştü.

“Sessizlik!”

Adamın sesi giderek yükseldi ve kalabalığın mırıltısının, ayaklarının altında ezilen karın çatırtılarının, geçit töreninin azalmakta olan gürültüsünün ve uzaktan gelen davul seslerinin üzerine çıkarak net bir şekilde duyulmaya başlandı.

“Petlyura’yı gördün mü?”

“Tabii ki gördüm, az önce hem de.”

“Ah, ne kadar da şanslısın. Nasıl biri?”

“Siyah bıyıklı. Bıyıklarının uçları da Kayzer Wilhelm’inkiler gibi yukarı doğru kıvrılmıştı. Başında da bir miğfer vardı. Bak, işte orada, bak, bak Maria Fyodorovna, bak, işte atın üzerinde...”

“Ne akla hizmet böyle söylentiler yayıyorsun sen? O Kiev itfaiyesinin müdürü.”

“Petlyura Belçika’da hanımefendi.”

“Neden Belçika’da olsun ki?”

“Müttefik ülkelerle bir antlaşma imzalayacak...”

“Hayır, hayır. Atlı korumalar eşliğinde Duma’ya[19] gitti.”

“Ne için?”

“Yemin etmek için...”

“Yemin mi edecekmiş?”

“O neden yemin etsin ki? *Başkaları ona* yemin edecekler.”

“Ona yemin etmektense ölmeyi tercih ederim, (fısıltıyla) yemin etmeyeceğim ben...”

“Senin yemin etmene gerek yok. Kadınlara dokunmayacaklar.”

“Yahudilere dokunacaklar ama. Orası kesin...”

“Bir de subaylara. Onların gırtlaklarını kesip alacaklar.”

“Bir de toprak sahipleri var tabii! Kahrolsunlar!”

“Sessizlik!”

Sarı saçlı konuşmacı yüzünde acı ve kararlılık karışımı garip bir bakışla güneşi işaret etti.

“Yurttaşlar, kardeşler, yoldaşlar!” diye başladı. “Kazakların söylediği şarkıları duydunuz. ‘Liderlerimiz bizimle, bizim kardeşlerimiz gibiler’ diyorlardı. Evet, onlar bizimle birlikteler!” Konuşmacı elindeki şapkayla göğsüne vurdu. Şapkasında süs olarak kocaman kırmızı bir kurdele vardı. “Onlar bizim yanımızdalar. Çünkü bizim liderlerimiz, halk adamıdır. Onlar halklarının arasında doğdular ve onların arasında ölecekler. Şehri kuşatırken o karda, o soğukta bizimle birlikte üşüdüler ve şimdi de bu şehri ele geçirdiler –ve kırmızı bayrak burada, Ukrayna’da, kasabalarımızın ve köylerimizin göklerinde dalgalanmaya başladı bile...”

“Hurra!”

“Ne kırmızı bayrağı? Ne diyor bu adam? Sarı ve mavi demesi gerekiyor.”

“Kırmızı olan Bolşeviklerin bayrağıdır.”

“Sessizlik!”

“Hurra!”

“Şu adam çok kötü Ukraynaca konuşuyor.”

“Yoldaşlar! Sizler şu anda Bağımsız Ukrayna Cumhuriyeti’ni daha güçlü bir hale getirmek gibi yeni bir görevle karşı karşıyasınız. Bunu, uğraşıp didinenlerin, işçi ve köylülerin iyiliği için yapmalısınız, çünkü ülkemizi kendi kendimize yönetebilmemiz için vatan topraklarını kanlarıyla ve terleriyle onlar suladılar!”

“Dinleyin, onu dinleyin! Hurra!”

“Bunu duydunuz mu? Bize ‘yoldaşlar’ dedi. Çok komik...”

“Ses-siz-lik.”

“Bu yüzden, yurttaşlarım, hep birlikte halkımızın zaferinin bu sevinçli anında bir yemin edelim.” Konuşmacının gözleri parlamaya başladı. Kollarını artan bir heyecanla gökyüzüne doğru uzattı ve konuşmasında kullandığı Ukraynaca kelimeler giderek azaldı. “Ve kızıl bayrak –özgürlüğün sembolü– işçilerin muzaffer olduğu bir dünyanın üzerinde dalgalanana değin silahlarımızı bırakmayacağımıza yemin edelim.”

“Hurra! Hurra! ... Enternasyonel Marşı...”

“Kapa çeneni Vasya. Çıldırdın mı sen?”

“Sessiz ol dedim sana!”

“Hayır, elimde değil, Mihail Semimoviç, söyleyeceğim: ‘Uyan, artık uykudan uyan, uyan esirler dünyası...’”

Siyah favoriler, sahibinin kalın kunduz kürklü yakasının içine gömülerek gözden kayboldu. Ortada sadece yanındaki heyecanlı arkadaşına doğru gergin bir şekilde bakan gözleri kaldı. Bu gözler garip bir şekilde 14 Aralık gecesi ölen Teğmen Şpolyanski’nin gözlerine çok benziyordu. Sarı eldivenli eli, ileri yukarı doğru uzandı ve Şçur’un kolunu aşağı çekti...

“Tamam, tamam peki, söylemiyorum” diye homurdandı, Şçur, sarı saçlı adama dikkatle bakarak. Konuşmacı, artık kendinden emin bir şekilde konuşmaya başlamış ve yakınlarında duran kalabalığın ilgisini kendine çekmeyi başarmış bir şekilde haykırıyordu:

“İşçilerin, köylülerin ve Kazakların vekillerinin Sovyetleri çok yaşasın. Çok yaşa...”

Birdenbire güneş bulutla örtüldü. Ayasofya’nın kubbelerinin üzerine bir gölge düştü. Bogdan’ın ve konuşmacının yüz hatları daha keskin bir şekilde belirdi. Konuşmacının alnında sallanan sarı bukleleri görülebiliyordu.

“Aaah... aaah... “ diye mırıldandı, kalabalık.

“... İşçilerin, köylülerin ve Kızıl Ordu askerlerinin Sovyetleri. Bütün dünyanın işçileri, birleşin!”

“Ne dedi? Ne? Hurra!”

Birkaç erkek sesi ve kalabalığın arkalarından yüksek ve çınlayan bir ses,

“Kızıl Bayrak” marşını söylemeye başladı.

Birdenbire kalabalığın başka bir bölümünde bir gürültü anaforu oluştu.

“Öldürün şunu! Öldürün şu adamı!” diye haykırdı kızgın, titrek ve ağlamaklı bir erkek sesi. Ukraynaca konuşuyordu. “Öldürün şunu! Bu bir danışıklı dövüş! O bir Bolşevik! Moskova’dan gelmiş! Öldürün onu! Ne dediğini duydunuz...”

Bir çift kol yukarı kalkarak havaya ateş etti. Konuşmacı yan tarafa yaslandı. Önce bacakları, sonra gövdesi, en sonunda da şapkalı kafası gözden kayboldu.

“Öldürün onu!” diye bağırdı, ince bir tenor ses, diğerine cevaben. “O bir hain! Yakalayın şunu beyler!”

“Durun! O da kim? O yakaladığınız kim? Hayır o değil, yanlış adamı yakalamışsınız!”

Tenor sesin sahibi fıskiyeye doğru atağa kalktı. Kollarını büyük ve kaygan bir balığı yakalamaya çalışıyormuş gibi sallıyordu. Tabaklanmış koyun derisinden bir yelek ve bir de kalpak giyen Şçur, onun önünde sallanarak bağırıyordu: “Öldür onu!” sonra birden çığlık attı:

“Hey, durdurun şu adamı! Saatimi çaldı!”

Tam o anda tekme yiyen bir kadının korkunç feryadı duyuldu.

“Kimin saati? Nerede? Hırsızı yakalayın!”

İnce sesli adamın arkasında dikilen biri, adamı belinden yakaladı. O anda kocaman ve soğuk, inşaat küreğine benzer bir el, adama ağız burun karışık sağlam bir tokat yapıştırdı.

“Ah!” diye bağırdı, ince sesli adam, rengi bir ölü gibi beyazlarken. Yediği tokadın etkisiyle kalpağının da düştüğünü fark etti. Tam o anda yüzüne inen ikinci bir darbenin acısını hissetti, birisi haykırıyordu:

“Bu o, aşağılık hırsız, orospunun evladı! Vurun şerefsize...”

“Hey!” diye inledi ince ses. “Bana neden vuruyorsunuz? Aradığınız kişi ben değilim ki! *Şu* Bolşeviği yakalamalısınız! Ah!” diye inledi.

“Aman Tanrım, Marusya, hadi gidelim buradan. Neler oluyor böyle?”

Fıskiyenin etrafında hareketli, insanların sağa sola dalgalandıkları bir boğuşma yaşanıyordu. Yumruklar havada uçuşuyor, birileri çığlık atıyor, insanlar sağa sola dağılıyordu. Ve konuşmacı ortadan kayboldu. Sanki yer yarılmış da içine girmiş gibi, gizemli ve sihirli bir şekilde kaybolmuştu. Bir adam arbedenin arasından sürüklenerek çıkarılmış, fakat onun yanlış adam olduğu anlaşılmıştı. O

hain Bolşevik konuşmacının siyah bir kalpağı vardı, bu adamın kalpağı ise griydi. Üç dakika içinde boğuşmalar sanki hiç başlamamış gibi kendiliğinden sona erdi, çünkü yeni bir konuşmacıyı fıskiyenin üzerine çıkarmışlardı. İnsanlar onu duyabilmek için her yönden gelerek onun etrafında toplanmaya başladılar. Fıskiye merkezli çember üstüne çember oluşturdular. Yeniden toplanan kalabalık yaklaşık iki bin kişi olmuştu.

Yollarına devam eden tören alayının peşinden giden kalabalığın ardından tamamen boşalan bembeyaz, karlarla kaplı caddede, çitin yanındaki Sçur artık kahkahalarına engel olamıyordu. Çaresizce ve gürültüyle üzerinde durduğu kaldırıma yığıldı:

“Ah, duramıyorum!” diye gürledi, vücudunun yan taraflarını sıkarak. Gülmekten katılıyor, bembeyaz dişleri pırıl pırıl parlıyordu. “Gülmekten öleceğim! Tanrım, adama nasıl saldırdılar ama yanlış adama! -Bir de dövdüler adamı!”

“Buralarda fazla takılmayalım, Şçur. Bu kadar fazla risk alamayız” dedi, kunduz kürkü giyen Manyetik Triyolet’in rahmetli başkanı, seçkin Teğmen Şpolyanski’ye fazlasıyla benzeyen ama kim olduğu bilinmeyen arkadaşı.

“Geliyorum, geliyorum” diye homurdandı, Sçur, ayağa kalkarken.

“Bana bir sigara ver, Mihhail Semimoviç” dedi, Şçur, üzerinde siyah bir palto olan uzun boylu diğer arkadaşına. Gri kalpağını başının arkasına itti ve alnına bir tutam saç düştü. Güçlükle nefes alıyordu. Dondurucu soğuğa rağmen sıcaklamış görünüyordu.

“Ne? Yetti mi?” diye sordu, diğer adam, paltosunun eteğini geri doğru iterken. Küçük, altın bir sigara tablası çıkardı ve kısa boylu, tıknaz Almana bir sigara uzattı. Ellerini kullanarak aleve siper yapan sarışın adam, bir sigara yaktıktan sonra içine çektiği dumanı dışarı doğru sesli şekilde verdi:

“Fiyuv!”

Ve üçü birden hızla oradan uzaklaştılar. Köşeyi dönüp gözden kayboldular.

Üzerlerinde öğrenci forması olan iki kişi meydanın çevresindeki bir ara sokağa girdiler. Bir tanesi tıknaz kısa boylu, parlayan lastik galoşlarıyla düzgün görünüyordu. Diğeri ise uzun boylu, geniş omuzlu, pergel gibi uzun bacaklıydı. Çok uzun adımlar atıyordu. İkisi de yakalarını siperli kasketlerine doğru yukarı kaldırmışlardı. Uzun boylu olanın tıraşlı yüzünün ağız ve burun kısmı yün bir

atkıyla kapatılmıştı –dondurucu bir hava için akıllıca bir önlem. Sanki bir komut verilmiş gibi ikisi da kafalarını aynı anda çevirdiler ve Yüzbaşı Pleşko ile onun karşısında dizleri garip bir şekilde dönmüş, yüzüstü yerde yatan diğer adamın cesetlerine doğru baktılar. Tek kelime bile etmeden yollarına devam ettiler.

Bu iki öğrenci daha sonra Rilski Caddesi'nden Zitomirskaya Caddesi'ne döndüler. Uzun boylu olan kısa olana dönerek kısık tenor bir sesle;

"Olayı gördün mü? Gördün mü diyorum?" dedi.

Kısa boylu adam ona cevap vermek yerine omuz silkti. Sanki birdenbire dişi ağrımaya başlamış gibi inledi.

"Bunu yaşadığım sürece unutmayacağım" diye devam etti, uzun boylu, uzun adımlarla yürürken. "Bunu hep hatırlayacağım."

Kısa boylu adam sessizce onu takip ediyordu.

"En azından bize bir ders verdiler. Bundan sonra eğer o pislikle... Ataman denen o domuzla karşılaşırsam... Bir kere daha..." -Atkısının arasından hırlamaya benzer bir ses duyuldu. "Onu..." Uzun boylu adam, uzun, karmaşık ve ağza alınmayacak bir küfür etti. Bolşaya Zitomirskaya Caddesi'ne dönerlerken yolları, eski Kiev Bölge Karakolu'na gitmekte olan bir kafile tarafından kesildi. Meydana gitmek için kafilenin tek yapması gereken dümdüz gitmekti, fakat Vladimirskaya Caddesi, tam da Bolşaya Zitomirskaya ile kesiştiği yerden, hâlâ tören alayının ardından ilerlemekte olan bir süvari birliği tarafından kesilmiş durumdaydı. O yüzden kafile, diğerleri gibi durmak zorunda kalmıştı.

Kafilenin başını genç erkeklerden oluşan bir grup çekiyordu. Koşturuyor, uzuneşek oynuyor, ıslık çalıyorlardı. Yanlarında, ezilmiş karlarla kaplı yolda, çaresiz, dehşete kapılmış gözlerle bakan bir adam vardı. Adamın şapkası yoktu. Parçalanmış kürk paltosunun düğmeleri açıktı. Yüzünde kan lekeleri vardı. Yanaklarından aşağıya gözyaşları süzülüyordu. Kocaman, açık ağzından ince, boğuk bir ses, Rusça-Ukraynaca karışımı tuhaf bir dille;

"Bana bunu yapmaya hiç hakkınız yok! Ben Ukraynalı ünlü bir şairim! Adım Gorbolaz. Bir Ukrayna şiiri antolojisi yayınladım. Rada'nı[20] başkanına ve bakana şikayette bulunacağım. Bu olacak iş değil!" dedi.

"Basın sopayı şuna, yankesici seni!" diye bağrışmalar duyuldu, kaldırımdan.

Yüzünün her tarafı kan revan içindeki adam çaresizce bağırdı: "Ama ben o provokatör Bolşeviği yakalamaya çalışıyordum..."

“Ne oluyor? Bu da ne?”

“Kim bu adam?”

“Petlyura’yı öldürmeye çalıştı.”

“Ne?”

“Petlyura’ya ateş etti, orospunun evladı.”

“Ama o bir Ukraynalı.”

“Ukraynalı falan değil, domuzun teki o” diye gürledi, kalın bir ses. “O bir yankesici.”

“Fii-yuuvvv!” diye ıslık çaldı, aşağılayıcı bir şekilde.

“Ne yapıyorsunuz? Bunu bana hangi hakla yapıyorsunuz siz?”

“Bir tane Bolşevik provokatörü yakaladık. Aslında bunu yakaladığımız anda öldürmemiz gerekirdi.”

Kan revan içindeki adamın arkasından heyecanlı bir kalabalık geliyordu. Kalabalığın arasında altın rengi örgüsüyle askeri bir kalpak ve iki süngünün ucu görünüyordu. Kemerini sıkıca bağlamış bir adam, yüzü kanlı adamın yanında yürüyordu. Kurban ara sıra yüksek sesle çığlık attığında, mekanik bir şekilde ensesine vuruyordu. Acınası haldeki mahkum, çok geçmeden bağırıp çağırmayı bırakarak şiddetli ama sessiz bir şekilde ağlamaya başladı.

İki öğrenci geri adım atıp kafileye yol verdiler. Kafile önlerinden geçerken uzun olan diğerini kolundan tuttu ve şeytani bir memnuniyetle fısıldadı:

“Hak ettiğini buldu. Ne güzel bir manzara. Sana bir şey söyleyeyim, Karas. Bolşeviklerin hakkını teslim etmelisin. Adamlar gerçekten işlerini biliyorlar. Son derece zekice bir çalışma! Nasıl akıllıca hareket edip konuşmacılarını oradan kurtardılar? Hem güçlü, hem de akıllılar vallahi. Bu yüzden onlara hayranlık duyuyorum. Utanmaz küstahlıkları için Tanrı cezalarını versin.”

Kısa olan, alçak bir sesle konuşmaya başladı:

“Eğer hemen bir içki içmezsem bayılacağım.”

“İyi dedin. Harika bir fikir” diye onayladı, onu uzun boylu adam, keyifli bir şekilde. “Üzerinde ne kadar para var?”

“İki yüz var.”

“Bende de yüz elli var. Hadi Tamara’nın barına gidip birkaç şişe alalım...”

“Orası kapalı.”

“Bizim için açarlar.”

İki adam Vladimirskaya Caddesi’ne döndüler. Üstündeki tabelada “Bakkal” yazan iki katlı bir binaya gelene kadar yürüdüler.

Yanında bir tabela daha vardı: “Tamara’nın Kalesi –Şarap Mahzenleri.” Tereddütle bodruma giden merdivenlerden inen iki adam, dikkatlice çift kanatlı kapının camına vurmaya başladılar.

15 Ağrılı tik hastalığı. (ç.n.)

16 Bakır üflemeli çalgılardan oluşan orkestra. (ç.n.)

17 Ukrayna’daki atlı Kazak milis gruplarına verilen isim. (ç.n.)

18 Savaşlarda, alaylarda at, deve veya araba üzerinde taşınan ve işaret vermek için kullanılan büyük davul. (ç.n.)

19 Çarlık Rusyası’nda 1905-1917 yılları arasında etkin olan yasama meclisi. (ç.n.)

20 Uzun adıyla Verkhovna Rada, Ukrayna Parlamentosuna verilen ad. (ç.n.)

XVII

Son birkaç gün içinde ailesinin başına adeta bir taş yağmuru gibi ardı arkası kesilmeyen olaylar gelen Nikolka, bu olaylar olmadan önce önemli bir görev üstlenmişti. Hayatı karlarla kaplı bir yol ağzında son bulan komutanının son sözleri ile bağlantılı bir görevdi bu. Nikolka bu görevi ifa etme konusunda başarılı olmuştu, fakat bunu yaparken tören alayının bütün Kiev'i dolaşmasından bir önceki günün tamamını şehirde oradan oraya koşturarak ve en az dokuz farklı adrese giderek geçirmek zorunda kalmıştı. Uğraşısı bol olan bu görev sırasında Nikolka başarıya ulaşana kadar birkaç kez soğukkanlılığını kaybetmiş, umutsuz bir şekilde vazgeçmiş, sonra yeniden başlamıştı.

Nikolka önce, şehrin kenar mahallelerindeki Litovskaya Caddesi'nde bulunan küçük bir evde, bağlı olduğu müfrezenin ikinci bölüğünde görev yapmış olan kendisi gibi bir harbiyeliden Albay Nai-Turs'un ön adını, soyadını ve adresini öğrendi.

Daha sonra, Ayasofya Meydanı'nı geçmeye çalışan Nikolka, azgın dalgalar gibi hareket eden bir insan seline karşı mücadele etti. Soğuktan donan Nikolka, bu kalabalığın arasından kurtulabilmek için mücadele ederken en az yarım saat kaybetti ve başlangıç noktasına geri döndü –Aziz Mihail Manastırı'na. Nikolka buradan, Kostelnaya Caddesi boyunca dolaşarak Kreşçatik Caddesi'nin aşağı tarafına gitmeye, oradan da dolambaçlı arka sokakları kullanarak Malo-Provalnaya Caddesi'ne ulaşmaya çalıştı. Bunun mümkün olmayacağı anlaşıldı. Diğer her yer gibi Kostelnaya Caddesi de geçit törenine giden birlikler tarafından işgal edilmişti. Hal böyle olunca Nikolka merkezden başlayarak kendini Aziz Vladimir Tepesi'nde tamamen yalnız başına bulana kadar daha geniş ve daha kıvrımlı daireler çizerek dolaştı. Oraya varınca da taraçalar ve parkın ağaçlı yolları boyunca kardan meydana gelmiş duvarlar arasında güçlükle

yürüdü. Bu yol onu Aziz Vladimir Heykeli'nin çevresindeki boş alana kadar götürdü. Burada çok daha az kar vardı ve baktığı zaman tepenin karşısında, adeta kardan bir denizin ortasındaki İmparatorluk Bahçeleri'ni görebiliyordu. İleride solda, Çernigov'a doğru uzanan, derin kış uykusunda olan uçsuz bucaksız düzlükler vardı. Bu düzlüklerle Nikolka'nın arasında ise Dinyeper uzanıyordu, o donmuş bembeyaz ve muhteşem kıyılarıyla.

Burası son derece sakin ve huzur dolu bir yerdi. Amcak Nikolka'nın rahatlayacak zamanı yoktu. Kar üzerinde adeta savaşarak ilerleyen Nikolka, taraçaları birer birer geçerken onun dışında birilerinin de kış mevsiminin bu yoğun döneminde parkta dolaştığını gösteren kar izlerini görünce oldukça şaşırdı.

Nihayet yolun sonuna geldiğinde hissettiği rahatlamayla derin bir nefes aldı. Uzun bir süredir ulaşmaya çalıştığı hedefine doğru ilerlemeye devam etti: Malo-Provalnaya Caddesi, No. 21. Nikolka bu adresi bulmak için çok uğraşmıştı. Her ne kadar bir yere yazmamış olsa da aklından hiç çıkmamıştı. Çünkü bu adres aklına derin bir biçimde kazınmıştı.

Nikolka hem heyecanlı, hem de çekingen hissediyordu kendini. "Kimi sormam gerek acaba? Bu insanlar hakkında hiçbir şey bilmiyorum..." Taraçalı bir bahçenin sonunda bulunan yan kapının zilini çaldı. Uzunca bir süre cevap gelmedi. Sonunda yere çarpan ayak sesleri duyuldu ve kapı, kısa bir zincirin uzunluğu kadar açıldı. Kelebek gözlüklü bir kadının yüzü göründü. Karanlık bir koridorda duran kadın, kaba bir şekilde sordu:

"Ne istiyorsun?"

"Rica etsem bana Nai-Turs ailesinin burada yaşayıp yaşamadığını söyleyebilir misiniz?"

Kadının yüzü daha da asıldı ve daha düşmanca bir tavır takındı. Kelebek gözlüklerinin camları ışıldadı.

"Burada Turs diye kimse yok" dedi, kadın, alçak bir sesle.

Utanan Nikolka'nın yüzü kızardı. Kendini üzgün hissediyordu.

"Burası 'Daire 5', öyle değil mi?

"Şey, evet öyle" diye karşılık verdi, kadın. Şüpheli ve isteksiz bir tavrı vardı. "Bana ne istediğinizi söyleyin."

"Bana Nai-Turs ailesinin burada yaşadığı söylenmişti..."

İçerideki yüz hafifçe kapıya doğru yaklaştı ve Nikolka'dan başka birilerinin olup olmadığına bakmak için hızlıca bahçeye göz attı... Nikolka kendini şişman, çift gerdanlı bir kadına bakarken buldu.

"Evet, ne istiyorsunuz? Söyleyin bakalım..."

Nikolka iç çekerek etrafa bir göz atıp konuşmaya başladı:

"Feliks Feliksoviç ile ilgili olarak geldim... Size haberlerim var."

Yüzündeki ifade tamamen değişen kadın, gözlerini kırparak sordu:

"Siz kimsiniz?"

"Ben bir öğrenciyim."

"Burada bekleyin." Kapı hızlı bir şekilde kapandı ve ayak sesleri uzaklaştı.

Yarım dakika kadar sonra arkasından topuk sesleri duyulan kapı açıldı ve Nikolka içeri alındı. Misafir odasından gelen bir ışık koridora vuruyor, yumuşak, kapitone bir koltuğun kenarı ile kelebek gözlüklü kadını Nikolka için görünür kılıyordu.

Nikolka şapkasını çıkarırken başka bir kadın çıkageldi. Uzun boylu, zayıf ve yüzünde solan güzelliğinin izlerini taşıyan bir kadındı bu. Tam olarak tarif edilemeyecek birkaç özelliğine bakınca –alnı, saçının rengi gibi– Nikolka bu kadının Nai-Turs'un annesi olduğunu anladı ve birden dehşete kapıldı –ona bunu nasıl söyleyecekti... Kadın, Nikolka'nın yüzüne sabit ve parlak bir bakış atarken, bu bakış Nikolka'yı daha da sıkıntılı bir hale soktu. Benzer özellikleri taşıyan genç bir kadın daha odaya geldi.

"Pekala, ne söyleyeceksen söyle bakalım" dedi, ciddi bir ifadeyle.

Nikolka elindeki şapkayı buruşturdu. Yaşlı kadına döndü ve kekelemeye başladı:

"Ben...Ben..."

Anne, Nikolka'ya öylesine karanlık bir şekilde baktı ki Nikolka bunun nefret dolu olduğunu düşündü. Kadın birdenbire kulakları sağır edercesine bir çığlık attı. Attığı bu çığlık, Nikolka'nın arkasında kalan cam kapıda yankılandı:

"Feliks'i öldürmüşler!"

Kadın yumruklarını sıkıp Nikolka'nın yüzüne doğru sallayarak haykırdı:

"Öldürmüşler... Duydun mu İrina? Feliks'i öldürmüşler!"

Nikolka'nın gözleri korkuyla bulutlandı. Çaresizce aklından bir şeyler geçirmeye başladı: "Tanrım... Üstelik ben tek kelime etmedim!" Şişman kadın

ani bir hareketle Nikolka'nın arkasındaki kapıyı çarparak kapattı. Doğruca zayıf, yaşlı kadına koştu. Onun omuzlarına sarılarak telaş içinde fısıldadı:

"Maria Frantsevna, hayatım, sakin ol..." Nikolka'ya doğru eğilerek;

"Belki de ölmemiştir ha? Ah, Tanrım... Söyle bana, o...?" dedi.

Nikolka ağzını açıp tek kelime edemedi. Çaresizce önüne, koltuğun kenarına doğru bakıyordu.

"Sakin ol, Maria Frantsevna, hayatım... Tanrı aşkına, komşular duyacak... Tanrı'nın takdiri..." diye kekeledi, şişman kadın.

Nai-Turs'un annesi arkaya doğru düşerken feryat ediyordu: "Dört yıl! Dört yıldır onu bekliyorum... Dört yıldır..." İçlerinde en genç olanları Nikolka'nın yanından geçip annesine doğru koşarak kadını yakaladı. Nikolka'nın onlara yardımcı olması gerekiyordu. Fakat beklemedik bir şekilde o da şiddetli ve kontrolsüz ibr ağlama krizine yakalandı. Kendisini durduramıyordu.

Bütün pencerelerin perdeleri kapalıydı. Misafir odası kısmen karanlık, fakat tamamen sessizdi. Baş döndürücü bir ilaç kokusu hissediliyordu.

Sonunda genç kadın bu sessizliği bozdu. Bu kadın Nai-Turs'un kız kardeşiydi. Pencerelerden uzaklaşarak, sandalyesinden kalkmış, bu berbat durumda şapkasını elinden bırakmayı başaramayan Nikolka'ya doğru yürüyordu. Kız kardeş mekanik bir hareketle siyah kaküllerine dokunarak yüzünü buruşturdu.

"Nasıl öldü?"

"O öldü" diye tekrar etti, Nikolka çıkarabildiği en iyi sesle. "O, bir kahraman gibi öldü... Gerçek bir kahraman gibi... Önce emrindeki bütün harbiyelilerin güvende olmalarını sağladı ve son anlarında da o, kendisi." –Nikolka onlara öyküyü anlatırken bir yandan da ağlıyordu– "...Onlar için koruma ateşi açtı. Ben de onunla birlikte ölüyordum neredeyse. Makinalı tüfek ateşi altındaydık" –Nikolka hem konuşuyor, hem de hüngür hüngür ağlıyordu– "Biz... Sadece ikimiz kalmıştık ve o benim de kaçıp gitmemi söyledi. Bana küfür etti ve makinalıyı ateşledi... Her taraftan üzerimize doğru süvariler geliyordu, tuzağa düşmüştük. Gerçekten bütün yönlerden geliyorlardı."

"O zaman mı yaralandı?"

"Hayır" diye karşılık verdi, Nikolka, sert bir şekilde. Kirli bir mendille gözlerini, ağzını, burnunu silmeye başladı. "Hayır, öldü. Onu hissettim. Başından ve göğsünden vurulmuştu."

Ortalık daha da kararmıştı. Yan odadan en ufak bir ses bile gelmiyordu. Maria Frantsevna sessizliğe gömülmüştü. Misafir odasında üç kişi birbirlerine yakın durmuş fısıltıyla konuşuyorlardı: Nai'nin kız kardeşi İrina; kelebek gözlüklü, Nikolka'nın dairenin sahibi olduğunu öğrendiği şişman kadın Lidya Pavlovna ve Nikolka'nın kendisi.

"Üzerimde hiç para yok" diye fısıldadı, Nikolka. "Ama lazımsa koşarak gidip getirebilirim, sonra da gideriz."

"Ben size para veririm" dedi, Lidya Pavlovna. "Paranın ne önemi var. Önemli olan bunu başarabilmek. İrina, ona nerede ve nasıl olacağı ile ilgili tek kelime etme... Gerçekten ne yapacağımı bilmiyorum..."

"Ben onunla giderim" diye fısıldadı, İrina. "Ve bir şekilde hallederiz. Onun kışlada olduğunu ve cesedini görebilmek için izin almamız gerektiğini söyledin."

"Şey, onu ayarlayabiliriz..."

Şişman kadın parmak uçlarında yürüyerek bitişikteki odaya gitti. İkna edici tondaki fısıldamaları duyuluyordu:

"Hayır, kımıldamadan yat, Maria Frantsevna, Tanrı aşkına... Şimdi gidiyorlar ve her şeyi halledecekler. Harbiyeli, Nai'nin kışlada olduğunu söylüyor."

"Tahtaların üzerinde mi yatıyor?" diye sordu, insanın içine işleyen ve -Nikolka'ya karşı– nefret dolu bir sesle.

"Elbette hayır hayatım, şapelde, şapelde..."

"Belki de hâlâ o yol ağzında yatıyordur. Köpekler onu parçalıyordur."

"Ne biçim bir söz bu, Maria Frantsevna... Sen burada usul usul yat, hayatım, sana yalvarıyorum..."

"Annem son üç gündür hiç normal değil..." diye fısıldadı, Nai'nin kız kardeşi. Yerinde durmayan o kakülünü arkaya doğru itti. Nikolka'nın arkasına doğru bakarak, "Zaten artık hiçbir şey normal değil..." dedi.

"Ben de onlarla gideceğim" diye bir ses çınladı, bitişikteki odadan.

Kız arkasını döndü ve koşarak yan odaya gitti.

"Anne, anneciğim, sen bizimle gelmiyorsun. Gelmiyorsun. Harbiyeli, sen gelirsen bize yardım etmeyeceğini söyledi. Onu tutuklayabilirler. Sen burada yat, sana yalvarıyorum anne..."

"Ah İrina, İrina, İrina" dedi, kadın. "O öldü, onu öldürdüler, artık elinden ne gelir? Sana ne olacak, İrina? Felix öldüyse eğer, ben ne yapacağım? Öldü...

Karların üzerinde yatıyor...Öyle mi?...” Hıçkırıklar duyuldu, yatak gıcırdadı ve Lidya Pavlovna’nın sesi yükseldi:

“Sakinleş ve cesur ol, Maria Frantsevna...”

“Tanrım, ah Tanrım” dedi, genç kadın, koşarak misafir odasından geçerken. Korku ve çaresizlik içindeki Nikolka’nın aklından, “Ya onu bulamazsak ne olacak?” diye bir düşünce geçiyordu.

Nikolka, soğuğa rağmen iğrenç ve boğucu kokunun hissedilebildiği korkunç kapının girişinde durarak;

“Belki de sen burada beklesen daha iyi olur. İçeride öyle bir koku var ki hastalanabilirsin” dedi.

İrina önce yeşil boyalı kapıya, sonra Nikolka’ya baktı.

“Hayır, ben de seninle geliyorum.”

Nikolka, ağır kapının kolunu çevirdi ve içeri girdiler. İlk önce oda onlara tamamen karanlık geldi. Çok geçmeden sıra sıra uzayıp giden kıyafet askılarını seçmeye başladılar. Başlarının üstünde, loş ışık veren bir lamba asılıydı.

Nikolka tedirgin bir halde yanındaki kadına doğru döndü. Kadın, Nikolka’nın yanında soğukkanlı bir ifadeyle yürüyordu. Sadece benzi solgundu ve çattığı kaşları birbirine bitişikti. Kadının kaşlarını çatışı, sadece bir anlığına da olsa Nikolka’ya Nai-Turs’u hatırlattı –Nai-Turs’un sert hatları, düz ve erkeksi bir yüzü vardı, fakat kardeşi güzel bir kızdı. Ruslara çok fazla benzemeyen, yabancıları andıran bir güzelliği vardı. Müthiş bir güzelliğe sahip, olağanüstü bir kızdı.

Nikolka’yı çok korkutan o koku, her yerdeydi. Yerler, duvarlar, ahşap giysi askıları, hepsi kokuyordu. Bu kötü koku öylesine korkunçtu ki neredeyse gözle görülebiliyordu. Sanki duvarlar yağlı ve yapış yapıştı. Askılar ve zemin de aynı hissi veriyordu, yapışkan ve yağlı. İçerideki hava, çürüyen cesetlerin etkisiyle ağır ve ıslaktı. Kısa bir süre sonra kokunun kendisine alıştı, ama çevreye çok dikkatli bakmamanın ve çok fazla düşünmemenin daha güvenli olacağına kanaat getirdi. Yapılacak en önemli şey düşünmeyi bırakmaktı. Yoksa bir anda mide bulantısı başlayabilirdi. Üzerinde palto olan bir öğrenci koşarak yanlarından geçti ve gözden kayboldu. Sol tarafta, arka arkaya sıralanmış kıyafet askılarının arkasında bir kapı gıcırdayarak açıldı. Ayağında çizmeler olan bir adam göründü. Nikolka adama doğru baktı. Adamın ceketini görmemek için hemen bakışlarını

başka yöne çevirdi. Adamın ceketi tıpkı kıyafet askıları gibi ıslaktı ve parlıyordu. Elleri de aynı durumdaydı.

“Ne istiyorsunuz?” diye sordu, adam, sert bir şekilde.

“Biz buraya” dedi, Nikolka. “Bir yetkili ile görüşmeye geldik... Öldürülen bir adamın cesedini arıyoruz. Burada olabilir mi acaba?”

“Ne adamı?” diye sordu adam, şüpheci bakışlarla.

“Burada, Kiev’de öldürüldü. Üç gün önce.”

“Anladım, o zaman bir harbiyeli ya da subay arıyorsunuz... *Haydamaklara* yakalanmış biri olsa gerek. Kimi arıyorsunuz?”

Nikolka, Nai-Turs’un subay olduğunu söylemeye çekindi. O yüzden şöyle dedi:

“Şey, evet, o şeyde öldürüldü...”

“Ataman’ın emrindeki bir subaydı” dedi, İrina, adama doğru yaklaşarak. “Adı Nai-Turs.”

Nai-Turs’un kim olduğunu umursamadığı açıkça belli olan adam, yan gözle İrina’yı inceledi. Öksürerek yere tükürdükten sonra;

“Ne yapacağımı gerçekten bilmiyorum. Mesai saati bitti ve burada kimse kalmadı. Bütün görevliler evlerine gitti. Onu bulmak zor olacak, hem de çok zor. Bütün cesetler aşağıya, bodruma götürüldü. Zor, çok zor...” dedi.

İrina Nai-Turs çantasından biraz para çıkararak görevliye verdi. Nikolka adamın dürüst biri çıkıp, buna itiraz etmesinden korkarak başını çevirdi. Fakat görevli itiraz etmedi.

“Teşekkürler, hanımefendi” dedi. Bir anda daha canlı ve düzenli biri haline gelmişti. “Belki onu bulabiliriz. Ancak izin almamız gerekiyor. Profesör izin verirse bunu yapabiliriz.”

“Profesör nerede?” diye sordu, Nikolka.

“Burada, ancak meşgul. Ona sizden söz etsem mi, etmesem mi bilemiyorum...”

“Lütfen, lütfen bir an önce profesöre haber verin” diye yalvardı, Nikolka. “Ben cesedi bir görüşte tanırım...”

“Pekala” dedi, görevli ve onlara yolu gösterdi. Birkaç basamaklık bir merdivenden çıkıp bir koridora geldiler. Burada koku daha da baskındı. Koridorda ilerleyip sola döndüler. Cam bir çatının altından geçerlerken hem

koku hafifledi, hem de koridor biraz daha aydınlandı. Burada koridorun iki yanındaki kapılar beyaz boyalıydı. Görevli bu kapılardan birinin önünde durdu, kapıyı çaldı, şapkasını çıkardı ve içeri girdi. Koridor sessizdi. Yukarıdaki cam tavandan dağınık bir ışık geliyordu. Akşamın karanlığı yavaş yavaş çökmeye başlamıştı. Sonunda görevli kapıdan dışarıya çıktı:

“İçeri gelin.”

Nikolka içeri girdi. İrina Nai-Turs da arkasındaydı. Nikolka şapkasını çıkardı, pencerelerde asılı duran siyah renkli parlak perdeleri ve arkasında siyah sakallı, buruşmuş, bitkin bir yüz ve gaga burunlu birinin oturduğu masaya vuran haddinden fazla parlak bir ışık demetini fark etti. Sonra gergin bir şekilde etrafına bakındı. Duvarların önünde sıra sıra dizilmiş, içlerinde düzenli aralıklarla yerleştirilmiş kavanozlar olan kapıları camlı, parlak dolapları gördü. Kavanozların içinde çirkin Çinli yüzleri gibi görünen, kahverengi ve sarı renkte kocaman şeyler vardı. Daha ileride uzun boylu bir adam duruyordu. Deri bir önlük giymiş, siyah lastik eldivenler takmış bir rahibe benzeyen bu adam, uzun bir masanın üzerine eğilmişti. O masanın üzerinde uzaktan silah gibi görünen, cilalanmış pirinç aksamları parlayan ve yeşil abajurlu lambanın ışığını yansıtan bir sıra mikroskop vardı.

“Ne istiyorsunuz?” diye sordu, profesör.

Yorgun yüzü ve sakalından, bahsi geçen profesörün bu adam olduğunu anlayan Nikolka, rahibe benzeyenin de onun asistanı olduğu kanaatine vardı.

Nikolka, garip bir şekilde bükülmüş parlak bir lambadan gelen kuvvetli ışığa ve etraftaki diğer ilginç şeylere baktı: Nikotin lekesi olan ellere ve profesörün önünde duran iğrenç nesneye –bir insan boynu ve alt çenesi, damarlarına ve tendonlarına kadar soyulmuş, üzerine düzinelerce cerrahi iğne ve pens takılıydı.

“Siz akrabası mısınız?” diye sordu, profesör. Bitkin yüzü ve sakalıyla uyumlu, renksiz ve boğuk bir sesi vardı. İrina’ya, paltosuna ve çizmelerine bakarak kaşlarını çattı.

“Ben kız kardeşiyim” dedi, İrina. Profesörün masasında duran şeye bakmamaya gayret ediyordu.

“Bak, ne zor işler bunlar görüyorsun değil mi, Sergey Nikolayeviç? Üstelik bu ilk defa da olmuyor... Evet, cesedi hâlâ burada olabilir. Hepsi merkez morguna transfer edildi mi?”

“Olabilir” dedi, uzun boylu adam, elindeki aleti bir kenara atarak. “Fyodor!” diye seslendi, profesör.

“Hayır, burada bekleyin. İçeri girmemelisiniz... Ben girerim...” dedi, Nikolka, utana sıkıla.

“Yerinizde olsam içeri girmezdim, hanımefendi” diyerek Nikolka’nın dediğini onayladı, görevli. “İşte” dedi. “Burada bekleyebilirsiniz.”

Nikolka adamı kenara çekti. Ona biraz daha para vererek kızın oturması için temiz bir tabure bulmasını istedi. Ucuz yerli tütün kokan görevli, yeşil siperli standart bir lamba ile birkaç iskeletin durduğu köşeden bir tabure çıkardı.

“Tıbbıyeli değilsiniz, değil mi bayım? Tıbbıyeliler bunlara kısa zamanda alışıyorlar.” Büyük kapıyı açarak elektrik düğmesini çevirdi. Cam tavanın altındaki küre şeklindeki parlak lamba yandı. Odadan dışarı ağır bir koku yayılıyordu. Beyaz renkli çinko masalar yan yana diziliydi. Masaların üzerleri boştu. Bir yerlerde, bir lavabonun içine gürültülü bir şekilde su damlıyordu. Ayaklarının altındaki taş zemin boş bir yankı yapıyordu. Ortamdaki, en az yüz yıldır buradaymış hissi veren kötü kokudan şiddetli biçimde rahatsızlık duyan Nikolka, hiçbir şey düşünmemeye çalışarak yürüdü. Görevli ona ilerideki bir kapıya doğru yol gösterdi. Oradan geçerek karanlık bir koridora çıktılar. Görevli burada küçük bir lambayı yaktı ve biraz daha ilerledi. Görevli ağır bir sürgüyü çekerek açtıktan sonra önce demir bir kapıyı, en son da başka bir kapının kilidini açtı. Nikolka soğuk terler döküyordu. Bu geniş odanın köşesinde, içleri insan parçalarıyla, derileriyle, parmaklarıyla ve kırılmış kemik parçalarıyla dolu birkaç kocaman metal davul vardı. Nikolka başını çevirip salyasını yutarken görevli ona döndü:

“Bir fırt çekin, bayım.”

Nikolka gözlerini kapatıp adamın ona uzattığı şişeden kuvvetli bir nefes çekerek ciğerlerini amonyak tuzuyla doldurdu. Akabinde rüyadaymış gibi bir hisle, gözlerini de ovuşturarak Fyodor’un bir kibrit çaktığını duydu. Bir pipo dolusu yerli sert tütünün kokusunu aldı. Fyodor el yordamıyla uzun süre asansör kapısının kilidini aradı. Kapıyı açınca Nikolka’yla birlikte asansöre bindiler. Fyodor düğmeye bastığında asansör gıcırdayarak yavaş yavaş aşağı doğru inmeye başladı. Aşağıdan buz gibi soğuk havanın esintisi geliyordu. Asansör

durduğunda kocaman bir depoya girdiler. Sersemlemiş haldeki Nikolka, daha önce hiç görmediği bir manzarayla karşılaşmıştı. Odunluktaki kütükler gibi üst üste yığılmış, bir deri, bir kemik kalmış çıplak insan bedenleri. Amonyak tuzuna rağmen çürük kokusu dayanılacak gibi değildi. Bazıları katılaşmış, bazıları hâlâ yumuşak halde, sıra sıra insan bacakları aralardan dışarı fırlamıştı. Kadınların karmakarışık haldeki saçları keçeleşmiş, göğüsleri sarkmış, ezilmiş ve çürümüştü.

“Pekala, ben çevireyim, siz de bakın” dedi, görevli, aşağı eğilerek. Bir kadın cesedinin kolundan tuttunca kaygan ceset gürültülü ve sert bir şekilde yere düştü. Kadın Nikolka’nın gözüne hem yapışkan ve itici, hem de korkunç derecede güzel gelmişti. Tıpkı bir cadı gibi. Gözleri açıktı ve doğruca Fyodor’a bakıyordu. Nikolka, hayretler içinde kalan gözlerini kadının üst gövdesini kırmızı bir kurdele gibi çevreleyen yaradan güçlükle ayırarak başka tarafa baktı. Gözleri bulutlanmıştı. Bu yığındaki bütün cesetleri döndürüp bakmak zorunda kalabilecekleri ihtimalini düşününce, başı dönmeye başladı.

“Bu kadar yeter. Dur” dedi, cılız bir sesle Fyodor’a. Kokulu tuz şişesini cebine attı. “İşte orada. Buldum onu. Üstte, şu tarafta.”

Yere düşürmemek için dikkatlice hareket eden Fyodor, Nai-Turs’u başından tutarak kuvvetlice çekti. Tahta göğüslü, geniş kalçalı bir kadın, yüzüstü vaziyette Nai’nin karnının üstünde yatıyordu. Boynunun arka tarafında, saçlarında takılı olan küçük ucuz toka, bir cam parçası gibi parlıyordu. Fyodor, yapmakta olduğu şeye ara vermeden, tokayı ustaca çıkararak önlüğünün cebine attı ve Nai-Turs’u koltukaltlarından kavradı. Yığının arasından çıkarken kafası geriye düştü. O sivri, tıraşsız çenesi yukarı doğru kalktı. Bir kolu da görevlinin elinden kaydı.

Fyodor az önceki kadına yaptığı gibi Nai’yi kenara atmadı. Tam aksine koltukaltlarından dikkatlice tutup sallanan bedenini esneterek döndürdü. O anda Nai’nin bacakları yerde savrularak direkt olarak Nikolka’ya önüne doğru döndü.

“İyice bakın bakalım, o mu değil mi? Hata yapmak istemeyiz...”

Nikolka doğruca Nai’nin donuk gözlerine baktı. Tamamen açık olan gözleri hissiz bir şekilde ona bakıyordu. Sol yanağının rengi güçlükle fark edilen bir çürümenin etkisiyle yeşile dönmüştü. Göğsünde ve karnında da muhtemelen kan pıhtılaşmasından kaynaklanan birkaç tane koyu renkli leke vardı.

“Bu o” dedi, Nikolka.

Fyodor, hâlâ koltukaltından tuttuğu Nai'yi asansöre kadar sürükledi ve Nikolka'nın ayaklarının dibine bıraktı. Ölü adamın kolu yana doğru açılmıştı. Bir kere daha çenesi yukarı doğru kalktı. Fyodor asansöre bindi, düğmeye bastı ve asansör kafesi yukarı doğru hareketlendi.

O gece şapeldeki her şey Nikolka'nın olmasını istediği şekilde gerçekleşmişti. Her ne kadar üzgün ve ciddi dursa da, vicdanı oldukça rahattı. Şapelle bitişik bomboş ve kasvetli anatomi amfisinde bir ışık yandı. Kapak, köşede duran, içinde kim olduğu bilinmeyen bir tabutun üzerine yerleştirildi ki bu çirkin yabancının hoş olmayan görüntüsü Nai'nin istirahatine mani olmasın. Tabutunda yatan Nai'nin yüzünde, fark edilebilir derecede keyifli bir ifade vardı.

Nai, iyi rüşvet verilmiş iki geveze görevli tarafından yıkandı. Nai'ye, üzerinde rozetler olmayan temiz bir tunik giydirildi. Nai'nin alnına bir çelenk ve tabut sehpasının baş tarafına üç tane mum yerleştirildi. Hepsinden önemlisi de Nai'ye, Nikolka'nın bizzat gömleğinin altına elini sokup buz gibi soğuk ve nemli göğsünün üzerinden geçirerek bir ilikten dışarı çıkardığı Aziz George Haçı takıldı. Nai'nin yaşlı annesi, sallanmakta olan kafasını tabutun baş tarafında yanan üç mumdan, Nikolka'ya çevirdi:

"Oğlum. Teşekkür ederim."

Bunu duyan Nikolka gözyaşlarına boğularak şapelden dışarı, karlı havaya çıktı. Gece her yere çökmüştü, bahçeye, anatomi amfisine, çapraz çizgiler oluşturan yıldızlara ve bembeyaz Samanyolu'na.

XVIII

Aleksey Turbin 22 Aralık sabahı ölüme yaklaşmaya başladı. O gün, donuk beyaz, bulutlu bir gündü. Noel ruhu her yerde hissediliyordu. Bunu özellikle de misafir odasının Anyuta, Nikolka ve Lariosik'in ortak çabalarıyla parlatılmış parke zemininde görebilirdiniz. Bu üçlü bütün günü sessizce ileri geri yerleri ovarak geçirmişlerdi. Aynı ölçüde Noel benzeri bir görüntü de, Anyuta'nın kendi elleriyle cilaladığı dini motifli lambaların gümüş tutamaçlarında vardı. Son olarak da içeride bir çam kokusu ve üzerinde sanki orada sonsuza kadar unutulmuş *Faust'*un notalarının ve tuşlarının üzeri açık haldeki piyanonun durduğu köşede, parlak yeşil bir manzara vardı.

Günün ortalarında Elena, Aleksey'in odasından biraz dengesiz adımlarla çıkarak usulca Karas, Mişlayevski ve Lariosik'in sessiz sedasız oturdukları yemek odasından geçti. Elena yanlarından geçerken hiçbiri kımıldamadı. Onun yüzüne bakmaya korkuyorlardı. Elena odasına girip kapıyı arkasından kapatınca kapının ağır perdesi yeniden hareketsiz biçimde yerine oturdu.

Mişlayevski oturduğu yerde pozisyon değiştirdi.

"Eee" dedi, boğuk bir fısıltıyla. "Topçu Alayı'nın komutanı elinden geleni yaptı, ama Alyoşa'ya bir kaçış yolu ayarlayamadı..."

Karas ve Lariosik'in buna ekleyecek hiçbir şeyleri yoktu. Lariosik göz kırptı. Yanaklarında hafif mor bir gölge belirdi.

"Ah, kahretsin" dedi, Mişlayevski. Ayağa kalkıp parmak ucunda, sallanarak kapıya doğru yürüdü. Sonra kararsız bir şekilde durdu, arkasını döndü ve Elena'nın kapısına doğru göz kırptı. "Arkadaşlar, ona göz kulak olun... Yoksa bir şeyler..."

Bir an tereddüt ettikten sonra çıkıp kütüphaneye gitti. Ayak sesleri uzaklaşarak kayboldu. Bir süre sonra Nikolka'nın odasından Mişlayevski'nin sesiyle birlikte

matem hissi veren sesler duyuldu.

“Zavallı Nikolka, ağlıyor” diye fısıldadı, Lariosik, çaresiz bir ses tonuyla. Sonra iç çekti, parmak uçlarında Elena’nın odasının kapısına doğru gitti ve eğilip anahtar deliğinden içeri baktı. Ancak hiçbir şey göremedi. Çaresizce etrafına ve Karas’a bakıp sessiz, soru soran hareketler yaptı. Karas, Elena’nın kapısına doğru yürüdü. Utangaç bir hali vardı. Derken cesaretini topladı ve parmak ucuyla birkaç kez kapıya vurarak içeriye usulca seslendi:

“Elena Vasiliyevna, Elena...”

“Beni merak etme” diyen kısık sesi duyuldu, Elena’nın. “İçeri gelme.”

İki adamın yüzlerindeki gergin ifade yumuşadı. İkisi de az önce oturdukları, Hollanda sobasının yanında duran sandalyelerine dönüp sessizce oturdular.

Aleksey Turbin’in odasında ne arkadaşlarının, ne de kardeşlerinin yapabileceği bir şey vardı. Odadaki üç adam yeterince kalabalık yapıyordu zaten. Bu adamlardan bir tanesi, altın çerçeveli gözlükleri olan, ayı gibi bir adamdı. Diğeri genç, temiz tıraşlıydı ve doktordan çok bir subay gibi duruyordu. Üçüncü kişi ise kır saçlı bir profesördü. Buraya ilk çağırıldığı 16 Aralık günü, sahip olduğu tecrübe ve bilgi birikimi ona ve Turbin ailesine kötü haberleri vermişti. Aleksey’in tifüs olduğunu anlamış, herkese de bunu söylemişti. Bir anda sol koltukaltındaki yara ikinci önemli sorun haline gelmişti. Bir saat kadar önce de Elena’nın yalnızca kelimelerle değil, aynı zamanda o ağlamaktan kurumuş gözleri, titreyen dudağı ve darmadağın haldeki saçlarıyla da sorduğu ısrarlı sorusuna cevap vermek için yanına, misafir odasına gelmiş ve çok küçük bir umut olduğunu söylemişti. Son derece tecrübeli ve şefkatli bir adamın bakışlarıyla doğrudan Elena’nın gözlerinin içine bakarak eklemişti: “Çok çok küçük.” Elena dahil herkes, bunun aslında hiç umut olmadığı anlamına geldiğini ve dolayısıyla Aleksey’in ölmekte olduğunu anlamıştı. Bunun üzerine Elena, kardeşinin odasına gidip uzunca bir süre dikilerek onun yüzüne baktı. Bu bakıştan sonra o da artık hiç umut kalmadığının farkına vardı. O kır saçlı, yaşlı adamın bilgisi ve tecrübesine sahip olmadan da bu açıkça anlaşılıyordu. Doktor Aleksey Turbin, ölüyordu…

Aleksey, orada ateşler içinde öylece yatıyordu. Ancak bu defa ateşi düzensizdi ve giderek de azalıyordu. Yüzü şimdiden muma benzer tuhaf bir renk almıştı. Burnunun şekli değişmiş, incelmişti ve kemerinde belli belirsiz bir umutsuzluk

izi vardı. Bu, şu anda olağanüstü derecede önemliydi. Elena'nın bacakları üşüdü ve yatak odasının kâfur kokulu havasında bir an için umutsuzluğunun üstesinden geldi fakat bu çok kısa sürdü.

Aleksey'in göğsüne taş gibi bir ağırlık çökmüştü. Nefes alırken ıslığa benzer sesler çıkarıyor, aralanmış dudaklarından görünen ince ve yapışkan dişlerinin arasından hava güçlükle ciğerlerine ulaşıyordu. Bilincini uzun zaman önce kaybetmişti. Etrafında olup bitenleri ne görebiliyor, ne de anlayabiliyordu. Elena ayağa kalkıp ona baktı. Profesör onu kolundan tutarak fısıldadı:

"Git artık, Elena Vasiliyevna. Gerisini biz hallederiz."

Elena onun sözünü dinleyerek odadan çıktı. Fakat profesör herhangi bir şey yapmadı.

Beyaz paltosunu çıkardı, nemli hidrofil pamuk kullanarak ellerini temizledi ve tekrar Aleksey'in yüzüne baktı. Dudaklarının ve burnunun etrafındaki kıvrımlarda oluşan mavimsi gölgelerin rengi giderek koyulaşıyordu.

Profesör, çok sessiz bir şekilde, temiz tıraşlı adamın kulağına, "Hiç umut yok" dedi. "Lütfen onunla kalın Doktor Brodoviç."

"Kâfur yapayım mı?" diye sordu, Doktor Brodoviç fısıldayarak.

"Evet, evet."

"Bir tam şırınga mı?"

"Hayır." Profesör camdan dışarı bakarak biraz düşündü. "Hayır, tek seferde sadece üç gram ver. Ve sık sık yap." Tekrar düşündü ve ekledi: "Sona gelmesi durumunda bana telefon ederseniz." Profesör bunu, Aleksey bilincini kaybetmiş olsa da duyabilme ihtimali olduğunu bilerek son derece dikkatli bir şekilde söyledi. "Ben hastanede olacağım. Bir şey olmazsa da dersten sonra hemen geri döneceğim."

Turbinler, kendilerini bildiklerinden beri, evdeki ikon lambaları, takvimler 24 Aralık'ı gösterdiğinde gün batımında yakılırdı. Akşam olduğunda da misafir odasındaki Noel ağacının üzerindeki sıcak, titreşen mumları yakarlardı. Oysa şimdi o hain kurşunun açtığı yara ve tifüs denen o sinsi yılan, her şeyi altüst etmiş, ikon lambaları daha erken yanmak durumunda kalmıştı. İçeri girdikten sonra odasının kapısını kapatan Elena, komodinin yanına gitmiş, çekmecesinden bir kutu kibrit çıkarmış, bir sandalyenin üstüne çıkarak ağır metal muhafazasının önünde eski bir ikon olan, zincirlerle asılı lambanın fitilini yakmıştı. Alev parlak

bir şekilde yanınca, Bakire'nin karanlık olan yüzü altın rengiyle aydınlanırken gözleri sıcak bir karşılama ifadesiyle parladı. Yana eğik olan yüzü, Elena'ya doğru bakıyordu. Pencerenin kare şeklindeki iki kanadı sessiz, beyaz bir Aralık gününü gösteriyor, yanan lambanın titreşen alevleri yaklaşmakta olan bayram hissini muştuluyordu. Elena sandalyeden inip omuzlarındaki şalı dizlerinin üzerine koydu. Halının bir köşesini geriye doğru katlayınca zeminde, parkenin parladığı bir yer açıldı. Sessizce, alnı yere değene kadar öne doğru eğildi.

Mişlayevski yemek odasına geri dönerken, göz kapakları şişmiş ve kıpkırmızı olmuş Nikolka da onu takip ediyordu. Aleksey'in odasından geliyorlardı. Nikolka, yemek odasına girerken arkadaşlarıyla konuşmaya başladı:

"O ölüyor..." dedikten sonra derin bir nefes aldı.

"Bak" dedi, Mişlayevski. "Bir rahip çağırmamız daha iyi olmaz mı? Ne dersin, Nikol? Yoksa günah çıkaramadan ölebilir..."

"Bunu Elena'ya söylemem gerek" diye karşılık verdi, Nikolka, gergin bir şekilde. "Bunu o olmadan yapamam. Ama şu anda da pek iyi görünmüyor..."

"Doktor ne diyor?" diye sordu, Karas.

"Ne diyecek ki? Söylenecek bir şey kalmadı" dedi, Mişlayevski, boğuk bir sesle.

Uzunca bir süre, arada bir solgun yüzlü ve endişeli Lariosik'in iç çekişleriyle kesintiye uğrayan kaygılı fısıltılarla konuştular. Koridora çıkıp sigara yakan ve hastanın geri döndürülemeyecek aşamada olduğunu söyleyen Doktor Brodoviç'e rahip meselesini danıştılar. O da isterlerse elbette bir rahip çağırabileceklerini, hastanın bilinci yerinde olmadığı için bunun ona herhangi bir zarar vermeyeceğini belirtti.

"Sessiz günah çıkarma..."

Fısır fısır konuşmaya devam ettiler, fakat rahip çağırma zamanının gelip gelmediği konusunda bir karara varamadılar. Elena'nın kapısını çaldıklar. Elena, donuk bir sesle onlara cevap verdi:

"İçeri gelmeyin... Ben birazdan dışarı çıkacağım..."

Bu cevap üzerine kapıdan uzaklaştılar.

Dizlerinin üzerinde duran Elena, başını kaldırarak parlak gözlere sahip o karanlık yüzün etrafındaki süslü haleye baktı. Kollarını uzatarak fısıltılı bir sesle ona hitap etti:

“Kutsal Meryem Ana, bize şefaat et. Bize kaldıramayacağımız kadar çok keder verdin. Bu aileyi bir yıl içinde yok ettin. Ama neden? Annemizi bizden aldın, kocam gitti ve geri dönmeyecek, biliyorum, bunu artık çok iyi biliyorum. Şimdi de en büyük kardeşimizi alıyorsun. Ama neden? Nikolka ve ben, ikimiz yalnız başımıza hayatımıza nasıl devam edeceğiz? Burada olanlara bir bak ve halimizi gör... Yüce Meryem Ana, bize şefaat et, bize merhamet et... Belki de günahkar kullarınız ama böyle mi cezalandırılmamız gerekiyor?”

Bir kere daha öne doğru eğilerek alnını tutkulu bir şekilde yere koydu, istavroz çıkardı ve kollarını açarak tekrar dua etti:

“Bizim tek umudumuz sensin Lekesiz Bakire, sadece sen. Oğluna dua et, Tanrı’ya dua et, bir mucize olsun...”

Elena’nın fısıltıları gittikçe daha tutkulu bir hal aldı. Kelimeleri birbirine karışıyordu, ama duası kesintisiz akmaya devam etti. Durmadan alnını yere koyuyor, secde ediyor, tokasından sıyrılıp gözlerinin önüne düşen saçlarını arkaya atmak için kafasını sallıyordu. Kare pencerelerin dışında gün ışığı artık tamamen kaybolmuştu. Beyaz sungur ortadan kaybolmuştu. Saat üçü vururken çalan gavot melodisi de duyulmadı, tıpkı Elena’nın o esmer Kutsal Bakire sureti aracılığıyla dua ettiği kişinin gelişi gibi. Adam, açık bir mezarın yanında görünüyordu. Uyanmış, merhametli ve çıplak ayaklıydı. Elena’nın göğsü daha da genişlemiş gibi görünüyordu. Yanaklarında sıcak kırmızılıklar vardı. Gözleri ışıkla ve dökülmemiş gözyaşlarıyla doldu. Alnını ve yanağını yere bastırdı, ardından tüm ruhunda duyduğu bir arzuyla ikon lambasına doğru uzandı. Dizlerinin altındaki sert zeminin farkında bile değildi. Lamba parlıyordu, süslü haleli karanlık yüz, giderek daha canlı bir hale geldi ve Elena’ya durmaksızın dua etmesi için ilham verdi. Dışarısı tamamen sessizdi. Karanlık, korkunç bir hızla çöküyordu ve bir başka anlık görüntü odayı doldurdu –gökyüzünden gelen çiğ, donuk ışık, hiç tanıdık gelmeyen sarımsı kırmızı kumtaşı kayaları, zeytin ağaçları, tapınağın en kutsal yerindeki yüzyılların soğuk ve karanlık sessizliği.

“Kutsal Meryem Ana, bize şefaat et” diye mırıldandı, Elena, tutkulu bir şekilde. “Ondan rica et. Hemen yanında duruyor. Sana ne zararı olur ki? Bize merhamet et. Senin günün, Oğlunun doğum günü şerefine kutlanan bayram yaklaşıyor. Aleksey yaşarsa başkalarına iyilik yapar, ben de günahlarımızın bağışlanması için dualarımı hiç eksik etmem. Sergey geri dönmesin –istiyorsan

onu al. Ama Aleksey'i ölümle cezalandırma... Akan bu kanlarda hepimizin suçu var, ama bizi cezalandırma. İşte orada, Oğlun yanında..."

Lambanın ışığı titremeye devam ederken bir ışık demeti Elena'ya doğru uzandı. O anda meraklı ve yalvaran gözleri resimdeki, etrafı altın renkli bir boneyle çevrelenmiş dudakların aralandığını ve gözlerinde beliren bakışı fark etti. Bu bakıştaki dehşet ve kendinden geçmiş neşe kalbini sıkıştırırken kadın toprağın içine gömüldü, bir daha da ortaya çıkmadı.

Apartman dairesinin içinde telaş ve tedirginlik, kuru ve yakıcı bir rüzgar gibi esiyordu. Birileri parmak uçlarında yemek odasından geçiyordu. Başka biri kapıya vuruyor, fısıldıyordu: "Elena... Elena... Elena..." Elena, alnındaki teri elinin tersiyle sildi, öne dökülen saçını arkaya attı ve dikkatsizce, bir vahşi gibi bir bakış atıp ayağa kalktı. Lambanın aydınlattığı köşeye bakmadan çelikten bir yürekle kapıya doğru gitti. Kapı, onun iznini beklemeden kendi kendine açıldı. Kapı perdesinin çerçevelediği Nikolka eşikte duruyordu. Nikolka'nın gözleri dehşetle Elena'ya bakıyordu. Nefes nefese kalmıştı.

"Elena... Korkma... Endişelenme... Buraya gel... Öyle görünüyor ki..."

Doktor Aleksey Turbin terli ellerle ezilip yoğrulmuş bir mum gibi son derece solgun bir halde, kemikli ellerinin uzamış tırnaklarını battaniyeye saplamış yatıyor, çenesi yukarı bakıyordu. Bedeni terden yapış yapış olmuştu. Islak, bir deri bir kemik kalmış göğsü gömleğindeki açıklıklardan görünüyordu. Aleksey, başını eğdi, çenesini göğsüne doğru çevirdi, sararmakta olan dişlerini gevşetti ve gözlerini araladı. İnce, boğuk ve çok cılız bir sesle konuşmaya çalıştı:

"Buhran, Brodoviç. Şey... Yaşayacak mıyım? ...Hah." Karas titreyen ellerinde bir lamba tutuyordu. Bu lamba yatak örtülerinin kurşuni gölgelerinin kıvrımlarını aydınlatıyordu.

Temiz tıraşlı doktor, hafif titrek bir elle Aleksey'in derisinin bir bölümünü parmaklarının arasına alıp sıkıp bir deri altı şırıngasını Aleksey'in koluna batırdı. Doktorun alnı boncuk boncuk terlemişti. Çok heyecanlıydı ve cesareti kırılmak üzereydi.

XIX

Petlyura. Şehirde kaldığı günlerin sayısı kırk yedi. Dondurucu, buz gibi ve karlarla kapı 1919 yılı Ocak ayı, Turbinlerin üzerinden geçip gitti ve tipi ile birlikte Şubat geldi.

2 Şubat günü, kısa kesilmiş saçlarının üzerine siyah renkli bir bandana sarılmış esmer biri Turbinlerin dairesinde yürümeye başladı. Bu, yeniden ayağa kalkan Aleksey'di. Çok değişmişti. Yüzüne, ağzının kenarlarına sonsuza kadar kalmak üzere iki derin çizgi yerleşmişti. Cildi balmumuna benzer bir renkteydi. Gözlerine gölge düşmüş, kalıcı bir şekilde ciddi ve somurtkan bir hal almıştı.

Tıpkı bundan kırk yedi gün önce de yaptığı gibi, Turbinlerin misafir odasındaki pencereye yaslandı ve dışarıyı dinlemeye koyuldu. Daha önce de olduğu gibi görebildiği tek şey parıldayan ışıklar ve kardı, tıpkı bir opera seti gibi. Uzaktan silah sesleri geliyordu. Aleksey, kaşlarını sert bir şekilde çatarak bütün ağırlığını elindeki bastona vermişti. Dışarı, caddeye bakarken günlerin sihirli bir şekilde uzadığını fark etti. Dışarıda milyonlarca kar tanesinin her yana savrulduğu bir kar fırtınası olmasına rağmen, hava hâlâ aydınlıktı.

İpek bandananın altından, düşünceleri acımasız, açık ve iç karartıcı bir şekilde akıyordu. Kafasının sanki omuzlarının üzerinde duran garip bir kutu gibi hafif ve boş olduğunu hissediyordu. Düşünceler içine dışarıdan ve onun seçtiği bir sırayla giriyor gibiydiler. Aleksey pencerenin kenarında yalnız olduğuna memnundu:

"Petlyura... En geç bu gece şehirden atılacak ve bir daha Petlyura adı anılmayacak. Acaba öyle biri gerçekten var mıydı? Yoksa hepsi bir rüya mıydı? Hiç bilemiyorum. Lariosik çok iyi biri. Ailemize çok iyi uyum sağladı, meğer ona ihtiyacımız varmış. Bana bakarlarken yaptığı yardımlar için ona teşekkür etmeliyim... Ya Şervinski'ye ne demeli? Ah, ancak Tanrı bilir... Kadınların

sorunu da bu. Elena onunla bir araya gelmeye mecbur, bu kaçınılmaz... Onu kadınlar için bu kadar çekici yapan ne acaba? Sesi mi? Evet, harikulade bir sesi var, ama neticede birinin sesini onunla evlenmeden de dinleyebilirsin, öyle değil mi? Ama bunun bir önemi yok. İyi de önemli olan ne? Ah, evet, şapkalarında kırmızı yıldızlar olduğunu söyleyen Şervinski'nin kendisiydi... Acaba bu, şehirde yine sıkıntı olacağı anlamına mı geliyor? Eli mahkum... Yani, bu gece öyle olmalı. Yük trenleri şimdiden caddelerde dolaşmaya başladı... Yine de ben, ben gündüz çıkarım... Ona giderim... Ben bir katilim. Hayır, bir savaş vardı ve kendimi savunmak için ateş ettim. Belki de adam yaralanmıştır. Acaba kiminle yaşıyor o kadın? Kocası nerede? Ya Malişev. Şimdi nerede acaba? Toprağa karışmıştır. Ya Maksim, yaşlı okul hademesi... Peki ya I. Aleksander Lisesi'ne ne oldu?"

Akıp giden düşünceleri çalan kapı ziliyle bölündü. Evde Anyuta'dan başka kimse yoktu. Evdeki herkes, hava kararmadan yapmaları gereken işleri bitirmek için dışarı çıkmışlardı.

"Hasta geldiyse içeri al, Anyuta."

"Peki, Aleksey Vasiliyeviç."

Anyuta'yı merdivenlerden çıkarken takip eden adam içeri girince tiftik paltosunu çıkarıp misafir odasına geçti.

"Lütfen, böyle buyurun" dedi, Aleksey.

Üzerinde gri bir tunik olan zayıf, sarı benizli delikanlı sandalyeden kalktı. Bulutlanmış gözleriyle Aleksey'e bakıyordu. Beyaz önlüklü Aleksey kapıda yan durarak adamı muayene odasına buyur etti.

"Oturun lütfen. Sizin için ne yapabilirim?"

"Frengiyim" dedi, ziyaretçi, boğuk bir sesle. Sabit ve hüzünlü bir ifadeyle Aleksey'e bakıyordu.

"Tedavi oldunuz mu?"

"Evet, ama tedavim hem kötü, hem de etkisizdi. Bana pek yararı olmadı."

"Bana kim yönlendirdi sizi?"

"Aziz Nikolay Kilisesi'nin papazı, Peder Aleksander."

"Ne?"

"Peder Aleksander."

"Yani onu tanıyor musunuz?"

“Ona günah çıkarmaya gitmiştim. O mübarek adamın anlattığı şeyler bende büyük bir rahatlama yaratnıştı” diye açıkladı, ziyaretçi. Dışarıya, gökyüzüne bakıyordu. “Tedaviye ihtiyacım yoktu. Ya da ben öyle düşünmüştüm. Tanrı’nın bana işlediğim korkunç bir günah yüzünden gönderdiği bu sıkıntıyı sabırla taşımam gerektiğini düşünüyordum. Fakat Peder beni, düşünme biçimimin yanlış olduğuna ikna etti. Ben de onun sözünü dinledim.”

Aleksey dikkatle hastanın göz bebeklerine bakarak reflekslerini test etmeye başladı. Fakat tiftik paltonun sahibinin gözleri, derin ve karanlık bir hüzünle dolu olmasının dışında normal görünüyordu.

“Pekala, bakalım” dedi, Aleksey, küçük çekicini yerine koyarken. “Belli ki dindar bir insansınız.”

“Evet, gece gündüz Tanrı’yı düşünürüm. O benim tek sığınağım, tek tesellimdir.”

“Bu çok iyi, mutlaka öyledir” dedi, Aleksey, gözlerini hastadan ayırmadan. “Ve düşüncelerinize saygı duyuyorum, fakat benim size tavsiyem şu: Tedavi görürken Tanrı’yı bu kadar çok düşünmeyi bırakın. İşin doğrusu bu sizin için bir *idee fix*[21] halini almış. Ve içinde bulunduğunuz durumda bu çok zararlı. Sizin temiz havaya, egzersize ve uykuya ihtiyacınız var.”

“Geceleri ibadet ederim ben.”

“Hayır, bu alışkanlığınızı değiştirmelisiniz. İbadet etmeye ayırdığınız süreyi azaltmalısınız. Bu size zarar verir. Ayrıca özellikle dinlenmeye ihtiyacınız var.”

Hasta itaatkar bir ifadeyle başını önüne eğdi.

Çıplak vaziyette Aleksey’in karşısına geçen adam muayene için ona teslim oldu.

“Kokain kullandınız mı?”

“İşlediğim iğrenç günahlardan biri de oydu. Ama artık kullanmıyorum.”

“Tanrı bilir ya, sonunda bu adam hasta numarası yapan bir dolandırıcı veya hırsız da çıkabilir… O buradan giderken koridordaki paltoların yerli yerinde olup olmadıklarını kontrol etmem gerekecek.”

Aleksey çekicinin sapıyla hastanın göğsüne bir soru işareti çizdi. Beyaz renkli işaret kırmızıya dönüştü.

“Dinle ilgili bu saplantıdan kurtulun. Daha doğrusu size acı veren ya da kendinizi rahatsız hissettiren şeyleri düşünmekten vazgeçin. Giyinin. Yarından

itibaren cıva enjeksiyonu tedavisine başlayacağım. Bir hafta sonra da ilk kanı vermeye başlarız.”

“Peki, doktor.”

“Kokain almak yok. Alkol almak yok. Hatta kadın da yok...”

“Kadınları ve sarhoş eden her şeyi bıraktım. Kötü arkadaşlardan da uzak duruyorum” dedi, hasta, gömleğinin düğmelerini iliklerken. “Hayatımdaki kötü ruh, Deccal’ın habercisi, Şeytan’ın şehrine gitmek için buradan ayrıldı.”

“Sevgili dostum lütfen şunu kesin” diye homurdandı, Aleksey. “Yoksa sonunuz psikiyatri kliniği olacak. Bu sözünü ettiğiniz Deccal da kim?”

“Deccal’ın habercisinden bahsediyorum. Mikhail Semyonoviç Şpolyanski’den. Yılan gözlü, siyah favorili bir adam o. Orada yaşayanların günahlarına ceza olarak, Tanrı’nın emirlerine karşı gelerek yeryüzüne inecek bir iblis sürüsünün gelişini haber vermek için Moskova’ya gitti, Deccal’ın krallığına. Tıpkı bir zamanlar Sodom ve Gomore’de olduğu gibi...”

“İblis derken, Bolşeviklerden söz ediyorsunuz sanırım. Aynı fikirdeyim. Ama yine de aklınızı bu tür düşüncelerden arındırmanız konusunda ısrar ediyorum... Bromür de kullansanız iyi olur. Günde üç defa, bir çay kaşığı kadar.”

“Aslında daha yaşı genç. Ama bin yaşındaki bir şeytan kadar yozlaşmış durumda. Kadınları ahlaksızlığa sürüklüyor, genç erkekleri de günah işlemeye. Şeytan lejyonunun savaş trampetleri çalmaya başladı ve onların arkasında da Şeytan’ın ta kendisi görünüyor.”

“Troçki mi?”

“Evet, Şeytan’ın kendine verdiği isim bu. Ama İbranicede asıl ismi Abaddonna, Yunancada da ‘yok edici’ anlamına gelen Apollon.”

“Çok ciddiyim. Eğer bunu yapmayı bırakmazsanız sonunda, yani... Sizde bir hastalığa dönüşecek...”

“Hayır doktor, ben gayet normal biriyim. Kutsal işinizin ücreti ne kadar acaba?”

“Bakın, neden hâlâ ‘kutsal’ kelimesini kullanıyorsunuz? Ben işimde kutsal olan herhangi bir taraf görmüyorum. Bütün doktorlarla aynı ücreti alıyorum. Eğer sizi tedavi etmemi istiyorsanız depozito bırakın.”

“Pekala.”

Adam tuniğinin düğmelerini çözdü.

“Belki de paraya sıkışıksınızdır” diye mırıldandı, Aleksey, hastasının pantolonunun yıpranmış dizlerine bakarak. “Hayır, bu adam bir üçkağıtçı değil... ya da soyguncu... ama aklını kaçırmış biri olabilir.”

“Hayır, doktor, ücretinizi karşılayabilirim. Kendi bildiğiniz yoldan birçok ademoğlunu iyileştiriyorsunuz.”

“Bazen de bunda çok başarılı oluyoruz. Siz de dikkat edin ve tam olarak reçeteye yazdığım miktarda bromür alın.”

“Saygısızlık etmek istemem ama doktor, biz ancak şunun *yukarısında* tam olarak rahata erebiliriz.” Heyecanlı bir jestle beyaz renkli tavanı işaret etti. “Artık hepimiz daha önce hiç görmediğimiz bir imtihanı bekleyebiliriz... Ve bu çok yakında gerçekleşecek.”

“Uyarınız için teşekkür ederim. Ben yeterli derecede sınava tabi tutuldum.”

Koridorda tiftik paltosunu giymeye çalışırken, “Bundan kaçış olmayacak doktor. Kaçış olmayacak” diye mırıldandı, hasta. “Çünkü şöyle yazıldı: Üçüncü melek şişesini nehirlere ve su kaynaklarına döktü ve hepsi kana dönüştü.”[22]

...Bunu daha önce nerede duydum ben? Ah, evet tabii ya, pederle siyaset konuşurken. Demek sonunda kafa dengi birini bulmuş... “Tavsiyemi dinleyin ve Vahiy Kitabı’nı okuyarak çok zaman harcamayın. Tekrar ediyorum, bu size zarar veriyor. Güle güle. Yarın saat altıda gelin lütfen. Anyuta, hastaya kapıyı göster lütfen...”

“Buna karşı çıkma... Hayatımı kurtaran insana beni hatırlatacak bir şey vermek istiyorum... Bu bileklik rahmetli anneme aitti...”

“Hayır, bunu yapamazsın... Neden yapıyorsun?... İstemiyorum...” diye karşılık verdi, Julia Reiss, Aleksey’i engellemeye çalışan bir hareketle. Fakat Aleksey ısrar etti ve koyu renkli, ağır metal bilekliği kadının solgun bileğine taktı. Bu bileklik onun güzelliğine güzellik katmıştı... Aleksey, Julia’nın yanaklarının kızardığını alacakaranlıkta bile görebiliyordu.

Kendine hakim olamayan Aleksey, sağ kolunu Julia’nın boynuna attı, onu kendine doğru çekti ve birkaç kere yanağından öptü. Bu sırada bastonu, güçsüzleşmiş olan elinden yere düşüp bir sandalyenin ayaklarına çarparak gürültü yaptı.

“Git...” diye fısıldadı, Julia. “Artık gitmen gerek. Çok geç olmadan.

Petlyura’nın arabaları sokaklarda dolaşıyor. Kendine dikkat et, seni yakalamasınlar.”

“Benim için çok kıymetlisin” diye fısıldadı, Aleksey. “Lütfen seni görmek için yine gelmeme müsaade et.”

“Tabii, gelebilirsin...”

“Bana neden yalnız olduğunu ve o masadaki resmin kime ait olduğunu söyler misin? Şu favorileri olan esmer adam.”

“O benim kuzenim” diye cevap verdi Julia, yere bakarak.

“Adı ne?”

“Neden öğrenmek istiyorsun?”

“Sen benim hayatımı kurtardın... Öğrenmek istiyorum.”

“Hayatını kurtarmış olmam, sana her şeyi öğrenme hakkını mı veriyor? Adı Şpolyanski.”

“Burada mı peki?”

“Hayır, buradan ayrıldı. Moskova’ya gitti. Ne kadar da meraklısın.”

Aleksey’in içinde bir şeyler uyandı. Uzunca bir süre o siyah favorilere ve kara gözlere baktı. Manyetik Triyolet’in başkanının ağzına ve alnına bakarken içini onu kemiren ve rahatsızlık veren bir his kaplamıştı. Bu his bir türlü kaybolmak bilmiyordu. Aklındakiler karmaşık ve bulanıktı... Haberci. Tiftik paltolu acınası adam... Onu endişelendiren, başının etini yiyen şey neydi? Kimin umurundaydı bu? Aleksey bu garip, sessiz ve apoletli adamın portresinin bulunduğu küçük eve tekrar gelebildiği sürece, adamın canı cehennemeydi...”

“Artık gitme vaktin geldi.”

“Nikolka? Sen misin?”

İki kardeş Malo-Provalnaya Caddesi’nin arka tarafındaki gizemli bahçenin en aşağıdaki taraçasında karşılaştılar. Nikolka, sanki bir şey yaparken suçüstü yakalanan biri gibi utanmış görünüyordu.

“Alyoşa! Evet, ben de Nai-Turs’un ailesini ziyarete gelmiştim” diye açıkladı, elma çaldıktan sonra avluya tırmanmaya çalışırken yakalanan birinin yüz ifadesiyle.

“Çok doğru ve güzel bir hareket. Annesi hâlâ yaşıyormuş duyduğuma göre.”

“Evet. Bir de kız kardeşi var. Anlayacağın Alyoşa... şey, öyle işte.”

Aleksey, Nikolka’ya yan gözle bir bakış attı ve başka soru sormadı.

İki kardeş eve giden yolun yarısını tek kelime etmeden yürüdüler. Sonra Aleksey sessizliği bozdu:

“Açıkça görülüyor ki kader, Petlyura’da vücut bulmuş bir şekilde ikimizi de Malo-Provalnaya Caddesi’ne getirmiş. Sanıyorum ikimiz de buraya tekrar geleceğiz. Ve kim bilir sonrasında başka neler olacak, değil mi?”

Nikolka bu şifreli ifadeyi büyük bir ilgiyle dinledikten sonra karşılık olarak bir soru sordu:

“Sen de Malo-Provalnaya Caddesi’nde yaşayan birine haber mi götürüyordun, Alyoşa?”

“Hı-hı” diye karşılık verdi, Aleksey. Paltosunun yakalarını kaldırdı, yüzünü aralarına gömdü ve eve varıncaya kadar tek kelime daha etmedi.

Mişlayevski, Karas ve Şervinski, o tarihi günde öğle yemeği için Turbinlerdeydi. Aleksey’in yaralı olarak yattığı zamandan beri birlikte yedikleri ilk yemekti bu. Ve bir tek ayrıntı dışında her şey tıpkı eskiden olduğu gibiydi – masada tamamen açmış güller yoktu çünkü çiçekçi dükkanı artık kapanmış, sahibi ortadan kaybolmuştu. Büyük ihtimalle Madam Anjou ile aynı yere gömülmüştü. Masada oturan adamların hiçbirinin omuzlarında apoletleri yoktu, çünkü onlar da ortadan kaybolmuş ve dışarıdaki kar fırtınasında yok olup gitmişti.

Hepsi, ağızları açık bir halde Şervinski’yi dinliyordu. Mutfaktan çıkıp gelmiş, kapıya yaslanmış Anyuta bile.

“Ne tür bir yıldız?” diye sordu, Mişlayevski, somurtkan bir ifadeyle.

“Küçük, beş uçlu yıldızlar, rozet gibi, şapkalarının üzerinde” dedi, Şervinski. “Çok kalabalık oldukları söyleniyor. Kısacası gece yarısı burada olacaklarmış...”

“Tam gece yarısında burada olacaklarını nereden biliyorsun?”

Şervinski bu soruya cevap verecek zamanı bulamadan kapı çalındı ve Vasilisa içeri girdi.

Sağa ve sola selam vererek herkesin elini sıktı. Özellikle Karas’la el sıkışması oldukça samimiydi. Botları gıcırdayarak doğruca piyanonun yanına gitti. Elena ona elini uzatınca Vasilisa hafifçe eğilip onu selamlayarak öptü. “Nedenini Tanrı

bilir ya, paraları çalındıktan sonra Vasilisa çok daha kibar biri oldu" diye düşündü, Nikolka. Felsefî bir değerlendirme de yaptı: "Belki de para insanların kibar olmasına mani oluyordur. Mesela buradaki hiç kimsenin parası yok ve hepsi de nazik insanlar."

Vasilisa çay teklifini geri çevirdi. Hayır, çok teşekkür ederim. Ne kadar da kibar. (Kıkırdama) O korkunç günlerle kıyaslayınca burada ne kadar da sıcak ve rahat bir ortam vardı. (Kıkırdama) Hayır, gerçekten, çok teşekkür ederim. Köyden Wanda Mikhailovna'nın kız kardeşi gelmişti. O yüzden hemen eve dönmesi gerekiyordu. Sadece Elena Vasiliyevna'ya bir mektup vermek için gelmişti. Az önce kapıdaki posta kutusunu açmış ve mektubu orada bulmuştu. "Hemen getireyim diye düşündüm. Hoşça kalın." Tekrar hafifçe eğilip selam veren Vasilisa, evden ayrıldı.

Elena mektubu alarak odasına gitti.

"Yurtdışından bir mektup mu? Bu gerçekten mümkün mü? Elbette öyle mektuplar var -zarfına dokununca farkı hissediliyor. Ama buraya mı gelmiş? Hiç posta falan gelmiyordu. Zhitomir'den buraya bile mektuplar elde getiriliyor. Sonuçta insanlar hâlâ trenle yolculuk ediyorlar. Neden mektuplar da aynı yolla iletilmesin? Ama bu mektup buraya kadar gelmiş. Kara haber tez duyulur. Nereden gelmiş acaba? Var... Varşova. Ama bu Talberg'in el yazısı değil. Bu hiç hoşuma gitmedi."

Odadaki lambanın üzerinde abajuru olduğu halde Elena, sanki biri renkli ipek abajuru koparıp almış ve ışık doğrudan gözüne vurmuş gibi bir rahatsızlık hissetti. Elena'nın yüz ifadesi değişerek gümüş ikon lambanın muhafazasının üzerinde bulunan Kutsal Bakire resminin yüzündeki ifadenin aynısı haline geldi. Dudakları titredi ve ağzının kenarları hissettiği küçümseme duygusuyla kat kat oldu. Gri renkli, kenarları tırtıklı kağıt ve yırtılmış zarfı, ışık havuzunun ortasında duruyordu.

... Çok kısa bir süre önce eşinizden boşandığınızı öğrendim. Ostroumovlar, Sergey'i büyükelçilikte görmüşler, Hertz ailesi ile Paris'e gidiyormuş. Lidya Hertz ile evleneceğini söylüyorlar. Bütün bu kargaşa ve kaosun içinde ne tuhaf şeyler yaşanıyor. Rusya'dan ayrılamamanıza üzüldüm, o Rus köylüleri yüzünden kaybettiğiniz şeyler için çok üzüldüm. Buradaki gazeteler Petlyura'nın Kiev'e

doğru yaklaştığını yazıyor. Hepimiz Almanların ona engel olmasını umuyoruz...

Yandaki odada Nikolka'nın çalmakta olduğu, duvarların ve üzerinde bir kolunu uzatmış, elinde kurdeleli bir değnek tutarak gülümseyen XIV. Louis resmi bulunan kapı perdesinin aralarından geçerek boğuklaşan bir marş melodisi, mekanik bir şekilde Elena'nın kafasında çınlıyordu.

Kapı kolunun sesi duyuldu, kapı çalındı ve Aleksey içeri girdi. Kız kardeşinin yüzüne baktı. Dudakları tıpkı kız kardeşininkiler gibi gerilerek sordu:

"Talberg'den mi?"

Elena ilk anda buna cevap veremeyecek kadar utanmış ve küçük düşmüş hissetti kendini. Fakat hemen toparlanarak mektubu Aleksey'e uzattı:

"Varşova'dan gelmiş... Olga'dan..."

Aleksey mektuba baktı. Mektubun tamamını okuyana kadar gözleri bütün satırların üzerinde dolaştı ve mektuptaki ilk kelimeleri tekrar okudu:

"Sevgili Lena, bu mektup sana ulaşır mı bilmiyorum, fakat..."

Yüzü renkten renge girdi: Küllü sarı renkteki benzinin aksine elmacık kemikleri pembeleşti. Mavi gözleri de karardı.

"Onun" diye başladı, sıktığı dişlerinin arasından. "Ağzını burnunu dağıtmayı ne kadar isterdim..."

"Kimin?" diye sordu, Elena, gözlerine dolan yaşların akmasına mani olmak için burnunu çekerek.

"Kendimin" diye karşılık verdi, Aleksey, derin bir utanç içinde. "Kendimin, giderken onu öptüğüm için."

Elena gözyaşlarına boğuldu.

"Bana bir iyilik yap" diye devam etti, Aleksey. "Şunu yok et." Parmağıyla, masanın üzerindeki portreye dokundu. Elena, hıçkıra hıçkıra resmi ağabeyine verdi. Aleksey, Sergey Talberg'in fotoğrafını çerçevesinden çıkararak anında paramparça etti. Elena tıpkı köylü bir kadın gibi inliyor, omuzları sarsılıyordu. Başını Aleksey'in ön tarafı kolalı gömleğine yaslamıştı. İçindeki batıl inancın neden olduğu korku duygusuyla altın renkli filigran muhafazasının içinde hâlâ yanmakta olan lambanın önündeki ikonun kahverengi yüzüne baktı.

"Evet, ben böyle istedim... Sana böyle dua ettim... Böyle olsun dedim... Sakın

bana kızma, Kutsal Meryem Ana, kızma bana...” diye geçirdi, aklından batıl inançlara sahip olan Elena. Telaşa kapılan Aleksey onunla konuşmaya çalıştı:

“Şşş, hayatım, şşş... Diğerleri bunu duymasın.”

Misafir odasındaki hiç kimse onları duymamıştı. Nikolka “İki Başlı Kartal” marşını çalıyor, diğerleri de kahkahalarla gülüyordu.

21 Fransızcada “saplantı” anlamında. (ç.n.)

22 İncil, Vahiy 4:10 (ç.n.)

XX

1918 hem mükemmel, hem de korkunç bir yıldı. Fakat 1919 yılı ondan daha da beterdi.

2 Şubat'ı, 3 Şubat'a bağlayan gece, Dinyeper üzerindeki Zincir Köprüsü'nün karla kaplı girişindeki iki adam, yüzü yaralı ve kan revan içinde olan, üzerinde paramparça olmuş siyah bir palto bulunan birini sürükleyerek götürüyorlardı. Bir Kazak çavuşu da onlarla birlikte koşturuyor, elindeki tüfek harbisiyle adamın kafasına vuruyordu. Her darbede kafası sarsılan kan revan içindeki adam artık bağırmaktan vazgeçmiş, sadece inliyordu. Adam, tüfek harbi, sert ve acımasız bir şekilde paramparça olmuş paltonun üzerine her indiğinde boğuk bir sesle ağlıyordu.

"Seni pis Yahudi!" diye gürledi, çavuş öfkeyle. "Seni geberteceğiz! Karanlık köşelerde sinsi sinsi dolaşmak nasıl olurmuş göstereceğim sana. Göreceksin gününü! O kereste yığınlarının arkasında ne işin vardı? Casus!..."

Kan revan içindeki adam Kazak çavuşa cevap vermedi. Bunun üzerine çavuş koşarak önlerine geçince diğer iki adam, harbinin parıldayan, ağır pirinç ucunun gazabından korunmak için yanlara doğru sıçradılar. Vuracağı darbenin etkisini hesap etmeyen çavuş, elindeki harbiyi bir yıldırım gibi adamın kafasına indirince adamın kafasının içinden bir çatırtı sesi geldi. Bu sefer adamdan inleme sesi bile çıkmadı. Çavuş kolundan dürtünce kafası sallanarak dizlerinin üzerinden yana devrilen adamın diğer kolu sanki ayaklar altında ezilmiş ve at gübresi ile kirlenmiş karları dağıtmak ister gibi geniş bir açıyla savruldu. Koyu renkli birikintilerin üzerine düşen adamın bedeni birkaç kez istemsiz bir şekilde kasıldıktan sonra hareketsizleşti.

Yerde yüzükoyun yatan cesedin üzerindeki bir elektrikli sokak lambası tıslayarak yanarken heyecanlanan iki haydamakın gölgesi cesedin etrafında

dalgalanıyordu. Lambanın daha yukarısında ise karanlık gökyüzü ve kırpışan yıldızlar vardı.

Adam ansızın yere düşmesinin ardından, gökyüzündeki bir yıldız gibi görünen Mars gezegeni o buz gibi şehrin gök kubbesinde bir anda etrafa ateş saçarak ve kulakları sağır eden bir gürültü çıkararak patladı.

Dinyeper'in diğer tarafındaki bu yıldızın patlamasından hemen sonra, Moskova'ya doğru uzanan gökyüzünün uzak bir yerinden uzun ve boğuk bir patlama sesi duyuldu. Ve bir anda ikinci bir yıldız gökyüzünde belirdi, ama bu yıldız biraz daha alçakta, karlarla kaplı çatıların hemen üstündeydi.

Tam o sırada *haydamakların* Mavi Tümen'i uygun adım köprünün üzerinden şehre doğru gittiler. Şehrin içinden geçip sonsuza kadar Kiev'den gittiler.

Mavi Tümen'in arkasından, Kozir-Leşko'nun süvari alayınınsoğuktan donmuş atları, avdan dönen kurtlar gibi ilerleyerek köprüyü geçtiler. Peşlerinde de hoplaya zıplaya ilerleyen bir sahra mutfağı vardı... Çok geçmeden hepsi, sanki hiç var olmamış gibi ortadan kayboldular. Geride kalan tek şey köprünün girişinde yerde yatan Yahudi'nin katılaşmaya başlayan cesedi, biraz ezilmiş saman ve dışkıydı.

Ve o ceset, Petlyura'nın bir mit olmadığının, gerçekten var olduğunun tek kanıtıydı... Ama varlığının nedeni neydi? Bu sorunun cevabını hiç kimse bilmiyordu. Birileri onun döktüğü kanların bedelini ödeyecek miydi?

Hayır. Bunu yapacak hiç kimse yoktu.

Kar eriyip gidecek, Ukrayna'nın yemyeşil çimenleri tekrar büyüyecek ve yeryüzünü bir halı gibi kaplayacaktı... O harikulade gün doğumları yeniden görülecekti... Sıcak hava yine o tarlaların üzerinde parıldayacak ve bu kan lekelerinden hiçbir iz kalmayacaktı. Bu kızıl tarlalarda kan ucuzdu ve hiç kimse bunların bedelini ödemeyecekti.

Hiç kimse.

O akşam iyice harlayana kadar Hollanda sobasını odunla doldurdukları için gecenin geç saatlerinde bile soba hâlâ evi ısıtıyordu. Üzerindeki seramiklere yazılmış, Yüce Peter'i "Zaandam'ın Gemi Ustası" olarak tasvir eden yazılar silinmiş, sadece tek bir yazı kalmıştı:

"Lena... Yardım gecesi için biletleri aldım..."

Aziz Aleksey Tepesi’ndeki, Beyaz General’in kalpağı gibi karlarla kaplanmış ev, perdelerin arkasında uzun, sıcak bir uyku uyudu ve gölgelere uyandı.

Dışarıda, giderek artan soğukta sessizce yeryüzünü kaplayan gece, her şeyin üstünü örtüyordu. Yıldızlar ışıldayarak bir büyüyor, bir küçülüyordu. Özellikle de yükseklerde görülen kırmızı renkli ve beş uçlu Mars.

Evin sıcak odalarında ne rüyalar görülüyordu.

Aleksey kendi odasında uyuyordu ve bir rüya, bulanık bir resim gibi üzerinde uçuşuyordu. Okulun koridoru gözlerinin önünde sallanıyordu. İmparator I. Aleksander, Topçu Alayı’nın isim listesini sobada yakmak için duvardaki resminden aşağı inmişti... Julia Reiss önünden geçerken ona gülümsedi. Önüne birden başka gölgeler çıkmaya ve bağırmaya başladılar: “Öldürün onu!”

Tüfeklerini Aleksey’e doğrultup sessizce ateşlediler. Aleksey onlardan kaçmaya çalıştı, fakat ayakları Malo-Provalnaya Caddesi’nde kaldırıma sıkışınca Aleksey rüyasında öldü. İnleyerek uyandığında misafir odasında yatan Mişlayevski’nin horlamasını duydu. Kütüphanede uyuyan Karas ve Lariosik’ten ise sessiz bir ıslığa benzer sesler geliyordu. Alnındaki teri sildi, nerede olduğunu hatırlayınca hafifçe gülümseyerek saatini almak için uzandı.

Saat üçtü.

“Bu saate kadar hepsi gitmiş olmalı... Petlyura... Onu bir daha görmeyeceğiz.”

Ve yeniden uykuya daldı.

Gece akıp gitti. Sabah olmak üzereydi ve ev, kabarık kar örtüsünün altında uykudaydı. Izdırap içindeki Vasilisa, soğuk çarşafların arasında uyuyordu. Cılız bedeniyle yatağı ısıtmaya çalışırken hem saçmasapan, hem de karmakarışık bir rüya görüyordu. Rüyasında devrim falan olmamıştı. Yaşanan her şey tamamen saçmalıktı. Rüyasında şüpheli ve tehlikeli bir mutluluk hissediyordu. Yaz mevsimiydi ve Vasilisa yeni bir bahçe satın almıştı. Meyve sebzeler bir anda topraktan dışarı fırladılar. Tarhlar neşeli minik filizlerle kaplandı ve aralarından yuvarlak hatlı salatalıklar çıktı. Vasilisa orada üzerinde kanvas bir pantolonla durmuş, doğmakta olan güneşin neşeli yüzüne bakarak karnını kaşıyordu...

Derken çalınan küre biçimindeki saati gördü rüyasında. Saatin kaybından dolayı üzülmek istedi, ama güneş o kadar güzel parlıyordu ki hiçbir üzgünlük belirtisi gösteremedi.

Tam da bu mutlu anlar yaşanırken pembe renkli tombul domuz yavruları bahçeyi istila ederek küçük, yuvarlak burunlarıyla tarhların altını üstüne getirdiler. Toprak adeta fıskiyeden çıkan sular gibi yerden fışkırıyordu. Vasilisa eline bir sopa aldı ve domuz yavrularını kovalamaya başladı. Ancak domuzcuklar, birdenbire korkutucu bir hal aldılar. Hepsinin keskin dişleri vardı. Zıplamaya ve Vasilisa'ya vurmaya başladılar. Yerden bir metre kadar yükseğe zıplayabiliyorlardı, çünkü bu domuzcukların içinde yay vardı. Vasilisa rüyasında inlemeye başladı. Siyah renkli, kocaman bir çit kazığı domuzların üzerine yıkıldı, domuzcuklar toprağın içinde kayboldular ve Vasilisa, uyanıp o nemli, soğuk yatak odasının gözlerinin önünde dalgalandığını gördü.

Gece akıp gitti. Rüya şehrin üzerinden geçti. Belli belirsiz, beyaz bir gece kuşu gibi Aziz Vladimir'in elindeki haçın üzerinden uçtu, Dinyeper'i geçip kapkara gecenin içine girdi. Darnitsa İstasyonu'na giden demir raylar boyunca hızla ilerledi. Orada, 3 numaralı peronda zırhlı bir tren duruyordu. Trenin iki yanı, tekerleklerine kadar gri renkli çelik plakalarla kaplanmıştı. Lokomotif, siyah, çok yönlü bir metal kütle gibi yükseliyor, orta bölümünden yere, rayların üzerine kırmızı-sıcak közler dökülüyordu. Yandan bakınca lokomotifin rahmi parlayan közlerle doldurulmuş gibi görünüyordu. Yavaşça ve haince tıslayarak, uç kısmı sessizce içinde bulunduğu ormana ve Dinyeper'e doğru parlarken yan tarafındaki zırhın içinden şangırdayarak bir şey geçiyordu. Trenin en arkasındaki açık vagonda, büyük kalibreli bir silahın namlu örtüsüyle örtülmüş mavimsi siyah namlusu, direkt olarak on üç kilometre uzaklıktaki şehre doğru bakıyordu.

İstasyonu etkisi altına alan soğuğu ve karanlığı delen tek şey, titreşen lambalardan gelen sarı renkli soluk ışıktı. Daha şafak vakti olmasına rağmen peronlarda kesintisiz bir hareketlilik vardı. Telgrafa ev sahipliği yapan tek katlı, alçak sarı kulübenin üç penceresinde de parlak ışıklar vardı ve durmak bilmeyen üç telgraf aletinin aralıksız tıkırtıları pencerelerin dışından duyulabiliyordu. Şiddetli soğuğa aldırmadan peronda bir aşağı, bir yukarı koşan, üzerlerinde dize kadar koyun derisi yelekler, askeri paltolar ve kabanlar olan adamlar vardı. Zırhlı trenin yanında ve çok daha ileriye doğru uzanan peronda, bir asker katarının ısıtmalı vagonları duruyordu. Burada da bitmek bilmez bir hareketlilik yaşanıyor, adamlar oraya buraya çağırılıyor, kapılar bir açılıp bir kapanıyordu.

Zırhlı trenin yanında üzerinde uzun bir palto, yıpranmış keçe botlar ve sivri

uçlu bir kapüşon giyen bir adam, lokomotif ve ilk vagonun çelik yan kaplamalarıyla aynı hizada, adeta bir sarkaç gibi durmadan gidip geliyordu. Tüfeğini elinde, bebeğini kucağında tutan yorgun bir annenin tuttuğu gibi nazik bir şekilde tutuyordu. İstasyon lambasının yetersiz ışığının altındaki karın üzerinde, tüfeğin süngüsünün gölgesi ile birlikte adamın kendi boyundan daha kısa olan gölgesi bir ileri, bir geri gidip geliyordu. Adam çok yorgundu ve bu vahşi, acımasız soğuk ona çok sıkıntı veriyordu. Rengi maviye dönmüş buz gibi ellerini giysisinin yıpranmış kollarının içine sokarak ısıtmaya çalışıyordu ama nafile. Gözleri, yıpranmış kukuletasının buz gibi olmuş siyah açıklığından, üzerleri buz tutmuş kaşlarının altından dışarı bakıyordu. Mavi gözleri uykusuzluk ve acı yüzünden ağırlaşmıştı.

Adam, süngüsünü savura savura bir aşağı, bir yukarı durmaksızın gidip gelirken aklında tek bir düşünce vardı: Bu soğukta tam bir işkence olan nöbeti ne zaman bitecekti? O zaman bu iğrenç soğuktan, içlerinde sobalar yanan ısıtmalı vagonların cennet gibi gelen sıcağına kaçabilir, orada köpek kulübelerine benzeyen kalabalık bir kompartımana gidebilirdi. Küçük bir bez karyolaya kendini bırakabilir, üstünü örtüp rahatlayabilirdi. Adam ve gölgesi, zırhlı göbeğin kıpkırmızı alevinden birinci zırhlı vagonun karanlık duvarının olduğu yere, siyah renkli yazının yanına kadar gitti:

“Proleter.”

Giderek büyüyen, giderek kambur bir canavar gibi görünmeye başlayan ama sivri ucu hiç kaybolmayan gölge, siyah süngüsüyle birlikte karların içine daldı. Lambanın mavimsi ışıkları adamın arkasında zayıf bir şekilde parlıyordu. Mavi renkli iki ay gibi, her biri bir peronun üzerinde olan fakat ısı vermeyen iki lamba yanıyordu. Adam herhangi bir ısı kaynağı bulabilmek için etrafına bakındı, ama çevrede o tür bir şey yoktu. Parmak uçlarını ısıtabilme umudunu tamamen kaybeden adamın onları kımıldatmaya çalışmaktan başka çaresi yoktu. Gözlerini yıldızlara dikti. En belirgin olanı Mars’tı. İleride, şehrin tam üzerinde parlıyordu. Ona bakarken gözlerindeki bakış milyonlarca kilometre uzaklara gitti ve gözünü hiç kırpmadan yıldızdan gelen parlak, kırmızımsı ışığa odaklandı. Büyüyüp küçülüyordu, canlı olduğu belliydi ve beş uçluydu. Yorgunluğu arttıkça, ara sıra durup tüfeğinin dipçiğini karların üstüne koyuyor, bir an için uyukluyordu. Ancak ne zırhlı trenin siyah duvarı, ne de istasyondan gelen sesler rüyasında onu

rahat bırakıyordu. Diğer taraftan yeni, başka sesler duymaya başladı. Rüyasında, engin gökyüzü aralanmış, parıldayan, sayısız kırmızı yıldızla bezenmişti. Adamın içi bir anda mutlulukla doldu. Bir atın üzerinde, örme zırh giymiş bir insan figürü belirdi ve adama doğru havada süzüldü. Siyah, zırhlı tren rüyasından gözden kaybolmaya başlamış, onun yerini karlarla kaplı bir köy almıştı: Maliye Çugri Köyü. Adam, Çugri'nin kenarında dikiliyor, bir komşusu ona doğru geliyordu.

"Zhilin?" diye bir ses geldi, beyninden. Dudakları kımıldamadan ve hiç ses çıkarmadan. Bir anda acı bir ses şu sözcüklerle göğsüne çarptı:

"Nöbetçi... Görevin... Yürümeye devam et... Donup öleceksin."

Adam, insanüstü bir gayretle tüfeğini tekrar kavrayıp koluna astı. Yeniden sarsak adımlarla yürümeye başladı.

Aşağı, yukarı. Aşağı, yukarı. Rüyasındaki gökyüzü gözden kayboldu, buz gibi dünyanın tamamı yine kötü niyetli, siyah bir silah namlusunun delip geçtiği koyu mavi, ipeksi gökyüzüyle örtüldü. Gökyüzündeki kızılımsı yıldız parlıyor, titriyordu ve istasyondaki aya benzeyen mavi renkli ışık demetlerine karşılık olarak adamın göğsündeki bir yıldız ara sıra ışıldıyordu. Bu yıldız da küçük ve beş uçluydu.

Gecenin ivedi ruhu, Dinyeper'in üzerinde uçtu, uçtu. Terk edilmiş rıhtımların üzerinde uçarak Aşağı Kiev'e, Podol'a üşüştü. Buradaki bütün ışıklar uzun zaman önce sönmüştü. Herkes uykudaydı. Yalnızca Volinskaya Caddesi'ndeki üç katlı, taş bir binada, bir kütüphanecinin evindeki, ucuz otel odalarına benzeyen bir odada, mavi gözlü Rusakov, yeşil cam abajurlu bir lambanın yanında oturuyordu. Rusakov'un önünde sarı deri ile ciltlenmiş ağır bir kitap duruyordu. Gözleri yavaşça ve ciddi bir şekilde satırların üzerinde dolaşıyordu.

Ve tahtın önünde duran büyük küçük ölüleri gördüm. Sonra kitaplar açıldı. Yaşam kitabı denen başka bir kitap daha açıldı. Ölüler kitaplarda yazılanlara bakılarak, yaptıklarına göre yargılandı.

Ve deniz kendisinde olan ölüleri, ölüm ve ölüler diyarı da kendilerinde olan ölüleri teslim ettiler. Her biri yaptıklarına göre yargılandı.

... Ve adı yaşam kitabına yazılmamış olanlar ateş gölüne atıldı.

Ve bundan sonra yeni bir gökle, yeni bir yeryüzü gördüm. Çünkü önceki gökle yeryüzü ortadan kalkmıştı. Deniz de yoktu artık.

İnsanın içini parçalayan bu kitabı okurken aklı, parlayan bir kılıç şekline bürünüp karanlığı deldi.

Hastalık ve acı, artık ona önemsiz ve gerçek dışı şeyler gibi geliyordu. Hastalık, bir ağaçtan düşen kuru bir dalın kabuğu gibi uzaklaşmıştı ondan. Asırların dipsiz, mavi sisini gördü. Bin yıllık, sonu gelmeyen geçit törenini gördü. Korkmuyordu, sadece boyun eğmenin ve sonsuz hürmet hissinin hikmetini hissediyordu. Ruhu huzura ermişti ve bu huzurlu haliyle okumaya devam etti:

Ve Tanrı onların gözlerindeki bütün yaşları silecek. Ve artık ölüm olmayacak. Artık geçip giden şeyler için ne yas, ne ağlayış, ne de ızdırap olacak.

Teğmen Şervinski, dağılan bulanık sisin arasında belirginleşerek Elena'nın onu görebileceği bir hale büründü. Hafifçe dışarı çıkık gözleri neşeyle gülümsüyordu.

"Ben bir şeytanım" dedi, topuklarını tıkırdatarak. "Ve Talberg bir daha geri dönmeyecek. Ben sana şarkı söyleyeyim..."

Cebinden kocaman, cicili bicili bir yıldız çıkartıp göğsünün sol tarafına tutturdu. Uyku halinin neden olduğu sisler, etrafında dönüp duruyordu. Sis bulutlarının arasındaki yüzü, parlak ve bebek gibi görünüyordu. Uyanık olduğu zamanki haline hiç benzemeyen ince bir sesle şarkı söylemeye başladı:

"Yaşayacağız, yaşayacağız!"

"Sonra ölüm gelecek ve hepimiz öleceğiz" diye katıldı onlara, Nikolka.

Elinde bir gitar tutuyordu. Fakat boynu kanla kaplıydı. Alnında, ölülerin başına takılan bir tür taç vardı. Elena, onun öldüğünü sandı. Hıçkırıklara boğularak ağlamaya başlayınca gecenin ortasında çığlık çığlığa uykusundan uyandı:

"Nikolka! Nikolka!"

Uzunca bir süre, ağlayarak gecenin mırıltılarını dinledi.

Ve gece akıp gitti.

Gecenin ilerleyen saatlerinde, yan komşunun küçük oğlu Petka Şeglov da bir rüya gördü.

Petka'nın yaşı küçüktü, o yüzden Bolşeviklerle, Petlyura'yla ya da herhangi türden bir iblisle alakası yoktu. Rüyası tıpkı güneş gibi sadece neşe doluydu.

Petka, rüyasında geniş, yemyeşil bir çimenlikte yürüyordu. O çimenlikte Petka'nın kendisinden daha büyük, ışıl ışıl parlayan, elmas bir top vardı. Yetişkinler rüya gördüklerinde ve o rüyada koşmaya çalıştıklarında ayakları toprağa sıkışır, ayaklarını o bataktan kurtarmaya çalışırken inleyip, sızlanıp dururlardı. Ama çocukların ayakları havanın kendisi kadar serbestti. Petka, elmas topa doğru koştu. Neredeyse attığı kahkahalardan boğulacak gibi bir halde topu kavradı. Top, ışıldayan damlalar halinde Petka'nın üzerine saçıldı. Ve sobanın arkasındaki çekirge, neşeyle öterek karşılık verdi ona. Çekirge, odun kovasının arkasındaki bir çatlağın içinde şarkısını söyleyerek geceyi Şeglovlar için daha da canlandırırken Petka, daha güzel, daha mutlu rüyalar görmeye başladı.

Gece akmaya devam etti. Gecenin ikinci yarısına gelindiğinde gökyüzünün tamamı, Tanrı'nın dünyanın üzerine örttüğü perde, yıldızlarla kaplanmıştı. Adeta mavi renkli mihrap perdesinin ardındaki sınırsız yükseklikte yapılan bir gece yarısı ayini gibiydi. Mihrabın üzerinde mumlar yanıyordu ve bunlar perdenin üzerine artı şeklinde, kare şeklinde ve kümeler halinde ışıklı motifler saçıyordu. Dinyeper kıyılarının üzerinde, Aziz Vladimir'in Haçı, günahkar, kana bulanmış ve karlarla kaplanmış yeryüzünden uzaklaştırıp kasvetli, karanlık gökyüzüne doğru uzanmaya çalışıyordu. Uzaktan bakınca, kısa olan parçası yok olmuş, uzun olan kısmıyla birleşmiş ve keskin, tehditkar bir kılıca dönüşmüştü, haç.

Ama bu kılıç korku veren bir kılıç değildi. Her şey bir gün sona erecek: çekilen çileler, yaşanan acılar, kan, açlık ve ölümcül hastalıklar. Kılıç da bir gün bu dünyadan yok olup gidecek fakat varlığımızın ve eylemlerimizin gölgesi yeryüzünden silindikten sonra bile yıldızlar aynen kalacak. Bunu bilmeyen tek bir insan bile yoktur. O halde, neden gözlerimizi o yıldızlara çevirmiyoruz? Neden?

Moskova, 1923 – 1924.

SONSÖZ

“TURBİNLERİN EVİ”
VİKTOR NEKRASOV

İlk yayımlanışı
NOVY MIR dergisi, Moskova 1967, Sayı: VIII
132. – 142. sayfalar

...En akıllı duran kimdir?
En hızlı giden kim?
Mühendis Harbiyeliler!

Ve o anda ışıklar sönüyor. Nikolka gitarını çalmayı bırakıyor. “Ne oluyor?” diyor, Aleksey. “Sürekli kesiyorlar. Lena, hayatım, hadi birkaç tane mum getir.” Elena elinde bir mumla geliyor ve çok uzaklarda bir yerlerden silah seslerinin gümbürtüsü duyuluyor. “Bana sanki Svyatoşino tarafından geliyormuş gibi geldi” diyor Nikolka. “Ama bu çok saçma. O kadar yakında olamaz.”

Nikolka Turbin on yedi buçuk yaşında. Ben de on yedi buçuk yaşındayım. Kuşkusuz omuzlarında onbaşı rütbesi ve kollarında da üç renkli şeritler var. Ben ise Sovyet demiryolu işçileri için sendika okuluna giden bir acemiyim. Fakat ikimiz de on yedi buçuk yaşındayız. Nikolka, Svyatoşino’dan söz ediyor. Kiev’imizin banliyösü olan, bizim yaşadığımız Svyatoşino’dan. Bizim apartmanda da elektrikler kesildi ve biz de uzaktan gelen silah sesleri duyduk...

Bombardıman sesleri günlerce duyuldu, ara sıra da münferit tüfek ateşi sesleri geliyordu. Geceleri de bir çeşit ikaz gibi tren raylarını vururlardı. İnsanlar gelip gidiyordu. Derken, her yer sakinleşmişken bizi, üniversite binalarının önünde, her zaman askerlerle dolu olan I. Nikolay Parkı’na götürdüler. Artık orada hiç

askere rastlayamazsınız, park domino oynayan ihtiyarların uğrak yeri haline geldi, fakat o günlerde parktaki banklarda oturanların hepsi askerdi. Her türden asker görebilirdiniz orada: Almanlar, Petlyura'nın askerleri, sonra 1920'de haki İngiliz üniformaları giyen Polonyalılar. Bir banktan diğerine koşar, Almanlara sorardık: "Wievel ist die Uhr?[23]Askerler gülerek bize saatlerini gösterir, şeker verirler ve dizlerine oturturlardı. Onları çok severdik. Ama "beyaz Subay yandaşları" ya da o günlerde söylenen adlarıyla "gönüllüler" ortada yoklardı. General Dragomirov'un karargah olarak kullandığı, Tereşçenkos'un büyük evine çıkan merdivenlerde, iri yarı iki nöbetçi olurdu. Onlara çakıl taşı atardık ama hiç kıpırdamaz, heykel gibi öylece dururlardı...

General ve emrindekiler oradan ayrıldıktan sonra sıkıcı bir Radyoloji Enstitüsü'ne dönüştürülen, Kuzneçhaya ve Karavayevskaya caddelerinin köşesindeki o evin önünden ne zaman geçsem, hep o hareketsiz nöbetçileri düşünürüm...

... Elektrikler tekrar geldi. Mumları söndürdük. (Bizim eve de elektrik geldi, ama biz gaz lambalarını söndürdük, mumları değil. Turbinlerin mumları nereden aldıklarını ancak Tanrı bilir –mumlar ağırlıkları kadar altın değerindeydi.) Talberg hâlâ dönmedi. Elena endişeli. Kapı çalınıyor. Soğuktan donmuş haldeki Mişlayevski içeri giriyor. "Paltomu asarken dikkatli ol, Nikolka. Sakın bir yere çarpma. Cebinde bir şişe votka var..."

Turbinlerin Yaşamı'nı kaç kere izledim, üç, dört, belki de beş kere. Ben büyümüştüm ama Nikolka hâlâ on yedi yaşındaydı. Moskova Sanat Tiyatrosu'nun birinci balkonundaki basamaklarda kambur bir halde dizlerimin üzerinde otururdum. Bunu yaparken hep onunla aynı yaşta olduğumu hissediyordum. Gerçi son izleyişimde, savaştan önce, neredeyse Aleksey ile aynı yaştaydım, ama Aleksey Turbin her zaman bir "yetişkin" gibi, benden çok daha büyükmüş gibi gelirdi.

Moskova Sanat Tiyatrosu'nun yönetmenlerinden olan Sakhnovski bir yerlerde, *Turbinler*'in Moskova Sanat Tiyatrosu'ndaki genç kuşaklar için ikinci bir *Martı* olduğunu yazmıştı. Ben de öyle olduğuna eminim. Elbette bu oradaki oyuncular için geçerliydi, benim için önce acemi, sonra da olgun bir öğrenci olarak *Turbinler*, bir oyundan çok daha fazlasıydı. Bir aktör olup ona tamamen profesyonel bir açıdan bakmaya başlasam da, *Turbinler* hâlâ tam olarak sadece

bir tiyatro eseri değildi benim için. Büyük bir yetenekle yazılmış ve sahne edebiyatımız için tuhaf bir şekilde eşsiz ve büyüleyici bir oyun olsa da, aynı zamanda diyebilirim ki hayattan bir kesit, yıllar geçtikçe geride kalsa da, her zaman kendimi yakın hissettiğim bir şey.

Neden? Sonuçta hayatımda bir tane bile "beyaz subay yandaşı" ile tanışmamıştım. (İlk defa Prag'da 1945'te birkaçıyla tanıştım.) Ailem onları hiç mi hiç sevmezdi. (Yaşadığımız apartmanda geçici olarak konaklayan Almanlar, Fransızlar ve –benim en sevdiklerim– iki de yerli tütün ve ayak bezi kokan Kızıl Ordu mensubu vardı, ama hiç "Beyaz" yoktu.) Ailem her zaman sol görüşlüydü, Plehanov'la Lunaçarski ve Nogin gibi Bolşeviklerle arkadaştılar... Bizim evde hiçbir zaman bir Mişlayevski ya da Şervinski olmadı. Fakat bizim aileyle ilgili başka bir durum vardı, çok belirgin bir şekilde "Turbinvari" bir durum. Tam olarak ne olduğunu açıklamak çok zor. Ailenin tek erkeği bendim (annem, büyükannem, teyzem ve ben –yedi yaşında) ve evimizde ne bir gitar, ne de su gibi akan şaraplar vardı. –Bir damla bile yoktu.– Ve Turbinlerle hiçbir ortak noktamız yok gibi görünebilir. Tabii Ose[24] komşumuz Alibek'i saymazsak. Ara sıra Kafkas tarzı gümüş şarjör kılıflarını takar bize uğrardı (Şervinski?) ve ben biraz daha büyüyünce sürekli olarak bana okul arkadaşlarımdan herhangi birinin onun kamasını almak isteyip istemeyeceğini sorup dururdu –içmeye de hayli düşkündü. Yine de Turbinlerle bazı ortak yönlerimiz vardı. Bir tür ruh hali miydi? Geçmiş mi? Yoksa eşyalar mı?

"...eski, kırmızı kadifeyle kaplı mobilyalar... Yıpranmış halılar... Bronz lamba ve abajuru. Nataşa Rostov'lar, Yüzbaşının Kızları, altın kaplamalı fincanlar, gümüşler, portreler ve örtülerle gizemli bir şekilde bayat çikolata kokan birinci sınıf kitaplıklar..."

Sözün kısası, Turbinler kesinlikle sonsuza dek hayatımın bir parçası haline geldiler. Önce Moskova Sanat Tiyatrosu'ndaki oyunla, sonra da *Beyaz Muhafız* adlı romanla. Oyundan bir ya da iki yıl önce yazılmış, fakat bin dokuz yüz otuzlu yılların başlarına kadar karşıma çıkmamıştı. Ve bu gecikme aramızdaki dostluğu güçlendirmişti. Bulgakov'un, oyunda "öldürttüğü" Aleksey'i yeniden "diriltmiş" olması beni çok mutlu etmişti –tabii oyun romandan sonraydı, ama ben romanı, oyundan daha sonra okumuştum. Kitap daha kapsamlıydı, yeni karakterler vardı: Albay Malişev, kahraman Nai-Turs, gizemli Julia, ev sahibi Vasilisa ve sıska,

kıskanç karısı Wanda. Moskova Sanat Tiyatrosu sahnesinde konforlu, sıcak bir ev vardı. İçinde yaşayan insanlar kadar güzeldi, Lariosik'i gözyaşlarına boğan krem rengi perdeler vardı, fakat roman o "güzel, mutlu Rus şehirlerinin anası olan şehir" hayatını yeniden yaratıyordu: "İkinci devrimin yılı olan 1918 yılında, karlarla kaplı, gizemli ve rahatsız edici" şehri.

Bütün bunlar biz Kievliler için özellikle kıymetliydi. Bulgakov'dan önce, Rus edebiyatı bir şekilde Kiev'i gözden kaçırmıştı –elbette Kuprin'i yok sayamayız ama o savaşın çok öncesiydi. *Beyaz Muhafız*'da ise her şey çok yakındaydı. – tanıdık caddeler, kavşaklar. Elinde aydınlatılmış beyaz haçını tutan Aziz Vladimir (ne yazık ki o haçın aydınlatıldığı zamanları hatırlayamayacak kadar küçüktüm o zamanlar), çok çok uzaklardan görülebilirmiş ve özellikle de yaz aylarında, o yoğun karanlık siste, söğüt ağaçlarının ve nehrin o dolambaçlı kıvrımlarının arasında, sandalcılar ışığı sayesinde onu görür, şehre ve şehrin rıhtımlarına giden yolu ondan yararlanarak bulurlarmış.

Başkaları ne hisseder bilmiyorum ama benim için bir kitabın nerede geçtiği her zaman çok önemli olmuştur. Bana göre Raskolnikov ve tefeci kadının –tam olarak– nerede yaşadıklarını, Vereasev'in *Çıkmaz Sokakta* adlı romanının kahramanlarının nerede yaşadığını, Koktebel'deki kiremit çatılı ve yeşil panjurlu, küçük beyaz evlerin nerede olduğunu bilmek gerekir. Önceleri hayal kırıklığına uğramıştım, (çünkü buna çok alışık bir şekilde büyümüştüm) ama sonra Rostovların gerçekte Povarskaya Caddesi'nde, şu anda Yazarlar Birliği'ne ev sahipliği yapan o binada yaşamadıklarını öğrendiğimde çok sevinmiştim. (Nataşa binanın şu anda personel işleri ya da muhasebe bölümü ya da onun gibi bir amaçla kullanılan kanadında yaşıyordu...) Ama her zaman kitaplardaki kahramanların nerede yaşadıklarını merak ettim, yazarların değil. Onlar benim için her zaman onları yaratan yazardan (muhtemelen şu anda biraz daha az) daha önemli olmuştu. Bugüne kadar Rastignac, Balzac'tan daha canlı gelmiştir bana, tıpkı Dartanyan'ın (baba) Dumas'dan daha önemli geldiği gibi.

Peki, ya Turbinler? Nerede yaşıyorlardı? Bu seneye kadar (tam olarak *Beyaz Muhafız*'ı otuz yıl sonra ikinci kez okuduğum Nisan ayına kadar) tek hatırladığım Aziz Aleksey Tepesi'nde yaşadıklarıydı. Kiev'de öyle bir cadde yok, ama Aziz Andrey Tepesi diye bir yer var. Romanın yazarı Bulgakov, sadece kendisinin bildiği bir nedenle, Kiev'deki diğer bütün caddelerin ve parkların

orijinal isimlerini korurken, Turbinlerle en yakından bağlantılı iki caddenin adını değiştirmişti: Aziz Andrey'i Aziz Aleksey, Malo-Podvalnaya (Julia'nın yaralanan Aleksey'i kurtardığı cadde) Caddesi'ni de Malo-Provalnaya yapmıştı. Bunu yapma nedeni gizemini koruyor, ama yine de Turbinlerin Aziz Andrey Tepesi'nde yaşadıkları çıkarımını yapmak çok da zor değil. Ayrıca tepenin yamacında, birinci katında ev sahipleri Vasilisa'nın yaşadığı iki katlı bir evde yaşadıklarını hatırlıyordum. Bütün hatırladıklarım bu kadardı.

Aziz Andrey Tepesi, şehirdeki en "Kievvari" caddedir. Son derece dik, Arnavut kaldırımı taşlarla döşeli, (böylesini bugünlerde başka nerede bulabilirsiniz?) büyük bir "S" harfi gibi kıvrımlıdır ve Eski Kiev'den aşağı bölüme, Podol'a doğru uzanır. Yukarısında Aziz Andrey Kilisesi –Rastrelli tarafından on sekizinci yüzyılda inşa edilmiş– aşağısında ise Konrtaktovaya Meydanı (eskiden bahar mevsiminde burada kurulan "Kontrakti" adındaki panayırın adı. Suda yumuşatılmış elmaları, taze pişmiş ince bisküvileri ve kalabalığı hâlâ hatırlıyorum) bulunur. Cadde boyunca küçük, şirin evler uzanır. Sadece bir-iki tane apartman vardır. Bunların bir tanesini çocukluğumdan hatırlıyorum. Ona "Aslan Yürekli Rişar'ın Kalesi" derdik. Kiev tuğlasıyla inşa edilmiş, yedi katlı, neo-Gotik bir yapıydı. Bir köşesinde sivri uçlu bir kulesi vardı. Şehirde, uzaktaki birçok yerden görülebiliyordu. İnsanı sıkıntıya sokacak kadar alçak araba girişinin altından geçerseniz kendinizi küçük, taş plaka döşeli, çocukken bizim nefes kesici bulduğumuz bir avluda bulursunuz. Ortaçağ'dan fırlamış bir yerdir burası. Tonozlu Gotik kemerler, payandalı duvarlar, duvarların içine gömülmüş taş merdivenler, dökme demirden asma yürüyüş yolları, kocaman balkonlar, korkuluklu pencere etekleri... Bütün bunların tek eksiği, kargılarını köşeye yaslamış, ters çevirdikleri varillerin üzerinde barbut oynayan nöbetçilerdir. Ama hepsi bu kadar da değil. Taştan yapılmış korkuluklu merdivene çıkarsanız bir tepebaşına gelirsiniz. Akasya ağaçlarıyla kaplı bir yerdir burası. Buradan Podol, Dinyeper ve onun ardındaki kırsal bölgenin manzarası o kadar şahanedir ki buraya ilk kez getirdiğiniz birini tekrar aşağı indirmekte çok zorlanırsınız. Ve aşağıda, bu dik tepenin yamacında kümelenmiş düzinelerce küçük ev, içlerinde kulübeler, güvercinlikler ve çamaşır ipleri olan minik bahçeler vardır. Kiev'deki sanatçıların nesi var bilmiyorum. Eğer onlardan biri olsaydım bütün zamanımı bu tepede geçirirdim...

İşte Aziz Andrey Tepesi böyle bir yer. Ve hiç değişmedi. Cadde üzerinde bir tane bile yeni ev yok. O koca Arnavut kaldırımı taşları hâlâ yerli yerinde duruyor. Yabani akasya ağaçlarının ve az sayıdaki Amerikan akçaağaçlarının dalları caddeye doğru sarkıyor. Bundan on, yirmi, otuz yıl önce de aynen böyleydi, 1918 kışında, şehir "yirminci yüzyılda bir daha tekrar etmesi pek olası görünmeyen doğa dışı, garip bir hayat" yaşarken de böyleydi.

Turbinler Aziz Andrey Tepesi'nde mi yaşamışlardı? Bunu tam olarak bilmiyorum ama Turbinlerin, Aslan Yürekli Rişar'ın Kalesi'nin bitişiğindeki evde yaşadıklarına önce kendim ikna oldum, daha sonra da o tepebaşına götürdüğüm dostlarımı buna ikna etmeye başladım. Bu evin bir verandası, çok hoş bir bahçe kapısı, yüksek bir çiti, küçük bir bahçesi ve o bahçede de kıvrımlı akçaağaçlardan bir tanesi vardı. Mutlaka burada yaşamış olmalıydılar! Ben burada yaşadıklarına inanıyordum.

Ama sonradan anlaşıldı ki ben feci şekilde yanılıyormuşum.

En ilginç kısım şimdi başlıyor. Şu ana kadar yazdıklarım, bu durumda, sadece önsöz oluyor: Şimdi düzgün bir şekilde hikâyeye geçiyorum.

Yıl 1965'ti.

Bulgakov'un *Teatral Bir Roman* adlı kitabı ilk defa yayınlandığında ve ondan bir yıl sonra da *Usta ve Margarita* kitap raflarında yerini aldığında, yaşadığımız hazzı tarif edemem. Yazarın ölümünden yirmi beş yıl sonra Bulgakov'un şimdiye kadar bilinmeyen sözcükleriyle ilk defa karşılaşıyorduk. Çok şaşırmış ve çok mutlu olmuştuk. Burada bunlarla ilgili detaya girmeyeceğim, çünkü yeri değil. Ama *Beyaz Muhafız*'ı yeniden görmek de en az diğerleri kadar sevindirmişti beni. Sanki o kırk yıl hiç geçmemiş gibi, içindeki hiçbir şey özelliğini kaybetmemiş, hiçbir şekilde eskimemişti. Kitabı elimden bırakamıyordum ve bunu yapmak için kendimi zorlamam gerekti. Çünkü bu keyfi daha uzun süre yaşamak istiyordum. Gözlerimizin önünde bir mucize gerçekleşiyordu, edebiyat dünyasında son derece ender yaşanan bir olaydı, bu ve hiçbir surette öyle her yazarın başarabileceği bir şey değildi. Bir kitap yeniden doğmuştu.

Turbinlerin Yaşamı hikâyesinin dramatize edilmiş versiyonu bu etkiyi yaratamadı. Hiç kimse Stanislavski Tiyatrosu'nun savaş sonrası uyanış prodüksiyonunu heyecanlı bulmamıştı. Bunun sebebi belki de Khmelyov,

Dobronravov ve Kudryavtsev (bunlardan hiçbirinin hayatta olmadığı düşünülürse) gibi aktörlerden sonra, ilk oyunda Lariosik, o zaman genç ve zayıf olan Yanşin tarafından oynandıktan sonra, Tarasova ve Yelanskaya'dan sonra, bu oyunu yeni bir söz söyleyecek şekilde yeniden diriltmenin, fazlasıyla zor olmasındandı. Bunun nedeni belki de bütün sanat eserlerinin kopyalanamıyor olması, orijinal bir şey yaratmanın da hiç kolay olmamasıdır. Moskova Sanat Tiyatrosu'nun yeni prodüksiyonunu heyecanla bekliyorum (aynı zamanda umutla da bekliyorum ama umuttan çok heyecan duyuyorum). Gidip izlesem mi acaba? Bilmiyorum. Korkuyorum. O kadar korkuyorum ki: Gençlik anıları, kıyaslamalar, paralellikler... Evet, Turbinler için korkuyorum, oyun için korkuyorum.

Yeniden yayınlanan roman ise bütün şüphelerimi giderdi. İlk okuduğum zamanki kadar taze ve canlı –ne bir kırışıklık, ne de beyazlayan bir saç. Hayatta kalmış ve başarılı olmuş.

Fakat ben kendimi kaptırmaya başlıyorum. Topoğrafyamıza geri dönelim: Turbinler nerede yaşıyordu?

Yazarın bunu bir sır gibi saklamadığı biliniyor. Tam adres verilmiş, tam olarak kitabın ikinci sayfasında: Aziz Aleksey Tepesi, No. 13 (Aziz Aleksey, Aziz Andrey oluyor). "Annelerinin ölümünden uzun yıllar önce Elena, evin en büyük çocuğu Aleksey ve en küçük kardeş Nikolka, Aziz Aleksey Tepesi, 13 numaradaki evin yemek odasında yanan seramik sobanın sıcaklığında büyümüşlerdi." Açık ve net. Bunu nasıl hatırlayamamıştım? Bir şekilde aklımdan çıkmıştı.

O halde Aziz Andrey Tepesi, 13 numaraya gidelim.

Komik olan şuydu ki her ne kadar çektiğim sırada bir önemi ya da Rus edebiyatındaki yeri hakkında hiçbir malumatım olmasa da, elimde o evin bir fotoğrafı olduğunun ortaya çıkmasıydı. Kiev'in o küçük köşesine karşı bir sıcaklık duyuyordum (Eskiden fotoğrafçılığa meraklıydım ve Kiev'in belli başlı yerlerine özel bir düşkünlüğüm vardı) ve fotoğrafı çekerken bulunduğum nokta, Kiev'deki birçok tepeden birisi, çok iyi seçilmiş bir yerdi. Aziz Andrey Kilisesi, Aslan Yürekli Rişar'ın Kalesi, tepe, bahçeler, fonda Dinyeper ve altında, Aziz Andrey Tepesi'nin dik kıvrımı ve ortada Turbinlerin evi. Az önce sözünü ettiğim o tepeden, 13 numaralı evin arka bahçesi açıkça görülebiliyordu. Güvercinliği ve

minik balkonu ile çok güzeldi –arkadaşlarıma Kiev'in güzelliğini ve büyüleyiciliğini gösterirken, yüzlerce defa bu evi de işaret etmiş olmalıyım.

Ve tabii ki o evi de ziyaret etmiştim. Aslına bakarsanız iki defa olmuştu bu. İlkinde oradan geçerken birkaç dakikalığına, havayı kontrol etmek ya da doğru ev olup olmadığına bakmak için gitmiştim. İkinci seferdeyse daha uzun bir süre kalmıştım. Romanda ev net bir şekilde tarif ediliyor: "13 numara, ilginç bir binaydı. Turbinlerin dairesi cadde tarafından ikinci kattaydı fakat evin arkasındaki tepe öyle dikti ki dairenin arka kapısı tepenin yamacına kök salmış ağaçların dallarının sarktığı ve sallanırken binaya çarpıp durduğu, meyilli küçük arka bahçeye açılıyordu. Arka bahçe karla dolmuş bir haldeydi ve tepe de devasa bir şeker tepesi olacak kadar karla kaplanmıştı. Evin üstünde Beyaz General'in kalpağı gibi bir başlık vardı. Turbinlerin penceresinden gelen ışık parlak ve neşeli bir şekilde ışıldarken aşağıdaki katta ise (cadde tarafından birinci kat, arka taraftan ise Turbinlerin verandasının altındaki bodrum) bir mühendis, bir korkak ve bir burjuva olan Vasili Lisoviç küçük, titrek sarı lambasını yakmıştı."

O günden bugüne hiçbir şey değişmemişti. Ev, bahçe, kulübeler, veranda ve verandanın altındaki, Vasilisa'nın dairesinin arka kapısına giden merdivenler – Vasili İvanoviç Lisoviç. Cadde tarafından birinci kat, bahçe tarafından ise bodrum kat. Sadece arka bahçe değişmişti –bahçenin tamamına kulübeler inşa edilmişti.

Daha önce de belirttiğim gibi ilk ziyaretim kısa süreliydi. Yanımda annem ve bir arkadaşım vardı. Arabayla gelmiştik ve zamanımız kısıtlıydı. Arka bahçeye girerek, utana sıkıla iki kanatlı kapının sol tarafındaki zili çaldım ve kapıyı açan sarı saçlı, orta yaşlı hanıma burada daha önce Turbin adında birilerinin yaşayıp yaşamadıklarını sordum. Ya da Bulgakov adında birilerinin.

Kadın şaşkın şaşkın yüzüme baktı ve evet dedi. Bir zamanlar burada yaşamışlar. Bu çok uzun zaman önceymiş. Peki, ben neden soruyormuşum onları? Bulgakov'un ünlü bir Rus yazar olduğunu ve bütün bunların onunla ilgili olduğunu söyledim...

Yüzündeki şaşkınlığın derecesi daha da arttı.

"Ne? Mişka Bulgakov ünlü bir yazar mıymış? O beceriksiz zührevi hastalıklar uzmanı mı ünlü bir Rus yazarıymış?"

Bunu duyunca utancımdan dilimi yuttum. Kadının, o beceriksiz doktorun bir

yazar olduğuna şaşırmadığını (bunu biliyordu), onu şaşırtan şeyin ünlü olması olduğunun farkına daha sonra vardım...

Fakat bu oraya ikinci gidişimde oldu. Bu defa iki kişi gitmiştik ve istediğimiz kadar zamanımız vardı.

Zili çaldığımızda, evin derinliklerinden genç bir kızın sesi duyuldu:

“Anne, iki adam geldi...”

Annesi –o orta yaşlı sarışın kadın– göründü ve bir anlık hatırlama ve değerlendirmenin ardından (nedense beni hemen tanıyamamıştı) nazik bir şekilde konuştu:

“Lütfen içeri gelin. Buyurun, misafir odasına geçelim. Burası onların misafir odasıydı. İşte yemek odası da şurası. Gördüğünüz gibi araya bir bölme yapmak zorunda kaldık...”

Tavandaki alçı kalıplarına bakılırsa, eski yemek odası oldukça büyük ve konforluymuş. Şimdi bu oda hem koridor, hem de mutfak işlevi görüyordu. Ayırıcı duvarın sağında güzel bir gazlı soba duruyordu.

Misafir odasına gittik. Evin hanımı bize oturacak bir yer gösterdikten sonra müsaademizi isteyerek ev işlerine geri döndü –uzun bir ütü masasının üzerinde, yavaş yavaş tülleri ütülüyordu.

Misafir odası Turbinlerin ya da Bulgakov’un tarzının tamamen dışında döşenmişti. Cadde tarafındaki ve tepenin uzak ucunda çimenlerin yeni yeni çıkmaya başladığı yere doğru bakan pencerede yere kadar uzanan perdeler asılıydı. Pencerenin önünde de çiçekler vardı –küçük saksılar içinde bir sürü leylak. Odanın geri kalanı da –bugünlerde Kiev’deki bütün evler gibi– ellilerin başlarında Lvov fabrikasında üretilen ve buralarda “Bozhenko” olarak bilinen “modern” mobilyalarla döşenmişti. (Bir iç savaş kahramanı ve partizan Lider Şçors’un silah arkadaşı Bozhenko’nun adı ne yazık ki bugünlerde çoğu Kievlinin zihninde bu fabrikada üretilen alelade mobilyalarla ilişkilendiriliyor.) Duvarda siyah bir lake üzerinde ne olduğu belirsiz bir Japon motifi işlenmiş bir tablo (balıkçıl mı acaba?) ve kapı girişinde de ceviz görünümlü bir piyano duruyordu.

Oturduk. Sarışın hanım bize ne öğrenmek istediğimizi sordu. Biz de bu evde Mikhail Afanasiyeviç Bulgakov’un hayatıyla bağlantısı olan her şeyin ilgi alanımıza girdiğini söyledik.

İlk olarak, büfede bir şey aramak için oraya gelen sessiz koca, sonra geldikleri

hızda yine koşarak uzaklaşan (“Hadi gidin bakayım, sizin için bir şey yok burada.”) iki torunla bölünen sohbetimiz esnasında Bulgakov ailesinin oldukça geniş olduğunu öğrendik. Devrimden bir süre sonra ölen baba, bir teoloji profesörüymüş. Anne, son derece titiz ve düzenli bir kadınmış. Çocuklar da yedi taneymiş. Üç erkek kardeşin en büyüğü Mikhail’miş. Dört tane de kız kardeşi varmış. Bu evde yirmi yıldan fazla yaşamış ve 1920 yılında buradan ayrılmışlar. Daha sonra Mikhail de dahil olmak üzere hiçbiri bir daha buraya geri dönmemiş.

Katı kurallara bağlı, ataerkil bir aileymiş. Babalarının ölümü her şeyi değiştirmiş. Anladığımız kadarıyla, anne başka bir yere taşınmış; “Caddenin yukarısında, Aziz Andrey Kilisesi’nin karşısında, daha önce bir doktorun yaşadığı bir evmiş bu. Yaşlı doktor Alma-Ata’da ölmüş” ve ondan sonra evde dağınıklık ve kargaşa hüküm başlamış.

“Gürültücü ve neşelilermiş. Ve ev sürekli insan doluymuş. Şarkı söyler, içki içer, hep bir ağızdan konuşur ve sonra birbirlerini bağırarak susturmaya çalışırlarmış... En neşeli olanları ise Mişa’nın ikinci kız kardeşiymiş. Kızların büyük olanı daha sessiz ve ciddiymiş, bir subayla evlenmiş. Soyadı Kraube gibi bir şeymiş –kocası Alman asıllıymış.” (Ah, biz Talberg’dir diye düşünmüştük...) “Devrimden sonra sürgün edilmişler ve hiçbiri artık hayatta değilmiş ama kızların ikincisi, Varya, pek hareketli bir kızmış; güzel şarkı söyler, gitar çalarmış... Ve ne zaman evdeki gürültü dayanılmaz hale gelse bir sandalyenin üzerine çıkar ve sobanın üstüne ‘Sessizlik!’ yazarmış.”

“Bu sobanın üstüne mi?” Bir anda dönüp köşeye baktık, istem dışı olarak oraya daha önce yazılmış yazıları hatırladık, özellikle de Nikolka’nın yazdığı son yazıyı:

“Bu sobanın üzerine saçma sapan şeyler yazmayı yasaklıyorum. Bunu yapan bütün yoldaşlar suçlu bulunacak, vurulacak ve vatandaşlık haklarından mahrum edilecektir.

İmza: Abraham Goldblatt.

Kızların, Erkeklerin ve Kadınların Terzisi.

Podol Bölgesi Komitesi Komiseri.

30 Ocak 1918.”

“Hayır” dedi, kadın. “Yemek odasındaki sobanın üzerine. Gideceğiniz zaman

gösteririm.”

Günün geri kalanında bize Mişa’dan söz etti. Hikâye, bir şekilde dişlerinden başladı. Çok güçlü dişleri varmış (“Evet, evet” diye ekledi, köşedeki sandalyede oturan kocası. “Dişleri çok kuvvetliydi.”) Mişa, uzun boylu, sarışın biriymiş. Parlak mavi gözleri varmış. Saçlarını hep arkaya yatırırmış. (Böyle diyerek kocasının kafasını gösteriyor) Ve çok hızlı yürürmüş. Hayır, arkadaş değillermiş, o epeyce büyükmüş, en az yirmi yaş kadar. Ev sahibemiz, Bulgakovların en küçük kızları, Lyolya ile arkadaşmış. Ama Mişa’yı çok iyi hatırlıyormuş. Alaycı, ironik ve iğneleyici bir karakteri varmış. Bir bütün olarak geçinilmesi zor bir insanmış. Bir gün ortada hiçbir neden yokken ev sahibemizin babasını bile aşağılamış.

“Mişa’nın muayene odası şuradaydı.” Sarışın kadın karşısındaki duvarı işaret etti. “Frengili hastalarına orada bakardı. Tabii bildiğiniz gibi daha sonra zührevi hastalıklar üzerine uzmanlığa devam etti. Nedense muayene odasındaki musluklar hep akardı. Lavabosu da hep taşardı. Oradan da yere akar, o su da bizim kafamıza damlardı...”

Arkadaşımla bir an birbirimize baktık.

“O zamanlar siz birinci katta mı oturuyordunuz?”

“Evet. Ve o su hep kafamıza damlardı. Bir gün tavan artık çökecek hale geldi. Çok düzgün ve iyi eğitimli bir adam olan babam da –sonuçta evin sahibiydi, daireyi bizden kiralamışlardı...” (arkadaşımla bir kez daha bakıştık) “...yukarı çıktı ve onunla konuştu: ‘Bak, Mişa, şu lavabo konusunda bir şeyler yapmalısın, aşağıyı sel götürüyor...’ Ve Mişa ona o kadar kaba karşılık verdi ki… Çok kabaydı...”

Fakat Mişa’nın tam olarak ne söylediğini öğrenemedik. Çünkü o anda konuşmamız sarışın hanımın, koridordan altın rengi saçlarını toplayarak bize doğru gelen kızı tarafından bölündü:

“Bu kadar ayrıntıya ne gerek var, anne?”

Annesi, her ne kadar bu ayrıntılarda yanlış bir taraf görmediğini söylemiş olsa da utanmış görünüyordu. Aslında bunlar Mişa’nın karakterinin örneklenmesiydi ve arkadaşımla üçüncü defa bakıştık.

“Demek birinci katta oturuyordunuz. Arka kapınız da bodrum seviyesinde miydi?”

“Evet, bu yüzden su üzerimize damlıyordu zaten.”

Son derece açıktı: Birinci kat, ev sahibi... Çok netti. Karşımızdaki kişi, Turbinlerin ev sahibinin, Vasili İvanoviç Lisoviç’in, nam-ı diğer Vasilisa’nın kızıydı.

Ev sahibemizin yaptığı ayrıntılı fakat Mikhail Bulgakov hakkında pek de sevimli olmayan şeylerden bahsettiği analiz aklımıza şu soruyu getirdi: Acaba *Beyaz Muhafız*’ı okumuş muydu? Bu romandan yola çıkılmış *Turbinlerin Yaşamı* adlı oyunu Moskova Sanat Tiyatrosu, savaştan hemen önce turne kapsamında Kiev’de oynadığında izlediği kesindi. (En azından oğlu izlemiştir: Bilet bulmak imkansızdı, fakat Bulgakovların yaşadığı evin sahibinin torunu olduğunu söyler söylemez ona hemen bir bilet vermişlerdir) Kısacası oyunu bildiğini varsaydık, ama asıl önemli nokta şuydu: Vasilisa, yani kadının babası oyunda yoktu, adı bile geçmiyordu. Ama romanda vardı. Vasilisa romanı okumuş olabilirdi, ama çocuklarının da okumasını istemesi pek ihtimal dahilinde değildi...

“Bundan kaçış yok” dedi, ev sahibemiz, hüzünlü bir gülümsemeyle tülleri katlarken, “Biz ve Bulgakovlar, Montagueler ile Capuletler gibiyiz... Yani bizler...”

Daha sonra belli oldu ki Bulgakov’a karşı sadece kiracı olarak değil, aynı zamanda yazar olarak da bir garezi vardı. Bu ya yirmili yılların sonunda ya da otuzların başlarında, hükümet herkesin elindeki altınlara el koymak istediği zaman olmuştu. Caddenin karşısında yaşayan komşularından biri, bir roman ya da onun gibi bir şeyde Mişa’nın para biriktiren bir ev sahibinden söz ettiğini hatırlamıştı. Eğer bu doğruysa... Öyle bir birikim yoktu, ama yine de bu hikâyenin, ev sahibemizin babası için tatsız sonuçları olmuştu. Mişa neden kimliğini bu kadar açık belirtme ihtiyacı hissetmişti?

Arkadaşımla ikimiz de farkında olmadan pencereden dışarı baktık. Neredeydi o ağaç? Petlyura yandaşı haydudun Vasilisa’nın mal varlığını duvardaki bir oyuğa saklama çabalarını gözlediği o akasya ağacı neredeydi? Fakat ağacı bulamadık, ne o gün, ne de daha sonra. Sonuçta üzerinden kırk yıl geçmişti. Diğer taraftan, 13 ve 11 numaralı binaların arasındaki, Nikolka’nın teneke bir bisküvi kutusuna koyduğu tabanca, subay apoleti ve Çareviç Aleksey resmini sakladığı o boşluğu bulduk. Hatta avludaki tahtalar bile kırıktı, sanki hırsızlar o boşluğa daha dün tırmanmış gibiydi.

Bugün mü? Dün mü? Önceki gün mü? Birdenbire her şey karıştı, allak bullak oldu, yerleri değişti...

Şu anda oturmakta olduğumuz, tepe manzarası o zamandan beri (gölgesi oturma odasına vuran akasya ağacı dışında) değişmemiş, cadde tarafında üç tane penceresi olan bu odada, uzun boylu, mavi gözlü bir adam yaşadı. Alaycı ve iğneleyici biriydi. Hızlı yürüyen, saçlarını arkaya doğru tarayan bu adam, Moskova'ya gitti ve bir daha geri dönmedi... O günlerde pembemsi duvar kağıtlarıyla kaplı ve pencerelerinde krem rengi perdeler asılı olan bu odada, yıllar yıllar önce, buz gibi soğuk bir Aralık gecesi üç subay, bir harbiyeli ve karısı tarafından terk edilmiş şapşal bir genç birlikte kağıt oynarken, bitişikteki odada tifüs yüzünden sayıklayan bir adam yatıyor, aynı anda aşağıda, birinci katta Petlyura yandaşı bir çete ev sahibini soyuyordu. Bunun hemen sonrasında ise zavallı adam koşarak üst kata çıkıp orada bayılacak ve buradakiler yüzüne soğuk su çarpacaklardı...

Bu ev, bu oda bir zamanlar Noel'de çam kokusuyla kaplıydı. Parafin-balmumu mumlar çıtırdayarak yanıyor, ortancalar ve güller sütun biçimindeki vazonun içinde, kolalanmış masa örtüsünün üzerinde duruyordu. Üzerinde bronz çobanlar bulunan saat, gavot melodisini çalarken, yemek odasının duvarındaki siyah saatin gongu çalıyordu. *Faust* operasının notaları kuyruklu piyanonun üzerinde duruyor, insanlar şarap ve votka içiyor, düğün şarkısıyla başlayıp ilahiye geçiyor, oradan da Taras Bulba bıyıklı ev sahibini ve karısını ayaklandıran başka bir şarkı söylüyorlardı: "Neler oluyor? Saat sabahın üçü! Bu sefer bunlardan gerçekten şikayetçi olacağım!"

Artık hiçbiri burada değildi. Kütüphane, Çar Aleksey Mihailoviç'in giysisinin beyaz kolundaki şahin, ipeksi bir gölün kıyısındaki bir çardaktaki XIV. Louis, yeşil abajurlu bronz lamba, hepsi gitmişti. Özenle yıkanmış soğuk Hollanda seramikleri gaz ocağının üzerinde tıslayan mavi alevlere ve kulplu tencereye hüzünle bakıyorlardı. Birinci katta yaşayan insanlar yukarı taşınmışlardı. Vasilisa da muhtemelen ölmüştü. (Utancımızdan onun hakkında soru soramadık.) Vasilisa'nın altın saçlı torunu Nikolka'nın odasında yaşıyordu. (Ev sahibemizin verdiği bilgiye göre yirmi altı metrekare.)

Peki, ya Nikolka?

Evet, Mişa'nın iki erkek kardeşi vardı. Nikolay ve Vanya. Nikolay iki

kardeşten büyük olanıydı. Sessiz ve ciddi biriydi. Aralarında en ağırbaşlı olan oydu. Bu yıl, profesörlük yaptığı Paris'te öldü. Bir Rus göçmen için Paris'te profesör olmak önemli bir şeydir. Çok zeki biriydi ve burada yaşarlarken de en zekilerinin o olduğu söylenirdi. Peki, Vanya? Vanya da Paris'teydi, ama o profesör değildi... Bir balalayka grubunda müzisyen ya da onun gibi bir şeydi. En küçükleri oydu ve muhtemelen hâlâ hayattadır... Kız kardeşlerden ikisi hâlâ yaşıyordu, ikisi de Moskova'daydılar. Bir tanesinin ciddi bir hastalığı vardı. Hâlâ ara sıra diğer kardeşleri, Nadya'yla haberleşiyorlardı. Moskovada'yken gidip onu görmüştü. Kısa süre önce Mişa'nın kütüphanesinin önünde çekilmiş bir resmi gazetelere çıkmıştı. Kütüphanesi hâlâ yerli yerindeydi. Ama Mişa ölmüştü...

Tam bu anda, ütü yapmakta olan ev sahibemiz durdu ve bize şüpheci gözlerle baktı:

"Ünlü olduğunu mu söylemiştiniz?"

"Evet, öyle oldu..."

Kadın kafa salladı.

"Kimin aklına gelirdi? Gördüğünüz gibi çok şanssız biriydi... Aslında Nadya, bana bir mektup yazıp kısa süre önce Mişa'nın bir eserinin yayınlandığını ve çok sayıda insan tarafından okunduğunu söylemişti... Ama bu uzun zaman önceydi..."

Biri kız, biri erkek iki çocuk, bir kere daha koşarak içeri daldılar ve birbirlerini kovaladılar. Aslında dışarı çıkması gereken kocası, büfenin içinde tembelce bir şeyler aradı ve tekrar yerine oturdu. Hâlâ saçlarını tarayan evin kızı, konuşmaya dahil olmayı denedi –annesi neden bize Lancia'dan söz etmemişti? O konuşkan kadın, bir anda konuşmaktan kaçındı –bu öykünün ilgi çekici bir tarafı yoktu. Ev sahibemizin kızı, bizi bu konunun çok ilginç olduğuna ikna etti, en azından ona göre öyleydi. Ama annesi garip bir şekilde inat ediyordu. Öğrendiklerimiz Lancia'nın, eski İmparatorluk Meydanı'ndaki Hotel d'Europe'un sahibi olduğu (bu bilgiyi ev sahibemizin kocasının ikinci ve son konuşmasından öğrendik), Buch'ta, Bulgakov'un villasının karşısında bir villası, bir de serası olduğundan ibaretti... Hepsi bu kadar, dedi, ilginç bir şey yok gördüğünüz gibi. Aslında bu hikâyenin arka planında ilginç bir şeyler *olduğunu* fark ettik ama kadın, özel bir nedenden ötürü bize Bulgakov'lar, Lancia ve

Vasilisa arasındaki üçlü ve karmaşık ilişkiden söz etmek istemedi, biz de ısrar etmedik.

Her şeyi hesaba katarsak, arkadaşım ve ben beceriksiz birer muhabir olduğumuzu kanıtlamış olduk. Yanımızda bir fotoğraf makinası götürmeyi unutmuştuk. Ben koltukta, arkadaşım da divanın üstünde öylece oturduk, sanki oturduğumuz yerlere bağlanmış gibi diğer odalara gidip bakmadık. Vasilisa'ya neler olduğunu sormayı beceremedik... Ama belki de olması gereken buydu. Neticede biz muhabir falan değildik ve yeterince ilginç şey de öğrendik. Ve evin fotoğraflarını ne zaman istersem çekebilirim -uzun bir süre daha burada olacak nasıl olsa.

Hepsi bu kadardı.

Veda edip evden ayrılırken tekrar gelmeye söz verdik. Ama gideceğimizden şüpheliyim.

Bugün ise tek bir şeyi merak ediyorum: Tepenin yamacındaki o küçük evin sakinleri, neredeyse elli yıl önce orada yaşanmış olaylarla ilgili yazılanları okuyacaklar mıydı?[25]

Hem mutlu, hem de üzüntülü bir halde Aziz Andrey Tepesi'nden yukarı doğru çıkarken bazı sonuçlara vardık. Hangi konuda mı? Şey, her konuda. Geçmiş hakkında, bugün hakkında, hiçbir zaman olmayan şeyler hakkında. 1966 yazında, Yalta'da Yermolinski'nin Bulgakov hakkında *Teatr* adlı bir dergide yayınlanan anılarını okuduk. Trajik olmasa da, oldukça hüzünlüydü. Bulgakov'un gençliğinin geçtiği yerleri yeni keşfediyorduk. Daha, Aleksey'in merdivenlerinde öldüğü (Moskova Sanat Tiyatrosu sahnesinde) Birinci Lise'ye[26],(şu anda Kiev Üniversitesi'nin bir parçası) Teatralnaya Caddesi'ndeki, eskiden Madam Anjou'nun mağazası olan şarküteriye, kapısı her açıldığında zili çalan Le Chic Parisien'e gitmemiz gerekiyordu. Son olarak da Malo-Provalnaya Caddesi'ndeki evi bulmaya çalışacaktık. "Dünyanın en güzel caddesinde" köşeyi döner dönmez hemen orada –eski bir duvar, bir bahçe kapısı, tuğlalı bir yol, bir bahçe kapısı daha, bir tane daha, üzerleri karla kaplanmış leylaklar bulunan bir bahçe. Eski moda bir verandanın önünde asılı bir fener, şamdandaki mumlardan gelen yumuşak ışık, altın rengi apoletleri olan bir adamın portresi, Julia... Julia Aleksandrovna Reiss... Ondan hiçbir iz yoktu. Ev de orada değildi. Malo-Podvalnaya Caddesi ile ilgili kapsamlı bir araştırma yaptım. Bir zamanlar, bir

bahçenin sonunda, verandası ve renkli pencereleri ile Bulgakov'un tanımıyla aşağı yukarı uyuşan ahşap bir ev varmış, fakat ortadan kaybolalı uzun bir zaman olmuş. Eskiden o evin olduğu yerde artık çok katlı taş bir bina vardı. Yanında göğe yükselen yüz seksen metrelik televizyon direğiyle o eğri büğrü, küçük caddede son derece yakışıksız duruyordu...

Aziz Andrey Tepesi'nde yukarı doğru yürürken Bulgakov'un ya da kardeşlerinden herhangi birinin neden buraya geri dönme isteği duymadıklarını merak ettik. Erkek kardeşleri için bunu yapmak elbette zordu; Nikolka ölmüş, Paris'teki bir mezarlığa gömülmüştü, Vanya ise... Acaba onu görmüş, hatta onunla tanışmış olabilir miydim? Bir keresinde Paris'te, Aziz Michel Bulvarı'na yakın bir Rus lokantasındaydım. Adı "Le Votka" idi. Orada müşterilere gerçek votka sunuyorlardı ki bu normal Fransız lokantalarında pek sık görülen bir durum değildi. Yan masada, biraz fazla içmiş birkaç yaşlı müşteri eski Rus şarkıları söylüyorlardı. Lokantanın köşesindeki küçük sahnede ise üzerlerinde mavi ipekten Rus gömlekleri giymiş altı kişilik balalayka grubu, gelen istekler doğrultusunda "Oçi Çyorniye"yi[27] defalarca çalmıştı... Onlarla konuşmuştum. Bir tanesi dışında hepsi Rus'tu. Soyadlarını söylememişlerdi, ama hepsi Rusya'ya nasıl geri dönebileceklerini öğrenmek istiyorlardı. Belki de onlardan biri Vanya Bulgakov'du. Benim için ve hepimiz için ise Nikolka Turbin. Şu anda balalaykayla "Oçi Çyorniye"yi çalıyorsa, 1918 yılında da bir harbiyeli olarak gitarla askeri bir marş çalmış olamaz mıydı?

Beyaz Muhafız'ın devamının yazılmasını ne kadar isterdim! Çocuksu bir merakla sonrasında neler olduğunu öğrenmeye can atıyorum, 1918'den sonra Turbinlerin ve dostlarının başına ne geldi? Sürgün mü edildiler? Nikolka için bu sorunun cevabı açık bir şekilde "evet"ti. Mişlayevski için ne olduğunu bilmiyorum. Peki, ya Şervinski ve Elena? Aleksey? *Turbinlerin Yaşamı* ile *Beyaz Muhafız*'ı o mu yazmıştı? Ve 1940'ta, yazarlığının yirmi beş yıl sonra gelen başarısından uzun bir zaman önce ölmüş müydü?

Bulgakov'u tanımadığım için ne kadar da üzülüyorum. Romanının nasıl, nerede ve ne sebeple ortaya çıktığını öğrenmeyi ne kadar isterdim.

1923 yılında annesi tifüsten ölmüş. *Beyaz Muhafız*'ı yazmaya da 1923 yılında başlamış. Ve roman Turbinlerin annelerinin cenazesiyle başlıyor: "Ailenin direği, taptıkları anneleri artık onlarla değildi."

Şu anda *Usta ve Margarita*'yı yeniden okuyorum ve Latunski'nin evindeki Margarita'nın neden olduğu selin gerçek hayattaki karşılığını şimdi net bir şekilde anlıyorum.

Ve *Teatral Bir Roman*'daki Maksudov, *Siyah Kar*'ı değil, *Beyaz Muhafız*'ı yazmıştı: "... Akşam vaktiydi, lamba yanıyordu. Püsküllü bir abajuru vardı. Kuyruklu piyanonun üzerinde notalar vardı. Biri *Faust*'u çalıyordu. Birden *Faust* durdu ve gitar sesi gelmeye başladı. Kim çalıyordu? İşte geliyor, elinde gitarıyla..."[28] Nikolka... Yine Nikolka... Selamlar Nikolka, eski dostum, gençlik arkadaşım...

Gençlik arkadaşım olarak söz ettiğim Nikolka'nın, sadece bir Beyaz subay-harbiyeli olduğu ortaya çıktı. Ama ben ne onu dışlayıp reddedebilirim, ne de ağabeyini. Ne ablasını, ne de ağabeyinin arkadaşlarını...

O insanlara aşık olmuştum ve onları hâlâ seviyorum. Onları dürüst olduklarından, cesaretlerinden ve içinde bulundukları durumun trajedisinden ötürü seviyorum. Onları, tıpkı Moskova Sanat Tiyatrosu'ndaki oyunu izleyerek seven o yüzbinlerce insan gibi ben de seviyorum.[29] O yüzbinlerin arasında Stalin de vardı. Moskova Sanat Tiyatrosu'nun kayıtlarına göre Stalin *Turbinlerin Yaşamı*'nı en az *on beş* kere izlemişti! Üstelik kendisi pek de tiyatrosever biri olarak bilinmezdi...

Turbinlerin evi, 1941 yılında Minsk'teki yangında yerle bir oldu. Ve bundan otuz yıl sonra küllerinden yeniden doğarken, bu defa bir değil, tam üç farklı versiyonu vardı. (Oyun Moskova, Tiflis ve Novosibirsk'te yeniden oynanmaya başladı.) Benim içinse sadece orijinal versiyonu vardı. Sanatçı Ulyanov tarafından tasarlanan set, (bu kadar gerçek bir şey için ne kadar da kötü biz sözcük) artık bir daha geri gelmeyecekti. Tıpkı orijinal kadrodaki, bizleri Bulgakov'un oyunundaki gerçek kahramanlara (belki de kurgusaldılar, yarım – ya da çeyrek kurgusal– Tanrım, yine aynı hatayı yaptım!) Khmelyov, Dobronravov, Kudryavtsev gibi aşık eden aktörler.

Onları o kadar uzun bir zamandır tanıyorduk ki –tam olarak kırk yıl (bu arada anlatılan olayları canlandıran Moskova Sanat Tiyatrosu prodüksiyonunun son performansının üzerinden de o kadar zaman geçmiş) neden aramızdaki dostluk, geçen bunca yıla rağmen hiç azalmamakla kalmadı (onlar yeni dostlar da edindiler), hatta daha da kuvvetlendi? Yeniden sahneye konan yapımı gördükten

sonra, onları neden daha da çok sevdim?

Önceleri bu soruya net bir cevap bulamıyordum. Şimdi ise biliyorum.

Turbinleri artık daha çok seviyorum, çünkü beni Bulgakov'la ilk tanıştıranlar onlar oldu.

Kırk yıl önce, Bulgakov'a karşı ilgim (hem bir yazar, daha az da insan olarak) yarattığı kahramanlardan daha azdı. Ama şimdi, çok daha fazla kahramanıyla tanıştıktan sonra, bazıları şeytan ve cadı olsa da, kafamda 1928 yılına geri dönüyorum, Moskova Sanat Tiyatrosu'nun birinci balkonunda oturuyorum yine ve Aleksey'e, Elena'ya ve Nikolka'ya, hatta Ataman Skoropadski'ye bile teşekkür ediyorum, bana ilk defa şunu söyledikleri için: "Mikhail Afanasiyeviç Bulgakov, oyun yazarı..."

Bulgakov'un *Moliére* adlı oyununu hiç izlemedim, ama yazdığı *Bay Moliére'in Hayatı*'nı okudum. Bulgakov'un hamileri yoktu. Ne Prens Conti'si, ne de Orleans Dükü vardı. Tıpkı Moliére'in, kendisiyle uğraşmak zorunda kalacağı bir sanat yönetmeni olmadığı gibi. Ama ikisi de gerçek bir sanatçının tırmanması gereken o tepenin ne kadar dik olduğunun farkındaydı.

Bulgakov kariyerinin hem başında, hem de sonunda şöhrete (yanında getirdiği bütün problemlerle birlikte) ulaştı. Ama ben bu konuyu burada bırakacağım. Çünkü başka bir araştırmanın konusu ve ben bu alanda donanımlı değilim.

Benim konum topoğrafyaydı. "Turbinlerin Evi'ni" keşfettiğim için gururluyum (benden önce başka birinin yapmamış olmasından dolayı da şaşkınım) ve eğer Kiev'e yolunuz düşerse sizleri Aziz Andrey Tepesi'nin dik yokuşundan aşağı inip 13 numaralı eve gitmeye, arka bahçeye bir göz atmaya (sol tarafta, verandanın altındaki basamakları mutlaka görün, Vasilisa'nın güzel sütçü kız Yavdokha'yı görüp karnının karıncalandığı yer) davet ediyorum. Sonra tekrar yukarı doğru yürüyün, Aslan Yürekli Rişar'ın "Ortaçağ" bahçesini geçin, tepebaşına çıkın ve kenarına oturun, isterseniz bir de sigara yakın ve Bulgakov'un, ayrıldıktan sonra bir daha asla geri dönmemiş olsa da, çok sevdiği bu şehrin güzelliğinin tadını çıkarın.

23 Almancada "Saat kaç?" anlamında. (ç.n.)

24 Kafkaslar'ın kuzeyinde yaşayan bir halk. (ç.n.)

25 Olaylar mı? Ne olayı? Beyaz Muhafız kurgu bir roman. Peki, ben gayet ciddi ve kendiliğinden yukarıdaki gibi bir cümle yazabiliyorsam, bu nasıl bir kurgu? Yazdıklarımı değiştirmemeye ve bu dipnotu eklemeye karar verdim.

26 Devrim öncesi Rusya'da bir devlet ortaokulu, Prusya Lisesi model alına- rak yapılmıştır ve bildiğimiz

ortaokula benzer bir seviyededir.

27 Rus halk şarkılarındandır. Rusçada “kara gözler” anlamına gelmektedir. (ç.n.)

28 Mihail Bulgakov, Siyah Kar: Teatral Bir Roman s. 63.

29 Hesaplamalarıma göre bir milyon kadar insan. 1926 – 1941 yılları arasında oyun 987 defa sahnelendi ve her seferinde en az 1,000 kişi bu oyunu izledi.